

ANARCHISTICKÁ REVUE

1.26

ANARCHISTICKÁ REVUE EXISTENCE

Existence je anarchistický časopis, jenž vychází od roku 1998. Vydává ho Anarchistická federace (AF), a to zpravidla dvakrát do roka. *Existence* má za cíl přinášet informace o dění v rámci domácího antiautoritářského hnutí, zprostředkovávat teoretické texty, ale i praktickou inspiraci. Každé číslo je z části věnováno nějakému tématu, na které se snažíme nahlédnout z anarchistické perspektivy. Časopis je určen zejména do řad antiautoritářského hnutí, ale rádi bychom oslovili*y či něčím zaujali*y i ty, které*í s anarchistickými myšlenkami přišli*y do styku jen okrajově. Od roku 2026 vydáváme *Existenci* pouze v elektronické verzi. Pokud by došlo k vytištění, pak bude za cenu pokrytí nákladů k dostání na níže uvedených distribučních místech.

1 / 2026

(v pořadí 62. číslo)

Uzávěrka: 28. února 2026

DISTRIBUČNÍ MÍSTA

Kde můžete *Existenci* (popř. další publikace Nakladatelství AF) přímo objednat či objednat:

Kamenné obchody:

- Trhlina (Jaromírova 9, Praha-Nusle; trhlina.org),
- Autonomní centrum 254 (Argentinská 18, Praha-Holešovice; ac254.org),
- Rekomando (Trojanova 9, Praha 2; rekomando.eu),
 - Antikvariát Černý pes (Sedláčkova 20, Plzeň),
- Tři ocásci (kpt. Jaroše 18, Brno; triocas-ci.cz),

On-line distribuce:

- <https://www.roleta2.cz/eshop>.

AFED@AFED.CZ

WWW.AFED.CZ

NAKLADATELSTVI.AFED.CZ

OBSAH

4	Akce
17	Chicago 1886
20	Haymarket a První máj
27	Chicagští mučedníci
35	J. Kořínek: Puma
38	Doutníkář, redaktor, anarchista
42	C. Ashbaugh: Ženy a Haymarket
46	L. Hnát: Česká bašta nenávisti a islamofobie
49	Myanmar: 5 let od převratu
59	W. E Jones: Chamtivost není přirozená, ale podmíněná
63	P. Gelderloos: Zrazení zeleným kapitalismem
68	W. E Jones: Jak vlastně vypadá anarchie
70	S. Newman: Problematika moci
74	Nekrology a vzpomínky
83	Anarchistická federace
91	A3
96	Recenze

INKLUZIVNÍ JAZYK

Rozhodli*ý jsme se pro užívání tzv. inkluzivního jazyka, protože si uvědomujeme, že dosavadní podoba češtiny odráží opresivní patriarchální a cis/hetero normalizaci. Cílem je dát jasně najevo, že počítáme se všemi lidmi bez ohledu na jejich gender a orientaci, a snažit se vytvářet prostředí, v němž se bude moci každý*á cítit důstojně a bezpečně. Inkluzivním jazykem nemáme na mysli přesně daná pravidla. Naopak jím otvíráme prostor pro experimentování a respektujeme autorský přístup. Jazyk, kterým mluvíme a píšeme, je zároveň jazykem, kterým myslíme a sníme. Pokud sníme o individuální a společenské emancipaci, nepůjde to plně bez jazyka, který bude všem zaručovat důstojnost a respekt.

Na rok 2026 vyhlásila Anarchistická federace (AF) volnější aktivistický režim. Po letech nabitých různými aktivitami, ať už pod hlavičkou AF nebo mimo ni, přišla doba, kdy cítíme, že je na chvílku potřeba zvolnit, regenerovat a po nějakém čase zase povstat v plné síle. Nebo taky ne... uvidíme... budoucnost je nepopsaná.

Abychom ji však mohli psát, je třeba navázat na to, co bylo, a snažit se analyzovat to, co je. I to je důvod, proč jsme se s hlavním tématem obrátili o 140 let zpátky. Ale o tom až za chvílku. Nyní se vraťme k těm změnám. V roce 2025 oslavila AF 30 let své existence. Uchopil jsem to jako příležitost pro reflexi, získávání zpětných vazeb, diskuse a přemýšlení jak dál. Jedním z dílčích témat tohoto rozmyšlení byla také existence *Existence*, tedy naše anarchistická revue, kterou s jednou delší přestávkou vydáváme od roku 1998. Za tímto účelem jsme uspořádali během Anarchistického večírku knihy veřejnou besedu, jejímž tématem byla budoucnost anarchistických časopisů. Výsledkem mimo jiné bylo, že je určitě třeba zachovat nějaké kvalitní periodikum, které by se věnovalo anarchistické teorii, historii a praxi a zároveň dokumentovalo dění v rámci anarchistického hnutí. Pravdou však je, že mediální mapa se od doby, kdy jsme s časopisem začali, značně změnila a o tištěný anarchistický magazín už dávno není takový zájem, jako tomu bývalo kdysi. A nejde jen o malé počty čtenářstva, ani uvnitř samotné AF není projekt anarchistické revue natolik ústřední aktivitou, aby se projevovala maximálním zapojením do přípravy a distribuce.

A tak od tohoto čísla vydáváme *Existenci* primárně elektronicky, navíc nově ve formátu A5. Každý si ji může stáhnout, dát do čtečky, nebo si ji vytisknout (přeci jen papír je papír, to nám – staromilské redakci – nikdo nevymluví). Finančně je *Existence* dlouhodobě ztrátovým podnikem. Ale to neříkáme, abychom si stěžovali a brečeli nad rozlitym mlékem, prostě to konstatujeme jako fakt,

s nímž jsme dopředu počítali a byl na něj připraven. Pořád nám přišlo smysluplnější tisk *Existence* zadotovat z jiných publikací či aktivit, než aby dosahovala ceny, která by ji pro mnohé dělala nedostupnou.

A teď k hlavnímu tématu – to nás přeneslo do Chicaga roku 1886, tedy do doby, kdy je v plném proudu hnutí za osmihodinovou pracovní dobu, v jehož čele stojí zejména anarchisté a anarchistky. Vládnoucí třída je za to, ale obecně za zpochybňování stávajícího kapitalistického „pořádku“, nenávidí a volá po pomstě za tu opovržlivost. K čemu jinému asi pracující lidé potřebují své životy než k práci pro své „chlebodárce“? Kapitál má své policejní i soukromé žoldáky, kteří se beztréstně postarají, aby bylo volání po lepších pracovních a životních podmínkách umlčeno. Jenže bomba vhozená do jejich řad ukázala, že beztréstnost ze strany moci by nemusela být zárukou beztréstnosti ze strany utlačovaných. A proto ta štvance na všechno radikální dělnictvo a migrantstvo. Proto zinscenovaný proces, z něhož je jasné, že není řešen čin, ale příslušnost k myšlence osvobození. Proto rozsudek smrti pro sedm obžalovaných, jimž nebylo nic dokázáno. Satisfakce pro mocné a exemplární výhrůžka pro neposlušnou spodinu.

Ukážeme si, co se v Chicagu stalo, jak na základě daných událostí vznikla tradice dělnických Prvních májů. Představíme jednotlivé odsouzené, stejně jako ohlas jejich osudu v literárním světě. Chicago bylo plné českých emigrantů, kteří se rovněž účastnili hnutí za osmihodinovou pracovní dobu – to si přiblížíme na pozadí života Josefa Buñaty. Stejně tak tu nechaly svou stopu známé anarchistky.

Mimo téma si můžete přečíst současné příspěvky k anarchistické teorii, esej o proizraelských rasistických postojích, rozhovor o odporu vůči juntě v Myanmaru, nekrology několika anarchistů*ek, recenze na zajímavé knihy, reportáže z nedávných akcí a texty nástěnných novin A3.

Přejeme inspirativní čtení.

AKCE

*Přehled některých veřejných aktivit širšího antiautoritářského hnutí za období od uzávěrky předešlého čísla Existence. Ne všechny akce jsme navštívili*y, některé reporty jsou proto zprostředkované podle dostupných informací.*

HUDBOU PROTI SPD

Předvolební období se vyznačuje zvětšenou mírou intervence mocichtivých politiků do veřejného prostoru, aby tak ulovili naivní voličstvo na plané sliby, nižší daně, vzkvétající ekonomiku, změnu, naléhavost, bezpečnostní hrozby či obyčejnou nenávist. Ve čtvrtek 18. září pořádal jeden z těch obratnějších obchodníků s nenávistí – Tomio Okamura – v rámci předvolebního spektaklu propagační akci své strany SPD. Na jejím předvolebním Jarmarku v Praze na Jižním Městě pro potěšení Z-fašisty Putina odmítal podporu Ukrajiny, postavil se proti ochraně klimatu, ač sám mišenec, brojil proti jinak vypadajícím (třeba „černochům na Václaváku“) a spílal stávající vládě (která ve skutečnosti svou asociální politikou dělá vše pro to, aby takovým, jako je Okamura, nahnala voliče do náruče).

Je stále s podivem, že tolik lidí věří tomu, že za ně musí o jejich životech rozhodovat někdo jiný. Ale levné pivo a klobása byly minimálně pro fanoušky této nahnědlé partaje dostatečným utvrzením v jejich postoji věnovat svůj hlas vůdci.

Jejich dostaveníčko ale neušlo ani několika mladým odpůrcům a odpůrkyním nenávistné rétoriky SPD, na jejichž adresu se snesl od táčku s klobásou nejened vulgarismus.

Ale nešlo o jediný projev nesouhlasu. Zrovna když promlouval ke svým věrným Okamura, rozbalila svůj protestní happening opodál na trávníku punková kapela Fosgen. Její hlasitý protest podpořila skupina mladých lidí, z nichž se někteří dalš do tance, jiní trímalex cedula s posměšnými nápisy jako „Tomijo? TomiNE!“; „Jste stejně tupej jak ten tvůj křovi-

nořez“ nebo „Politiky z dovozu u nás nechceme“ či s jasným „Antifašismus je sebeobrana“.

Hlasitá produkce nejenže narušila Okamurův proslov, ale vydráždila k akci i přítomné policejní příslušnictvo. To se jalo odpůrce a odpůrkyně putinovské okupace, xenofobie a fašizace společnosti perlustrovat. Několik lidí účastníků se happeningu bylo policií zadrženo. Čistou grotesku pak představovalo zabavení hudebních nástrojů a pečlivé vyfocení každého kousku, jejich zabalení do speciálních fólií a následná eskorta do útrob policejní instituce. Přihlížející se tak mohli jen dohadovat, zda šlo o zneškodnění nebezpečných zbraní z rukou potenciálních hudebních teroristů.

Protestující mládež se ovšem nevzdala a i bez nástrojů zpívala usazená opodál pódia, na němž se předvádělo kandidátstvo za SPD a Svobodné.

Kapela Fosgen posléze vydala na sociálních sítích prohlášení, v němž stojí: „Námi uspořádané hudební vystoupení jsme uskutečnili coby projev našeho názoru, konkrétně nesouhlasu a odporu vůči SPD a dalším extrémně pravicovým stranám a skupinám – ať už vládním či nevládním, jako vyjádření absolutního nesouhlasu s tolerancí vůči lidem se smýšlením popírajícím základní lidská práva a svobody. A zároveň s tím jako podporu pro všechny, kteří se v tuto chvíli nachází v situaci, kde jejich nebo cizí vlády spolu s nadnárodními společnostmi dosáhly toho, že většína tamních obyvatel od hmyzu přes rostliny až po civilní obyvatelstvo nemohou dosáhnout něčeho, jako je důstojný život. Jako podporu pro všechny, kteří v tuhle chvíli projevují svůj názor a snaží se o změnu. Naši zbraní je solidarita! F.O.S.GEN!“ (-BJ-)

FRÝDEK-MÍSTEK PROTI FAŠISMU

Na pátek 19. září svolaly Děti smetí, volná anonymní iniciativa z Frýdku-Místku a okolí, demonstraci reagující na nárůst neonacistických aktivit v tomto městě. V rozhovoru pro deník Alarm Děti smetí samy sebe charakterizovaly jako „kolektiv složený z lidí různého věku i zkušeností – od mladších, kteří se poprvé setkávají s otevřeným násilím, až po starší, kteří si pamatují devadesátá léta. To, co nás spojuje, je přesvědčení, že veřejný prostor musí být bezpečný a otevřený pro všechny.“ A k motivaci pro svolání akce dodaly: „Vedly nás k tomu konkrétní události, které se v posledních měsících ve Frýdku-Místku odehrály: sprejování neonacistických symbolů, útoky na hudební klub a opakované projevy šikany a zastrašování.“

Celá akce nazvaná „Společně proti fašismu“ začala kolem čtvrté odpoledne v sadech Bedřicha Smetany, kde místní kolektiv Food not Bombs vydával jídlo jak lidem bez domova, tak přicházejícím účastníkům akce. Asi za deset pět se po statické části demonstrace za účasti zhruba dvou stovek lidí utvořil průvod, jenž vyrazil z parku do ulic města.

V té chvíli na konci jdoucí lidi napadla skupina neonacistů v kuklách, která vyběhla z parku. Čítala sice skoro 30 osob, do útoku se jich ale zapojila necelá desítká, někteří se zbraněmi, zbytek se zjevně zalekl. Na místě byli dva střejdové z antikontfliktního týmu nepřipravení k zásahu. Náckové uštědřili několik ran pár lidem na chvostu pochodu. Než stačili dorazit starší demonstranti z přednějších řad, dali se na útek. Ten se nezdařil sedmi z nich, kteří se nechali chytit policií, která dorazila jaksi s křížkem po funuse. Jednalo se o 5 nezletilých a 2 dospělých neonacisty ze Vsetína, Olomouce a Frýdku-Místku.

Poté pokračovala demonstrace podle plánu v čele s pojízdným sound systémem, z nějž se po celou dobu vlnula hudba. Možná díky tomu šel pochod vcelku rychle. Všechno už ale probíhalo naprosto v klidu. Před zkušební Art klub se pokračovalo happenin-gem proti nenávisti a byla představena výstava *Oběti neonacismu od roku 1989*, na niž navázala v útrobách klubu afterparty za účasti kapel Adacta, KoituSS, Benzofury, Despacho de bebidas duras a Ortel Kombat.

Podle tiskové zprávy organizátorstva „jeden z napadených utrpěl tříštivou zlomeninu lící kosti, očníce i části nosu; po ošetření byl propuštěn z nemocnice do domácí péče a nadále čeká na lékařské rozhodnutí o případné operaci. Druhý zraněný byl nejprve ošetřen na místě, později však musel být hospitalizován kvůli potížím s orientací a artikulací.“ Zároveň kolektiv dodal: „Jsme šokovaní z průběhu útoku a důrazně odsuzujeme násilí, které mělo za cíl zranit lidi přicházející na pokojné shromáždění. Zodpovědnost za zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti nese policie – to je jejich úkol.“

Jenže zkušenosti z uplynulých tří dekád nám jasně říkají, že na policii se v takových případech spoléhat opravdu nedá. Je skvělé, že vznikají kolektivy, které chtějí veřejně vystupovat proti projevům neonacismu v ulicích, stejně jako proti fašizaci v politickém mainstreamu. Je však třeba nepodceňovat připravenost na různé situace, zvláště pokud je pravděpodobné, že k nim může dojít. Pro některé mladé účastnictvo šlo často o první zkušenost s neonacistickým násilím. Věříme, že pro ně bude tento zážitek formativní a povede k rozhodnutí důsledně se organizovat proti fašismu, rasismu a dalším formám diskriminace. Náckové svým útokem potvrdili, že akce měla smysl a reagovala na skutečnou hrozbu. Na tom by se mělo dále stavět. (-ko-)

RIOT OVER RIVER 2025

V sobotu 20. září proběhl před holešovickým klubem Cross, stejně jako v jeho útrobách, další ročník tradičního antifašistického festivalu Riot over River. Jde o festival s jasným poselstvím, o akci, kde hudba není únikem, ale nástrojem odporu – proti fašismu, rasismu, queerfobii, sexismu, kapitalismu i klimatické nespravedlnosti. K letošnímu ročníku organizátorstvo uvedlo: „Stojíme na straně lidí, kteří trpí, a ne těch, kdo mají na rukou jejich krev: ať už jde o Putinovu armádu na Ukrajině, teror Hamásu nebo bombardování civilistů v Gaze izraelskou armádou. Naše solidarita není selektivní – odmítáme genocidu, teror i imperiální války, ať přicházejí odkudkoli.“

Letos festival oslavil krásných 10 let. Od roku 2015, kdy se Riot over River objevil jako

hlasitá odpověď na vlnu nenávisti proti uprchlictví, se mnohé změnilo, avšak důvody, proč festival stále existuje, zůstávají: války a represe pokračují, stejně jako naše potřeba bránit se, stavět na vzájemné pomoci a hledat nové formy svobody.

Program byl skutku bohatý a mezi největší lákadla patřily zejména zahraniční kapely, jako Stage Bottles zpoza západní hranice, polský crust punk Infekcia, z podobného těsta uhnětení slovenští Adacta, punková Detroit 442 ze Spojených států či Flores y Fuego, kteří dovezli svůj hc/punkový set až z Mexika. Z místních kapel můžeme zmínit třeba Kronstadt, Kibera, Kunta Kinte, Scalp... Jelikož se na několika pódiích (opět nechyběla ani tekno stage) vystřídal na čtyři desítky interpretů*ek, nebudeme všechny jmenovat. Zmíňme ale sérii přednášek, která festivalu vždy dodává další – tolik potřebný – rozměr. Mluvílo se na témata: „Od Hitlera k Turkovi: Jsou náckové zas v kurzu?“, „Aktivismus v digitálním věku“, „Protest music“ a „Proč se Ukrajina nevzdává“. Účastnictvo festivalu mělo možnost zabrousit i ke stánkům a pořídit si nějakou tu publikaci, kupříkladu u Salé distra (kde byly i knihy Nakladatelství AF), Neklidu, Kolektivně proti kapitálu nebo Dekonstrukce. Další stánky nabízely hudební nosiče, merch či různé doplňky. O občerstvení se staraly kolektivy FNB Praha, Vegan Burger Days a nabídka zapatistické kávy. A kdo měl zájem, mohl si nechat zkrášlit tělo v tetovacím koutku Destiny Tattoo.

Na festival dorazilo přes 1330 lidí a společně se podařilo vybrat:

- * 134 500 Kč pro Solidarity Collectives (z toho 90 000 Kč z dobrovolného vstupného, 10 000 Kč od Destiny Tattoo a 34 500 Kč z warm-upu, jenž proběhl na výroci sovětské okupace Československa 21. srpna);
- * 30 000 Kč pro Lékaře bez hranic v Gaze (díky Food Not Bombs a WOT Collective);
- * 10 000 Kč ze stánku se zapatistickou kávou pro Život bez krutosti, azylovou farmu pro týraná zvířata.

Organizátorstvo nešetřilo díky: „Tohle nejsou jen čísla, ale kolektivní činy. Energie kapel, DJs, kolektivů a desítek dobrovolníků a dobrovolnic se proměnila v praktickou pomoc. Riot ukázal, že DIY hardcore punk není jen hudba, ale způsob, jak společně dýchat, bojovat a tvořit svět, který chceme. Velké

díky patří všem, kdo se zapojili... Je to víc než festival – je to síť, která drží pohromadě, prostor odporu i péče, místo, kde se rodí solidarita. Jak ukázal útok neonacistů na antifašistickou demonstraci ve Frýdku-Místku den před Riotem: je nutné tu stále být – společně proti fašismu!“ (-BJ-)

NECHOŇ K VOLBÁM!

Uplynuly čtyři roky a je to tady zase. Měsíce trvající mimořádně nákladná přehlídka kampaní, kterými se politické strany pokaždé snaží zajistit, aby buď získaly koryta ve vládě, anebo aby se alespoň dostaly do Poslanecké sněmovny. Na tu část straníků, kteří se stanou poslanci, čekají nejen velmi hezké platy, ale především moc nad našimi životy v jimi řízené společnosti. Periodicky konané volby jsou legitimizací nadvlády člověka nad člověkem, která zákonitě vede ke zneužívání tohoto mocenského a ekonomického privilegia. Toto zneužívání ve všech možných podobách předvádí politici zas a znova.

Tak jako při minulých volbách a ve většině dalších případů jsme se rozhodli coby a anarchisté/ky do volební legitimizace chronického zneužívání moci usilovně házet vidle. Olomoucká skupina AF a další místní antiautoritáři/ky i tentokrát přišli s kampaní proti účasti ve volbách a apelující na potenciální voličstvo, aby místo vhození lístků samo aktivně přebíralo zodpovědnost za své životy a život společnosti. Kampaň bezprostředně navázala na naši účast na knižním veletrhu LITR, kde jsme nabízeli naše tiskoviny, diskutovali se zájemkyněmi/zájemci.

V pátek 26. a v sobotu 27. září provedlo několik aktivistů/tek monitoring protistranické tvořivosti té části lidí, kteří nebyli napojeni na námi provedenou kampaň. Na mnoha místech ve městě jsme objevili billboardy se sliby i strašením asi všech kandidujících větších politických uskupení. S potěšením konstatujeme, že velké procento z nich bylo upraveno tou částí společnosti, která si iluze o politicích a jejich stranách nedělá. Vzhledem k tomu, že v rovnoměrném zastoupení byly překresleny či pocákány barvou billboardy a plakáty všech politických stran, pokládáme tvůrkyně/tvůrce za velmi uvědomělé.

V sobotu ve večerních hodinách jsme už ve věci voleb začali oslovovat veřejnost my zavedením transparentů „BOJKOT VOLEB“ na dva frekventované mosty v Olomouci.

Pondělí 29. září až středa 1. října byly ve znamení kontaktní části naší nevolební kampaně. V centru města jsme tyto dny rozdali přes 200 kusů nového, jako vždy trefného a tentokrát poeticky pojatého čísla nástěnných novin A3 s názvem „Barvami života proti šedi voleb“. Někteří z lidí, kteří si leták vzali, tak v případě, že si s námi začali povídat, souhlasili s naším pohledem a přístupem a vyjadřovali nám sympatie. Jiná, naštěstí menší část byla stejně jako při naší kampani před minulými volbami doslova pobouřena výzvou k bojkotu voleb. Dá se říct, že pouze dva letáky skončily vzápětí v koši. Někteří z pobouřené části oslovených lidí, kteří si leták původně odmítli vzít, si jej později přece jen vzali a začali alespoň trochu otevřeně diskutovat. Jiní naši organizaci znali.

Ve středu 1. října jsme před třetím kolem rozdávání letáků šli nafotit na začátku kampaně zmonitorované vylepšené billboardy politických stran.

Svět, který chceme, je ten, ve kterém se organizujeme samosprávně, na principech solidarity místo konkurence; svět bez kasty politiků parazitujících na většině z nás. Tak nechoďte k volbám a raději přebírejte iniciativně kolektivní organizaci pracovišť a škol! (AF-OLMOUC)

BRNO PROTI FAŠISMU

Poté co ve Frýdku-Místku napadli neonacisti demonstraci proti fašismu, rozhodl se kolektiv „Špína z Brna“ uspořádat antifašistický protest také ve svém městě. Už proto, aby ukázal, že fašismus není minulostí ani nějakou vzdálenou hrozbou, nýbrž jde o realitu dneška. To je také důvod, proč nelze mlčet, přenechat fašistickým pohrobkům ulice a dovolit další útoky a růst násilí z nenávisti.

Protestní demonstrace v Brně byla svolána na středu 1. října. Kolem páté odpolední se tedy na Dominikánském náměstí sešlo několik stovek lidí všech věkových kategorií s převládající účastí těch mladších. Lidé třímali v rukou cedule, z nichž některé byly vyrobeny přímo na místě, s nápisy jako „Brno je

a bude antifašistické“, „Smrt fašismu“, „Fašismus musí hořet“, „NE! Náckům“, „Náckové, táhněte“, „No place for hate“, „Ne fašismu, ano pejskům“, „Fašóni, běžte dom“, „Celý Brno zpívá s náma: Do prdele s fašistama“, „Proti všem formám útlaaku“, „Vzpouru proti elitě! Ne šikanu slabých!“, „Být hodný je o hodně lepší než být fašista“ apod. Nejvýraznější však byly větší transparenty „Brno proti fašismu“, „Alerta alerta antifascista“ a „Společně proti fašismu“. Nechyběly ani vlajky Antifašistické akce, kampaně Good Night White Pride či palestinské prapory vyjadřující solidaritu s lidmi, kteří jsou vystaveni genocidnímu řádní izraelské armády.

Demonstrace sestávala především z projevů, v nichž mimo jiné zaznělo odsouzení snahy ultrapravicových vůdců v čele s Donaldem Trumpem postavit antifašistické hnutí mimo zákon coby „teroristickou organizaci“. Řečníků a řečnic nebylo vskutku málo.

Na demonstraci navázala hudební afterparty v prostoru Sibiř. (-BJ-)

S KNIHAMÍ V BRNĚ

Rok se s rokem sešel a v Brně v sobotu 4. října proběhl již třetí anarchistický bookfair, který se letos přesunul ze Sibiře do Káznice, přičemž ani na letošním ročníku nemohl chybět stánek Anarchistické federace (AF) s čtivem jejího nakladatelství.

Ráno jsem měl obavy, jestli se vůbec do Brna stihnou dostat včas, protože jsem se musel ještě stavít v Olomouci pro distro a následně se vrátit zpět na nádraží. Uklidňoval jsem se ovšem vědomím, že mám hodinovou rezervu a že pokud vše půjde jako po másle, tak se to všechno pěkně stihne. Když ale zbývalo dvacet minut do odjezdu mého spoje do Brna a já přešlapoval nervózně v úplném centru Olomouce s prázdnýma rukama, už jsem to tak růžově neviděl – pro jistotu jsem si tedy raději objednal taxi, protože tramvají, která o víkendu jezdí s dvacetiminutovou frekvencí, bych to nestihl. Nakonec se objevil soudruh s putovním kufříkem a já spoj stihl. Ve vlaku jsem však ke svému překvapení zjistil, že mi chybí kasičky, a to nejen pro distro Anarchistické federace, ale i pro nakladatelství Utopia libri, které jsem bral na bookfair s sebou. Pohotově jsem to vyřešil tak, že jsem

v Brně vybral peníze, ve směnárně rozměnil – byť za plísnění a spílání přihlížejícího muže, že si dovoluji změnit peníze v směnárně – a z levé kapsy jsem učinil dočasnou kasičku pro AF, z pravé kapsy pak dočasnou kasičku pro Utopia libri.

Program akce byl letos opět velmi pestrý a nabízel vedle bohatých informací i inspiraci do budoucna, přičemž byl prostorově rozdělen do několika sekcí: Kaple, Promítárna, Stolárna, Zašívárna, Robotárna, Dvorek, Galerie 1 a Galerie 2. Tofužel jsem se nemohl účastnit programu do takové míry, do jaké bych si přál, neboť jsem byl u stánku sám. Sympatizantstvo, s kterým jsem se toho dne měl sejit, nedorazilo kvůli nenadálým osobním komplikacím, a tak jsem čerpal zážitky jen z dojmů kamarádstva, které jsem během dne postupně potkával. Taký jsem si prohlédl aspoň Robotárnu, kde se nacházely další stánky, zatímco kolega z Neklidu, který měl knížky rozložené hned vedle, za mé absence dohlížel i na distro AF. Ostatní stánky byly obsahově různorodé – od nedávno vzniklého e-shopu Intifarma prodávajícího palestinské výrobky přes Iniciativu nájemníků a nájemnic až po Priamu akciu. Nabídka byla tedy velická a každý si tak mohl nalézt své. Já osobně jsem si pořídil například *Až skončí práce. Dějiny domácnosti a boje za volný čas* od Alarmu.

O anarchistickou literaturu byl poměrně velký zájem. Dohromady se od poledne do šesté večer prodalo na dvě desítky publikací. Velký úspěch zaznamenala *A-pisnička*, která mnoha lidem vykouzlila úsměv na tvářích, vedle toho byl nevidaný zájem o Wardův *Anarchismus. Velice stručný úvod* nebo třeba o *Anarchismus pro začátečníky*. Na své si přišly i publikace mapující životy a myšlenky anarchistek: *Charlotte Wilson. (Ne)známá anarchistka* a *Luisa Landová-Štychová revoltuující*. Na tu druhou jsme dostalx chválu od sympatizantky, která v minulosti o LLŠ psala a věnovala se jí detailněji. Jakmile knížku zahlédla, doslova odskákala radostí pro peněženku se slovy, že si ji musí pořídít a že Štychová byla, parafrázuji, neskutečná frajerka. Prodal se i „můj“ oblíbený Kropotkin, tedy *Anarchistická etika*, kterou lidem začínajícím s anarchistickým myšlením vždy vřele doporučuji. Zájem byl i o další publikace, a to *Bezvlastie, Malatestu, Všivou historii, Jeđu do*

Magadanu, Válku slov či *Vzpomínky anarchistky*. Prodávaly se samozřejmě i *Existence*, které nám pochválil jeden francouzský anarchist. Kromě toho jsem měl možnost si u stánku povykládat s mnoha novými a zajímavými lidmi, konkrétně třeba s jedním Kurdem z Rojavy či španělskou anarchistkou, která ve své zemi společně s ostatními zabírá opuštěné prostory a stěhuje do nich lidi a rodiny bez domova.

Pokud návštěvnictvu začalo kručet v břiše, mohlo si u stánku Tři Ocásků za dobrovolný příspěvek vybrat občerstvení z široké nabídky, což přišlo vhod, protože byla celkem zima. Menu obsahovalo: boršč, chilli sin carne s rýží a segedínský guláš s chlebem. Vedle hlavního jídla si návštěvnictvo mohlo pochutnat i na sladkostech, chlebech se sójovým rýzkem, bezlepkových plněných bramborách či sandwichech s netuňákem. Nechyběla ani káva od kolektivu Black Seeds. Nápoje zajišťovalo Café in the Ghetto, osobně jsem vyzkoušel například Rousínovskou 11°, ale k dostání byly i jiné alkoholické a nealkoholické nápoje, víno, čaje, limonády nebo kombucha. Návštěvnictvo během dne mohlo také odpočívat na Dvorku, kde se dalo posadit a poslouchat Djstvo, které zde od 14.00 hrálo, a to až do 19.00, kdy se začala střídat různá hudební uskupení, na která o půlnoci navázala after party.

Akce byla vydařená a mnohokrát děkuji všem, kterx si na bookfair našlx cestu, a to jak návštěvnictvu, tak i účastnictvu a organizátorstvu. Budu se těšit příště. (-ds-)

JINÝ POCHOD PRO ŽIVOT

Byla neděle 11. října a Prahou procházel Pochod pro život. Na rozdíl od toho, jenž stejnými ulicemi (ne)prošel v dubnu, tenthle Pochod nebyl organizovaný Ucháčem a jeho bandou hňupů a jeho cílem nebyla propagace omezování práv žen a queer lidí – ale přesně naopak. Pochod byl pořádán kolektivem Praha je feministická – a Praha se opravdu feministickou být ukázala.

Sraz byl na Hradčanském náměstí, odkud se posléze i vycházelo. Už tam bylo jasné, že účast nebude malá – prostor byl zaplněný lidmi s transparenty či queer vlajkami. Pohled to byl krásný a z vrchu dodávky, která

sloužila jako mobilní pódium pro proslovy, musel být ještě lepší. Jako první zaznělo úvodní slovo kolektivu Praha je feministická, po něm přišel na řadu postupně zástupci a zástupkyně Měsíce reprodukční spravedlnosti, polsko-českého kolektivu Ciocia Cze-sia, ASAP, Amnesty International a v neposlední řadě kolektivu Sdružení. Promluvil o různých tématech, od (ne)dostupnosti interrupcí v České republice, přes tristi situací žen a queer lidí v Polsku, po důležitost intersekcionálního feminismu.

Pochod se pomalejším tempem a za hlasitého skandování začal přesouvat na Klárov, hned za dodávku, která teď dočasně změnila využití na mobilní reproduktor a dokreslovala již tak skvělou atmosféru všemi možnými žánry, od riot grrrl bangerů, přes pop ze začátku milénia až po postpunk. Průvod vzbuzoval zvědavé reakce turistů, kteří se v centru zrovna nacházeli, pár z nich se k chantům dokonce přidalo.

Po dosažení Klárova nastal čas na další proslovy. Sola pomáhá promluvil o problému menstruační chudoby, Jako Doma upozornil na to, jak se krize bydlení a bezdomovectví dotýká žen a queer lidí, a je proto (nejen) feministickým tématem, a došlo i na proslovy queeranarchistických kolektivů Dekonstrukce a Alt*Prajd. Jejich členstvo upozornilo na propojení kapitalismu a patriarchy a nemožnosti fungovat jeden bez druhého, ale taky na důležitost organizování, budování kolektivů, vzájemné solidarity a boje proti systému „zdola“. „Pokud hledáte komunitu, safe space nebo potřebujete pomoci, ozvěte se nám,“ zaznělo na konci jednoho ze zmíněných proslovů.

Podle plánu se pokračovalo směr Kaprovka a na Mánesově mostě došlo ke střetu průvodu a blokujících – ten byl našťastí jen zinscenovaný. Někteří a některé protestující, představující klerofašisty z Hnutí pro život (HPŽ), se před průvod postavili s bannerem, následně průvod zahrál, jakože do nich nabíhá a pomyslně je poráží. Celá situace byla satirická a kompletně bezpečná, nicméně vedla k lehkému mentálnímu zmatení přítomné policejní hlídky.

Dosažení Kaprovky bylo asi pomyslným vrcholem celé akce. „Došli jsme dál než klerofašisti v dubnu,“ zaznělo při dalším proslovu kolektivu Praha je feministická poté, co

průvod zastavil na místě, kde 26. dubna zastavila i Jochova banda, na rozdíl od ní ale dobrovolně. Ještě před nimi promluvila jedna ze spoluautorek série článků Mezi Bohem a ultrapravicí, která se právě HPŽ a Pocho-dem pro život zabývá. Po obou proslovech následovalo další kolo skandování a pokus o zpěv písniček (ten pro neznalost textu účastnictvem žel moc nedopadl). Po krátké zastávce v Kaprovce se bez větších komplikací Pařížskou pokračovalo k Vltavě a pak na Štvanici, kde se nacházel cíl celého pochodu. Část účastnictva se postupně začala odpojovat, aby se vydala na pro palestinskou demonstraci, jež začínala ve čtyři odpoledne.

Do cíle pochod došel v cca 17 hodin, sice unavený a s bolavými nohama, ale přece. Promluvila zástupkyně environmentalistické platformy Reset, jež mluvila hlavně o vazbách HPŽ a jiných klerofašistů na uhlobarony a oligarchy a o tom, že i ochrana životního prostředí je feministické téma. Následovalo už jen závěrečné slovo Praha je feministická a zpěv pod taktovkou Prague Revolutionary Choir. Akce byla oficiálně ukončena a většina účastnictva se odebrala na již zmíněnou palestinskou demonstraci.

Celá demonstrace ukázala, jak silné feministické a antifašistické hnutí ve skutečnosti je. To, že se pochod udál prakticky bez komplikací, s minimálním množstvím nadávek a urážek od kolemjdoucích a bez jakéhokoliv pokusu o blokádu, dokazuje, že Praha skutečně je feministická. Přes tisíc lidí se sešlo a ukázalo, že patriarchát a fašismus nepatří nikam jinam než do propadlišť dějin a že nepolevují v boji za lidská práva. Přes tisíc lidí řeklo jasné „ne“ pokusům nejen HPŽ diktovat lidem, jak mají žít. Přes tisíc lidí se postavilo za spravedlnost ve světě, kde dochází k nárůstu fašizace a konzervativismu. Přes tisíc lidí se rozhodlo nenechat ani metr patriarchátu. Přes tisíc lidí přišlo jasné říct: „Byl jsem a budem!“ (-RN-)

PLZEŇ PROTI FAŠISMU

V září se konala ve Frýdku-Místku demonstrace proti fašismu, která reagovala na projevy tamních neonacistů. Během této akce se potvrdila její naléhavost, když mladí neonacisti svým útokem potvrdili, že je třeba opět

brát v potaz násilnou hnědou hrozbu v ulicích. Svou solidaritu s účastnictvem frýdecko-místecké akce vyjádřil začátkem října lidé na veřejném shromáždění v Brně. V listopadu se k nim přidala také Plzeň.

Z iniciativy místního kolektivu Food not Bombs a ve spolupráci se skupinami Plzeň for Palestine a Pilsen Pride byla na sobotu 8. listopadu svolána demonstrace „Plzeň proti fašismu“. Jejím cílem nebylo jen reagovat na násilí neonacistů, ale podívat se na pojem fašismu v co nejširších souvislostech. Uchopit ho v jeho různých projevech a tendencích, intersekcionálně. To se také jasně odrazilo v prohlášení organizátorstva „Všichni jsme antifašisté a antifašistky“, které bylo zveřejněno pár dní před samotnou akcí. „Dnešní doba je protkána mnoha vzájemně propojenými krizemi a autoritářskými tendencemi, které mají každodenní dopad na naše životy,“ stálo v něm. Odtud pak odkazy na fašizující tendence režimů v různých částech světa, zejména pak v USA; na ruský Z-fašismus projevující se mj. imperiální expanzí na Ukrajinu; na genocidní praxi izraelského státu v Palestině; na některé postavy s fašizujícími postoji či přímo s obdivem k nacismu, které se třesou na křesla v české vládě; na tendenci čištění měst od bezdomovectva a chudých lidí; na snahy kriminalizovat antifašistické hnutí...

Samotná demonstrace začala od dvou odpoledne shromážděním na náměstí Míru u památníku, který připomíná oběti fašismu a válce. To už tady byla asi stovka lidí, která se později rozrostla asi na 120 účastníků*ic. Po čtvrt hodině zaznělo úvodní slovo s organizačními poznámkami, na které rovnou navázal proslov zástupkyně organizátorstva vystupujícího pod hlavičkou Plzeň proti fašismu. Šlo o výše zmíněné prohlášení, v němž mj. zaznělo: „Jsme přesvědčeni, že být antifašistou či antifašistkou je něco naprosto normálního. Neměli bychom se bát takto vystupovat. Ožívujeme antifašistickou duši Plzně – města, které fašistům čelilo a čelit bude. Jsme tu proto, abychom dávali naději a projevovali solidaritu se všemi, kdo jsou utlačováni. Rovnost a solidarita nemohou chybět v žádném městě.“

Následně byl přečten vzkaz od Děti smetí, skupiny, která 19. září organizovala demonstraci ve Frýdku-Místku. Končil jasným po-

selstvím: „Dnes, kdy pravicové strany posilují a veřejná debata se čím dál víc posouvá k nenávisti, je nutné držet při sobě. Nenechme se rozdělit. Společně jsme silnější.“ Poté promluvil místní učitel působící v organizaci Plzeň kulturní. Vzpomenul na dřívější antifašistické protesty v Plzni a zdůraznil, proč se musíme dnes coby antifašisté*ky opět scházet. Odkázal na důležitost vzdělávání, mj. v souvislosti se zpochybňováním klimatických změn. Dodal, že je třeba být stále ve střehu a budovat společenství schopné se bránit. K závěru své řeči se věnoval otázce svobody umění, o níž se taktéž nesmíme nechat připraviti ani v těch nejhorších podmínkách, a jako příklady uvedl umělectvo na Ukrajině, v Rusku a v Gaze. Následoval vstup člena organizace Ara Art věnujícího se otázce queer romství. Podle něj je třeba ukázat, že fašismu odzvonilo, a bránit společné hodnoty solidarity, respektu a svobody.

Ve tři čtvrtě na tři se zformovalo čelo průvodu, jenž se vydal ulicemi za skandování sloganů jako „Plzeň všem, náckům nic“, „Náš zbraní je solidarita“, „Celá Plzeň křičí s náma: do prdele s fašistama“, „Stop genocidě, svobodu Palestině“ či „Alerta, alerta, antifasista!“. Zpočátku se šlo málo frekventovanými místy, takže jediným rozptýlením byla izraelská vlajka v jednom z oken na ulici Edvarda Beneše, která si vysloužila skandování protigenocidních hesel. Na Chodském náměstí se průvod v čele s transparentem „Plzeň proti fašismu“ napojil na Klatovskou třídu. Aby nedocházelo ke zbytečnému blokování dopravy, šlo se většinu času po chodnicích, a to až na náměstí T. G. Masaryka. Tady se účastnictvo o půl čtvrté zastavilo, aby vyslechlo další proslovy.

Jako první si vzala slovo zástupkyně iniciativy Praha je feministická, která neopomněla přítomné pozvat na další blokádu klerofašistického Pochodu pro život. Upozornila na nebezpečné prorůstání ultrakonzervativních a fašizujících postojů do politiky a poukázala na nutnost hájení reprodukčních práv. Po ní si vzala slovo aktivistka z kolektivu Plzeň for Palestine, poukázala na různé podoby fašismu, aby se následně věnovala vojenské operaci fašistické izraelské vlády. Výčet válečných zločinů jako by nebral konce a uzemňoval svou krutostí a bezohledností. Už jen některé položky ze seznamu toho, co Izrael

v Gaze nechal vybombardovat, nenechávaly na pochybách o povaze tohoto krvelačného tažení. Podle všech měřítek jde o genocidu, která navíc probíhá za nadšené podpory české vlády. Ke konci mluvčí zmínila, že zbraňové systémy odzkoušené na Palestinčích*kách mohou být použity v budoucnu proti komukoli dalšímu. Jednotlivé části proslovu byly provázeny mohutným křikem hanby a zakončení patřilo skandování „Konec zbraní z našich daní“. Jako poslední na této zastávce promluvila zástupkyně kolektivu Pilsen Pride. Ta poukázala na skutečnost, že kvír lidé jsou jedním z hlavních terčů fašizujících sil, a vyjmenovala některé ze zemí, kde je jejich útlak nejviditelnější. Pak se zaměřila speciálně na země Visegrádské čtyřky, kde můžeme považovat Maďarsko za lídra antigenderové politiky, která inspiruje návrhy homofobní a transfobní legislativy také u nás. Viděli jsme selhání liberální scény v těchto věcech a stojí před námi otázka, co nás tedy čeká a co s tím můžeme dělat. Je jasné, že zejména kvír mládež bude těžce zasažena, proto se musíme semknout a pomoci těm nejzranitelnějším.

Po těchto slovech pokračoval pochod, jenž postranními ulicemi zamířil na Americkou. Tady už bylo daleko více kolemjdoucích, jejichž pozornosti nemohlo uniknout jak skandování, tak hudba z pojezdného cyklo sound systému, který vyhrával songy s antifašistickou, anarchistickou a protestní tematikou. O smyslu akce pak nenechaly nikoho na pochybách ani cedule s antifašistickými, feministickými, protigenocidními a kvír hesly. Z Anglického nábreží se zahrulo do Šafaříkových a následně Křížíkových sadů a Dřevěnou ulicí, kde se skandování mezi domy obzvláště dobře rozléhalo, na centrální náměstí Republiky, kde zrovna probíhaly svatomartinské trhy. Odtud Riegrovou ulicí na sady Pětatřicátníků, kde o půl páté zaznělo závěrečné slovo organizátorstva – výzva, abychom se nenechalx zastrašit. „Tvoříme svět na základech solidarity a vzájemné péče. Neustoupíme.“ Tolik slova zakončená posledním hromadným skandováním.

Na demonstraci od šesti večer navázala after party, jež se konala v nedaleké družstevní kavárně Družba. Zahrálx: @(_IŮ+ (anarchofolk), Václav Válek (kytarový všehomix), chmur.no (rap) a akci uzavřel live techno set

for antifascism and unity od Machine Intelligence.

Celá demonstrace proběhla v klidu, za skvělé atmosféry a sounáležitosti všech přítomných. Účastnilx se jí z naprosté většiny místní lidé, především z řad mládeže, ale nechyběly ani starší ročníky. Někoho možná trápilo více to či ono akcentované téma, ale bylo cítit, že všem je jasné, že je třeba se spojit proti diskriminaci a útlaču, ať už je jejich podoba jakákoli, stejně jako jsou různé jejich oběti. Bylo také zároveň cítit, že přítomným je cizí kapitalistický étos sobeckého individualismu a řešení vidí naopak v solidaritě a důrazu na komunitu.

Díky moc pořadateltvu za možnost společně ukázat, že Plzeň je proti fašismu. (AF-PLZEŇ)

SOJOZELO DEMOKRACIE

Díky, že můžeme? Někdo má stále tendenci obracet se do minulosti a strašit nebezpečími, která už neexistují. Zřejmě proto, aby nemusel pojmenovat nebezpečí, která tu reálně jsou. Co je víc vypovídající, než když na své tek boje studentstva za svobodu (proti nacismu) se vyjde do ulic naparovat obdivovatel nacismu, jenž zaujme ministerské křeslo v nové vládě.

V době, kdy reálnou moc třímají oligarchové, v politickém mainstreamu se etablojí fašistické síly, aby pak svorně brojili proti ochraně klimatu, je těžké cokoli oslavovat. 17. listopad je ale dobrou příležitostí ukázat, kde jsou svobody a demokracie omezovány, nebo naprosto absentují. Za zmínku letos v tomto kontextu stojí dvě „sváteční“ akce. První je ostravské shromáždění na podporu osady Bedřiška, živoucí komunity, na níž zrovna na příkaz těch nahoře zaútočila demoliční technika. Tou druhou je již tradiční benefice plzeňského kolektivu Food not Bombs.

Ten v pondělí 17. listopadu opět uspořádal benefiční rozvoz a prodej jídla – tentokrát sojozelo wrapů a chilly sin carne. Po předchozích zkušenostech byl pevně stanoven limit objednávek na 160 kusů. Limit se – i přes poměrně krátkou propagaci v akcích nahuštěném listopadu – povedlo jídlachtivému přátelstvu vyčerpat kompletně, a to ještě

před nástupem údernictva na pondělní sichtu.

Jaké zděšení pak po ránu zavládlo mezi těmi, co vyplnění objednávky zavezli podobně jako některé členstvo na devátou ranní striktně stanovený začátek sichty. Těm prvním nakonec stačilo trochu toho online škemrání, tx druží* druhé přišlo akorát o pokojnou snídani. Takovou, jaká má na pracovišti v pracovní době vždy být. No a pak bylo celé odpoledne slyšet vařečky, cinkání lžiček o hrnce, syčení a lupání zátek od lahvo- vých nápojů. V teple setrvávající majorita si objednala 96 porcí a k tomu 64 soli porcí putovalo k potřebným.

Na dotaz, proč tuto akci kolektiv FNB-Plzeň pořádá zrovna 17. listopadu, odpovídá: „Naše vize světa ve svobodě a demokracii zahrnuje svobodu pro všechny. Bez střechy nad hlavou, teplého jídla a pocitu bezpečí člověk není svobodný. V demokracii nemůže mít něčí hlas milionkrát větší sílu než hlas druhé*ho. Naše média, naše energie, naše životní prostředí, naše práce a naše domovy demokracii postrádají. Sdílením jídla naplňujeme duch tohoto svátku, jak ho chápeme.“

Moc nás těší zarezonování téhle akce mezi podporovatelstvem. Je to jasný signál, že nikdo z nás není úplně sám! A když se dáme dohromady, tak to má jasný a praktický výsledek. (AF-PLZEŇ)

NA MALÉM ZIMNÍM BUKFÉRU

Je úžasné vidět, jak se v posledních letech rozvinuly akce věnované anarchistické publicistice. Tou asi největší nadále zůstává pražský Anarchistický festival knihy. Kolektiv, jenž ho organizuje, však nezůstává po zbytek roku nečinný, a tak podobně jako v předchozím roce i nyní připravil menší verzi festivalu pod názvem Anarchistický večírek knihy. Malý zimní bukfér, jenž se konal v sobotu 6. prosince, byl ještě o něco menší než minule, kdy se konal na dvou blízkých místech v pražských Holešovicích – v klubu Cross a Autonomním centru 254. Tentokrát muselo postačit jen to druhé, přičemž program probíhal v dolní, sklepní místnosti.

Tady se nacházelo několik stolů s knihami. Větší část patřila pod Salé Distribuci neboli

shop Roleta2. V jejich nabídce však nechyběly knižní tituly vydané například nakladatelstvími Neklid či Utopia Libri a k dispozici byl také stojan plný grafik od mexických autonomních kolektivů. To vše pak doplňoval stůl s publikacemi od Nakladatelství Anarchistické federace, kde šlo asi nejvíce na odbyt poslední číslo anarchistické revue *Existence* na téma 30 let AF.

Horní patro AC254 sloužilo k posezení a občerstvení. Na výběr byla spousta chlebičků s nevajíčkovou a nerybíčkovou pomazánkou či veganských sladkých dobrot: štrúdl, brownies, banana bread a dýňový koláč s rybízovým džemem. Kdo si chtěl dát něco teplého, mohl sáhnout po zelnáčece.

Když nás nějaký čas před konáním večírku oslovil pořádající kolektiv, zda bychom nechtěli něčím přispět, padl návrh uspořádat besedu na téma „Mají anarchistické časopisy budoucnost?“. Jelikož interně již nějakou dobu debatujeme, jak to bude dál s *Existencí*, přišlo nám to jako skvělá příležitost získat nějakou (jinak chybějící) zpětnou vazbu jak směrem k našemu časopisu, tak k anarchistickým médiím obecně.

Celá akce začala ve tři odpoledne, ale co se týče programu, ten odstartoval o půl šesté naší besedou, a to přímo v prostoru s distry. Jelikož nemělo jít o frontální přednášku, ale stěžejní měla být debata, uspořádalo se sezení do pomyslného kruhu a mohlo se začít úvodním slovem. V jeho rámci bylo odkázáno na bohatou časopiseckou anarchistickou aktivitu a zdroje, jak se k ní v případě zájmu dopídit. S odrazem v raných 90. letech se mluvílo o smyslu anarchistických periodik v šíření anarchistických myšlenek a principů, důležitosti (konstituční, komunikační, mobilizační a organizační) pro samotné hnutí i jako o zdroji informací pro dokumentaci a rekonstrukci historie hnutí. Odtud se přešlo k období nástupu internetu a úpadku tištěných periodik až ke strategiím kombinujícím digitální i tištěná média. Nakonec jsme se zaměřili na současnost, kdy vlastně jediným dlouhodobě a pravidelně vycházejícím anarchistickým časopisem je *Existence*. Bylo vysvětleno, že je koncipována spíše dovnitř hnutí, přičemž dokumentuje jeho aktivity, představuje jeho publikace, věnuje se historii a teorii anarchismu a v každém čísle se z anarchistické perspektivy věnuje nějakému

konkrétnímu tématu. Zmíněno ale bylo i to, s čím se potýká – ztrátovost, nevelký zájem, takřka nulová zpětná vazba, zapojení jen malého počtu lidí do tvorby a distribuce.

Odtud tedy mohla být udělána krátká sonda mezi účastnictvem, kdo čte či nečte anarchistické časopisy a co by přispělo k tomu, aby byl pro přítomné tištěný formát atraktivnější. Dále se mluvilo o tom, co komu v anarchistickém mediálním prostoru chybí. Rozproudila se živá debata, v níž zaznělo mnoho zajímavého, přičemž byla zjevná obecná shoda, že anarchistická média by měla zůstat diverzifikovaná. Postrádán byl obzvláště formát podcastu, načež padla oblibatelná poznámka, že zatím prostě není nikdo, kdo by se něčemu takovému s odpovídající kvalitou věnoval.

Po krátké pauze se přeskupily židle do tradiční pozice a začala prezentace brožury *Čarodějnice, porodní báby a zdravotní sestry*. Toto české vydání má na svědomí Salé distribuce a publikaci představil její překladatel. Popsal, jak gender, třída a moc formovaly lékařské povolání a jak práce autorek Barbary Ehrenreich a Deirdre English otevírá diskusi o tom, jak tyto historické procesy dodnes ovlivňují postavení žen zejména ve zdravotnictví. Prezentace nebyla bez odezvy, takže jsme si brožuru ihned zakoupili a brzy se pokusíme napsat a na našem webu zveřejnit recenzi. Pokud si ji taktéž toužíte pořídit, můžete tak učinit na e-shopu Roleta2.

Nejvíce se sklepní prostor AC254 zaplnil na prezentaci knihy *Krev. Kruh*. Černá od Radka Wollmana, která odstartovala někdy kolem půl osmé. Poutavě napsané vzpomínky na vlastní aktivity na poli squattingu, antifašismu, Food not Bombs a provozu hned několika známých pražských prostorů doplňuje autor nejedním zamyšlením a otázkou. Recenzi na knihu už máme připravenou. Rozhodně ji doporučujeme, zakoupit ji můžete v e-shopu Deníku Alarm.

Program pak kolem deváté uzavřelo vystoupení Lee Reeda, anarchistického rapového umělce z Kanady. Ten přijel spolu se svým soudruhem z kolektivu Sub.Media. Spolu navštívili v posledních týdnech několik evropských měst v rámci jejich Trans-Atlantic Tour. Během turné také uspořádali promítání dokumentární série It's Revolution or Death v pražském infoshopu Trhlina.

Šlo o další moc příjemné setkání na pozadí anarchistických publikací. Jsme moc rádx, že jsme se ho mohlx zúčastnit a také k němu nějakým způsobem aktivně přispět. (AF)

NEZAPOMENEME! NEODPUSTÍME!

Je tomu už neuvěřitelných osmnáct let, co jsme se rozloučili s Honzou Kučerou poté, co podlehl svým zraněním. K těm přišel během potyčky, která se udála v jednom příbramském baru, kde na sebe narazily dvě party – mladí punks a skins na mladé nácky. Když ti druzí odtáhli, jeden z nich se chtěl předvést a ještě se vrátil s taseným bajonetem. Hned na schodech schytl několik ran právě od Honzy, opětoval je několika bodnutími. Stalo se tak v noci z 18. na 19. ledna 2008. Dvacátého Honza umírá. Útočníkem byl Jiří Fous, tehdy dvacetiletý mladík, jenž rozumu moc nepobral, zato (a možná i proto) byl fascinován nacismem. Zřejmě kvůli tomu, že byl o krapet snědší než jeho neonacističtí parťáci, musel před nimi svůj mindrák o to víc kompenzovat – vraždou.

Jan Kučera byl antifašistický skinhead z Příbrami, který se svými postoji nijak netajil. Ve svém profilu na Internetu o osobě napsal: „Jsem úplně normální kluk a hlásím se k SHARP skinheads. Je mi jedno, s kým se kamarádím. Nedělám rozdíly mezi lidma podle toho, co poslouchaj, jak se oblíkaj nebo podle barvy kůže. Dělim lidi podle toho, jak se chovaj. Kdokoliv mi můžete napsat. Ale nezávidim nacisty, buržoazii, komunisty a podobný zmrdy!!! Antifascista oi!“

Na jeho pohřbu se nás sešlo asi 400. Netřeba zastírat, že to bylo velmi emotivní. Stejně jako následný tichý pochod Příbramí až k místu činu. Tehdy jsme si slíbili, že nezapomeneme a neodpustíme. Od té doby si každý rok Honzu připomínáme. Subkultura byla jeho druhá rodina. Byl jedním z nás a je fajn vidět, že to tak berou i tx nově příchozí, kteří*ré ony doby každodenního neonacistického násilí našťěstí už nezažili.

Plzeň

Tradičně se konala připomínka v Plzni. Aktivně jsem se jí zúčastnil, takže o ní poreferuji ze svého pohledu a trochu osobněji.

V Plzni jsou vzpomínkové akce na Honzu spojeny vždy s hudbou, ať už živou či repro-

dukovanou, nebo v kombinaci obojího. Letos jsme ji spojil s hc/punkovým benefičním koncertem, jehož výtěžek směřuje k místnímu kolektivu Food not Bombs. Pořadatelství se ujalo kamarádstvo z DiyPilsen Gigs crew a budíž za to tisíckrát pochváleno.

Na akci, která se konala v pátek 16. ledna v družstevní kavárně Družba, jsem dorazil v předstihu, abych mohl být s něčím nápomocen. Většina už však byla hotová, tak alespoň dát stranou pár stolků a židlí a po chvíli klábosení nachystat distro s publikacemi Nakladatelství AF vkusně přízdobené černo-rudou vlaječkou. Mezitím také to důležité, připravit místo pro instalaci Honzovy podobizny a zapálení svíček.

Po chvíli doráží také kamarád z Prahy, co doplňuje distro o několik nových i starších Existencí a čerstvé brožurky s přehledem činnosti Anarchistické federace v roce 2025. Musím uznat, že se vyvedla opravdu excelentně. To už ale začíná pomalu, i když dost rychle, hrát první kapela. Porajmos z nedalekého Hořovicka hrající ve složení basa a bicí mě nutí nasadit špunty do uší. Přeci jen dekády punku zanechaly na mém sluchu nepříjemnou stopu, takže už je třeba na něj být trochu hodný. Na druhou stranu to ale samozřejmě snižuje hudební zážitek. Jenže s tím už asi těžko něco nadělám. Po nich nastupují částečně místní Blisterer a moc se s tím nemažou, za což sklízí zasloužený potlesk.

Předtím než nastoupí se svým setem slovenští Remdik, dostávám prostor já, abych řekl pár slov ohledně Honzova smutného výročí. Na začátek děkuji „skvělé partě, co dělá skvělé věci“ a již je benefice určena. Účastnictvo koncertu nato odměňuje FNB-Plzeň potleskem. Je evidentní, že naprostá většina lidí ví, koho přišla ten večer podpořit. Pak už se věnuji tomu, co se před 18 lety stalo v Příbrami. Odtud přecházím do dnešních dnů, kdy už neonacistické násilí není natolik časté, jelikož subkultura kolem tohoto kultu je momentálně slabá. Jedním z faktorů je, že to, co dříve hlásala a za co byla trnem v oku nemalé části veřejnosti, dnes slyšíme z úst mnoha mainstreamových politiků doma i ve světě. Těžký boty s bílými tkaničkami vystřídaly saka a kravaty. Hajlování a obdiv k nacismu jsou bagatelizovány jako vtip a jeden takový se mermomocí snaží stát ministrem vlády. Stejně tak jsem upozornil na Spojené

státy, kde řádí Trumpovy jednotky ICE, které se plní ultrapravičáky a v lecčems připomínají jednotky SS – nahánějí přistěhovalce a domnělé přistěhovalce, zavírají je do táborů a střelíji přitom lidi, jako byl poslední případ mimosoudní popravy Renee Good. Stále je tedy důvod stavět se proti fašismu.

Mluvil jsem spatra a rád bych toho řekl asi víc. Jenže takovéhle povídání, pokud nejste rození či školení mlukkové, není zrovna jednoduché a brzy vám začnou myšlenky vytlačovat pocity, že už chcete být raději zas v publiku a že dost možná už plácáte. No ale poselství bylo nějakým způsobem předáno a bylo znát, že rezonuje.

Důraz řečenému pak dodali svými rytmy, texty a projevy Remdik, které si tak akorát plná Družba naplno užívala. Sám jsem se na ně moc těšil. Nekompromisní a neutahaný Oi! jak se sluší a patří. Remdik měli zahrát už rok předtím na stejné akci, ale než dorazili do Plzně, jednoho z členů kapely vyřadila nastupující nemoc natolik, že se ve dveřích jen omluvili a jeli nazpět. Jako poslední nastoupili kolínští punkrockeri Blank Out a dodali celému koncertu trochu na melodičnost. Pořadatelstvo se sice omlouvalo, že se poněkud vysraly bedny a kvalita zvuku nebyla vůbec ideální, to však bylo díky špuntům v uších pod moji rozlišovací schopnost.

Důležité ale je, že akce splnila svůj účel. Byla vzpomenuť památka Honzy Kučery, lidé si užili muziku a pro plzeňský kolektiv Food not Bombs bylo vybráno bez pár korun rovných deset tisíc. FNB-Plzeň se na akci podílel benefičním jídlem (gulášek a zelné placky) a nechyběl ani jejich merch.

Praha

V Praze se připomínka konala už v sobotu 10. ledna, a to na festivalu Winter Oi! Is Coming, který mimo jiné chtěl dát jasně najevo, že skinheadi rozhodně nejsou rasisti. Na akci, kterou pořádaly kolektivy Prague City Hardcore a SHARP Praha, zahrála dvojice německých streetpunkových kapel Underdogz a 4Promille doplněná o české Oi! legendy The Protest a Pilsner Oiquell, přičemž o afterparty se postarali Dj Kuře a Buqi.

Organizátorstvo ještě před akcí vydalo jasné prohlášení, v němž mj. stálo: „Nedopustíme, aby Honzova smrt byla zbytečná! Všichni, kdo se aktivně postaví proti agresivním rasistům, si zaslouží náš respekt. Ať

už se jedná o vulgární výkřiky v tramvaji, hajlování z jaguára nebo opilého magora ohánějícího se před hospodou bajonetem. Osmnáctiletý Honza nezaváhal a násilníkovi se postavil holými pěstmi proti nabroušenému bodáku. Bylo to neuvážené? Možná. Ovšem stejně tak byl Honzův čin statečný až obdivuhodný! Každý z nás, kdo nesklopí hlavu před rozpínatostí silícího neofašismu, kdo se dokáže nahlas ohradit proti demagogickým výkřikům o správné rase či čistotě národa a stát na straně slabších nebo utlačovaných – my všichni jsme potenciální obětí s pomyslným terčem na zádech. Nikoho z nás ovšem případné riziko nemůže zastavit. Bojovat proti fašismu, rasismu a nesmyslné nenávisti je nejen správné, ale především nutné!“ Ač se skinheads k politice moc často nevyjadřují, jejich antifašistický postoj je jednoznačný: „Loňský nástup SPD a Motoristů nejen do řad poslanců, ale rovnou do ministerské posty je tak jasným dokladem postupného hnědnutí celé společnosti. I když mohou být někomu volby ukradené, podobné varovné signály není možné ignorovat. Spirála nenávisti roztočená v časech tzv. uprchlické krize se postupně zrychluje, sešup ke stále trapnějšmu populismu a autoritativnějším řešením je rok od roku příkrější. Co bylo v nultých letech nepředstavitelné, stává se součástí mainstreamu. Proto nedokážeme mlčet... S odkazem na Honzův čin přenášíme do každodenní praxe známé heslo SMRT FAŠISMU!“

Brno

Honzovu památku připomnělo v neděli 18. ledna antifašistvo v Brně, a to tím, že z Petrova nad Nádražní ulicí vyvěsilo velký transparent „Jan Kučera. 18. 1. 2008. Nezapomínáme. Neodpouštíme. Antifa.cz“ odkazující k výročí jeho vraždy. Antifašistické aktivstvo podepsané jako „Noční živly“ ke svému počínu mimo jiné napsalo: „Právě v dnešní době, kdy je ultrapravicová politika relativizována a z ulic se přesunula do parlamentu, v době, kdy antifašismus je stavěn na stejnou úroveň s terorismem, v době, kdy v některých zemích jsou antifašistické aktivity či kolektivy zakazovány, zatímco fašounům a náckům se dostává přinejmenším tiché podpory, je potřeba si připomínat, že je to fašismus, který za sebou i v moderní době nechává oběti, a že být antifašistou je běžná a normální věc.

Honza to věděl a za své kamarády se postavil i za cenu vlastního života. Čest jeho památce. Nezapomínáme. Neodpouštíme. Proti fašismu ve všech formách všemi dostupnými prostředky.“

Příbram

V pátek 23. ledna se v Příbrami Na Chmelnici konala hudební akce s příznačným názvem „Příbram nehajluje“. Vystoupil na ní Stříbrný Rafael, Duck a Cdoom. Připomeňme, že právě Na Chmelnici byl před 18 lety zabit Honza Kučera, jehož památce byla mimo jiné akce, kterou uspořádal kolektiv „Příbram ZDOŁA“, věnována. Vedle toho měla „ukázat, že xenofobie, homofobie, rasismus ani hajlující politici do slušné společnosti nepatří“. (-FH-)

PLZEŇ PROTI GENOCIDĚ

Protesty proti genocidě páchané Izraelem v Gaze a proti šikaně původního palestinského obyvatelstva na dalších místech tohoto osadnického státu probíhají po celém světě. V sobotu 31. ledna se špendlík na mapě míst odsuzujících hromadné vyvražďování v Palestině zapíchl také do Plzně. Vděčíme za to kolektivu Plzeň for Palestine, který protigenocidní veřejné vystoupení zorganizoval v rámci široké iniciativy Plzeň proti fašismu ve spolupráci s Pilsen Pride, FnB Plzeň a kolektivem Bourlivě kvítí.

Demonstrace začala na Mikulášském náměstí v jednu hodinu po poledni. V tu dobu už tady bylo shromážděno skoro sedm desítek lidí s mnoha palestinskými vlajkami. Akce byla zahájena hlasitým hromadným skandováním na zahřátí: „Plzeň proti genocidě! Plzeň proti fašismu!“ „Stop, stop genocidě. Svobodu Palestině!“ apod. O další zahřátí se postaralo FnB v podobě termosek s čajem.

Před čtvrt na dvě přichází úvodní slovo, poděkování pořádajícím kolektivům a prohlášení, že jde o historicky první propalestinský protest v Plzni. Tady bych se ale zastavil s poznámkou, že jde o výrok poněkud nepřesný. Je to nanejvýš smutné, ale je to tak. První propalestinský protest se v Plzni konal v roce 2009 a pořádali ho neonacisti, „čistě náhodou“ na výročí obsazení Česka nacistickým Německem v roce 1939. V ulicích Plzně jsme se tehdy během protiakce v rámci

iniciativy „Mládež proti nacismu“ jasně vymezili proti zneužívání „palestinské otázky“ neonacisty, kteří se navzdory své antipatii vůči všemu arabskému jednu dobu naoko stavěli na stranu Palestiny, aby tak mohli demonstrovat svůj antisemitismus. Tentokrát byly ale motivace protestu opačné – odsouzení všech forem rasismu a fašismu, včetně těch antisemitských, sionistických, antiislamistických, stejně jako islamistických.

Ale zpět na Mikulášské náměstí, kde se slova ujala zástupkyně kolektivu Plzeň for Palestine, která upozornila, že ani přes „příměří“ se situace nelepší – lidé jsou dále vražděni a je jim upíráno naplňování základních potřeb. Trumpova „Rada míru“ je výsměchem autoritářů zbytku světa, ale my nejsme tak jako oni lhostejní ke krutostem, které dopadají na Palestince.

Zástupce plzeňského kolektivu Food not Bombs promluvil o tom, jak česká vláda dělá úplně opak toho, co znamená název jejich skupiny – podporuje bombardování vyhladovělého lidu. Trefně upozornil na to, jak genocida v Gaze otevírá prostor pro další vraždění a nespravedlnosti ve světě. Posouvá hranice možného, dříve nemyslitelného. „Vyslankyně“ skupiny Solidarita s Palestinou Olomouc představila jejich aktivity od roku 2024 a následně přečetla některé výpovědi izraelských vojáků o páchaných krutostech vůči palestinským civilistům, včetně dětí. Zazněla konkrétní jména, konkrétní osudy. I když byl díky tomu proslov poněkud delší, je třeba, aby takové výpovědi zaznívaly co nejčastěji, jelikož jsou tou nejlepším zbraní proti dehumanizaci obětí. Členka Židovského hlasu solidarity řekla naplno, že sionismus není nic jiného než specifická forma rasismu, a Evropu obvinila z toho, že místo tlaku na dodržování mezinárodního práva podporuje genocidu. Heslo „Nikdy více“ nesmí být užíváno selektivně, ale musí platit i pro Palestince.

Zdánlivě paradoxně, i když zcela příznačné, se při projevu protigenocidní Židovky objevili v bezpečné vzdálenosti a zároveň blízkosti policie dva mladí lidé a izraelskými vlajkami. Nic neříkali, ale dá se předpokládat, že přišli oponovat a podpořit genocidní řádění Izraele. Mohlo být zajímavé dát jim mikrofon a poslechnout si, co se odehrává v jejich hlavách – zda jsou jen vymytí proiz-

raelskou propagandou, nebo zda jsou zarytými fanoušky etnického čištění a apartheidu. Namísto toho jen vyvolali odezvu ve skandování „Plzeň je za Palestinu“, „Stop podpoře genocidy“ ad.

Před tři čtvrtě na dvě se zformoval průvod za transparentem „Plzeň proti genocidě“. Plzeňská chodníková klasika. Ač ne úplně velký, přesto permanentně hlasitý zamířil za doprovodu sledovacího vozu Velkého bratra na Americkou, odkud uhnul do Martinské, aby následně po půlhodině zastavil U Branky. Zde se slova ujala mluvčí Stop the Siege Brno, aby promluvila o tom, že současná genocida je jen vyústěním dlouhodobého režimu apartheidu. Pripomněla historii sionistického koloniálního počínání s tím, že bombardování je jen symptom, zatímco příčinou je sionismus. Zástupectvo Pilsen Pride uvedlo problém z kvír perspektivy a vzpomenu, že kvír Palestinstvo se nachází mezi dvěma útlaky. Odpovědi bylo skandování „No Pride in Genocide“. Poté promluvila zástupkyně pražského Sdružení přátel Palestiny a přiblížila příběhy ze Západního břehu – checkpoints, únosy, razie, buldozery, každodenní šikana...

Další cesta za doprovodu cyklosoundsystému hrajícího tematickou hudbu vedla Kopeckého sady kolem Západočeského muzea, kde se jedna paní jala vyřvávat „Ať žije Izrael“, jinak sobotní časně odpoledne je v centru Plzně poměrně mrtvé. Z Křižíkových sadů se Dřevěnou dorazilo na náměstí Republiky. Tam ještě zazněl proslov pořadajícího kolektivu Plzeň for Palestine o obětech, vraždě pětileté dívky Hind Rajab, k níž došlo 29. ledna 2024, tedy skoro přesně před dvěma lety, a taky o obětech ICE ve Spojených státech a imperialistické roztahovačskosti.

Nakonec byly zapáleny svíčky, držela se minuta ticha pro Hind a oběti genocidy a minuta pro oběti ICE. Nato Bouřlivé kvítí proneslo proslov o aktivismu a boji za utlačovaní, proti ekocidám i genocidám. Pak ještě hudba a skandování. „Free Free Palestine!“

Zcela výmluvný byl mediální nezájem. Každé mainstreamové informování o protigenocidních a propalestinských hlasech zdola by totiž evidentně mohlo narušit obraz oficiální neochvějně podpory vražednému režimu Izraele. (-FH-)

TÉMA EXISTENCE: CHICAGO 1886

Letos si připomínáme 140 let od událostí, k nimž došlo v Chicagu v rámci boje za osmihodinovou pracovní dobu. Vyústily v popravu několika anarchistů a zahájení tradice Prvních májů coby Mezinárodního dne pracujících.

Je dobré připomínat si čas od času dřívější boje, díky nimž se máme dnes lépe, než se měly některé minulé generace. Je třeba si připomínat, že skoro žádného sociálního pokroku nebylo nikdy dosaženo bez zápasu se silami, kterým vyhovoval status quo a které z něj ekonomicky a mocensky těžily. To, že dnes některé věci bereme jako samozřejmost, neznamená, že byly samozřejmostí vždy – často byly takřka nedosažitelnou utopií a pouhým snem. A je tedy na nás tady a teď, abychom vydobytky, které si minulé generace neprivilegovaných vymohly, či přimno za cenu mnoha životů vybojovaly, udrželx. A co víc – abychom se drželx vlastních snů a utopií a pralx se za ně navzdory veškerým snahám ekonomických a politických elit, stejně jako jejich ideologických příkyvovačů a propagandistů, tyto sny a oprávněné aspirace všemožně potlačit.

OSMIHODINOVÁ PRACOVNÍ DOBA

Jedním z příkladů takových bojů minulosti byl bezesporu zápas za uzákonění osmihodinového pracovního dne. Dnes je to pro nás samozřejmost. I když... Ano, žijeme v době, kdy i tato samozřejmost se pro mnohé stává nedostupnou. Tlak na výkon mnohé tlačí k děláni přesčasů, které někdy nejsou ani propláceny, nebo ne v plné výši. Jiní, zejména ti, co pracují s počítačem, si často berou práci domů na úkor svých rodin a volného času. Další si musí brát vícero úvazků či si brigádně přivydělávat, aby při nastavených platech na jedné straně a nájmeh a dalších výdajích na straně druhé vůbec vyšlx.

V průběhu 19. století se vedly mohutné zápas o zkrácení pracovní doby námezdné

pracujících. Jako velmi radikální se svého času jevily požadavky na zkrácení pracovního dne na dvanáct, jedenáct, či dokonce deset hodin. V sedmdesátých a osmdesátých letech 19. století se ale s narůstající organizovaností dělnictva ustálil požadavek na osmihodinový pracovní den při zachování původních mezd.

Tento ze své podstaty reformní požadavek velmi aktivně prosazovalx také anarchisté a anarchistky, kteří se často coby agitátorstvo objevovalx v čele tzv. osmihodinového hnutí. Je třeba poznamenat, že to pro ně byl jen dočasný požadavek, jehož cílem bylo zmírnit ekonomický a sociální útlak pracujících. Jejich skutečným cílem bylo odstranění námezdní práce jako takové, odstranění sociální nerovnosti, a tudíž odstranění třídní společnosti. Zároveň netrpělx naivními představami, že by se to událo bez toho, aby vládnoucí třída všemi (zejména násilnými) prostředky bránila svá privilegia a bohatství získané a udržované na úkor zbytku společnosti.

I požadavek osmihodinového pracovního dne byl kapitalistickou třídou vnímám jako zásah do její „svobody“ svévolně vykořisťovat pracující, velmi často i děti. Proto také dělala, co mohla, aby hnutí spojenému s tímto konkrétním požadavkem zabránila v šíření.

CHICAGO 1886

Bezesporu tou nejznámější kapitolou v boji za osmihodinový pracovní den se staly Chicagské události roku 1886. Dělnické stávky a demonstrace, jak za tento požadavek, tak za zlepšení příšerných pracovních podmínek v mnoha továrnách, byly velmi aktivně potla-

čovány soukromými bezpečnostními agenturami ve službách jednotlivých kapitalistů i policíí. Jen s tím rozdilem, že ta byla za stejnou „práci“ placena z veřejných prostředků. Na straně dělnictva po jejich zásazích zůstávalo mnoho zraněných, zmrzačených a mrtvých.

Na policejní masakr z 3. května 1886 reagovala demonstrace svolaná na následující večer na náměstí Haymarket. Ač šlo o poklidné shromáždění, na němž se mluvilo zejména o zvláštní moci a požadavku na zkrácení pracovní doby, zaútočila na něj v závěru policie. Do jejich řad byla vhozena puma, která společně s následnou chaotickou policejní střelbou měla za následek mrtvé a zraněné. Domněnek je mnoho. Kdo pumu hodil, se ale dodnes neví.

To ovšem neměnilo nic na tom, že se rozpoutala obří policejní perzekuce, jíž sekundovalo nenávislné štvání buržoazních sdělovacích prostředků, politiků a církví proti pracujícím, a zejména pak proti cizincům, kteří jich tvořili, coby snadno vykořisťovatelná skupina, většinu. U soudu stanulo osm anarchistů, kteří nebyli souzeni za to, co udělali, ale za to, co si mysleli a požadovali. Soud se ve výsledku ani o žádnou objektivitu či její zdání nesnažil. Sedm jich bylo odsouzeno k smrti. Šlo o jasný vzkaz vládnoucí třídy, která ve svých rukou třímala i justici, že se pomstí za každý pokus o vzor.

MEZINÁRODNÍ DEN PRACUJÍCÍCH

Osud tzv. chicagských mučedníků popravených o rok později stál na počátku rozhodnutí vyhlásit 1. květen coby Mezinárodní den pracujících, který dnes evidujeme v kalendáři jako státní Svátek práce. Tento den, stejně jako celé dělnické hnutí, si prošel celou řadou zneužití, a to zejména ze strany autoritářských marxistických stran. Ty velmi záhy vymazaly – tak jak mají ve zvyku činit se vším jejich zájmům nevyhovujícím – popravené anarchisty z této tradice. Režimy, do jejichž čela se tyto strany následně postavily, udělaly z mezinárodního dne svátek oslavující je samotné. Koptovaly ho ale i další režimy sledující strategii drobných ústupků pracujícím a jejich korumpování konzumním pozlátkem výměnou za poslušnost.

Je příznačné, že současné marxistické straníčky, jež tak rády volají po jednotě (které by velely), nadále drží tuto linii tichého vyškrtnutí popravených anarchistů z prvomájové tradice. Zato anarchistky a anarchisté se ke svým předchůdcům dodnes hrdě hlásí a je smutné, že na jejich slovech často nemusí extra nic moc měnit, aby popsali stav věcí po 140 letech, kdy má takřka veškerou moc v rukou oligarchie, která tvoří ani promile celé společnosti.

Vyplyvá z toho tedy úkol pečovat o pravdivý a úplný obraz minulosti. Ne kvůli tomu, abychom konzervovali výroky svých předchůdců a předchůdkyň, ale abychom mohli lépe chápat svou přítomnost a měl se od čeho odrazit při svých vizích do budoucnosti. Nedávno jsme nahlédli do opravdu značně tlustých dějin amerického dělnického hnutí a o Haymarketu tam nebylo ani slovo. Pokud dopustíme vyškrtnutí anarchismu z historie, budeme jen smutně sledovat, jak se dál a dál tenčí prostor pro politickou imaginaci a nepředvídatelnost, která se ideologům a většině akademiků nehodí do jejich předem nalajnovaných škatulek.

Výmluvné je v této souvislosti také vyprávění jednoho z anarchistů, kteří přišli v roce 1999 protestovat na ceremonii u příležitosti vyhlášení slavného památníku mučedníků z Haymarketu za federální národní historickou památku. Slavnost připomínala akci historického revizionismu pro odborářské hnutí střední třídy, kde „komunistická strana rozdávala literaturu ze stolu na hrobě Emmy Goldman“ a „ani jeden anarchista nebyl pozván k proslovu, ani jeden řadový dělník. Ještě horší je, že ceremoniál byl zahájen katolickým požehnáním.“ Při výkřicích nesouhlasu došlo ke konfliktu s odborářskou ochrankou.

VLÁDNOUCÍ TŘÍDA VRACÍ ÚDER

Jestli někdo myslí, že vládnoucí třída sleduje blaho lidu nebo že je třeba ji hýčkat, aby k nám mohlo prokapat co nejvíce z jejího bohatství, je na omylu. Vždyť dějiny se nám to tak tvrdošíjně snaží ukazovat zas a znova. Bylo tak tomu v Chicagu roku 1886 a je tomu tak i dnes. Těch paralel je tolik, až by se člověku chtělo brečet nad nepočitelností

a servilností značné části neprivilegovaných vrstev.

Jedním z mocných nástrojů, které vládnoucí třída využívá jednak k oklamání neprivilegovaných a pak také k jejich rozdělení, je rasismus a nacionalismus. V Chicagu 1886 to bylo především štvání proti cizím dělníkům – v té době zejména proti těm, co přicházeli z Evropy (v Chicagu šlo hlavně o německé, české a polské přistěhovalce). A přitom celé Spojené státy se dají považovat za „národ“ přistěhovalců. Stejně tak chicagští mučedníci byli médií líčeni jako cizáci snažící se v americkému lidu zasít údajně cizí socialistické bludy. Pokud se podíváme na další světoznámý justiční zločin vůči anarchistům Nicolu Saccovi a Bartolomeu Vanzettimu, které vládnoucí třída USA popravila čtyřicet let po těch chicagských, jejich skutečným proviněním byly opět jejich svobodomyšlné názory a skutečnost, že jde o imigranty. A po reálných důkazech o zločinu, z nějž byli obviněni, opět nebylo ani vidu.

Současná administrativa USA vede na domácí půdě otevřenou válku vůči migrantům – unáší je z ulic, pracovišť, domovů a škol, zavírá je do koncentráků, kde přežívají za otřesných podmínek a někdy i umírají, a následně je bezohledně deportuje. Současně ta samá vláda vede boj proti všem pokrokovým silám, zejména těm, které se hlasitě ozývají a přichází s vizí lepšího světa, kde je místo pro každého bez rozdílu. Chicagský proces pak až bolestně připomíná probíhající pokus kriminalizovat aktivistvo označené represivními složkami hlavičkou „antifa“, jak jsme svědky v Texasu. Tam se 4. července 2025 zhruba tucet lidí zúčastnilo demonstrace v detenčním centru Prairieland. Když policie zareagovala, vypukla střelba, při níž byl údajně zraněn jeden policista. Dnes je 19 lidí – někteří z nich se demonstrace neúčastnili ani se nenacházeli poblíž – obviněno z „poskytování materiální podpory terorismu“, jakož i z výtržnictví, nošení výbušnin, střelných zbraní, pokusu o vraždu federálního zaměstnance a dalších zločinů. Osmnáct z nich zůstává ve vězení. Obyčejný antifašismus je kriminalizován a mediálně vykreslován jako strašák. Lidem hrozí obrovské tresty jen za jejich postoje a drzost ozvat se proti bezpráví, bez ohledu na to, zda se skutečně něčeho dopustil nebo ne.

BOJ POKRAČUJE

V roce 1886 se mohli anarchisté a anarchistky opírat o dělnictvo, jeho tíživou situaci, potřeby a sny o lepším světě. Ani tehdy však masa pracujících nebyla politicky nijak jednotná. Její nemalá část nadále podléhala náboženskému tmářství, rasistickým či nacionalistickým předsudkům, stejně jako ve školách vštěpované disciplinaci a úslužnosti vůči autoritám. I mezi radikálním dělnictvem se našli tací, co se nechali zlomit vyhrůžkami či zkorumpovat, aby donášeli na své kamarádstvo a svědčili proti němu falešně v soudu. O to je pochopitelnější, že popravení chicagští anarchisté byly anarchistickým hnutím označeni za mučedníky.

Tento výraz máme spojený spíše s náboženskými postavami, které byly ochotny pro svou víru podstoupit i mučení a smrt. Náboženské konotace jsou asi tím hlavním důvodem, proč současné anarchistické hnutí s konceptem mučednictví nepracuje. Zejména křesťanství dělalo z utrpení a mučednictví ctnost a příslib věčného života v ráji. Oproti tomu anarchie je oslavou života a radosti tady a teď a důstojné budoucnosti pro ty, kdo přijdou po nás. I tak má pojem „chicagští mučedníci“ své trvalé místo v naší paměti. Šlo o výjimečné osobnosti, které prokázaly svou hodnotovou integritu a ukázaly, že boj jak za práva pracujících, tak za svobodný a spravedlivý svět berou naprosto vážně. Na popravišti stanuli hrdí, vzdorující a provolávající slávu anarchii.

Pro anarchisty a anarchistky se tehdy stali obrovským symbolem. Jsou jím i pro nás. Ne však proto, že bychom si představovali, že je třeba se pro vlastní myšlenky obětovat, a to i za cenu života, nebo dokonce na úkor druhých. Tím vzorem je snaha přistupovat ke svým ideálům konzistentně, třebaže kriticky, a aktivně – působit tak, aby tyto ideály mohly prosakovat na světlo světa v každém možném okamžiku našich životů. Náš aktivismus musí čerpat z naší radosti a zároveň nám ji přinášet. Nesmí nás dusit a nesmíme obětovat sami sebe. V kritických chvílích bychom ale měli dokázat stát pevně za svými postoji, stejně jako za svým kamarádstvem, s nímž je sdílíme.

HAYMARKET A PRVNÍ MÁJ

Události v Chicagu roku 1886 se silně vepsaly do historie dělnického hnutí, proto bude vhodné si stručně představit, co se vlastně tehdy stalo, co těmto událostem předcházelo a co na ně navazovalo – pracujícími po celém světě oslavovaný Svátek práce.

HNUTÍ ZA OSMIHODINOVOU PRACOVNÍ DOBU

Historie Prvního máje je spojená s hnutím za osmihodinovou pracovní dobu, s událostmi v Chicagu roku 1886 a následnou popravou několika nevinných anarchistů, k níž došlo o rok později.

Přenesme se tedy do Spojených států, kde se v letech 1872 a 1873 v New Yorku a dalších velkých městech konaly velké demonstrace za starý dělnický požadavek na osmihodinovou práci. Hnutí rostlo tak, že donutilo zákonodárné sbory téměř všech států USA, aby přijaly zákon o osmihodinové pracovní době alespoň pro všechny práce ve státních podnicích. Pak, 24. června 1878, přijal tento zákon pro vládní práce také kongres USA. Zákon však zůstal mrtvou literou.

V říjnu 1884 se Federace organizovaných odborových svazů Spojených států a Kanady (Federation of Organised Trades and Labor Unions of the United States and Canada, založená v roce 1881 a v roce 1886 přejmenovaná na Americkou federaci práce [American Federation of Labor]) na svém chicagském sjezdu rozhodla, aby se od 1. května 1886 pracovalo jen osm hodin denně. Bylo přijato usnesení prosazující, že „osm hodin musí představovat zákonný pracovní den počínaje 1. květnem roku 1886... Doporučujeme odborovým organizacím v celé této oblasti, aby působily na platné zákony tak, aby odpovídaly tomuto usnesení.“ Pro naplnění tohoto požadavku vyšla výzva ke stávkám na první květnový den roku 1886.

Roku 1885 vzniklo v Chicagu Sdružení pro osmihodinovou pracovní dobu. Byl vydán

manifest, v němž se prohlašuje, že zkrácením pracovní doby se do pracovního procesu absorbují všichni nebo téměř všichni nezaměstnaní; zadruhé, že se tím odstraní tzv. nadvýroba, příčina hospodářských krizí, rozmnožením počtu spotřebitelů; zatřetí, že je potřeba zkrácení pracovní doby bez snížení mezd jakožto důsledek zlepšených pracovních metod, protože by se množstvím společností produkovaných výrobků zkrácením pracovní doby nezmenšilo. Hnutí posílilo také v jiných městech. Významnou roli v tomto hnutí hráli právě anarchisté*ky.

Také v Chicagu byli hlavní hybnou silou odborářského hnutí anarchisté*ky, a ti se částečně zasadili o to, že odbory přistoupily k radikálnímu prosazování svých požadavků. Anarchistická myšlenka tkvěla v tom, že osmihodinový pracovní den může být prosazen jedině skrze přímou akci a solidaritu. Anarchisté*ky si dobře uvědomovali, že boje za reformy, jako je osmihodinový pracovní den, nejsou samy o sobě dostačující. Vykládali je jako pouhé bitvy v pokračujícím třídním boji, který může skončit jedině sociální revolucí a utvořením svobodné společnosti. S těmito ideály se organizovali a bojovali.

V roce 1884 chicagští anarchisté*ky vydávali první anarchistický deník na světě zvaný *Chicagoer Arbeiter-Zeitung*. Příspěvatelé*ky, vydavatelé i čtenáři*ky byli příslušníky německého emigrantského dělnického hnutí. Mezi lety 1880 a 1886 vzrostl náklad tohoto deníku, týdeníku *Vorbote* a nedělního vydání *Fackel* více než dvojnásobně z 13 000 na 26 980. Anarchistické týdeníky se vydávaly i pro další jazykové skupiny (jeden v angličtině, jeden v češtině a jeden pro emigranty ze Skandinávie).

Anarchisté*ky byli velmi aktivní v Ústředním dělnickém svazu (Central Labour Union, který zahrnoval jedenáct největších odborových organizací ve městě) a zamýšleli z něho učinit, slovy Alberta Parsonse (jednoho z popravených), „zárodečnou skupinu budoucí „svobodné společnosti“. Anarchisté*ky byli mj. součástí Mezinárodní asociace pracujících, také známé jako Černá internacionála (International Working People's Association [IWPA]), při jejímž založení byli přítomni delegáti z 26 měst. Černá internacionála brzy „představovala velký pokrok pro odborové svazy zvláště na středozápadě“ a její ideály „přímé akce řadových odborářů“ a odborových organizací „sloužících jako nástroj dělníků pro úplné zničení kapitalismu a zárodek pro budování nové společnosti“ vešly ve známost jako „chicagská idea“ (idea, která později inspirovala Průmyslové dělníky světa (Industrial Workers of the World [IWW], organizaci založenou v Chicagu roku 1905).

Tato idea byla vyjádřena v manifestu vydaném na kongresu Černé internacionály v roce 1883: „Zprv – zničení současné třídní nadvlády všemi prostředky, tzn. ráznou, houževnatou, revoluční a mezinárodní akcí. Zadruhé – vybudování svobodné společnosti založené na družstevní organizaci produkce. Zatřetí – svobodná výměna ekvivalentních produktů za pomoci výrobních organizací a mezi nimi, bez obchodování a generování zisku. Začtvrté – organizace vzdělávání na sekulárním, vědeckém a rovném základu pro obě pohlaví. Zapáté – rovná práva pro všechny, bez ohledu na pohlaví nebo rasu. Zašesté – správa všech veřejných záležitostí pomocí volné dohody mezi autonomními (nezávislými) komunami a spolky, fungující na federalistickém základě.“

Kromě organizace na pracovištích chicagští anarchisté a anarchistky také pořádali přednášky, pikniky, kulturní akce, zakládali knihovny a vyvíjeli mnoho dalších aktivit. To vše pomohlo vytvořit jasné revoluční kulturu v srdci „amerického snu“. Hrozba pro vládnoucí třídu a její systém byla příliš velká, aby byla ignorována (zvláště když byly vzpomínky na obrovskou vzpouru pracujících z roku 1877, která čelila násilí ze strany státu, stále čerstvé). Proto následovaly takové represe, vykonstruovaný proces a státní vražda těch,

kteří byli státem a kapitalistickou třídou považováni za „vůdce“ hnutí.

CHICAGSKÁ TRAGÉDIE

Prvnímu máji 1886 předcházely velké represe a pronásledování aktivních dělníků v chicagské továrně McCormick Harvester Co. na hospodářské stroje za přispění policie a „pinkertonovců“ (soukromé policie kapitalistů). To upřelo ještě větší pozornost k hnutí za osmihodinovou pracovní dobu.

Prvního května po celých Spojených státech vstoupilo do stávky na čtyři sta tisíc dělníků (historik Philip Foner uvádí dokonce půl milionu). V Chicagu, srdci dělnického hnutí, stávkovalo až čtyřicet pět tisíc dělníků (Paul Avrich píše o čtyřiceti tisících stávkujících a až osmdesáti tisících neprivilegovaných v ulicích města). Místní noviny napsaly, že „z vysokých komínů továren se nevalil žádný kouř a vše vypadalo jako v neděli“. Stávkovala i polovina zaměstnanců společnosti McCormick.

O dva dny později, tedy 3. května, se konalo masové shromáždění 6 000 členů odborového svazu „dřevorubců“, kteří také vyšli do ulic. Shromáždění se konalo jen blok od továrny McCormick a připojilo se k němu asi 500 stávkujících z tohoto podniku. Dělnictvo vyslechlo projev anarchisty Augusta Spiese, který byl požádán Ústředním dělnickým svazem, aby na shromáždění promluvil. Zatímco Spies mluvil a vyzýval pracující, aby drželi spolu a nepodlehli šéfům, stávkokazi začali opouštět nedalekou továrnu McCormick. Stávkující, podporovaní „dřevorubci“, pochodovali ulicí a donutili stávkokazy vrátit se do továrny. Najednou dorazilo 200 policistů, kteří bez varování zaútočili na dav obušky a revolvery. Zabili nejméně jednoho stávkujícího, pět nebo šest dalších zranili vážně a lehčí zranění způsobili dalšímu nezjištěnému počtu osob.

Spies, pobouřený brutálním útokem, jehož byl svědkem, šel do kanceláře *Arbeiter Zeitung* a sepsal oběžník, v němž vyzval chicagské dělnictvo, aby se následujícího večera zúčastnilo protestního shromáždění. Anarchisté svolali setkání na náměstí Haymarket (Senný trh), aby protestovali proti policejní brutalitě.

Čtvrtého května na Haymarketu promluvili vedle Spiese také dva další anarchisté aktivní v odborovém hnutí, Albert Parsons a Samuel Fielden. Podle tehdejšího prohlášení starosty Cartera Harrisona se „zatím nic nepříhodovalo a nic ani nenavštěvuje tomu, že by měl být požadován zásah“. Informoval o tom policejního kapitána Johna Bonfielde a navrhl, aby velká skupina policejních rezervistů čekajících na policejní stanici byla poslána domů. Bylo téměř deset večer, když Fielden schůzi ukončoval. Obloha se zatáhla a začalo foukat, takže se řečníkovi rozléty papíry. Vypadalo to, že brzy začne pršet. Fielden slíbil, že bude mluvit jen pár minut, ale většina lidí už odešla, především ženy a děti, zůstalo ani ne 300 lidí. Najednou se objevila policejní kolona 180 mužů v čele s Bonfieltem a nařídila lidem, aby se okamžitě rozešli. Fielden protestoval: „Jsme mírumilovní.“ Poté policie násilně zakročila proti pokojnému davu. V tu chvíli byla do policejních řad hozena bomba, přičemž policie odpověděla palbou do davu. Kolik bylo tehdy policií zabito a zraněno civilistů, se nikdy nevyšetřilo (byli zastřeleni nejméně čtyři lidé z řad dělnictva). Stejně jako to, kdo hodil bombu. Téměř všichni, kdo zemřeli následkem střelby, byli zasaženi střelbou policajtů, nikoli civilistů (policie tedy ve zmatku po výbuchu střelila i do vlastních řad).

Puma, vržená neznámou rukou, zabila sedm policistů. Jeden zemřel okamžitě, šest dalších bylo smrtelně zraněno a asi šedesát dalších utrpělo lehčí zranění. Podle některých šlo o provokaci, ale těžko soudit.

Chicago následně zachvátila vlna teroru. Tisk a církev volaly po pomstě a trvaly na tom, že bomba byla dílem socialistů a anarchistů. Byly provedeny razie v sálech, odborových kancelářích, tiskárnách a soukromých domech, a to převážně bez soudního povolení. Všichni známí socialisté a anarchisté byli zatčeni. Bylo zatčeno a mučeno i mnoho osob, které neměly ponětí o významu socialismu a anarchismu. „Nejprve proveďte razie a teprve poté se podívejte do zákona,“ prohlásil veřejně státní zástupce Julius Grinnell. Razie v dělnických čtvrtích pomohly policii nashromáždit informace o anarchistech a socialistech. Mnoho zadržovaných bylo zmláceno.

JUSTIČNÍ ZVŮLE

Po celou noc pátrala policie po údajných pachatelích. Kromě mnoha jiných, kteří pak byli propuštěni, byli zatčeni později souzeni anarchisté: Augustin Spies, Michael Schwab (redaktoři *Arbeiter Zeitung*), Albert R. Parsons (redaktor *Alarmu*), Adolph Fischer (sazec), dále George Engel, Samuel Fielden, Louise Lingg a Oskar Neebe. Všichni tito zatčení byli obžalováni z vraždy.

Soud byl zahájen 21. června 1886 u trestního soudu v Cooke County. Již na začátku procesu se děly různé machinace, aby byl soud složen z lidí ochotných sloužit policii i proti nevinným.

Kandidáti do poroty nebyli vybráni obvyklým způsobem losováním jmen z krabice. V tomto případě byl soudem jmenován zvláštní soudní vykonavatel, nominovaný státním zástupcem Grinnellem, aby vybral kandidáty. Obhajobě nebylo vyhověno, aby bylo do zápisu uvedeno veřejné prohlášení zvláštního zřízence: „Já vedu tenhle případ a já vím, co se stane. Tihle chlápci budou viset, to je jisté jako smrt.“ Konečné složení poroty bylo absurdní; tvořili ji podnikatelé, jejich úředníci a příbuzný jednoho ze zemřelých policistů.

Nikdo ani nepředstíral, že by snad kdokoliv z obviněných vhodil onu bombu, nebo dokonce plánoval útok. Místo toho bylo porotě řečeno: „Zákon je před soudem. Anarchie je před soudem. Tito muži byli vybráni, vyselektováni velkou porotou a obviněni, jelikož jsou vůdci. Nejsou více vinni než tisíce, které je následují. Džentlmeni v porotě; uznejte tyto muže vinnými, učiňte z nich příklady, pověste je a zachráníte naše instituce, naši společnost.“ Stát nepředložil žádný důkaz, že by některý z osmi mužů před soudem hodil bombu, byl s jejím hozením spojen, nebo dokonce takové činy schvaloval. Ve skutečnosti byli toho večera na Haymarketu pouze tři z osmi – Fischer a Parsons již ze shromáždění odešli a Schwab, Lingg a Neebe se ho vůbec nezúčastnili. Nebyl předložen žádný důkaz, že by některý z řečníků podněcoval k násilí, ba naopak, starosta Harrison ve své výpovědi u soudu popsal projevy jako „mírné“. Nebyl předložen žádný důkaz, že by se vůbec uvažovalo o násilí. Par-

sons dokonce přivedl na shromáždění své dvě malé děti.

Po výslechu množství svědků státní zastupitelství poznalo, že obžaloba za vraždu je neudržitelná, a tak ji změnilo v obžalobu za spiknutí k zavraždění policistů. Od samého počátku bylo jasné, že osm mužů bylo souzeno za své anarchistické přesvědčení a odborové aktivity. Pověstný státní návladní Grinnell řekl při procesu výslovně: „Dělníky je nutno zahnat do jejich děr jako krysy.“ Vyráběl si svědky vyhrožováním a podplácením, jejich výpovědi však vyznívaly směšně a obžalovaní je mohli snadno vyvrátit. Přesto bylo již předem rozhodnuto, že obžalovaní musejí být popraveni. Spies, Schwab, Parsons, Fischer, Engel, Fielden a Lingg byli 19. srpna odsouzeni k trestu smrti, Neebe k patnácti letům káznice. Po vyhlášení rozsudku se Neebe přihlásil o slovo a žádal o jedinou milost – aby směl zemřít po boku svých soudruhů.

POPRAVA ANARCHISTŮ

Pokrokoví lidé z Chicaga i z celé Ameriky a Evropy žádali o milost pro nespravedlivě odsouzené. Po masivní mezinárodní kampani za jejich propuštění stát „ustoupil“ a zmírnil tresty Schwaba a Fieldena na doživotní vězení. Ale celosvětové protesty stát nezastavily. Jeden ze zbylých pěti, Louis Lingg, spáchal ve své cele sebevraždu tím, že si dal do úst dynamitovou patronu. Způsobeným zraněním po několika hodinách podlehl. Jak uvedl anarchistický tisk: „Lingg si vzal život den před popravou, aby připravil běsníci průmyslníky, policii a justici o radost z jeho oběšení.“

Další čtyři – Albert Parsons, August Spies, George Engel a Adolph Fischer – byli oběšeni 11. listopadu 1887. Do historie dělnického hnutí se zapsali jako „haymarketští mučedníci“. Podle historiků se pohřebního průvodu zúčastnilo od sto padesáti tisíc do půl milionu lidí a samotného pohřbu deset až dvacet pět tisíc.

Ony chvíle asi nejlépe vystihuje dobové líčení:

Poslední noc před popravou byla jevištěm mnoha úchvatných výjevů. Všichni čtyři odsouzení bĕhli do pozdní noci a rozmlouvali s hlída-

či. Zvláště Parsons se držel až do tří a mezi jiným pravil hlídačům: „I v této zemi máme držímajícího Samsona, který jednou strhne sloup chrámu otroctví!“ Teprve kolem sedmé hodiny ranní se mučedníci probudili, aniž by slyšeli rachot těžkého vozu, který přivázel rakve pro jejich mrtvolky. V sedm hodin požili skromnou snídani, načež se každý z nich oddal na posledních několik okamžiků myšlenkám. Všeobecné hrobové ticho najednou přerušil mocný hlas. Engel stál ve své cele a úchvatným hlasem přednášel Heineovu báseň „Tkalcí“: (...)

Hlídači se sebĕhli k mřížím, avšak Engel je nevidĕl ani neslyšel; s majestátným pohledem přednášel úchvatné verše. Zavládo slavnostní ticho, když Engel umkl a jako by se z těžkého sna probouzel. Ohlédl se kolem a pak se usaĕil opĕt ke stolu. A opĕt nastalo hrobové ticho.

Po chvíli přinesl šerif brandy a každý odsouzený obĕržel sklenku. Spies si seĕl ke stolu – a znovu zazněl jasný hlas – Fischer zpíval Mar-seillaisu, Parsons, Spies a Engel vyskočili ze židlí, naĕšenĕ přizvukovali a vězením burácela velebná slova revoluční hymny.

Kolem půl dvanáctĕ se objevil pobledlý šerif Matson. Mučedníci povstali, neboť věĕděli, co bude nyní následovat; všichni si vzájemně poĕdají ruce a vřelým objetím skončí poslední okamžiky jejich životní ĕráhy. Jeden úředník pak předĕčítá rozsudek smrti, načež nastoupí cestu k symbolu buržoáckĕ civilizace – šibenici. Nejdřívĕ Spies, pak Fischer a Engel a konečně Parsons. Jediným hmatem připevnil klíčník Folz Spiesovi a ostatním oprátku kolem krku a stáhl jim ĕepici přes obličeje. A opĕt hrobové ticho. Najednou se ozval Spiesův jasný hlas:

„Přijĕde ĕen, kdy bude naĕe ticho silnějšĕ než hlasy, které ĕnes řĕousíte.“

Engel Spiese doprovodĕl slovy:

„Sláva anarchii!“

Fischer ho doplňoval:

„Toto je nejšťastnější okamžik mého života!“

Potĕ však zřetelnĕ promluvil Parsons:

„Bude mi ĕovoleno mluvit? Ó vy ženy a muži ĕrahĕ Ameriky – !“

Šerif Matson se obrátil, jako by chtĕl dát nějakĕ znamení, a Parsons, zdá se, to zpozoroval, neboť pravil:

„Nechte mne mluvit, šerife Matsone. Nechte vyslyĕet hlas lidu!“

V tom okamžiku spaĕl poklop a mučedníci viseli ve vzĕuchu za úšklebků shromáždĕných

sket – – – krvežíznivost peněžní aristokracie byla ukojena. Teprve po sedmi minutách byla lékáři konstatována smrt, to znamená, že mučedníci uškrcením, dlouhým trápením zemřeli.

Mezitím co pionýři svobody a pravdy kráčeli k šibenici, podobalo se Chicago vojenskému táboru. Všude stály řady policistů, veškeré veřejné budovy byly hlídány, milice byla v pohotovosti (...) V okolí Chicaga bylo umístěno pravidelné státní vojsko a v samotném Chicagu byly zvláštní vlaky, který by byly v minutě dopravily setniny žoldáků do města šibenic. Majetné bestie dostaly strach a vzaly do zaječích. Jejich největší ctností byla zbabělost, a proto před 11. listopadem svázaly rance a odklídily se z města rebelie a vzpoury.

Kampaň za osvobození Neebeho, Schwaba a Fieldena pokračovala. Ti byli nakonec propuštěni v roce 1893. Guvernér Altgeld je neomilostnil proto, že by si myslél, že tito muži již dost trpěli, ale proto, že byli nevinní ve věci zločinu, za který byli souzeni. Oni i popravení muži byli obětmi „hysterie, zmanipulované poroty a zaujatého soudce“.

Úřady v době soudu věřily, že takové pronásledování zlomí vaz hnutí za osmihodinovou pracovní dobu. Později se měly objevit důkazy, že bombu mohl hodit policejní agent pracující pro kapitána Bonfielda v rámci spiknutí, do kterého byli zapojeni někteří šéfové ocelářských závodů, aby zdiskreditovali dělnické hnutí. Když Spies promluvil k soudu poté, co byl odsouzen k smrti, byl přesvědčen, že toto spiknutí neuspěje: „Pokud si myslíte, že naším pověšením můžete potlačit dělnické hnutí... hnutí, od kterého miliony utlačovaných, miliony lidí, kteří dřou v bídě a nouzi, očekávají spásu – pokud je to váš názor, pak nás pověste! Tady uhasíte jiskru, ale tam a tam, za vámi – a před vámi, a všude, plameny vzplanou. Je to podzemní oheň. Nemůžete ho uhasit.“

SVÁTEK PRÁCE

Roku 1888 se konal III. národní sjezd syndikátů celé Francie, na kterém byl podán návrh, aby všichni francouzští dělníci demonstrovali v jeden den za své požadavky. Sjezd

se usnesl, aby se tato všeobecná manifestace konala 10. února 1889. Deputace dělníků měly toho dne předložit dělnické požadavky místním úřadům, purkmistrům, prefektům apod. a po 14 dnech, 24. února, se měla konat druhá manifestace, při které si měli zástupci dělníků vyžádat odpověď. Výsledek mile překvapil: více než padesát měst přijalo návrh se sympatiemi a 24. února manifestovaly desetitisíce dělníků po všech krajích Francie.

Tento úspěch vedl k tomu, že byl na pařížské mezinárodní socialistické konferenci podán návrh na pořádání takové akce v mezinárodním měřítku. Jelikož američtí socialisté již roku 1888 přijali návrh, aby se každoroční manifestace revolučních dělníků na paměť nevinně odsouzených a popravených chicagských anarchistů konala 1. května, usnesl se sjezd dne 20. července 1889 rovněž na tomto datu. Za Čechy se sjezdu zúčastnili Körber, Hybeš a Habrovský. Jinak zde byli zástupci asi dvaceti národů. Důležitým momentem sjezdu byly návrhy na obnovení Internacionály, takže tento sjezd bývá označován jako počátek tzv. Druhé internacionály. Návrh na uspořádání mezinárodní manifestace, který byl přijat, zněl:

Sjezd se usnáší:

Jest organizovati na určitý den velkou mezinárodní manifestaci (projev), a to tak, že současně předloží se ve všech zemích a ve všech městech určeného dne veřejné moci (úřadům) požadavek, aby byl stanoven pracovní den na osm hodin, a provedou ostatní usnesení mezinárodního sjezdu v Paříži. V uvážení faktu, že takový projev byl již usnesen Americkým dělnickým svazem na jeho v prosinci 1888 v St. Louis konaném sjezdu na den 1. května 1890, přijímá se toto datum jakožto den mezinárodního projevu. Dělníci různých zemí nechť provedou projev tak, jak jim umožňují poměry jejich země.

Rok po pařížském sjezdu se konal v Bruselu sjezd II. internacionály, který vyzval ke spojení mezinárodních májových manifestací s bojem za zabezpečení míru. V usnesení se pravilo: „Se zřetelem k stále hrozivější situaci v Evropě a k šovinistickým štvanicím vládnoucích tříd vyzývá sjezd dělníky všech zemí, aby působili pevně a energicky proti všem válečným choutkám.“

PRVNÍ OSLAVY PRVNÍHO PRVNÍHO MÁJE

Blížil se První máj 1890. Především ve Francii rozpoutal buržoazní tisk štvavou kampaň proti prvním 1. máji. Tento den byl označován jako den posledního soudu, kdy dobří občané budou zardoušeni a jejich jmění rozkradeno. Buržoazii vyrázel strachem pot na čele, buržoazní politici se vydávali za ochránce řádných občanů a upevňovali si své pozice povoláním vojska. Na 1. května 1890 byly zavřeny všechny kořalny a ve vznešených čtvrtích Paříže byly uzavřeny všechny okenice bytů, jejichž obyvatelé se dali na útěk. Policie byla v úkrytu a po bulvárech se hemžilo nesčetné množství dělníků. V Anglii byla manifestace odložena o dva dny na neděli. Obrovského tábora na Hyde Parku se zúčastnilo více než 300 tisíc lidí. Z prvního máje však udělali jednu z největších událostí století především všemožní pohlaváři, kteří snad nejvíce naháněli všem majetným strach svým výmysly.

U nás se konala nejvýznamnější prvomájová manifestace v Praze na Střeleckém ostrově. Také v Čechách museli pořadatelé tábora čelit výpadům měšťáckých listů, českých i německých. Například *Národní politika* psala: „Je povinností úřadů, aby v této vážné době byla rázným způsobem hned v zárodku uhašena malá jiskřerka, než z ní povstane nebezpečný požár, ohrožující majetek a lidskou společnost... od lidí bez Boha a vlasti!“ Nebo slova *Národních listů*: „Nenechte otravovat naše dělnictvo, o němž víme, že jeho srdce je proluto láskou k zemi, v níž se zrodilo, jedem mezinárodního socialismu, který k nám přivandroval z Němce. Zakažte 1. máj. Neučte dělnictvo lenošit!“ Katolický *Čech* se zas vyjádřil takto: „Lůza, koupená židy, která místo Boha nastolila na svůj trůn žida Marxe, chce loupit a krást na 1. máje. Úřady ať hned pozavírají šilence, kteří jsou nebezpeční pořádku, který je Bohem posvěcen. Do kriminálu se socialisty!“ Policejní ředitel, ač o to byl všemožně žádán měšťáckým tiskem, však dělnický tábor nezakázal a pořadatelům řekl: „Ať se celá Praha, která se vás tolik bojí, přesvědčí, že za sebou nikoho nemáte a že tu nic neznamenáte – pár popletených hlav, a to

je vše!“ Policie, četnictvo a vojsko však měly pohotovost. Dne 30. dubna provedla prozíravá policie razii, při které bylo zatčeno přes 200 osob.

Na Prvního máje 1890 byla v Praze všeobecná stávka. Stály továrny, stavby a nepracovalo se ve většině malých dílen. Obchodníci, pokud neměli zavřeno, zejména klenotníci, kupovali revoly a žádali policii o ochranu. Peněžní ústavy a kasárny byly neustále ve spojení s policejním ředitelstvím. Na dělnických předměstích začaly brzy dopoledne schůze odborových skupin. Dělnický tábor se konal o 11. hodině na Střeleckém ostrově. Na programu bylo: 1. Osmihodinová pracovní doba, 2. Tisk, 3. Politická práva. Vystřídal se několik řečníků. Ostrov byl naplněn do posledního místečka. Mimoto tisíce lidí, které se už na ostrov nevešly, byly shromážděny na obou nábřežích. První máj toho roku oslavila i osazenstva dolů na severu (Teplicko, Mostecko, Duchcov...).

PRVOMÁJOVÁ TRADICE

Tradice 1. májů se osvědčila a v tento den vždy vyráželo dělnictvo ve všech možných koutech světa do ulic. Dělnictvo ale nebylo už na počátku oslav Prvních májů jednotné. Například i u nás už v roce 1891 slavili národní sociální demokrati 1. máj až první květnovou neděli, aby nemuseli stávkovat, později tento zvyk převzali Klofáčovi národní dělníci. Roku 1891 vydal k 1. máji anarchista Vilém Körber nový list českých dělníků *První máj*, a přestože ho připravil narychlo, šlo o kvalitní počín. Především na severu a severovýchodě Česka bývala všeobecná stávka.

Ve Spojených státech a Kanadě je tradičním svátkem pracujících Labor Day v září. Po nepokojích na Haymarket Square v květnu 1886 se americký prezident Grover Cleveland obával, že jeho přesunutí na 1. května by se mohlo stát příležitostí k připomínání nepokojů. V následujících letech proto podporoval zářijový Labor Day, který prosazovaly odborové svazy American Federation of Labor (Americká federace práce) a Knights Of Labor (Rytíři práce).

Historie oslav Prvního máje je velmi bohatá a často nabývala zcela rozdílných podob. Jedni, především anarchisté*ky, zachovávali

vždy tento svátek jako připomenutí dělnického boje a svých revolučních požadavků. Druzí udělali z oslav Prvního máje poutovou atrakci a zcela jim vzali jakéhokoliv revolučního ducha. Reformistické „dělnické strany“ využívaly oslav ke své propagaci před volbami do všelijakých sněmů, parlamentů, zastupitelství atd. Po revoluci v Rusku se oslava Prvního máje stala také propagací leninského a později stalinského státního systému a hospodářství, ukázkou výdobytků „diktatury proletariátu“. Dělníci už si svůj svátek nebrali a neslavili ho podle svého, ale slavit ho jednoduše museli. První máj začaly oslavovat ale i zcela reakční proudy. V ulicích se ukazovali národní demokraté, agrárníci, a dokonce i fašisti. I kapitalisti využívali oslav Prvního máje. Například v roce 1926 změnil Baťa prvomájovou oslavu na oslavu třicetiletého trvání závodu a svých 50. narozenin. První máj se stal později i oficiálním svátkem v mnohých částech kapitalistického světa. V „komunistickém“ bloku byl svátkem povinným. Přesto si na mnoha místech světa zachovává První máj svůj revoluční charakter a jeho oslavy jsou doprovázeny rozsáhlými represemi a násilnostmi ze strany vládnoucích režimů.

Je smutné, že odkaz Prvního máje dopadl, jak dopadl. V myslích mnohých, kteří nemají ponětí o historických souvislostech, jde o nenáviděný bolševický svátek, u jiných o vítaný den volna. Mainstreamovým trendem je vyprázdnění svátku, tedy brát První máj jako oslavu zamilovaných nebo coby příležitost vyblbnout se při bezobsažném studentském majálesu. U nás dnes slaví První máj zbytky bolševických nostalgiků coby vzpomínku na zašlé časy slávy KSČ a anarchisté*ky, kteří však ztratili svou historickou kontinuitu a tak jsou jejich manifestace často jen projevem nespokojenosti několika stovek převážně mladých lidí bez větší návaznosti na hnutí pracujících, které u nás de facto absenteuje.

PRVNÍ MÁJ A ANARCHISTÉ*KY

V době chicagských událostí a v letech následujících zapříčinila krutá reakce státu a kapitalismu ještě větší popularitu anarchistického hnutí, zejména v USA. Od Hay-

marketu ctí anarchisté První máj. Reformistické odbory a socialistické strany velmi často pochodovaly ulicemi až první květnovou neděli, aby nemusely stávkovat, jak jsme ukázali i na českém příkladu. Anarchisté*ky vychází na Prvního máje do ulic, aby vyjádřili solidaritu s ostatními pracujícími po celém světě, aby oslavili boje minulé i současné, aby ukázali svou sílu a vládnoucí třídě připomněli její zranitelnost. Jak poznamenal Nestor Machno: „V ten den se američtí dělníci pokusili sebeorganizací vyjádřit protest proti zločinnému řádu státu a kapitálu majetných... Dělníci Chicaga... se shromáždili, aby vyřešili společné problémy zatěžující jejich životy... Také dnes... nádeníci... považují První máj za příležitost sjednotit se, rozhodovat o vlastních věcech a zvážit záležitosti své emancipace.“

Stát v roce 1886 podle slov obžaloby postavil „anarchii před soud“ a doufal, že smrt obviněných anarchistů bude také smrtí anarchistické ideje. Přepočítal se, jakkoli ve svém úsilí ve všech možných koutech světa dále pokračuje, aby zamezil šíření myšlenek svobody, rovnosti, solidarity, samosprávy a organizace zdola.

Anarchisté*ky nadále zůstávají věrní odkazu Prvního máje a oslavují jeho zrod přímou akcí utlačovaných. Útlak a vykořisťování ploidí odpor a pro anarchisty*ky je tak První máj mezinárodním symbolem odporu a síly – síly vyjádřené v posledních slovech Augusta Spiese vytesaných do kamene na památku haymarketských mučedníků na waldheimském hřbitově v Chicagu: „Přijde den, kdy bude naše ticho silnější než hlasy, které dnes rdoušíte.“

Anarchisté*ky jsou dodnes jedni z mála nositelů revoluční tradice prvomájových oslav. Byli na jejím začátku a vytrvali až dodnes a je na nás, abychom nadále vraceli Prvnímu máji jeho pravý význam a důstojný a revoluční náboj.

CHICAGŠTÍ MUČEDNÍCI

Když už se zabýváme událostmi, které poznamenaly Chicago v letech 1886–87, je více než vhodné představit si – alespoň stručně – jednotlivé obviněné a později odsouzené anarchisty.

GEORGE ENGEL (1836–1887)

George Engel se narodil 15. dubna 1836 v německém městě Cassel. Jeho otec, zedník, zemřel, když mu bylo 18 měsíců. Ve 12 letech mu zemřela také matka. Jeho dva bratři byli odvezeni do sirotčince, on a další dítě byli svěřeni dvěma chudým rodinám. Po několika letech strádání a hladovění se na něj usmálo štěstí. Ve Frankfurtu na Mohanem potkal vlídného člověka, malíře, který se ho ujal a naučil ho řemeslu. Následně pracoval na různých místech – v Mohuči, Kolíně nad Rýnem, Düsseldorfu a Brémách, kde se přidal k pluku dobrovolníků pro boj s Dánskem. Pak přesídlil do Lipska a dalších měst a v roce 1868 se ocitl v Rehně, kde se oženil. Situace v Německu ale byla bídná, a tak emigroval a 8. ledna 1873 se objevil ve Filadelfii.

Tady poprvé zaslechl zprávy o zdejších špatných pracovních podmínkách a viděl pochodovat milice, které přišly z uhelných dolů, kde byly „domluvit“ hladovějícím horníkům. Tehdy ale ještě Engel dle svých slov věřil, „že Amerika je svobodná země, kde si každý může vydělat dobré peníze, pokud chce, a navíc si i něco ušetřit; zkrátka známé nesmysly kapitalistických novin“. Záhy si jako dělník vydělával za deset hodin denní práce tolik, že si mohl odkládat trochu peněz na horší časy. Ty přišly brzy – problémy s očima. Kvůli nim jeho rodina rok hladověla, než opět mohl pracovat.

Přesídlil do Chicaga. V roce 1874 pracoval v továrně na vozy Tembruth a tam se seznámil s jedním socialistou, jenž mu ukázal noviny *Der Vorbote*, malý socialistický týdeník v německém jazyce. Noviny ho zaujaly, navíc v nich byla pozvánka na schůzi, kterou pořá-

dala Mezinárodní asociace pracujících (IWA) v suterénu domu č. 130 na Lake Street. Šel tam a zapojil se.

V roce 1876 Engel založil hračkářství, s nímž mu pomáhala i jeho žena. V roce 1878 byl u organizování „Socialistické dělnické strany Severní Ameriky“, která další rok získala 12 000 hlasů pro kandidáty z řad dělníků. „Byl to velký úspěch, ale přineslo to do našich řad hordy zkorumpovaných politiků, kteří se o principy vůbec nebo téměř vůbec nezajímali. Vypukly neshody, které značně snížily náš počet,“ vzpomínal. V roce 1882 se socialisté začali znovu sdružovat a zakládali po celém městě kluby. Engel se stal brzy aktivním členem Mezinárodní asociace pracujících (IWPA). Patřil do North West-Side Group, mateřské skupiny dalších skupin ve stejné části města.

V neděli 2. května 1886 i následující den se zúčastnil schůzce, na níž bylo navrženo poskytnout pomoc všem stávkujícím, pokud by policie nebo Pinkertonova agentura na tyto stávkující zaútočily. Dne 4. května, večer tragédie na Haymarketu, byl doma a hrál karty, když za ním přišel jeho známý a vyprávěl o událostech na Haymarketu.

Ve věku 50 let byl nejstarším z obžalovaných, kteří stanuli před soudem. Byl shledán vinným a odsouzen k trestu smrti oběšením. Když se v roce 1887 dozvěděl, že Samuel Fielden a Michael Schwab napsali několik dopisů guvernérovi státu Illinois Richardu Jamesovi Oglesbymu, napsal Engel svůj vlastní dopis, v němž guvernéra žádal, aby neuvažoval o žádném milosrdenství, a uvedl: „Protože si nejsem vědom žádné viny, mocní mě mohou zavraždit, ale nemohou mě *legálně potrestat*. Protestuji proti zmírnění mého trestu a požaduji buď svobodu, nebo smrt.“ Engel byl

spolu s dalšími třemi odsouzenými pověšen 11. listopadu 1887. Jeho poslední slova byla: „Ať žije anarchie!“ Engel byl pohřben na hřbitově Waldheim (dnes Forest Home Cemetery) ve Forest Parku v Illinois, na místě, kde je od roku 1893 Památník mučedníků z Haymarketu.

SAMUEL FIELDEN (1847–1922)

Samuel „Sam“ Fielden se narodil 25. února 1847 v Todmordenu v hrabství West Riding of Yorkshire v Anglii. Fielden svou matku, která zemřela, když mu bylo 10 let, téměř neznal. Jeho otec byl chudý předák v bavlnářské továrně a sám byl aktivním odborovým a sociálním aktivistou, který se angažoval v hnutí za 10hodinový pracovní den v Anglii.

Samuel Fielden začal v osmi letech pracovat v bavlnářských továrnách a byl šokován špatnými pracovními podmínkami. Po dosažení plnoletosti emigroval do Spojených států. Pracoval nejprve v New Yorku a Providenci. V roce 1869 se přestěhoval do Chicaga, kde vykonával různé práce a někdy i za práci cestoval na jih. Pak si pořídil koňský povoz a živil se jako povozník převážející zejména kámen. Vedle toho studoval teologii a stal se laickým kazatelem Metodistické episkopální církve. Ačkoli ho církev nikdy nevysvětila, působil jako laický pastor v několika dělnických sborech v centru Chicaga. Tam se seznámil se socialismem, v roce 1884 se zapojil do hnutí coby člen frakce American Group Mezinárodní asociace pracujících a později byl jejím pokladníkem. Stal se častým a výmluvným řečníkem v boji za práva pracujících. V roce 1880 se oženil a měl dvě děti, z nichž druhé se narodilo, když byl ve vězení.

Dne 4. května 1886 vozil Fielden kámen na německý hřbitov Waldheim a o plánované demonstraci na Haymarketu nevěděl. Po návratu domů se dozvěděl o naléhavé schůzi Americké skupiny v kanceláři *Arbeiter Zeitung*, německého anarchistického deníku. Cítil, že je jeho povinností se této schůzky zúčastnit coby pokladník Americké skupiny, a proto zrušil své jiné závazky. Teprve po příjezdu na schůzku se o demonstraci na Haymarketu dozvěděl.

Krátce nato přišla z Haymarketu žádost o další řečníky a Fielden spolu s Albertem

Parsonsem souhlasili, že přijdou a promluví. Dorazili právě v okamžiku, kdy August Spies končil svůj projev. Parsons pak pronesl dlouhý projev, ale protože se počasí zhoršovalo a dav se rozcházel, Fielden se zdráhal promluvit, ale nakonec se nechal přesvědčit. Mluvil přibližně 10 minut o spojení socialismu a dělnické třídy a o tom, jak je zákon nepřitelem pracujících.

Ke konci svého projevu byl přerušen delegací policie v čele s policejním kapitánem Johnem Bonfieldem, který nařídil shromáždění rozpustit. Fielden krátce protestoval, než sestoupil z vozu, ze kterého promlouval. V tu chvíli někdo hodil bombu, která explodovala uprostřed davu. Fielden byl při útěku v nastalém chaosu postřelen a lehce zraněn do kolena (byl jediným obžalovaným z Haymarketu, který byl zraněn). Poté, co mu ošetřili ránu, se vrátil domů. Následující den byl zatčen a obviněn ze spiknutí za účelem bombového útoku.

Fielden byl odsouzen k smrti, ale poté, co napsal guvernérovi Illinois žádost o milost, byl jeho trest 10. listopadu 1887 zmírněn na doživotní vězení. Strávil šest let ve vězení, až byl nakonec 26. června 1893 gubernérem Johnem Peterem Altgeldem omilostněn. Po propuštění koupil ranč podél Indian Creek v údolí La Veta v Coloradu, kde se usadil s ženou a dětmi. Dělnického hnutí se již neúčastnil. Zemřel 7. února 1922.

ADOLPH FISCHER (1858–1887)

Adolph Fischer se narodil v Brémách v roce 1858. Už jeho otec sympatizoval se socialistickými myšlenkami. V 15 letech Adolph emigroval do Spojených států za svým bratrem Williamem, který v Little Rocku vydával německý týdeník. Fischer se stal v tamní tiskárně sazečským učněm. Později, v roce 1879, se přestěhoval do St. Louis v Missouri, kde se připojil k Německé typografické unii a v roce 1881 se oženil s Johannou Pfauntzovou. Spolu měli tři děti – jednu dceru a dva syny. Fischer a jeho žena se v roce 1881 přestěhovali do Nashvillu v Tennessee, kde pracoval pro svého bratra coby sazeč pro *Anzeiger des Südens*, časopis pro německé přistěhovalce.

V roce 1883 se s rodinou přestěhoval do Chicaga, kde se stal sazečem v dělnických

novinách *Arbeiter Zeitung*. Přibližně v té době se také připojil k Mezinárodní asociaci pracujících a k Lehr und Wehr Verein, radikální odnoži, která vznikla s cílem čelit soukromým firemním armádám v Chicagu.

Po nepokojích v továrně McCormick Reaper Plant 3. května 1886 se Fischer zúčastnil schůzky v Greif's Hall na Lake Street. Schůzka byla později označena za „pondělní noční konspiraci“, kterou žaloba použila k prokázání předem známé informace o bombovém útoku následujícího dne. Účastnili se jí také George Engel a Godfried Waller, který schůzi předsedal a později svědčil pro stát výměnou za imunitu (po Haymarketu byl také zatčen).

Schůze skončila plánem na shromáždění následující večer na Haymarketu. Fischer byl obviněn z tisku letáků oznamujících shromáždění. První letáky, které byly vytištěny v angličtině a němčině, obsahovaly větu „Dělníci, ozbrojte se a přijďte v plné síle“. Spies, který byl pozván, aby na schůze promluvil, to odmítl, pokud nebude tato věta vyškrtuta, a tak Fischer připravil další leták už bez sporné věty.

Fischer se následující noc zúčastnil shromáždění na Haymarketu a vyslechl projev Spiese, Parsonse a Fieldena. Ke konci Fieldenova projevu odešel do místního podniku Zepf's Hall, kde se nacházel v době, kdy došlo k výbuchu bomby a policejní střelbě. Po skončení nepokojů odešel domů. Následující den byl zatčen v kanceláři *Arbeiter Zeitung*. Podle policie měl mít v době zatčení u sebe nabitý revolver, naostřený pilník a rozbušku používanou k odpalování bomb.

„Důkazy“ předložené proti Fischerovi u soudu spočívaly hlavně v jeho roli v „pondělní noční konspiraci“ a při tisku letáků zvoucích na Haymarket. Bylo také zdůrazněno jeho členství v Lehr und Wehr Verein. Policií řízený Waller svědčil, že to byl Fischer, kdo navrhl shromáždění na Haymarketu (Fischer tvrdil, že to byl Waller) a že by měli být připraveni zaútočit na policii, pokud by došlo k nějakým potížím.

Fischer byl odsouzen k trestu smrti oběšením. „Byl jsem zde v této místnosti souzen za vraždu a odsouzen za anarchii“, pronesl. Předpověděl, že verdikt anarchistické smýšlení neukončí, ale naopak ještě posílí: „Čím více budou stoupenci spravedlivých věcí pronásledováni, tím rychleji se jejich myšlenky

uskuteční. Například tím, že dvanáct „ctěných mužů“ v porotě vyneslo takový nespravedlivý a barbarský verdikt, udělalo pro podporu anarchismu víc, než odsouzení dokázali za celou generaci. Tento verdikt je smrtelným úderem pro svobodu slova, svobodu tisku a svobodu myšlení v této zemi, a lidé si toho budou také vědomi. To je vše, co jsem chtěl říct.“

Ostentativně odmítl požádat o milost, a i kdyby tak učinil, jeho odvolání by asi neuspělo. Byl oběšen 11. listopadu 1887. Jeho poslední slova byla: „Ať žije anarchie! Toto je nejšťastnější okamžik mého života!“

LOUIS LINGG (1864–1887)

Louis Lingg se narodil 9. září 1864 nedaleko Mannheimu. Měl šťastné dětství až do chvíle kdy se jeho otec při své tesařské práci málem utopil v místní řece Neckaru. Byl sice zachráněn, ale tři roky poté na následky tohoto neštěstí zemřel. Louis ve své autobiografii napsal: „V té době mi bylo třináct a mé sestře sedm let a v tomto věku jsem získal první dojmy z panujících nespravedlivých společenských institucí, tj. vykořisťování lidí lidmi.“ Vyučil se v Mannheimu tesařem, a když v roce 1882 své učení zakončil, vydal se na tovaryšské vandrování. Ve Freiburgu se připojil k socialistické Dělnické vzdělávací společnosti. Poté se přesunul do Švýcarska, kde žil nejprve v Bernu a později v Curychu, kde se seznámil se slavným německým anarchistou Augustem Reinsdorfem. V roce 1883 dosáhl věku pro nástup vojenské služby, a i když žil ve Švýcarsku, místní vláda mu na základě dohody s Německem na jaře roku 1885 nařídila opustit zemi. Poté obdržel dopis od matky, v němž mu sdělovala, že její nový manžel je ochoten mu poskytnout dostatek peněz na přestěhování do Spojených států.

V červenci 1885 tedy Lingg přijel do New Yorku a poté odjel do Chicaga, kde se připojil k Mezinárodní unii tesařů a truhlářů. Do Chicaga dorazil sedm měsíců před demonstrací na Haymarketu. Čtvrtého května 1886 se jí nezúčastnil. Státní zástupci však předložili důkazy o jeho zapojení do výroby bomb. Lingg byl zatčen 14. května 1886, přičemž vytáhl revolver a před zatčením se popral se dvěma policisty. Spolu s ostatními byl obvi-

něh ze zločinného spiknutí. V Linggově bytě policie údajně našla dvě kulové a čtyři trubkové bomby. Obhájce Moses Salomon ve svém úvodním projevu k porotě uvedl: „Může se zdát zvláštní, proč vyráběl bomby. Odpověď na to zní, že měl právo mít dům plný dynamitu.“ Salomon argumentoval, že plány obviněného nebyly zaměřeny na „život žádné jednotlivé osoby v žádném čase a na žádném místě“. Pripustil, že záměrem bylo, „aby v okamžiku zahájení všeobecné revoluce nebo generální stávky, až budou napadeni, při plnění cílů této stávky nebo revoluce, použili dynamit, a ne dříve“.

Gustave Lehman, anarchista a Linggův kolega tesař, o něm vypověděl, že byl členem militantního „ozbrojeného křídla“ jejich tesařského svazu. Seliger, revoluční tesař, který Linggovi pronajal pokoj, podal proti němu nejdrsnější svědectví. Při křížovém výslechu Seliger uvedl, že mu policie dvakrát zaplatila. Také uvedl, že jeho žena dostala od policie zaplacenou rovněž. Po soudu byli Seliger a jeho rodina na náklady policie posláni do Německa. Lingg označil Seligera za koupeného a dodal, že obžaloba neprokázala, že bomby, které vyrobil, byly přepraveny na Haymarket.

„Šťastně zemřu na šibenici, když jsem si jistý, že si stovky a tisíce lidí, ke kterým jsem mluvil, vzpomenu na má slova. Až nás oběsíte, pak budou házet bomby! V této naději vám říkám, že vámi opovrhují, opovrhují vašim řádem, vašimi zákony, vaší silou podepřenou autoritou. Oběste mě za to.“

Dne 6. listopadu 1887 byly v jeho cele objeveny čtyři patrony. I přes bezpečnostní opatření Lingg spáchal 10. listopadu 1887, den před plánovanou popravou, sebevraždu. Použil rozbušku, kterou mu zřejmě propašoval spoluvězeň. V 9.00 si ji vložil do úst a zapálil. Odpálila mu dolní čelist a poškodila velkou část obličeje. Přežil dalších šest hodin – než přišli strážé, napsal na stěnu celý vlastní krví: „Hoch die anarchie!“ (Sláva anarchii!)

OSCAR WILLIAM NEEBE (1850–1916)

Oscar Neebe se narodil 12. července 1850 v New Yorku německým přistěhovalcům z Kasselu. Měl dva bratry, Conrada a Louise. Rodina se však brzy po jeho narození vrátila do Hesenska, aby se děti mohly vzdělávat

v Německu. Do Spojených států odcestovali opět v roce 1864. Neebe nějakou dobu pracoval v Brooklynu ve výrobě zlatých a stříbrných listů, ale kvůli zdraví s tímto zaměstnáním skončil.

V roce 1866 se přestěhoval do Chicaga, kde se mu dařilo poměrně špatně, dokud nebyl najat jako číšník v baru. Ten navštěvovali dělníci z nedaleké společnosti McCormick Harvesting Machine Company a právě zde se dozvěděl o jejich těžké situaci, o tom, jak jsou vykořisťováni, stejně jako o hnutí za osmi-hodinovou pracovní dobu. V roce 1868 začal pracovat coby kuchař na lodích přepravujících železnou rudu přes Velká jezera. Brzy se však vrátil do New Yorku. Tam se stal klem-pířským učedníkem a později pracoval ve výrobě plechovek na mléko a olej. Žil v činžovním domě. V roce 1871 slyšel první socialistický projev. O dva roky později se přestěhoval do Filadelfie, kde se oženil s Annou M. Monseesovou. Měli spolu tři děti. V roce 1877 se s rodinou přestěhoval zpět do Chicaga. Pracoval ve výrobním závodě, ale byl propuštěn za to, že se odvážil postavit za své kolegy. Během následujících dvou let byl většinou nezaměstnaný, zároveň se začal politicky organizovat. V roce 1881 si s bratrem Louisem otevřeli podnik s kvasnicemi.

Právě při svých návštěvách pekáren a pivovarů se Neebe začal významněji zajímat o dělnické hnutí. Stal se také vedoucím kanceláře německy psaných anarchistických novin *Arbeiter Zeitung*.

V den bombového útoku nebyl Neebe na Haymarketu vůbec přítomen. O událostech se dozvěděl až následující den. Když zjistil, že Spies a Schwab byli zatčeni v souvislosti s bombovým útokem, převzal vedení *Arbeiter Zeitung*. Sám byl zatčen jen o několik dní později kvůli spolupráci s obžalovanými a *Arbeiter Zeitung*.

U soudu byly důkazy proti Neebemmu nulové. Mluvil se jen o jeho politických názorech a o tom, že se účastnil socialistických schůzek, byl spojen s *Arbeiter Zeitung* a že v jeho domě byla nalezena brokovnice, pistole a rudá vlajka. Jeden svědek tvrdil, že byl viděn, jak rozdává slavný oběžník *Pomsta*. Neebe trval na tom, že mu předal pouze jeden, který našel, a sám si ho ani nepřečetl. Navzdory tomu byl Neebe odsouzen k 15 letům vězení. Ve svém posledním projevu

k soudu prohlásil: „Neexistují žádné důkazy, které by prokazovaly, že jsem měl s bombovým útokem co do činění nebo že jsem byl poblíž něj, nebo cokoli podobného. Takže je mi líto. Pokud tomu můžete zabránit nebo tomu pomoci – požádám vás, abyste to udělali – tedy abyste mě také oběsili; neboť si myslím, že je čestnější zemřít náhle, než být zabíjen postupně. Mám rodinu a děti; a pokud vědí, že jejich otec je mrtvý, pohřbí ho. Mohou jít k hrobu a pokleknout u něj; ale nemohou jít do věznice a vidět svého otce, který byl odsouzen za zločin, s nímž neměl nic společného. To je vše, co můžu říct. Je mi líto, že nebudu oběšen s ostatními muži.“

Ještě v roce 1887 zemřela jeho žena. Bylo mu slíbeno, že se může zúčastnit jejího pohřbu, ale místo toho mu pouze povolili soukromě si prohlédnout její ostatky u nich v domě. Dne 26. června 1893 guvernér Altgeld omilostnil Neebeho a dva jeho spoluobčané poté, co dospěl k závěru, že jsou nevinní.

Neebe se znovu oženil v roce, kdy byl propuštěn. Se svou novou manželkou Reginou Heppovou měl další tři děti. Neebe, který byl před aférou Haymarket zapojen do Socialistické strany práce (a poté z ní vyloučen) a byl aktivní v odborovém hnutí, se krátce po založení v roce 1905 připojil k organizaci Industrial Workers of the World. Byl uveden jako jeden z jejích hlavních řečníků v Chicagu na Den práce v roce 1906 a zúčastnil se odborového sjezdu v roce 1907. Poslední léta strávil tiše jako majitel baru a zemřel v Chicagu 22. dubna 1916 ve věku 65 let. Byl pohřben u Památníku mučedníků z Haymarketu na německém hřbitově Waldheim ve Forest Parku.

ALBERT PARSONS (1848–1887)

Albert Richard Parsons se narodil 20. června 1848 v Montgomery v Alabamě. Byl jedním z deseti dětí majitele továrny na obuv a kůži, který původně pocházel z Maine. Jeho předky byly raní angličtí osadníci, kteří dorazili k americkým břehům v roce 1632. Rodiče mu zemřeli, když byl ještě malé dítě. V 11 letech opustil domácnost svého bratra, aby žil u své sestry v Texasu, a stal se záhy tiskařským učedníkem. Ve 13 letech se dobrovolně při-

hlásil k boji za Konfederaci v nepravdělné jednotce. Později se připojil k jezdecké jednotce svého bratra, k 12. regimentu texaské kavalérie, známému také jako „Parsonsovi jízdní dobrovolníci“. Po válce se Parsons vrátil do Waco v Texasu a vyměnil svou mulu za 40 akrů kukuřice. Najal si bývalé otroky, aby mu pomohli se sklízni, a z prodeje úrody si vydělal dostatečnou částku na zaplacení šestiměsíčního školného na Waco University.

Po studiu nejprve pracoval v tiskárně, než v roce 1868 založil vlastní noviny *Waco Spectator*. V novinách zaujal nepopulární postoj a přijal podmínky kapitulace a opatření rekonstrukce zaměřená na zajištění politických práv bývalých otroků. Tím si vysloužil nenávisť a pohrdání mnoha bývalých spolubojovníků, sousedů a Ku Klux Klanu. Nedávno osvobození otroci ho naopak brali za svého přítele a obránce.

V roce 1869 získal práci jako cestovní korespondent pro *Houston Daily Telegraph*, kde se seznámil s Lucy Ellou Gonzalesovou, ženou multietnického původu. Vzali se v roce 1872 a Lucy Parsons se později proslavila jako anarchistická aktivistka. V roce 1870 se Parsons těšil republikánské politické záštitě, když byl jmenován pomocným odhadcem amerického daňového úřadu, a pracoval také jako tajemník texaského senátu, než byl jmenován hlavním zástupcem výběrčího amerického daňového úřadu v texaském Austinu. Tam působil až do roku 1873, kdy začal jako zástupce časopisu *Texas Agriculturalist* cestovat po americkém Středozápadě, aby získal širší přehled o zemi, a rozhodl se usadit se svou ženou v Chicagu.

V roce 1874 se Parsons začal zajímat o politiku pracujících jako vedlejší produkt snah o donucení Chicago Relief and Aid Society k vyúčtování milionů dolarů, které skupina vybrala ve prospěch obětí velkého požáru Chicaga v říjnu 1871. V roce 1875 opustil Republikánskou stranu a vstoupil do Sociálnědemokratické strany Severní Ameriky, o rok později přejmenované na Socialistickou dělnickou stranu Ameriky. Parsons se také angažoval v odborovém svazu Rytíři práce v jeho zárodečném období. Nedlouho poté s přítelem Georgem Schillingem spoluzaložili první chicagskou skupinu Rytířů práce, později přezdívanou Old 400. Na podzim roku 1876 byl Parsons nominován

dělnickou stranou na chicagského městského radního. Během života Parsons neúspěšně kandidoval třikrát na funkci městského radního v Chicagu, dvakrát na funkci okresního úředníka a jednou do Kongresu Spojených států.

Parsons byl v 70. letech 19. století jedním z předních anglicky mluvících řečníků v Chicagu, kteří se zasazovali o socialistickou věc. Když v roce 1877 promluvil během železniční stávky k davu asi 30 000 dělníků, byl do druhého dne propuštěn z *Chicago Times*, kde pracoval jako sazeč, a policejní náčelník ho informoval, že je v ohrožení života, a vyzval ho, aby opustil město. Parsons ale v Chicagu zůstal.

Na přelomu desetiletí Parsons na volební politiku rezignoval. V pamětech, které napsal krátce před popravou, k tomu dodal: „V roce 1879 jsem se stáhl z veškeré aktivní účasti v dělnické straně, protože jsem byl přesvědčen, že počet hodin denně, které jsou námezdní dělníci nuceni pracovat, spolu s nízkými mzdami, které dostávali, se rovná jejich praktickému zbavení volebního práva. (...) Moje zkušenost v dělnické straně mě také naučila, že úplatkářství, zastrašování, dvojakost, korupce a ničení pramení z podmínek, které dělají pracující lid chudým a lenochy bohatými, a že volební urna se proto nemůže stát indexem pro zaznamenávání vůle lidu, dokud se nejprve nezmění stávající ponižující, ožebračující a zotročující průmyslové podmínky.“

Swou aktivitu zaměřil na rostoucí hnutí za zavedení osmihodinového pracovního dne. V lednu 1880 vyslala Osmihodinová liga v Chicagu Parsonse na celostátní konferenci do Washingtonu, D.C., shromáždění, které zahájilo celostátní lobbistické hnutí zaměřené na koordinaci úsilí odborových organizací o prosazení osmihodinového pracovního dne. V roce 1881, kdy počet členů Socialistické dělnické strany prudce klesal, byla založena nová organizace, Mezinárodní revoluční socialisté. Parsons byl delegátem zakládajícího sjezdu. V říjnu 1883 byl delegátem sjezdu v Pittsburghu, jenž založil Mezinárodní asociaci pracujících (IWPA), tzv. Černou internacionálu, v níž se angažoval po zbytek života. Na podzim roku 1884 Parsons v Chicagu zahájil vydávání anarchistických novin *Alarm*.

Prvního května 1886 šel Parsons se svou ženou Lucy a dvěma dětmi v čele průvodu osmdesáti tisíc lidí po Michigan Avenue – vůbec prvního prvomájového pochodu na podporu osmihodinového pracovního dne. Čtvrtého května promluvil na shromáždění na Haymarket Square. Kvůli dešti Parsons předčasně odešel s manželkou Lucy a dětmi a s Lizzie Holmes do Zeph's Hall na Lake Street, takže nebyl přítomen ani v době policejního zásahu, ani v době výbuchu pumy. Během následného policejního běsnění se Parsons vyhnul vlně razií a zatýkání, když odjel do Waukeshy ve Wisconsinu, kde zůstal do 21. června. Poté se coby hledaná osoba sám přihlásil na podporu svých soudruhů.

Ohledně bomby došel Parsons k závěru, že ji „hodil muž zaměstnaný určitými monopolisty, který byl za tímto účelem vyslán z New Yorku do Chicaga, aby rozbil hnutí za osmihodinovou práci, uvrhl aktivní muže do vězení a vyděsil a přinutil dělníky k podrobení. Takový postup prosazovaly všechny přední tiskoviny monopolů v Americe těsně před 1. květnem. Uskutečnili svůj program a dosáhli požadovaných výsledků.“

V týdnu před jeho popravou byl znovu vydán *Alarm*, poprvé od události na Haymarketu, s Parsonsovým dopisem, jež napsal v cele smrti. Jmenoval v něm Dyera D. Luma svým redakčním nástupcem a dodal: „Do jiných rukou je nyní svěřen úkol, který byl mým úkolem coby redaktora těchto novin. Ačkoli jsem padl, možná i smrtelně zraněn v boji za svobodu, standarta – tisk –, kterou mé ruce nesly uprostřed boje, je zvednuta jinými rukama a bude zvednuta znovu a znovu, bude-li to potřeba, dokud karminový prapor nezavlaje v triumfu nad nepřáteli míru, bratrství a štěstí. (...) A nyní všem říká: Neváhejte! Odhalte nerovnosti kapitalismu; odhalte otroctví zákona; pranýřujte tyranii vlády; odsuzujte chamtivost, krutost a ohavnosti privilegované třídy, která se bouří a libuje si v práci svých námezdních otroků.“

Parsonsovi, coby osobě privilegovaného původu mezi odsouzenými, mohl být trest změněn na doživotí, ale odmítl napsat dopis, v němž by guvernéra požádal o milost, protože by to podle něj bylo přiznání viny. Dne 11. listopadu 1887 byl popraven oběšením.

MICHAEL SCHWAB (1853–1898)

Michael Schwab se narodil 9. srpna 1853 v Kitzingenu v severním Bavorsku. Matka mu zemřela v 8, otec ve 12 letech, takže se sestrou skončil u strýce. Po vyučení se přidal k čerstvě založeným odborům knihařů a následně se stal socialistou. Díky této odborové organizaci dosáhli snížení pracovní doby z dvanácti na jedenáct hodin denně a mírného zvýšení mezd. V roce 1872 vstoupil Schwab do Sociálnědemokratické dělnické strany, načež procestoval Německo, Rakousko a Švýcarsko, aby se jen utvrdil v přesvědčení o neúnosných pracovních podmínkách dělnictva.

Po emigraci do Ameriky v roce 1879 vyrazil záhy z New Yorku do Chicaga, kde zpočátku vedl samotářský život, učil se anglicky a studoval dějiny Spojených států. Po několika měsících se stal členem Socialistické dělnické strany a začal cestovat po USA. Když se vrátil opět do Chicaga, pracoval ve svém oboru. V roce 1881 začal psát pro anarchistické noviny *Arbeiter Zeitung* a nakonec v nich stal zástupcem šéfredaktora. Byl velmi aktivní v IWPA a byl považován za umírněného revolucionáře, který ve svých projevech a spisech nebyl až tak výbušný jako někteří jeho kolegové. „Pro čestného člověka zbývala už jen jedna cesta, tak jsem se stal odpůrcem řádu věcí a brzy jsem byl označen za anarchistu.“

V červnu 1884 se Schwab oženil se sestrou Rudolfa Schnaubelta (1863–1901; chicagského anarchisty, o kterém mnozí věřili, že právě on hodil bombu na Haymarketu).

Coby zástupce šéfredaktora *Arbeiter Zeitung* a stoupenec hnutí za osmihodinový pracovní den napsal 4. května 1886 článek, v němž vyzýval k odporu vůči kapitalistům. Toho večera se zúčastnil zahájení schůze na Haymarketu, ale v době výbuchu už na místě nebyl, protože mluvil ke stávkujícím z Deering Reaper Works v Lake View.

Schwab byl následující ráno zatčen v kanceláři *Arbeiter Zeitung*. Během procesu se snažil argumentačně odlišit anarchii od násilí, s nímž byla tak často spojována: „Je zcela nesprávné používat slovo anarchie jako synonymum pro násilí. Násilí je jedna věc a anarchie druhá. V současném stavu spo-

lečnosti je násilí používáno na všech stranách, a proto jsme prosazovali použití násilí proti násilí, ale pouze proti násilí – jako nezbytný prostředek obrany.“ Během své obhajoby předpovídal konečný triumf socialismu: „Vím, že našeho ideálu se tento ani příští rok nedosáhne, ale vím, že se ho dosáhne v budoucnu.“

Spolu s ostatními byl odsouzen k smrti. Napsal však guvernérovi Oglesbymu dopis, v němž prosil o zmírnění trestu na doživotí. Na jeho základě mu byl trest 10. listopadu 1887 zmírněn. Odseděl si nakonec šest let ve vězení, než mu guvernér Altgeld 26. června 1893 udělil milost.

Během posledních let svého života Schwab opustil anarchistickou ideu a přijal mezinárodní socialismus, přičemž hovořil a psal v opozici proti myšlence násilné revoluce. Zároveň v tomto období trpěl zdravotními problémy, kvůli kterým byl v listopadu 1897 hospitalizován v nemocnici Alexian Brothers' Hospital v Chicagu. Strávil tam posledních sedm měsíců svého života a v polovině května 1898 podstoupil operaci. Nakonec zemřel na chronické onemocnění 29. června 1898.

AUGUST SPIES (1855–1887)

August Vincent Theodore Spies se narodil 10. prosince 1855 v Landecku v Hesensku. Jeho otec byl vládním lesnickým úředníkem, což znamenalo přece jen trochu privilegovanější postavení. Spiese vzdělávali soukromí učitelé, přičemž se připravoval také na kariéru státního lesníka. Jeho otec však v roce 1872 náhle zemřel, což zhoršilo finanční situaci rodiny, a August se rozhodl vydat do Ameriky, země, kde už měl řadu finančně úspěšných příbuzných.

Spies se usadil v Chicagu, stal se čalouníkem a zapojil se do odborových aktivit. Kvůli nespravedlnostem, kterých byl svědkem, se v roce 1877 připojil k Socialistické dělnické straně. Vypracoval se na lídra její radikální frakce – Lehr und Wehr Verein, která ve straně vyvolala rozkol. Strana odsoudila chicagské radikály a vyškrtla jejich noviny *Arbeiter Zeitung* ze seznamu stranických orgánů. Spies zůstal u revoluční alternativy a v roce 1883 se v Pittsburghu účastnil for-

málního založení IWPA – Mezinárodní asociace pracujících. Už v roce 1880 se Spies stal členem redakce novin *Arbeiter Zeitung* a v roce 1884 jejich vydavatelem. Skvěle vládl perem a hovořil plynne anglicky, německy a francouzsky. Vystoupil na schůzích a shromážděních ve většině průmyslových měst v USA.

Když Spies 3. května 1886 promluvil na shromáždění před závodem na zemědělské stroje McCormick, radil stávkujícím dělníkům, aby „drželi spolu a stáli za svým odborovým svazem, jinak neuspějí“. Demonstrace však skončila policejní střelbou do stávkujících. Spies později vypověděl: „Byl jsem velmi rozhořčený. Z minulých zkušeností jsem věděl, že toto masakrování lidí bylo provedeno výslovně za účelem porážky osmihodinového hnutí.“

Následujícího dne, 4. května, Spies promluvil na shromáždění na Haymarketu, kde vybuchla bomba. Následujícího rána se mezi zatčenými ocitl také on, i když po dokončení svého projevu, tedy i v době výbuchu byl stále na pódiu. V předem rozhodnutém procesu byl odsouzen k smrti. Spies trval na své nevině a zároveň projevoval solidaritu se svými soudruhy během procesu, při odvolání i na šibenici. O milost nepožádal.

Spies nepopřel svou zkušenost s dynamitem a vypověděl, že ho poprvé získal ze zvě-

davosti. „Chtěl jsem experimentovat s dynamitem stejně, jako bych si vzal revolver a šel ven trénovat.“ Výbušniny měl po ruce, aby zapůsobil na reportéry. „Reportéři mě hodně otravovali a vždycky chtěli senzaci, a když přišli do kanceláře, ukázal jsem jim tyhle obří náboje... odešli a napsali nějaký velký senzační článek.“ Spies také na lavici svědků potvrdil, že v roce 1884 obdržel dopis od Johanna Mosta, anarchistického autora brožury s návodem na výrobu bomb. V Mostově dopise stálo, že Spiese zmocní k předání 20 nebo 25 liber „léku“, což byl podle státních zástupců kód pro dynamit. Ve svém odvolání obhajoba argumentovala, že policie zabavila dopis ze Spiesova stolu bez soudního příkazu, ale odvolací soudce uvedl, že se touto věcí nebude dále zabývat, protože obhájci během soudního procesu proti přijetí dopisu nic nenamítali. Při vynesení rozsudku Spies odsoudil policii a svědky obžaloby jako zaplacené.

V lednu 1887, ještě během pobytu ve vězení, se Spies oženil s Ninou van Zandt (1862–1936), absolventkou Vassar College a jediným dítětem bohatého chicagského lékárníka.

Spiesova poslední slova jsou vyryta na Památníku haymarketských mučedníků ve Forest Parku, kde jsou pohřbeni popravení anarchisté.

„Dnes jsem pevně přesvědčen, že kdyby neznámý pachatel bombu nehořel, policie by zabila nebo zranila nejméně 300 dělníků. Policie byla nasazena, aby ukončila hnutí za osmihodinovou pracovní dobu a tím ušetřila kapitalistům tohoto města miliony zisků z práce. Policie pod vedením Bonfielda se chtěla prezentovat jako oblíbená ochránkyně milionářů. Skončilo to jinak, a proto je policie tak rozrušená. Chtěli pobít dělníky, ale byli zklamáni.“

Bomba ukázala, že v budoucnu budou pouliční boje nemožné. Bomby může vyrobit a použít kdokoli. (...) Nejsem zastáncem války, ale uvědomuji si, že nás čeká násilná revoluce, která musí přijít, a to ne ze strany dělníků, ale kapitalistů. Dělníci jsou každým dnem chudší, zneužívání se stupňuje a v stejném poměru roste nespokojenost mas, které se organizují proti útlaku. A pak se uvedou do provozu tovarny na zákony. Rozpusť všechny politické spolky dělníků, pak udělají totéž s odbory a dělníckými spolky všeho druhu. Naplní věznice agitátory a budou je věšet po desítkách. A když se lidé budou postupně naštvávat, násilné činy dělníků proti jejich utlačovatelům se budou stupňovat a celá země se rozdělí na dvě třídy – kapitalisty a... žoldáky najaté peněžní mocí, a proletáře..., a pak bude svržení stávajícího společenského řádu na dosah ruky. (...) Proto by se všichni dělníci měli sjednotit a připravit se na poslední válku, jejíž výsledek bude znamenat definitivní konec všech válek a přinese mír a štěstí celému lidstvu.“

—George Engel

PUMA

Josef Kořínek

Když jsem procházel svou sbírku antikvariátních knih a hledal něco k tématu haymarketských událostí, přeci jen jsem na jednu zajímavou narazil. Jde o román Puma od Franka Harrise, jenž je vyprávěn fiktivní osobou, která měla hodit bombu do řad policejních násilníků.

FRANK HARRIS

Než se podíváme na samotnou knihu, nejprve si trochu představme autora. Ten se narodil v Galway na západním pobřeží Irska 14. února 1856 jako James Thomas Harris. Otec ho poslal do klasické anglické školy, kterou syn nesnášel. S deseti librami, které si vyjednal jako odměnu za školní výsledky, utekl do Liverpoolu a koupil si lístek do třetí třídy na loď do Ameriky.

V úvodu knihy *Puma* od Johna Dos Passose z roku 1963 na adresu Harrise stojí: „Frank Harris byl nepřijemný malý muž. (...) Byl přirozeným vypravěčem a jeho soukromý život byl tak prosycen přehnanými příběhy, že jeho životopisci měli potíže oddělit fakta od smyšlených příběhů, které o sobě vyprávěl.“

Do New Yorku musel dorazit na počátku sedmdesátých let. Rychle se amerikanizoval, přičemž se rozhodl, že se bude jmenovat Frank. Začal leštit boty, poté pracoval coby horník v tlakových kesonech, které se používaly při stavbě pilířů Brooklynského mostu. Tady viděl zemřít muže na dekompresní nemoc, načež se vrátil zas k leštění bot. Svou zkušenost později promítl právě do románu *Puma*. Další osudy ho zavedly do Texasu a Kansasu. Po nezdařeném honu za penězi prostřednictvím finančních spekulací šel pracovat do novin ve Filadelfii, aby následně cestoval po světě a bral na sebe různé role. Naučil se mimo jiné plynne německy. Po roce 1883 se stal socialistou a promlouval v Hyde Parku. Dos Passos píše, že „Kropotkin vycítil ve vyřečném mladém Harrisovi provokatéra

a varoval své stoupence, aby se od něj drželi dál“. Harris si zakládal na známostech se slavnými lidmi, k čemuž Passos dodává: „Byl to neomalený člověk par excellence. Když se Oscaru Wildovi chlubil, že se dostal na pozvání do všech významných domů v Londýně, Wilde mu odpověděl slavnou replikou: ‚Ale nikdy více než jednou, Franku.‘“

Několik let v Londýně velmi úspěšně redigoval bulvární *Evening News*, později literární časopis *Fortnightly Review*. Byl z něj ale propuštěn, podle svých slov, protože vedení nesouhlasilo s článkem, který popisoval některé francouzské anarchisty házející bomby, aniž by je odsuzoval. Nakonec se živil psaním „amerických povídek“ a v roce 1908 vydal román *The Bomb*. Následovala další literární díla, přičemž se s příchodem první světové války rozhodl vrátit do Spojených států, kde několik let redigoval americké vydání časopisu *Pearson's Magazine*, populárního měsíčníku, který kombinoval krátké povídky se socialisticky laděnými články o aktuálních tématech. V roce 1922 odešel do Berlína, aby vydal své nejznámější dílo, sexuálně nadsazenou autobiografii *My Life and Loves*. Zemřel 26. srpna 1931 ve věku 75 let v Nice na srdeční infarkt.

OZVĚNY CHICAGA

I když v době chicagských událostí Harris evidentně pochyboval o vině obviněných anarchistů, přesto se jeho jméno neobjevilo vedle podpisu jeho přítele George Bernarda Shawa, Williama Morrisse nebo Petra Kro-

potkina v apelu za amnestii, který byl schválen na protestním shromáždění v Londýně na podzim 1887.

V době, kdy se Harris rozhodl příběh literárně zpracovat, byli popravení muži v očích velké části americké veřejnosti již rehabilitováni. Guvernér Illinois John P. Altgeld prokázal vzácnou odvahu a v roce 1892 omilostnil dva přeživší. A šel ještě dál. Pečlivou analýzou procesu dokázal, že ačkoli chicagští anarchisté mohli být vinni podněcováním k nepokojům, byli nevinní, pokud jde o spiknutí za účelem spáchání vraždy nebo ze samotného házení bomb. Altgeldovo úsilí o spravedlnost také znamenalo konec jeho kariéry coby politika.

V předmluvě k prvnímu americkému vydání knihy autor uvedl: „V letech 1885 a 1886 jsem se živě zajímal o pracovní spory v Chicagu. Zprávy, které k nám do Londýna přicházely z amerických novin, byly všechny hoře jednostranné: četly se, jako by je diktoval nějaký rozzuřený kapitalista. Ale poté, co byla hozena bomba a vůdci dělníků byli postaveni před soud, začaly se z moře lží vynořovat malé ostrůvky faktů. Rozhodl jsem se, že pokud se mi někdy naskytne příležitost, prošetřím tuto záležitost a zjistím, zda si socialisté, kteří byli odsouzeni k smrti, zasloužili trest, který jim byl uložen za jásosu kapitalistického tisku.“

Českého vydání se román dočkal v roce 1925, tedy v době, kdy se anarchistické hnutí v Česku stávalo minulostí. A tedy i odkaz dělnických Prvních májů, které již byly součástí dělnické tradice, pozbýval dřívějšího výrazného spojení s popravenými chicagskými anarchisty.

RUDOLF SCHNAUBELT

Harris pro román *Puma* stvořil postavu Rudolfa Schnaubelta, jenž měl hodit na Haymarketu bombu do řad policajtů. (Jméno si vypůjčil od Rudolpha Schnaubelta, švagra jednoho z odsouzených, Michaela Schwaba. Podle některých spekulací měl hodit bombu právě Schnaubelt.) Přes příběh mladíka, který z Německa emigruje do Spojených států, se posléze dostáváme do Chicaga, kde poznává anarchisty, kteří budou později popraveni, zejména pak Louise Lingga.

Schnaubelt se nejprve v New Yorku snaží bezúspěšně hledat práci, aby došel k závěru, že „bylo něco snhlého ve společnosti, která nechávala dobré mozky a ochotné ruce bez práce“, že „jsou to pouze chudí, kteří skutečně pomáhají chudým“, a že „naš systém soutěže jest organizovaným podvodem“. V knize je na několika místech popisováno, za jakých životu nebezpečných podmínek byli často dělníci a dělnice nuceni pracovat.

Po příjezdu do Chicaga začal psát do novin *Arbeiter Zeitung* vydavatele Augusta Spiese a na jeho doporučení se ubytoval u George Engela, „štědré, starostlivé duše s nezměrnou zásobou čisté lidské laskavosti v srdci“. Schnaubelt se začal účastnit socialistických setkání, kde poznal jednoho z řečníků – Adolpha Fishera. O něco později spatřil na jednom z veřejných táborech mluvit jednoho amerického řečníka o zákonné předloze o osmihodinové práci. Byl jím poslední ze čtveřice popravených – Albert Parsons. V knize ale narazíme okrajově také na další odsouzené – Samuela Fieldena a Michaela Schwaba.

K dobové náladě autor uvádí, že „se devět z deseti rodilých Američanů stavělo na stranu pánů proti dělníkům z toho důvodu, že dělníci byli cizinci a vetřelci. Na agitaci pro osmihodinovou pracovní dobu bylo pohlíženo jako na cizí novotu a byla jednoduše odsuzována.“ Dále popisuje dění v Chicagu předcházející jaru 1886, stávky i jejich brutální policejní potlačování a přizvukování médií této násilné praxi („Stranické představy žurnalistů byly pravým opakem pravdy.“).

Většina románu je pak protkána poněkud banální paralelní linkou, která se věnuje milostnému zápalu hlavního hrdiny k ženě, která se mu odmítá kvůli jeho chudobě plně oddat a navíc trpí předsudky vůči socialistickému dělnictvu.

V té době se hlavní hrdina dostává do kontaktu s Louisem Linggem, jemuž připisuje slova: „Nelze čelit obuškům slovy, ani ranám tím, že nastavíme druhou tvář. Násilí musí být členo násilím. Američané by měli zajiště vědět, že akce a reakce se vyrovnávají.“ Ač je tu Lingg líčen jako anarchista, autor mu přisuzuje de facto sociálnědemokratické myšlenky, v nichž hraje důležitou roli práci organizující stát. Na druhou stranu románový Lingg říká: „Přejeme si vládnout sobě,

ne však vládnout jiným a také ne, aby nám někdo jiný vládl, to jest začátek. Vycházíme ze zásady, že nikdo není způsobilý soudit jiné.“ Je vykresleno, jak policejní násilí vedlo Lingga k radikalizaci a připravenosti násilně zareagovat na další policejní útok. Daného úkolu se ujal Schnaubelt.

HON NA ČARODĚJNICE

Závěrečná čtvrtina knihy je věnována událostem po výbuchu na Haymarketu 4. května 1886. Harris při práci na *Pumě* hojně čerpal z dobového tisku, takže mohl s klidem hlavnímu hrdinovi vložit do hlavy výsledek vlastního pozorování: „Noviny... byly plny nejdivočejších lží, zášti a strachu.“

Popisuje hromadné zatýkání a neoprávněné zadržování tisíců dělníků (co nám to jen připomíná?). Za deset dní došlo k zatčení deseti tisíc lidí, v naprosté většině cizinců. „V polovině června měli dvanáct až patnáct tisíc nevinných mužů a žen v žaláři.“

U soudu, jenž započal šest týdnů po hození bomby, se od začátku nedal očekávat poctivý rozsudek. Harris popisuje nepřátelské obecnstvo plnící soudní dvůr, nepřátelský tisk „štvoucí předpojatost až k šílenství“, porotu protizákonně sestavenou ze zapřísáhlých protivníků, předpojatého soudce, svědčící agenty provokatéry... a naprostou absenci jakéhokoli důkazu spojujícího osm obžalovaných s vrženou bombou. Cituje ze závěrečných řečí.

Šedm z osmi bylo odsouzeno k smrti, poslední k 15 letům těžkých prací. Kapitalistický tisk jásal. V *Chicago Tribune* se objevil dokonce návrh, „aby se porotcům vyplatilo sto tisíc dolarů odměny za to, že tak spravedlivě vykonali svou vznešenou povinnost“.

Autor připomíná také epizodu, k níž došlo krátce před popravou a která dokreslovala tehdejší xenofobii v americké společnosti: „Každý si přál, aby cizí anarchisté byli do jednoho odsouzeni a aby nebyly vzbuzovány sympatie k nim tím, že by Parsons byl nucen sdílet jejich osud. Bylo tedy ve středu ráno devátého listopadu sděleno kapitánu Blackovi [obhájci odsouzených], že podá-li Parsons žádost o milost..., guvernér mu ji udělí vzhledem k jeho minulému životu. (...) Parsons rozhodně odmítl...“

Lingg se popravy nedožil, jelikož se zabil náloží, kterou si nechal propašovat do své cely. Fiktivní hlavní hrdina v úplném závěru o něm poněkud prazvláště smýšlí, že za „šťastnějších okolností mohl být velkým reformátorem nebo velkým státníkem“, a zároveň ho pasuje do role mučedníka: „... v Linggovi byla krev mučedníků; měl soucit mučedníka s lidmi, mučedníkovu účast s utrpením a chudobou, mučedníkovu palčivě opovržení pro lakotu a nízkost, mučedníkovu naději v budoucnost, mučedníkovu víru v konečnou dokonalost lidí.“

OZVĚNY DNEŠKA

Rozhodně bych knihu *Puma* neprohlásil za nějaký literární skvost a dozajista se v ní dá najít mnoho historických a ideových nepřesností. Poměrně dobře však odráží emoce té doby.

Dos Passos ve svém komentáři k některým tehdejším anarchistům konstatuje: „Útlak a nespravedlnost, proti kterým protestovali, byly skutečné, ale představa, že společnost může být šokována k spravedlnosti a charitě vyhozením několika policistů do vzduchu, patří mezi bludy.“ Je to tak, jakkoli jde o spravedlivý boj, kdy ve válce tříd zůstávají mrtví jen na straně pracujících a vše volá po pomstě a vyrovnaní sil pomocí zbraní. Historie ale ukázala, že propaganda činem je slepou uličkou propagace protisystémového odporu.

Kniha se dá číst i s přihlédnutím k současnému dění ve Spojených státech, kde dochází ke kruté diskriminaci přistěhovalecťva a k represí vůči antikapitalistickým a protifašistickým tendencím. Ne že by k nim nedocházelo i dříve, ale za druhé vlády Donalda Trumpa jsou represivní složky, včetně kapitalistických médií, jako utržené ze řetězu. Harris v předmluvě z roku 1909 napsal: „Obávám se, že ponaučení z tohoto příběhu je až příliš zřejmé: může však sloužit jako připomínka americkému lidu, jak cenné jsou některé zahraniční prvky, které tvoří jejich komplexní civilizaci.“

Frank Harris: *Puma*. Nakladatelství F. Topič, 1925.

DOUTNÍKÁŘ, REDAKTOR, ANARCHISTA

Jedním z pamětníků justiční vraždy anarchistů z Haymarketu byl český emigrant Josef Buňata (1846–1934).

Když historik českého dělnického hnutí František Cajthaml-Liberté ve 30. letech 20. století sbíral materiál o českých anarchistech ve Spojených státech, poprosil o příspěvek také Josefa Buňatu. Ten své vzpomínky sepsal i pro různá periodika v USA a v Čechách, protože toho bylo opravdu dost, na co mohl vzpomínat. Rodák z Kutnohorska dospěl v emigraci k jasnému politickému přesvědčení, poté co v červnu roku 1870 v New Yorku poprvé vstoupil na americkou půdu v očekávání snesitelnějšího života, než který za sebou v mocnářství zanechal. Ani v „zemi neomezených možností“ ovšem důstojný život pro obyčejného pracujícího člověka nebyl žádnou samozřejmostí a bylo třeba za něj tvrdě bojovat... tehdy jako dnes.

HAYMARKET A BENJAMIN TUCKER

Než se usadíme k práci, zapálíme si cigárko. Užíjte nervy utišující pochoutky, dokud nám ji nějaký ten nový řádek k ústavě nezakáže a za zločin neprohlásí. Tak začíná jeden ze vzpomínkových textů Josefa Buňaty, jehož cit pro přirozenost konsenzuálních pravidel oproti zákazům shora se projevoval i v takových maličkostech. Ale k tomu se ještě vrátíme... Teď začneme zprostředka – jeho vzpomínkou na haymarketské události.

Byl 4. květen 1886 a Josef Buňata nastoupil na loď plavící se po řece Connecticut, aby si hledal práci. Vystoupil v Hartfordu.

Vyjdou z loď a tu se proti mně hrnou chlapci s novinami volající: Všecko je tu o anarchistech, jak v Chicago povraždili policisty. Byla

ještě tma, přistoupil jsem tedy ku městské svítilně a čtu. Všichni lidé vystoupili z loďi chápali se novin, každý pronášel o tom svůj úsudek, ale vše čelilo proti anarchistům. Ani jediný hlas se neozval, který by policii nějak odsuzoval a anarchisty zastával...

Práci v hartfordské továrně na doutníky nenašel.

... vyřadil jsem se tedy na další cestu do Bostonu, kde jsem práci obdržel. Ale všude se mluvilo o anarchistech pohrdlivě a téměř každý jim přál šibenici... Jednou na ulici přistoupil ke mně chlapec a podává mi papírek. Podávám se na něj a čtu: V neděli odpoležne odbývají anarchisté schůzi, každý je zván. Bylo naznačeno místo, kde ta schůze bude odbývána, o anarchistech nebylo nikde ani slova pochvalného slyšet, a ti nyní vyběží obecenstvo, aby šlo na jejich schůze poslouchati přednášky. Bylo to asi ve čtvrtém měsíci po té neblahé události v Chicagu. Rozumí se, že jsem se rozhodl jít. Vešel jsem do budovy a tam na chodbě jsem se sešel se spoluředníkem, který šel také do té schůze anarchistů. Byl to Rus a v místnosti, kde ta schůze byla, mne představil ještě jinému Rusovi. Oba mi pak představovali tam přítomné. Předsedou byl redaktor největšího deníku Boston Globe. Ukázali mi na jednoho pána, že je to profesor na tamní univerzitě. Také jakýsi kazatel nějaké sekty tam byl. Celkem tam bylo asi 25 mužů a jedna žena. Ten pak předseda vyřadil malý čtrnáctideník pod názvem Liberty, jež jsem si hned předplatil.

Oním redaktorem *Boston Globe* a vydavatelem časopisu *Liberty* (Svoboda) nebyl nikdo jiný než Benjamin R. Tucker. Tento důsledný zastánce anarchoindividualismu působil

v Bostonu do roku 1892, pak přesídlil do New Yorku. Násdíle dobové anarchistické volání po sociální revoluci pod heslem „Ať duní dynamit“ ani nesouhlasil s prostředky k jejímu završení, a hlásal taktiku pasivní rezistence a občanské neposlušnosti. Takže když mu například chyběly peníze na vydávání *Liberity*, šel na to „vědecky“. Vymyslel „dokonalý“ výherní systém (ne nadarmo studoval tři roky na MIT – Massachusetts Institute of Technology) a odjel do Monte Carla vyhrát deset tisíc dolarů. Vrátil se švorc – nerozbil bank, zato Monte Carlo hravě rozbilo jeho systém. Časopis však udržel a ustavil díky němu anarchoindividualistický filozofický systém, přezdívaný také „bostonský anarchismus“. Ten konvenoval i Josefu Buňatovi.

Octl jsem se tedy mezi anarchisty, ale to byli jiní lidé nežli ti, jež jsem až dosud seznal. Hlavní zásadou těchto bylo odstranění jakékoliv násilí. Nevynechal jsem pak ani jednu schůzi a stále nových poznatků jsem nabýval. Byly dávány různé dotazy. Ta žena, co tam chodila, otázala se jednou, jaké stanovisko zaujímají anarchisté k náboženství. Dostala za odpověď, že se anarchisté zabývají jen tím, co se dá smysly lidskými pochopiti, co není v dosahu smyslů, tím se nikterak nezabývají.

Jednou byla přednáška o zákonech, že páší jen násilí. Vše, čeho se chce zákony docílit, lze snadněji dosáhnouti bez zákonů spolčováním. Po té přednášce vystal ten kněz a povídal, že mají anarchisté také zákon o tom, co a jak se má ve schůzi jednat. Předšedna na to odpověděl: Zákonům se musíte podrobiti, ať se vám líbí či nic, ale našemu zákonu se podrobiti nemusíte, můžete jíti pryč.

O těch v Chicagu zatčených anarchistech bylo ve schůzích také jednáno, byli považováni za nevinné. O jejich zásadách revolučních bylo mluveno ale jen ze stanoviska práva, že má každý člověk právo ku projevení svých náhledů, dokud se nedopouští, nemá mu býti zbraňováno hlásati jakoukoliv nauku.

Soudní tahačky se zatčenými anarchisty v Chicagu trvaly přes rok a 27. září 1887 [ve skutečnosti 11. listopadu] byly zakončeny popravou. Toho dne navečer byla odbývána schůze v památné budově bostonské Faneuil Hall, do níž se dostavil neobyčejný počet lidí, a to ze všech vrstev národa. Nejen lid dělnický, ale i z vrstev bohatých a vzdělaných se dostavili pánové i dámy, aby projeвили soustrast s ne-

vinně odpravenými. Řeči tam proslovené odsuzovaly zákony a státní zřízení, že dovolily provést popravu, což bylo nazváno státním zločinem. Několik policistů tam bylo vysláno, ale žádný se neodvážil zakročiti, ani když byly odsuzovány zákony, dle nichž tato státní vražda provedena byla.

Ty popravené anarchisty nechtěli přijmouti na hřbitovy, až na německý Waldheim byli přijati. Veřejné mínění lidí se za ten rok soudní velice změnilo, očekávalo se, že bude provedena nějaká pomsta na těch, kteří se o to odsouzení nejvíce přičinili, ale zakrátko celá ta záležitost upadla v zapomenutí.

Ostatně tehdy končil i Buňatův pobyt v Bostonu. Dobře se nám tam vedlo, ale asi po roce vypukla stávka. Stál jsem v popředí toho hnutí, které se stalo nezdařem, a tři, co jsme stáli v popředí, byli jsme dáni na černou listinu, že nebudeme v žádné dílně doutníkářské v městě do práce přijati...

DOUTNÍKÁŘ

To, že se Josef Buňata stal zrovna ručním výrobcem doutníků, byla víceméně shoda okolností. Pocházel z početné rolnické rodiny z Křesetic nedaleko Kutné Hory. Studoval reálku a studie stály hodně peněz. Tu se stal v jedné vesnici neďaleko zvláštní případ. Syn sedláka po vystudování reálky v Kutné Hoře šel do Prahy. Tam vystudoval techniku, a když přišel domů, neměl se čeho chopit. Neměl odporučen, a rodiče to přičítali jemu za vinu; utopil se. Podobný osud mohl stihnouti také mne. Rozhodl jsem se tedy, že studii nechám a chopím se pluhu, což i otec schválil. Stal jsem se tedy asi od srpna roku 1864 ne sedlákem, nýbrž čeledí-nem, nebo se jim také říkalo pacholek... Když jsem... jel skrze město a potkal některého bývalého studenta, on se ohlédl, jako by mne neviděl. Ale já zase schválně na něj volal, takže se musel ohlédnouti.

Ve čtyřiařiceti letech se oženil s dívkou, která pracovala v doutníkářské dílně v Sedlci. Tam se už nějakých šedesát let zpracovával tabák, když byla roku 1844 zavedena i ruční výroba doutníků – a pracovní podmínky při výrobě tohoto symbolu „lepší společnosti“ byly pořád stejně mizerné.

V roce 1866 si doutníkáři v Sedlci usmyslili stávku, která měla za následek ztrátu práce.

Někteří z nich odjeli do New Yorku, kdež našli výhodné zaměstnání. Psali pro své přátele, posílali jim peníze a ložní listky, takže v roce 1870 bylo mnoho doutníkářů i s rodinami v New Yorku.

Mladí manželé Buňatovi se tam tedy vydali také. Z naší vesnice jich tam bylo několik rodin, pak jsem se tam sešel s bývalými spolužáky kutnohorskými... Přichytil jsem se také toho doutníkářství, ač jsem se tomu neučil... Čeští doutníkáři byli zvláště hledáni, hlavně ženy, poněvadž nejenže konaly dobrou práci, ale s materiálem šetrně zacházely.

Buňata se zapojil do spolkového života newyorské „kutnohorské“ čtvrti, ale klíčové pro něj bylo setkání s Vilémem Jandusem.

Byl jednatelem všech českých časopisů tehdy ve Spojených státech vycházejících. Při rozmluvě s ním jsem poznal, že je značně vzdělán. Nebydlel jsem daleko, jeho matka měla malý obchod lahůdkářský, bývala často pryč a Vilém byl v obchodě, tedy jsem s ním rád trávil večery. Přilnul k socialismu a brzy i mne naklonil k té nauce Marxově.

Vilém Jandus, učitel na česko-anglické veřejné škole, se rok před Buňatovým příjezdem snažil s dalším aktivním socialistou Lvem Janem Paldou založit výrobní spolek. Neměli úspěch, ale už následujícího roku ustavili spolek odborový, pozoruhodný tím, že do svých řad přijímal i ženy – což byla v americkém syndikalismu tehdy nevídaná věc. Navíc se v létě 1870 v bytě Viléma Janduse konala ustavující schůze české sekce I. internacionály v New Yorku.

Josef Buňata tedy pracoval v doutníkářské dílně, navštěvoval schůze socialistů a začal přispívat do česky psaných tiskovin.

REDAKTOR

Jako socialista a později anarchista, veřejně své názory hlásající v tisku a praktikující je na pracovišti, neměl šanci udržet si stálou práci. Po mnoha peripetiích, jež ilustruje výše popsaný pobyt v Bostonu, se sice rodina nakonec usadila v Chicagu, ale mezitím to za prací – doutníkářskou i redaktorskou – vzal Josef Buňata od Toronta přes Detroit a La Grange v Texasu až po Cedar Rapids v Iowě. Chicago bylo tehdy pro českého anarchistu splněným snem – jak píše historik Josef Poli-

šenský: „Nikde nebylo v Americe tolik českých dělnických spolků jako v chicagských čtvrtích Plzeň, Klatovy, Tábor a Kalifornie. Chicago po té stránce daleko vedlo před jinými městy, kde žili čeští dělníci, ať už šlo o Nový York, Cleveland, Cincinnati, Milwaukee nebo Cedar Rapids.“

Jistota redaktorské práce ovšem nekomplikovala jen složité finanční situace vydavatelů, ale i fakt, že v socialistickém hnutí nastával vážný názorový rozkol.

Důvody nové vlny přistěhovalectví už totiž nebyly ekonomické, ale politické – přicházeli lidé, kteří byli doma pronásledováni za aktivní účast v dělnickém hnutí. A mezi emigranty z první poloviny osmdesátých let byli zastánci Mostovy propagandy činem. Různá míra radikality socialistů, respektive anarchistů v americké emigraci pak vedla k ostrým diskusím. Radikálové založili v Chicagu roku 1883 časopis *Budoucnost* a brzy se začali ostře vymezovat proti méně radikálním skupinám. V polemikách si opravdu nebrali servítky a například o newyorském *Dělníku americkém* psali v únoru 1886 jako o žurnalistických neckách na praní špinavého prádla a politické hnojnici, o redaktorech pak, že mají v hlavě místo mozku brečku. Cajthaml-Liberté frakční spory z odstupu shrnul s mírnou ironií: „Nyní nastal boj všech proti všem. *Volné listy* útočily na *Hlas lidu* i na *Dělnické listy*, *Dělnické listy* opět vracely rány *Hlasu lidu* i *Volným listům*. K tomu žily *Volné listy* na válečné noze s deníkem *Právo lidu* v Chicagu. *Dělnické listy* i *Volné listy* vyčítaly *Hlasu lidu* i *Právu lidu*, že plavou do sociálně-demokratických vod, ačkoliv oba tyto listy tvrdily, že jsou anarchistické. Všechny stály na velmi slabých nohou finančních, přesto *Volné listy* v č. 29, roč. III [1894] konstatojící s povděkem, že Mostova *Freiheit* v New Yorku zápasí mezi životem a smrtí, čehož hlavní vinou neustálé přežvykování osobního stanoviska [Mostova]“. Jako by osobní spory nebyly hlavní příčinou zivorení všech dosud existujících českých časopisů anarchistických.“ Do tohoto názorového vření 80. let byl samozřejmě zatažen i redaktor Josef Buňata, který zastával názor, že násilí není správným prostředkem sociálního boje a je přípustné až v nejekrajnějším případě. Radikálové si ho za to v *Budoucnosti* taky podali. Tento rozkol vyvrcholil v následující dekádě.

ZÁKAZY VS. ÚPLNÁ VOLNOST

Buñatovo rozčarování tehdy pramenilo primárně z otravného levicového frakcionářství: *Jejich časopisy hubují na utlačování svobody slova, a sami je páší. První německý socialistický časopis v New Yorku byl zničen jinou frakcí socialistů. Most a jeho odvětví, když nemohli newyorský Volks Zeitung dostati do své moci, hleděli jej kaziti tím, že jej vyhlašovali za horší než kapitalistický a usilovali všemožně o jeho zničení. Já sám zakusil, kterak socialisté slova svobody šetřiti dovedou. Když jsem své náhledy v newyorském Hlasu lidu hájiti chtěl, vynadali mi páni redaktori a odepřeli mně úplně obhajobu. Lidé, kteří chtějí se zbrání v ruce vybojovati celému národu štěstí a blahobyť, nemají ani tolik mužné odvahy, aby jen perem zápolili s odpůrcem jejich zásad.* A dále ono rozčarování naráželo na zkušenost naznačující, že člověk je vlastně tvor nepřekonatelně sobecký. Buñata byl přesvědčen, že v budoucím socialistickém státě by volení pánové lidu na sebe v první řadě pamatovali... *Vždyť vidíme nyní, kterak se páni „sluhové národa“, úředníci, nádhrou obklopují, zatímco „páni jejich“, lid, v nedostatků hynie. Ti socialističtí páni ministři by teprve mohli žít v přepychu bez práce, jelikož by vládli celým majetkem národa!* Tím vším pro Buñatu ztratilo na přesvědčivosti budoucí spravedlivé společenství, o které socialisté (ať už umírnění nebo radikálové) usilovali. Nebyl proti ideji samotné, vadil mu paternalismus reformních socialistů a navíc nesouhlasil s násilnou revolucí radikálů, protože nevěřil, že její vítězství by bylo možné udržet bez dalšího násilí. *Je to s nimi zrovna tak jako s náboženskými sektáři, z nich každý považuje učení své za to nejlepší... kterak by to vypadalo pak, až by měli v rukou moc vlády? Pak by teprve nepřipustili žádný pokrok více a pronásledovali by každý nový náhled více, než toho činívala církev římská v době své ohromné moci... Ta jejich víra je samspasitelná, nejlepší, nejdokonalejší, lidstvu nejprospěšnější a vše mimo ni nezasluhuje nic jiného než zničení, vyhubení. A což kdyby tato víra neomylná se domohla moci státní, jak by to pak asi vypadalo?* Tím, spolu s postřehem o nové porevoluční třídě vládnoucích partajních byrokratů, Buñata už na počátku 90. let 19. století trefně vystihl povahu

takzvané socialistických států, jak je známe ze století dvacátého.

Josef Buñata nevěřil v předvoj, který musí stát v čele nevědomých davů, nevěřil v paternalismus, který z podceňování každého v oněch davech vyplývá, nevěřil, že svobodná společnost může být vybudována na „dobře myšlených“ zákazech, hrozbách, trestech a represích. *Nechť se ponechá úplná volnost hlásání každé nauky, i té socialistické, ale nechť se neopomíná lidu hlásati i opak toho. Se šířením socialismu nechť se šíří též nauka o samostatnosti, o svobodě osobní a svobodě vlastnictví. Nechť lid sezná i ty špatné stránky socialismu a pak ať soudí sám.*

Anarchoindividualismus, s nímž se seznámil v Bostonu v době příprav a provedení státní vraždy haymarketských anarchistů, velmi čtivě představil například v článku „Rozbor socialismu“, kde mimo jiné píše: *Svoboda každého jednotlivce ať jest rozšířena co nejvíce a omezena jen svobodou lidí jiných. Každému člověku nechť jest ponecháno právo konati, co se mu líbí, pokud jen jiného v tomtéž právu nezkracuje.* Buñatovým životním krédem byla zkrátka úplná volnost, z níž pak může vyrůst kooperace založená na dobrovolnosti a rovném podílovém vlastnictví. Tato myšlenky se nikdy nevzdal a své vzpomínky pro Františka Cajthamla-Liberté sepsané v 86 letech zakončil konstatováním, že *zákonny a státy je třeba oslabovati, až veškeré se osvědčí zbytečnými a nastane ten ideální stav člověčenstva, bezvládní čili anarchie.* (-DM-)

Zdroje:

- J. Buñata, Rozbor socialismu, *Amerikán*, 1892, roč. 15, s. 161–169; Doutníkři, *Amerikán*, 1924, roč. 47, s. 149–187; Moje mládí a začátky v Americe, *Amerikán*, 1935, roč. 58, s. 182–188; Putování českoamerického novináře, *Amerikán*, 1936, roč. 59, s. 155–161.
- J. Buñata, Vlastní životopis, *Kutnohorský rozhled*, roč. 4, č. 8, červen 1931, s. 83–86; č. 10, srpen-září 1931, s. 103–106.
- Rukopisné vzpomínky J. Buñaty, zaslané F. Cajthamlovi-Liberté v březnu 1932, Národní archiv, fond č. 49, F. Cajthaml-Liberté, a. j. 138.
- F. Cajthaml-Liberté, První desetiletí sporů v českém hnutí dělnickém v Americe. Národní archiv, fond č. 49, F. Cajthaml-Liberté, a. j. 100.
- V. Yarros, B. R. Tucker. The Man, <https://theanarchistlibrary.org/>

ŽENY A HAYMARKET

Carolyn Ashbaugh

Anarchistické hnutí v Chicagu v 80. letech 19. století mělo ve své agendě také otázku osvobození žen. Není divu, že se v jeho řadách nacházelo také několik výrazných ženských aktivistek. Ty představuje příspěvek Carolyny Ashbaugh, jenž vyšel v roce 1986 ve sborníku Haymarket Scrapbook vydaném u příležitosti stého výročí události na Haymarketu.

Chicagské dělnické hnutí v osmdesátých letech 19. století vedla pozoruhodná skupina lidí. Snad nejužasnější je na ní to, že uznávala rovnost mužů a žen a ženy zastávaly významné pozice v době, kdy byly obecně považovány za kulturně a biologicky méněcenné oproti mužům. V zemi, která v osmdesátých letech 20. století nepřijala dodatek o rovných právech, se Mezinárodní asociace pracujících (International Working People's Association, IWPA) před sto lety – v roce 1883 – ve dvou ze svých šesti hlavních bodů zaměřila na rovnost mezi pohlavími: „Čtvrtý bod – organizace vzdělávání na sekulárním, vědeckém a rovném základě pro obě pohlaví. Pátý bod – rovná práva pro všechny bez rozdílu pohlaví nebo rasy.“

Ženy v rámci IWPA tato očekávání rovnosti naplnily. Lucy Parsons a Lizzie Holmes vynikaly jako čelní představitelky Mezinárodní asociace pracujících v Chicagu ještě před policejním řaděním na Haymarketu. Tyto dvě ženy často přispívaly do radikálních publikací a v roce 1886 pracovaly na organizování švadlen za osmihodinový pracovní den. Lizzie Holmes byla zástupkyní šéfredaktora časopisu *Alarm*, jímž byl Albert Parsons. Lucy Parsons a Lizzie Holmes vedly 28. dubna 1885 pochod na novou Chicagskou obchodní komoru (známější coby Komora zlodějů). Lucy Parsons byla známá jako energická a výmluvná řečnice i spisovatelka. Třetí ženská aktivistka, Sarah E. Ames, sehrála důležitou roli v událostech na Haymarketu a stala se předsedkyní Women's Knights of Labor Assembly 1789. Skutečnost, že tyto lídryně byly ženy, mohla přispět k rozhodnutí úřadů ne-

zahrnout je do obžaloby a falešných obvinění po událostech na Haymarketu. Jejich pohlaví jim však nezabránilo hrát klíčovou roli v anarchistickém hnutí. Ani je neochránilo před jinými formami policejní brutality a šikany.

Hnutí bylo „rodinnou záležitostí“ s pikniky a společenskými akcemi pro všechny, včetně malých dětí. Politické přesvědčení aktivistů*ek bylo propleteno do struktury jejich životů a životů jejich rodin. Aktivistkami byly členky rodiny Schnaubeltovců, včetně Marie Schnaubelt Schwab, její sestry Idy a možná i jejich matky Rebeccy. Matka Lizzie Holmes, Hannah J. Hunt, a její sestra Lillie D. White psaly pro radikální noviny *Lucifer*, které v Kansasu vydával Moses Harman. Lizzie a její sestra organizovaly šičky v dílně, kde pracovaly.

Večer 4. května 1886 Lucy Parsons a Lizzie Holmes plánovaly strategii pro organizování švadlen, když na jejich schůzku v kanceláři *Alarmu* přišel někdo s žádostí, aby Albert Parsons vystoupil jako řečník na Haymarket Square. Schůzku přerušily a tři dospělí spolu s dvěma malými dětmi se vydali na Haymarket.

Všech pět bylo v Zepfově sále, když byla hozena bomba a policie zahájila palbu na dav. Lizzie, vědomá si toho, že se stalo něco strašného, naléhala na Alberta, aby ještě té noci opustil město a z dálky vyhodnotil situaci a bezpečnost svého návratu. Lucy odešla s dětmi domů, zatímco Lizzie doprovodila Alberta na nádraží a koupila mu jízdenku. Albert odjel do Genevy v Illinois do domu Williama a Lizzie Holmesových a Lizzie se

vrátila do bytu Parsonsových ve městě, aby tam spolu s Lucy přenocovala.

Následujícího rána Lucy Parsons a Lizzie Holmes spěchaly do redakcí *Alarmu* a *Arbeiter Zeitung*, odhodlány, že příští číslo *Alarmu* musí odsoudit nejnovější policejní zvěrstva. Policie toho rána provedla v redakci novin nejméně tři razie a do poledne byli v kancelářích zatčeni August Spies, Michael Schwab, Adolph Fischer, Gerhard Lizius, Oscar Neebe, Chris Spies, Lucy Parsons, Lizzie Holmes a Maria Schwab. Policie Lucy propustila v naději, že je dovede k Albertovi; ten den ji zatkli ještě dvakrát. Sarah Ames byla zatčena toho večera spolu s Lucy, ale byly propuštěny. Lucy okamžitě rozeslala oběžníky všem sekci IWPA, v nichž je informovala, že *Alarm* a *Arbeiter-Zeitung* byly zakázány, že mnoho kamarádů je ve vězení a že zoufale potřebují peníze.

Úřady držely Lizzie Holmes ve vězení až do jejího předvedení před soud 6. května, kdy její bratr zaplatil kauci 500 dolarů. Lizzie si najala advokátku z Milwaukee, Kate Kane. Lucy Parsons se ujala vedení situace za radikály při předvedení Lizzie Holmes a Adolpha Fischera před soud. Obvinění proti Lizzie Holmes byla nakonec stažena.

Mezitím v Genevě ve státě Illinois četli William Holmes a Albert Parsons zprávy z Chicaga. William Alberta odradil od okamžitého návratu do Chicaga. Albert věřil, že Lucy s největší pravděpodobností už obětovala svůj život za věc. Očekával, že sám bude jednou chvíli bojovat na barikádách. Nakonec se však nechal přesvědčit, aby opustil stát a hledal bezpečnější útočiště. S Lizzie Holmes ve vězení bylo jen otázkou času, kdy bude Holmesův dům prohledán.

Albert Parsons komunikoval s Lucy prostřednictvím Williama Holmese ze svého úkrytu ve Wisconsinu a požádal ji, aby se poradila s obhájci ohledně jejich názoru na to, zda by se měl vrátit. Lucy se dvakrát setkala s obhájci, aby projednala Albertovu nabídku na návrat. William R. Black, hlavní obhájce, byl nadšený. Byl si jistý, že Parsonsova přítomnost pomůže případu a bude dramatickým prohlášením o Parsonsově nevině. Black byl přesvědčen, že bude dosaženo zproštění viny; výrazně však podcenil síly, které se proti Parsonsovi spojily. Lucy vzkázala Albertovi, aby přijel, a jeho návrat byl stanoven na 21.

června 1886, den zahájení procesu. Albert po příjezdu do Chicaga zamířil do domu Sarah Ames, kde se k němu na několik hodin připojila Lucy, než se vydali k soudu, aby se vzdal.

Lucy Parsons, Lizzie Holmes, Sarah Ames a rodinní příslušníci ostatních obžalovaných se soudního řízení účastnili každý den. Mezi ženami, které se soudního řízení účastnily, byla i mladá Nina Van Zandt, čerstvá absolventka Vassar College. Ačkoli se zpočátku účastnila možná jen ze zvědavosti, postupem času si k obžalovaným mužům a jejich idealismu vypěstovala velký respekt a empatii.

Článek Lucy Parsons „To Tramps“ (Tulákům) byl předložen obžalobou jako důkaz proti obžalovaným. Lizzie Holmes vystoupila jako svědkyně, aby obhájila svůj článek „Notice To Tramps“ (Oznámení tulákům), který vyšel v časopise *Alarm* 26. dubna 1886, a aby popsala, co se stalo v noci 4. května 1886. Kapitán Schaack pohrozil zatčením dvou nejznámějších žen, Lizzie Holmes a Lucy Parsons. Jejich oddaná práce nezůstala policií bez povšimnutí.

Dne 20. srpna porota vynesla verdikt viny nad všemi osmi muži. Sedm z nich bylo odsouzeno k smrti a osmý, Oscar Neebe, k 15 letům vězení. Ženy verdikt vyslechly. Maria Schwab omdlela do náruče Lucy Parsons a Sarah Ames. Christine Spies, matka Augusta Spiese, a jeho sestra Gretchen se navzájem utěšovaly. Kate Kane, právnička z Milwaukee, byla s rodinami obžalovaných.

Po projevech odsouzených mužů u soudu ve dnech 7. až 9. října 1886 byla poprava stanovena na 3. prosince 1886. Lucy Parsons okamžitě odjela na turné po východě, aby lidem předala poselství svého hnutí a svých spolubojovníků a aby získala peníze na odvolání. Oslovlila odhadem 200 000 lidí v 16 státech. V Chicagu v její práci pokračovaly další ženy. Šestnáctiletá Mary Engel, dcera George Engela, byla obzvláště aktivní v prosazování radikální agendy.

Veřejné mínění se začalo přiklánět na stranu odsouzených mužů a Lucy Parsons se na této změně nemalou měrou podílela svými projevy. Prohlašovala, že její kamarádi jsou neviní, pokud jde o obvinění z vraždy, ale zároveň nekompromisně hájila jejich revoluční cíle. Ve svém projevu v New Haven parodovala kapitalistický tisk. „Možná jste očekávali, že ze mě vybuchnou plameny dy-

namitu a že před vámi budu stát s bombami v rukou. Pokud jste zklamaní, můžete za to poděkovat pouze kapitalistickému tisku.“ Povzbudili ji studenti z Yale, kteří se navzdory silné bouřce zúčastnili jejího projevu a po přednášce zůstali, aby jí kladli otázky.

Publikum bylo ohromeno Lucyinou inteligencí, upřímností a melodickým hlasem, který přitahoval pozornost. Její vysoká tmavá postava, černé šaty, pronikavé černé oči a výmluvnost zanechaly v posluchačích trvalý dojem a mnozí z nich napsali dopisy jménem jejích kamarádů a přispěli penězi a časem na jejich obhajobu.

Na Den díkůvzdání předseda Nejvyššího soudu státu Illinois odložil výkon trestu. Po návratu do Chicaga Lucy Parsons promluvila na slavnostní socialistické oslavě. Radikálové měli důvod k oslavám; věřili, že jejich soudruzi mají naději. Po Dni díkůvzdání Lucy odstoupila od St. Louis, Kansas City a Omaha. V březnu se vydala znovu na východ a byla uvězněna v Columbusu v Ohio, když se pokusila veřejně promlouvat. Její zatčení se dostalo na titulní stránky celostátních novin. Jedinou osobou, které bylo povoleno ji navštívit, byla její příznivkyně, paní Lyndall, která jí nosila jídlo, a tak ji ušetřila vězeňského jídelníčku sestávajícího z chleba, vody a soli.

Přestože vězni vyčerpali všechny možnosti odvolání, Lucy a Albert Parsonsovi zůstali neoblomní a odmítli požádat o milost. Poté, co Nejvyšší soud státu Illinois v září 1887 zamítl žádost o nové řízení, byly popravy stanoveny na 11. listopadu 1887. Poslední možností byla kampaň apelů na guvernéra. Lucy více než rok tvrdila, že nemůže přijmout spravedlnost, která ušetří jejího manžela a zabije ostatní její kamarády; Lucy a Albert se odmítli připojit k žádostem o milost.

Lucy však pokračovala ve svých výzvách k lidem na ulicích Chicaga. Prodávala výtisky knihy generála Matthewa M. Trumballa *Was It A Fair Dial?* (Bylo to spravedlivé rozhodnutí?) za pět centů za kus. Rozdávala výtisky traktátu Alberta Parsonse *An Appeal to the People of America* (Výzva americkému lidu).

Mezitím se další ženy aktivně snažily předložit případ guvernérovi. Dne 9. listopadu 1887, dva dny před plánovanou popravou, se Maria Schwab, Johanna Fischer, Christine Spies, Gretchen Spies, Mary Engel, Elise

Friedel (přítelkyně Louise Lingga) a Hortensia Black, manželka hlavního obhájce Williama P. Blacka, vydaly do Springfieldu, aby guvernéra prosily o milost pro tyto muže. Amnestijní asociace byla ve Springfieldu zastoupena mužem a ženou – jejím předsedou Lucienem S. Oliverem a spiritualistkou a reformátorkou Corou L. V. Richmond.

Dopisy na podporu odsouzených mužů přišly od významných žen z celého světa: od Eleanor Marx, která vězně navštívila; od jihoafrické spisovatelky Olive Schreiner; od Annie Besant z National Secular Society v Anglii; od Charlotte Wilson z Freedom Group v Anglii, spojené s Petrem Kropotkinem; a od Dr. Mary Herma Aiken z Grinnellu v Iowě, která tam organizovala malou sekci Mezinárodní asociace pracujících.

Guvernéř Oglesby zmírnil tresty Schwaba a Fieldena na doživotní vězení; tresty smrti Augusta Spiese, Alberta Parsonse, Adolpha Fischera, George Engela a Louise Lingga ponechal v platnosti. Lucy Parsons, Lizzie a William Holmesovi šli do vězení večer 10. listopadu, poté co guvernéř oznámil své rozhodnutí, aby se naposledy rozloučili s Albertem. Nebyli vpuštěni, ale zástupce šerifa řekl Lucy, že Alberta může vidět následujícího rána v 8:30.

Dne 11. listopadu 1887 bylo v Chicagu mrazivé a větrné ráno. Lucy, Lizzie a dvě děti šly do vězení. Místo toho, aby jim policie umožnila vidět Alberta, si s nimi hrála, posílala je z jednoho rohu bloku do druhého a slibovala, že jim někdo na dalším rohu povolí vstup. Děti modraly zimou, trásly se a plakaly. Nakonec policie odmítla Lucyinu poslední žádost, aby děti mohly vidět svého otce samy. V zoufalství se pokusila překročit policejní linii. Všichni čtyři byli zatčeni a odvezeni na stanici Chicago Avenue, kde byli slevěni a prohledáni, zda nemají bomby. Byli drženi v celách, zatímco muži byli popraveni. Těsně po poledni přišla dozorkyně a řekla jim: „Je po všem.“ Lizzie nemohla Lucy vidět, ale slyšela „její tiché, zoufalé sténání“. Přátelé, kteří se je pokusili navštívit, byli posláni pryč; Williamu Holmesovi bylo vyhrožováno zatčením, pokud se bude zdržovat v okolí. V 15 hodin byly ženy a děti konečně propuštěny. Nina Van Zandt Spies a její matka byly toho dne také hrubě odmítnuty policií, když se pokusily naposledy navštívit Augusta Spiese.

Lucy se úplně zhroutila, když přinesli Albertovo tělo do jejího bytu. Ženy, které s ní prožily osmnáct měsíců utrpení, byly s ní, aby jí poskytl alespoň trochu útěchy. Sarah Ames a Lizzie Holmes s ní zůstaly po celý den. Paní Fielden držela a utěšovala Alberta Jr. a Lulu. V domech Adolpha Fischera, Augusta Spiese a George Engela zavládl smutek.

Lucy chtěla pro Alberta udělat ještě jednu poslední věc. Vzala vyšívanou červenou vlajku, kterou nesla při demonstraci před obchodní komorou, pečlivě ji složila a s láskou ji přehodila přes jeho tělo. Starosta nařídil, že v pohřebním průvodu nebudou vlát žádné červené vlajky, ale Lucy se rozhodla, že tato červená vlajka v průvodu bude a bude s Albertem v hrobě.

V prvním kočáře za Albertovou rakví seděly Lucy Parsons, Lizzie Holmes, Sarah Ames a paní Fielden. Odhadem 125 000 lidí se slavnostně seřadilo podél ulic Chicaga, aby tiše uctilo památku zemřelých mužů.

V těchto posledních strašných měsících Lucy Parsons s pomocí Lizzie a Williama Holmes pracovala na vydání knihy *Anarchism: Its Philosophy and Scientific Basis* (Anarchismus: jeho filozofie a vědecké základy) od Alberta R. Parsonse, která vyšla v prosinci 1887. Tiskárna dodala 300 výtisků, než byly ostatní zabaveny policií.

Ženy byly před Haymarketem oddanými a úspěšnými organizátorkami Mezinárodní asociace pracujících a Knights of Labor (Rytířů práce). Významně přispěly ke kampani za spravedlnost pro své kamarády a k udržení případu Haymarket a sociálních nespravedlností té doby v povědomí veřejnosti dlouho po popravách.

Zdroj:

<https://theanarchistlibrary.org/library/carolyn-ashbaugh-women-in-the-haymarket-event>
(Text vyšel v roce 1986 ve sborníku *Haymarket Scrapbook*.)

„Samotný anarchismus neznamená moc; naopak znamená mír. Věřím však, že každý, kdo studoval skutečnou povahu kapitalistické formy společnosti a kdo sám sebe nebude klamat, se mnou bude souhlasit, že vládnoucí třídy se nyní ani nikdy jindy nevzdají svých privilegií pokojně. Anarchismus vyžaduje důkladnou transformaci společnosti, úplné zrušení systému soukromého vlastnictví. Historie nám ukazuje, že ani reformy v rámci stávající společnosti nebyly nikdy provedeny bez síly zbraní.“

—*Adolph Fischer*

„Využíváte svou moc k udržování systému, kterým si vyděláváte peníze a udržujete námezdní dělníky v chudobě... Vy boháči nechcete, aby byli chudí vzdělaní. Nechcete, aby byl kdokoli vzdělaný. Chcete je udržet v bahně, abyste jim mohli vymáčknout poslední kapku z kostí.“

—*Oscar Neebe*

„Anarchista věří v mír, ale ne za cenu svobody. Věří, že všechny politické zákony jsou přijímány pouze proto, aby nutily lidi dělat věci, které by přirozeně ne dělali, kdyby jim v tom nic nebránilo. Proto považuje všechny politické zákony za porušení přírodních zákonů a lidských práv... Věří, že všechny vlády mají tendenci přijímat více zákonů, místo aby jich přijímaly méně, a že proto se všechny vlády nakonec stávají despotickými.“

—*Albert Parsons*

ČESKÁ BAŠTA NENÁVISTI A ISLAMOFOBIE

Lejnad Hnát

Esej o tom, jak facebooková stránka JednímHlasem využívá nenávist k budování komunity pro podporu Izraele.

Je až překvapující, nakolik jsou v českém diskurzu normalizovány antiarabismus a islamofobie. Vymezování se vůči „nepřátelským“ Druhým, zde arabskému obyvatelstvu, kterému je tak často automaticky připisována islámská víra, nezaznívá jen sporadicky někde v hospodách u piva, ale je často slyšet i z úst nejvyšších politiků, jak jsem například kritizoval ve své dřívější eseji (na afed.cz) „Privatizace a kategorizace smrti. Esej o nekropolitice a legitimizaci násilí v současném světě“, v níž jsem se vedle již zmíněného snažil demonstrovat i určité mediální rámce, které ovlivňují naše pocity a chápání.

Co mě ale stále udivuje, je také jistá „norma“ antiarabismu a islamofobie na českých univerzitách. Ano, existuje hlas, který se systematicky napříč českým prostředím snaží poukazovat na bezpráví, jež je na palestinském obyvatelstvu pácháno, avšak – soudě podle vlastní zkušenosti – je to hlas v českém prostředí sice důležitý, nicméně marginální, byť se mu podařilo v nedávném čase vyvolat pozdvižení. Co se týká mých vlastních zkušeností, častokrát jsem z úst svého spolužáctva slyšel dehumanizující výroky o „opožděnosti“ arabského světa, případně jsem pak byl přímo svědkem označování arabských lidí za divokou zvěř. Některé osoby – včetně vyučujících – z politologie jsem pak slyšel říkat věci typu „Palestinci jsou cigáni Blízkého východu“. Je to neustálá reprodukce orientalismu, který vznikl v minulých dobách a který legitimizuje morální nadřazenost evropského prostoru nad SWANA regionem.

Opožděnost totiž přímo souvisí s určitou linearitou, nějakým vývojovým stupněm, v němž by snad evropská kultura měla být „napřed“. Ostatně časovým hranicím a čekání coby mocenského nástroje se věnuje například současný iránský antropolog Shahrām Khosrāmī, jehož experimentální krátkometrážní film *Waiting* ukazuje, jak moderní evropské státy kradou imigrantstvu čas tím, že je nechávají ve stavu permanentního čekání, čímž udržují jejich „opožděnost“ vůči evropskému světu.

Příkladem českého antiarabismu a islamofobie je facebooková stránka JednímHlasem, která samu sebe popisuje následovně: „JednímHlasem podporujeme Izrael a jeho právo na existenci a sebeobranu. Bojujeme proti antisemitismu ve všech jeho formách. Vyvrácíme dezinformace, které zkreslují realitu. Posilujeme odvážné hlasy, které se nebojí promluvit. Budujeme komunitu.“

Ze své podstaty je proto stránka proizraelská a snaží se „vyvracet“ dezinformace. Bojuje jak proti tzv. „novému antisemitismu“ – jehož definice je mimochodem velmi vágní –, který má v současné době údajně vzrůstat v levicovém politickém prostředí, tak i proti tradičnímu antisemitismu reprezentovanému krajní pravici. Šoa a holocaust chápe jako jedinečné neopakovatelné historické události, které se pojí převážně s židovstvem, a nelze je proto aplikovat na současný svět. Stránka pokračuje ovšem ještě dál: „Holocaust není univerzální symbol. Zvláštní kapi-
tolou je snaha rozpustit šoa v neurčité ka-

tegorii „všech obětí nacismu“. Ano, nacistický režim vraždil i Romy, osoby s postižením, politické odpůrce či homosexuály. Tyto zločiny je nutné připomínat. Jedinečnost holocaustu však spočívá v tom, že šlo o totální, státem organizovaný a ideologicky motivovaný projekt vyhlazení celého národa – národa, jemuž byl přisuzován démonický charakter a vina za problémy celého světa. Tato jedinečnost není soutěží v utrpení. Je to historický fakt.“ Jistě, holocaust – lépe řečeno šoa – je v užším pojetí spojován především s židovstvem a v žádném případě nechci shazovat tuto událost. Ale jako problematickou shledávám hierarchizaci. Byť text tvrdí, že je potřeba si připomínat zločiny nacistického Německa, vzápětí píše o jedinečnosti holocaustu. Proč není ani genocida Romů chápána jako jedinečná událost? Vypadá to, jako by jiné nacistické zločiny byly jen vedlejším, marginálním „produktem“, a tím nejdůležitějším bylo vyhlazování židovstva. Přitom genocida Romů a Romek byla strukturálně podobná. Boj proti antisemitismu je legitimní, ale problematické je, když dochází k politickému využívání této jedinečnosti holocaustu proti kritice násilí, které Stát Izrael páchá. Přestože tvrdí, že tato „jedinečnost“ není soutěží v utrpení, celý ten úryvek naznačuje opak.

Antisionismus pak redakce považuje přímo za „politicky maskovanou nenávist vůči Židům a Izraeli“. Přitom sionismus vznikl v 19. století a stavěl na etnicko-nacionálních základech – vznikl v zajetí své doby, a tak vychází z podobných východisek jako národní státy, které v minulosti soustavně budovaly nacionalisté a nacionalistky. Jeho cílem bylo a stále je přesídlení židovstva do židovské země, v níž má dojít k vybudování židovského národního státu, čehož představitelstvo chtělo dosáhnout kolonizací Palestiny. Jistě, nelze tehdejšímu židovskému občanstvu upřít, že čelilo silné nenávisti nejen v 19. století a sionismus pro něj představoval národní emancipaci a cestu k bezpečí – podobně jako tomu bylo u ostatních evropských národů –, avšak činilo tak na úkor lidí, kterých již v Palestině žilo.

Jakýkoliv odpor je pro uvedenou facebookovou stránku nežádoucí. Teď nedávno se například objevil příspěvek, který přirovnává plzeňskou událost konanou 31. ledna 2026 k nacistickému Německu (z této akce si mů-

žete přečíst také report, který vyšel stránkách afed.cz). Z komentářů je navíc patrné, že redakce stránky JednímHlasem se nezdárá označit osoby aktivní v Židovském hlasu solidarity za „maskoty nenávistného antisionistického hnutí“, dokonce se ani neostýchá je umlčet tvrzením, že toto hnutí „není hlasem české židovské komunity“. Ostatně, antisionistické židy a židovky popisuje jako tzv. „self-hating Jew (sebenenávidějící Žid)“. Jedná se údajně o židy a židovky, kterých si internalizovaly antisemitské představy.

V komentářích u příspěvku ovšem člověk najde další „perly“, které se snaží boj za lidská práva a rovnost všech lidí rámovat jako boj proti lidskosti. Na ukázkou toho, kam až může zajít nenávist, znovu cituji redakci: „Antisionismus je nenávistné hnutí popírající právo Židů na sebeurčení. Antisionisté jsou náckové dnešní doby. Antisionismus má kořeny v přírukách KGB, ideologické zaměření organizátorů tedy není žádnou náhodou.“ Mezi organizátorstvem plzeňské akce byla hnutí jako místní buňka Food not Bombs, Plzeň proti fašismu, Zelení atd., tedy převážně lidé naopak bojující proti nerovnostem a vzrůstajícímu fašismu. K zdiskreditování svých odpůrců se lidé kolem stránky neštítí využívat kolektivní česká traumata, která dodnes vyvolávají silné emoce: nacismus a komunismus. Druhé jmenované je pak i v dnešní době součástí intenzivních politických bojů o hlasy voličů a voliček, a to v době, kdy spíš než komunismus hrozí celé společnosti fašismus a nástup krajní pravice. Že se nejedná o nahodilost, ale o systematickou strategii, dokládá další příspěvek, který chápe palestinské hnutí jako zbraň Sovětského svazu.

Není divu, že se pak stránka v rámci svého ideového rámce snaží hledat důkazy o „zkaženosti“ palestinského obyvatelstva v nejrůznějších směrech – od spojování Palestinstva s nacisty přes tvrzení, že palestinské obyvatelstvo podporuje jednotky Hamásu, a přímé označení celé Gazy za rasistickou, sexistickou, homofobní, antidemokratickou apod. až po dnes již „klasické“ binární vidění dobra Západu proti zlu, nebezpečí a chaosu muslimského světa. V návaznosti na to vše se snaží také kriticky ohradit proti dekoloniálnímu myšlení, které je na levici tak rozšířené. Objevuje se zde třeba polemická esej Tomáše

Krause, v níž autor označuje dekolonialismus za ideologii, která navazuje na marxistickou dualitu utlačovatel–utlačovaný, a za hlavního proponenta této ideologie považuje Franze Fanona. Celé dekoloniální myšlení prezentuje jako propagandu a projekt tehdejšího Sovětského svazu a zcela přehlíží vznik a vývoj této teorie v Latinské Americe, Africe a postkoloniální teorii, mezi jejímiž teoretiky a teoretičkami zmiňme třeba Fanona, Saida či Spivak. Jak je zvykem, směšuje dále antisemitismus, antisionismus, dekolonialismus a palestinský nacionalismus.

KOMUNITA NENÁVISTI

Z příspěvků je patrné, že stránce nejde jen o podporu Státu Izrael, nýbrž také o širší demagogické ovlivňování lidí. Podobně jako současná krajní pravice i ona těží z obecné nespokojenosti s „moderním“ světem, přičemž nespokojené jedince se na svou stranu – tedy k podpoře Izraele – snaží získat narativem podobným krajní pravici, která staví na resentimentu. Dalo by se říci, že cílí spíše na konzervativní a pravicové publikum.

Významnou částí těchto témat je, jak již bylo zmíněno výše, boj proti levici a „woke ideologii“. Ta si totiž údajně podmanila univerzitní prostředí, a proto přestávají být univerzity místem k pěstování kritického myšlení. Právě v univerzitním prostředí se také často setkáváme se studujícími, kterých podporují dekoloniální myšlení. „Starým známým“ tématem na stránce je i migrace a nepříznivý pohled na imigrující osoby, v nichž spatřuje nebezpečí pro Evropu. Vedle toho útočí také na média a elity, které měly urychlit přerámování a úmyslně vyobrazovat palestinské obyvatelstvo jako oběti, což je v českém a obecně i západním kontextu poměrně zavádějící tvrzení. Objevuje se také narativ civilizačního střetu, v němž Izrael údajně chrání Evropu před ideologií politického islamismu. Vedle toho je patrná i snaha o zdiskreditování nepohodlných institucí, například OSN.

Stránka, která samu sebe chápe jako podpůrný hlas Izraele, tak kolem sebe nebuduje komunitu založenou na lásce k zemi, nýbrž paradoxně na nenávisti vůči druhým, modernímu světu, Gaze, univerzitám, levici a anti-

sionismu. Dalo by se říci, že nenávist se zde kanalizuje všemi možnými způsoby, a tak ani výsměch za to, jak druhý vypadá na demonstraci, není těmto komunitám cizí.

Nenávistnou komunitu nemusíme ukazovat jen na příspěvcích samotné redakce této stránky, využít lze demonstrativně také obsah komentujících, kterých s těmito příspěvky interagují. Jeden komentující například zveřejnil komentář, na němž je zobrazeno bílé čisté spodní prádlo s hnědou skvrnou. Zatímco bílé spodní prádlo má představovat čisté lidstvo, skvrna je popsána jako islám. Objevují se i generalizující výroky, které mají všechno obyvatelstvo Gazy za teroristy, jinx přejí, ať celá Gaza shnije v pekle. Jiný komentář zase tvrdí: „Arabové jsou agresori od proroka Mohameda. A Palestínští Arabové zejména od Jásira Arafata.“ Jiný komentář obsahuje obrázek jednoho z představitelů OSN, Antónia Guterrese, s přikresleným typickým knírkem, který je spojován s Adolfem Hitlerem. Jiný komentující k příspěvku, který tematizuje infiltraci islamismu do Evropy, zase napsal: „Takovou infiltraci provedly neomarxistické liberální skupiny. Podařilo se jim obsadit vysoké školy a pak prostřednictvím neziskovek a mimovládek a jejich politických zástupců prosazuje své cíle.“ Další komentář – zjevně falešného profilu – předkládá obrázek, na němž je vyobrazen údajný obličej Mohammeda a nápis „Izlam is nothing but inbreds“. Pro někoho může být znepokojivé, že redakce stránky, která bojuje proti antisemitismu – a tedy vedle dalšího i proti nenávisti –, komentáře nemoderuje a nechává volně šířit nenávist. Jenže nenávist a fanatismus jsou právě tím, na čem tato komunita stojí.

Tyto stránky představují vážný problém. I proto se nebojme otevřeně pojmenovat antiarabismus a islamofobii, když na ně narazíme – označit tak stránky, lidi, celá hnutí, a tím toto slovo dostat do centra pozornosti. Boj proti antisemitismu nekončí jen u antisemitismu samotného, ale pokračuje dál a bojuje i proti dalším formám nenávisti. Bez tohoto širšího záběru se jinak stává součástí problému, proti kterému bojuje. Zatímco antisemitou a antisemitkou dnes nechce být žádný příčetný člověk, o antiarabismu a islamofobii, alespoň podle mých zkušeností, se mluví málo. Věřím však, že na to dojde.

MYANMAR: 5 LET OD PŘEV RATU

Rozhovor s Htet Khine Soe, aktivistou, který více než 20 let působil v Barmě,¹ než se na konci roku 2021 přestěhoval do Mae Sot v Thajsku. Otázky kladl Ban Ge, čínský anarchista, který po převratu pendloval mezi Mae Sot a Barmou a úzce spolupracoval s barmskými aktivisty.

ÚVODEM

V únoru uplynulo už 5 let od vojenského převratu v Barmě. Zdá se, že se život v Yankounu vrátil zpět ke křehké normalitě. Vyčerpání revolucí, která se zdála nekonečně dlouhá a bez jasného horizontu vítězství, se mnozí, kteří odešli ze zaměstnání, aby se připojili k hnutí občanské neposlušnosti, postupně vrátili do systému, který kdysi opustili.

Mezitím se situace ve venkovských oblastech a pohraničních regionech kontrolovaných ozbrojenými silami odporu „Jarní revoluce“ stále více mění v patovou občanskou válku. Útoky dronů a letecké bombardování vojenské junty se staly rutinou a civilisté za to nadále platí vysokou cenu.

Za těchto podmínek armáda pokročila s tím, co nazývá dlouho odkládanými všeobecnými volbami – pozorovatelé je obecně popisují jako fingované volby. Vzhledem k tomu, že opoziční strany byly rozpuštěny nebo potlačeny, není pochyb o tom, že vítězství si zajistí armádou podporovaná Strana solidarity a rozvoje (USDP).

Krátce po převratu v roce 2021 se Hnutí občanské neposlušnosti (CDM)² a nenásilné protesty setkaly s brutálním potlačením ze strany armády. Někteří aktivisté*ky uprchli do džungle, kde se cvičili s ozbrojenými etnickými organizacemi, které již dlouho bojovaly proti armádě, vytvořili Lidové obranné síly (PDF) a zahájili ozbrojený odpor. Jiní se vydali do exilu a rozptýlili se po celém světě. Mae Sot, thajské město poblíž hranic s Barmou, se stalo jednou z prvních destinací pro mnoho exulantů*ek a zraněných odbojářů*ek.

V únoru 2023, během akcí připomínajících druhé výročí převratu, jsem potkal Htet Khine Soe (Ko Htet), barmského anarchistu, a rozhodl se ho následovat do Mae Sot. Cestou jsem mu vyprávěl o anarchistických samoorganizovaných prostorech a sítích odporu v Číně. On mi zas vyprávěl příběhy z revoluce – o flashmobech, akcích městských partyzánů, atentátech, útěcích a exilu.

Během prvního roku po převratu pomáhal organizovat Výbor pro generální stávkou a flashmoby a nakonec se zapojil do městských partyzánských operací. Poté, co byl zatčen jeho blízký spolupracovník, se jeho jméno objevilo na seznamu hledaných osob a bylo zveřejněno ve státních médiích, což ho donutilo uprchnout z Yankounu.

V prosinci uprchl do Lay Kay Kaw, města ve státě Karen, které bylo mezi mladými exulanty známé jako „osvobozená oblast“. Díky výcvikovým táborům PDF v nedaleké džungli se město stalo centrem, přes které proudily zbraně a munice, jež se nakonec dostávaly zpět do měst jako Yankoun a Mandalaj, kde zásobovaly městské partyzánské skupiny.

To ale také učinilo z Lay Kay Kaw vojenský cíl. Dne 15. prosince, pět dní po příjezdu Ko Htet, armáda zahájila letecké údery na město, které bylo dosud známé jako „město míru“. Uprchl tedy přes řeku do Thajska spolu s dalšími vlnami mladých exulantů.

Jeho manželka Su Yi, také aktivistka, později dorazila do Mae Sot s jejich dvěma dětmi, aby se k němu připojila. Rodina získala „průkazy bez státní příslušnosti“ a nakonec se zde usadila. Jejich dům se postupně stal místem setkávání revoluční exilové komunity. Po 7. říjnu 2023 jejich děti – syn a dcera ve věku základní školy – říkaly hostům, kteří

přinesli Coca-Colu: „Nepijte Coca-Colu – pro Palestinu.“

V roce 2025 otevřeli Ko Htet a Su Yi v Mae Sot obchod s tričky s názvem All Colours Are Beautiful – anarchistická slovní hříčka odkazující na slogan All Cops Are Bastards. Nad obchodem se nachází jejich sítotisková dílna, kde vyrábějí mnoho triček, která se tam prodávají. Jeden z nejoblíbenějších motivů je nápis No One Is Illegal (Nikdo není nelegální). Ve městě, kde velká část obyvatelstva žije v nejisté právní situaci, je nošení tohoto trička na veřejnosti výrazně provokativní. Nedávno mi Ko Htet poslal fotografii registrační karty z imigračního zadržovacího centra, na které je barmský zadržený stojící před výzkovou tabulkou – standardním pozadím pro policejní fotografie – a stále má na sobě stejné tričko s nápisem No One Is Illegal.

K pátému výročí převratu jsem pozval Ko Htet, aby z anarchistického pohledu zhodnotil revoluci: napětí mezi jejich hnutím a hlavními revolučními silami reprezentovanými Aun Schan Su Tjij a to, jak levicové síle v Barmě – vytvořené před převratem – pokračovaly v organizování a přežily v exilu.

ULICE

Jak se anarchisté*ky v Barmě po převratu v roce 2021 mobilizovali v rámci hnutí proti juntě? A v čem jste se nejvíce neshodovali s hlavními příznivci Aun Schan Su Tjij?

V předvečer převratu se již šířily zvěsti, ale téměř nikdo nevěřil, že k němu skutečně dojde. Ústava z roku 2008³ už armádě přiznávala enormní institucionální moc, včetně automatického nároku na 25 % křesel v parlamentu. Za těchto okolností se zdálo zbytečné, aby armáda přímo převzala moc. Přesto 1. února 2021 k převratu došlo.

Ráno v den převratu jsem diskutoval s kamarády, kteří dříve pracovali v Celobarmské federaci studentských svazů (ABFSU) – jedné z hlavních levicových studentských organizací – a s členy naší anarchistické antifašistické skupiny o tom, jak mobilizovat lidi, aby vyšli do ulic. Vysocí představitelé Národní ligy pro demokracii (NLD), kteří ještě nebyli zatčeni, spolu s příznivci [barmské političky] Aun Schan Su Tjij však vyzývali veřejnost, aby nejednala okamžitě, ale počkala sedmdesát

dva hodin. Šířili přesvědčení, že mezinárodní pomoc – a dokonce i intervence R2P⁴ – brzy dorazí, a naváděli lidi, aby zůstali doma, místo aby vyšli do ulic protestovat.

Ale ten samý den byl odpojen internet. Najednou nemohla ani armáda, ani NLD účinně šířit svou propagandu. Hnutí, do kterého jsem byl zapojen, se během prvních tří dnů snažilo přivést lidi do ulic. Komunikace mezi námi byla obtížná a organizování za těchto podmínek bylo extrémně náročné.

Ženy pracující v oděvní továrně ve známé průmyslové čtvrti Hlaingthaya v Yankounu byly mezi prvními, kdo vyšli do ulic protestovat, zatímco ABFSU ignorovala výzvy vedení NLD k umírněnosti a začala se organizovat sama. Mezitím začali obyčejní lidé každý večer spontánně protestovat tím, že na balkonech bouchali na hrnce a pánve.⁵

Šestý únor byl prvním a největším dnem. Dělnictvo oděvní továrny v Hlaingthaya opět vyšlo do ulic, zatímco armáda rychle zablokovala silnice. Avšak téhož dne začala celonárodní vlna demonstrací. I lidé, které jsem znal a kteří byli obvykle k politice lhostejní, se připojili k masovým protestům.

V tu chvíli se téměř všichni sjednotili pod stejným heslem: odpor proti puči a požadavek propuštění Su Tjij. Dokonce jsem reagoval na výzvy NLD tím, že jsem si koupil červené oblečení a nosil ho na demonstracích.

Dne 12. února jsem se zapojil do organizace Výboru pro generální stávkou (GSC), který byl vytvořen pro boj proti diktatuře z lidového hnutí a sestával z členů*ek celkem 25 skupin, včetně ABFSU, odborových organizací a politických stran. Hlavními požadavky GSC byly odpor proti vojenské diktatuře, propuštění Aun Schan Su Tjij a všech politických vězňů a úplné zrušení ústavy z roku 2008. V té době by jakákoli politická mobilizace, která by nezahrnovala požadavek na propuštění Su Tjij, měla potíže získat podporu veřejnosti. Přesto jsme vždy kladli důraz na propuštění všech politických vězňů, nejen jí.

Naše hlavní neshoda s NLD se týkala ústavy z roku 2008. Vedoucí představitelé NLD a jejich příznivci doufali, že ústavu z roku 2008 využijí jako rámec k omezení moci armády a zachování výsledků voleb. My jsme naopak věřili, že tato éra skončila a že samotná ústava musí být zrušena. Lidé se museli sjednotit nejen proto, aby bránili výsle-

dek voleb, ale také aby odstranili strukturální roli armády v politickém systému Barmy.

V té době se protesty konaly téměř denně. Nadšení veřejnosti pro odpor proti vojenské vládě bylo ohromné. Ať už lidé plně souhlasili s našimi politickými postoji nebo ne, jakmile se shromáždil dav, přidávalo se k němu stále více lidí. Během demonstrací jsme organizovali projevy a morálku povzbuzující akce, ve kterých jsme vysvětlovali, proč je nutné zrušit ústavu z roku 2008.

Dne 3. března bylo během protestu organizovaného Výborem pro generální stávku zatčeno více než tři sta lidí. Poté některé skupiny začaly vyrábět primitivní výbušná zařízení a hlukové bomby, aby odrazily policii a vojenskou represí v ulicích. Současně nás NLD a její příznivci začali obviňovat z násilí. Tvrdili, že jakmile se protesty stanou násilnými, utrpí tím image revoluce v mezinárodním společenství.

Na sociálních médiích příznivci NLD také označili Výbor pro generální stávku za komunistický a levicový. Vzhledem k desetiletím státní propagandy, která komunismus vykreslovala jako národní hrozbu, takové obvinění snadno vyvolalo podezření a nepřátelství vůči nám mezi veřejností.

Po krvavém zásahu armády 27. března se rozsáhlé pokojné protesty ve městech staly téměř nemožnými a mnoho lidí odešlo do džungle, aby zahájilo ozbrojený odpor. Někteří se však rozhodli zůstat a pokračovat v boji v městských oblastech. Mohl bys popsat, jaké to období bylo?

Březen byl v Barmě Dnem ozbrojených sil, místně známý jako Den Tatmadaw. V ten den opět vypukly velké protivládní protesty ve velkých městech, jako je Yankoun a Mandalaj, a my jsme se jich také zúčastnili. Armáda reagovala brutální silou a po celé zemi zabila stovky demonstrantů.

Je důležité pochopit historický význam tohoto data. 27. březen byl kdysi známý jako Den protifašistického odporu a teprve v roce 1955 byl přejmenován na Den Tatmadaw. Původně připomínal vznik téže armády, která později provedla převrat: 27. března 1945 vedl generál Aun Schan barské síly v povstání proti japonské fašistické okupaci. Poté, co Barma v roce 1948 získala nezávislost, se Aun Schanova Antifašistická lidová liga svobody stala vládnoucí politickou silou.

V ten samý památný den v roce 2021 proto lidé vyšli do ulic, aby protestovali proti puči provedenému touto armádou, a prostřednictvím odporu tak účinně obnovili a předefinovali význam tohoto dne. Následný masakr opět dokázal, že síla, která byla kdysi oslavována jako antifašistická, se sama stala fašistickou. Po zásahu mnozí z nás začali 27. března opět záměrně označovat jako Den antifašismu.

Dalším dnem, který jsme se pokusili znovu získat, je Den mučedníků 19. července, jenž připomíná zavraždění generála Aun Schana. V oficiálních narativích jsou jako mučedníci uznáváni pouze představitelé etnické skupiny Bamar. Vůdčům menšinových etnických skupin, kteří zahynuli v konfliktech s centrální vládou, je tento status udělován jen zřídka, pokud vůbec.

Po zásahu 27. března bylo stále obtížnější organizovat pokojné demonstrace ve městech. Mnoho mých spolubojovníků odešlo do džungle, aby absolvovali vojenský výcvik u ozbrojených etnických organizací. Někteří odešli do státu Kachin podél čínsko-barské hranice a do státu Rakhine na hranicích s Bangladéšem, aby absolvovali výcvik u Kachinské nezávislé armády (KIA) a Arakanské armády (AA), zatímco jiní odešli do pohraniční oblasti státu Karen, aby se připojili ke Karenské národní osvobozené armádě (KNLA).

Později nám někteří z těch, co se z těchto oblastí vrátili, řekli, že když nově přichozí dorazili do táborů, byli často přivítáni jednoduchou otázkou jako testem: „Připojujete se k revoluci, abyste osvobodili lid, nebo jen abyste osvobodili Aun Schan Su Ťij?“

Já jsem se rozhodl zůstat v Yankounu. Od té doby jsme spolu s dalšími kamarády*kami začali organizovat flashmoby – krátké, rychle zorganizované demonstrace, které se rozešly dřív, než stačily zareagovat bezpečnostní síly. Mnoho mladých lidí se k těmto akcím nadšeně připojilo, což umožnilo pokračování odporu ve městě i za stále nebezpečnějších podmínek.

Jak se změnila strategie těch, kteří zůstali v Yankounu, ve srovnání s dřívější fází odporu?

Flashmoby pokračovaly v Yankounu až do konce roku 2021. Během tohoto období se naše požadavky už neomezovaly jen na odpor

proti vojenské vládě nebo volání po propuštění Aun Schan Su Tj. Místo toho jsme začali protesty využívat k šíření širších politických poselství a k nastolování témat, která pro nás byla důležitá.

Jak již bylo zmíněno, snažili jsme se přeinterpretovat historické památné dny, jako je Den proti fašismu a Den mučedníků. Podněcovali jsme také diskuse o genderových otázkách v rámci revoluce, dopadech těžebních projektů a konfiskaci půdy, etnických vztahů a nutnosti čelit dlouhodobému barmuskému šovinismu. Při výročí genocidy Rohingů jsme organizovali akce v muslimských čtvrtích, které propojovaly solidaritu s Rohingy s širšími globálními boji, včetně solidárních hnutí za Palestinu.

Lidé nesli do ulic transparenty vyjadřující lítost nad rolí, jakou příslušníci etnické většiny přímo či nepřímo sehráli v pronásledování Rohingů. Při zpětném pohledu je nyní jasné, že zatímco mnoho lidí upřímně vyjádřilo lítost, jiní považovali taková gesta za taktické nástroje pro mobilizaci proti puči; v hloubi duše mnoho z nich stále zastávalo barmské nacionalistické názory.

V polovině dubna byla v exilu vytvořena Vláda národní jednoty (NUG) a do její struktury bylo začleněno několik vůdců z hnutí zdola. Mnohé z jejich strategií a rozhodnutí však pro nás byly těžko pochopitelné. Zatímco mladí lidé stále riskovali život pořádáním bleskových protestů v ulicích, NUG začala vyzyvat k „tichým stávkám“ a žádala lidi, aby zůstali doma a zastavili ekonomickou činnost namísto veřejných protestů.

Zároveň pokračovaly výpadky internetu, což komunikaci stále více ztěžovalo. V reakci na to jsme v dubnu spustili projekt *Molotov Newsletter*. Naše redakční kolektivy tvořilo samé levičáctvo a noviny vycházely týdně.

V Yankounu jsme je tiskli a distribuovali. První číslo, které vyšlo v dubnu, mělo nečekaně silný ohlas: rozdali jsme tam asi 5000 výtisků. Později téhož měsíce úřady prohlásily, že se jedná o nelegální publikaci. Ironií je, že v tehdejší atmosféře to jen zvýšilo jeho popularitu.

Protože bylo obtížné fyzicky se dostat do jiných regionů, nahráli jsme noviny ve formátu PDF online, aby si je lidé v různých oblastech mohli sami stáhnout a distribuovat.

Každé číslo zaznamenalo v průměru asi 30 000 až 50 000 stažení.

Někteří z těch, co odešli do džungle na výcvik, se vrátili do měst už po měsíci nebo dvou a v městských oblastech se začalo objevovat ozbrojené hnutí odporu. Mohl bys nám povědět něco o tomto období?

Kolem května se někteří z těch, kteří odešli do džungle na vojenský výcvik, začali vracet do velkých měst. Přivezli s sebou zbraně a začali provádět městské partyzánské operace. V Yankounu se začaly šířit zbraně a od té doby se mnoho mladých lidí během dne účastnilo flashmobů a v noci se zapojovalo do partyzánských akcí.

V srpnu armáda provedla razii v bytě na 44. ulici v Yankounu, který sloužil jako základna pro skupinu mladých aktivistů*ek. Krátce před razíí tito mladí aktivisté*ky umístili bombu pod protijuntový transparent; když policie přišla transparent odstranit, zařízení explodovalo. Později jsme se dozvěděli, jak byl byt odhalen. Taxikář, který pravidelně spolupracoval se skupinou, byl zatčen armádou. Sám aktivně podporoval protivládní aktivity po převratu a byl to někdo, komu jsme věřili. Po brutálním výslechu byl donucen prozradit umístění úkrytu na 44. ulici.

V den razie pět lidí skočilo ze střechy v zoufalé snaze uniknout zatčení. Dva z nich zemřeli na místě, když dopadli na zem, zatímco tři další byli těžce zraněni a odvezeni do nemocnice. Uvnitř bytu byli další tři zajati živí. Preživší lidé později obvinění z nelegální výroby a držení výbušnin a poslání do vězení, kde dva z nich zemřeli.

Jen jedné osobě se toho dne podařilo uniknout. Schovával se 12 hodin v malém „úkrytu“ na střeše a sotva se odvážil pohnout, zatímco vojáci prohledávali budovu pod ním. Pod rouškou tmy nakonec unikl a později nelegálně překročil hranici do Mae Sot. V zimě 2023 onemocněl, a ta nemoc měla být léčitelná, ale bez řádných dokladů totožnosti nemohl v Thajsku dostat adekvátní lékařskou péči. Nakonec zemřel v Mae Sot. Pomáhal jsem organizovat jeho pohřeb a to, co začalo jako rozloučení, se brzy proměnilo v protest.

Po razii na 44. ulici v Yankounu se k atentátům ve městě připojilo více mladých lidí, poháněných rozhořčením. Svou skupinu pojmenovali „44th Street Urban Guerrilla Group“ (Městská partyzánská skupina 44.

ulice) a pomsta se stala hlavní motivací jejich činů.

Osobně jsem k těmto operacím vždy měl rozporuplný vztah. Nikdy jsem na nikoho nemířil zbraní. Ale protože jsem se bál o své kamarády – většinou děti generace Z –, často jsem jim pomáhal jinými způsoby, hlídal jsem nebo je vozil na akce a zpět. Krok za krokem jsem se do toho stejně zapletl. Pro mě je zabít někoho nebo vidět někoho umírat extrémně těžké. Je to hranice, kterou jsem emocionálně nikdy nedokázal překročit.

Během jedné z operací jsem viděl, jak byla zastřelena žena spojená s armádou. Zhroutila se přímo přede mnou. Následující dva roky se mi stále objevovala v nočních můrách.

Jednoho dne v roce 2023 mi zavolał neznámý člověk z Facebook Messengeru. Když jsem to zvedl, ukázalo se, že to byl jeden z kamarádů z 44. ulice, který byl zatčen. Krátce předtím, než ho odvedli k soudu, se mu podařilo získat přístup k telefonu a využil téhle příležitosti, aby mi zavolał. Řekl mi, že žena, o které jsme se domnívali, že byla zabita, je ve skutečnosti naživu a nyní proti němu svědčí u soudu. Myslím, že nečekal moji reakci. Když jsem se dozvěděl, že přežila, pocítil jsem obrovskou úlevu.

Jak bys popsal vztah mezi levicovými hnutími a širší protipučistickou revolucí během prvního roku po převratu?

V prvním roce po převratu byla levicová organizace velmi strukturovaná. Revoluce dovolila našim síťím rychlý rozvoj. Mnoho mladých lidí, kteří byli dříve apolitictí nebo se záměrně drželi stranou politiky, se radikalizovalo, zatímco ti, kteří již sdíleli podobné hodnoty, se konečně mohli navzájem najít.

Ulice i veřejná sféra se staly prostorem, kde různé politické síly soupeřily o hegemonii v rámci hnutí. V té době byl jedním z hesel, která prosazoval Výbor generální stávkový, „Vykorenit fašistickou armádu“. Rychle se rozšířil a stal se velmi populárním. Dalším sloganem, který si lidé osvojili, bylo „Nemáme co ztratit kromě svých okovů“ z *Komunistického manifestu*. Tyto slogany jsem dokonce vytiskl na trička a protestující je přijali s nadšením.

Levicová rétorika začala viditelně pronikat do revolučního prostoru. Stále více lidí používalo při pouličních protestech slovník levicového boje a antifašismu. Prostřednictvím

Molotov Newsletteru jsme se snažili poskytnout historický kontext a vysvětlit, co fašismus a antifašistická hnutí vlastně znamenají, aby tyto slogany nezůstaly pouhými emocionálními výrazy, ale staly se součástí hlubšího politického vědomí.

Levicová komunita také vytvořila antifašistické protestní písně, aby lidem připomněla, že v historii se mnoho sil, které kdysi tvrdily, že bojují proti fašismu, nakonec stalo utlačovatelskými. To nebyla cesta, kterou jsme chtěli následovat. Například když Aun Shan Su Ťij stála po boku armády před Mezinárodním soudním dvorem a bránila Barmu proti obviněním z genocidy, mnozí z nás v tom viděli moment, kdy se stala spolupachatelkou fašismu.⁶

LEVICOVÁ HNUTÍ

Jak se lidé v Barmě během vašich formativních let mohli dostat k levicovým nebo anarchistickým myšlenkám?

Levicové síly v Barmě dlouho existovaly pod silným tlakem. Když jsem byl teenager, bylo obtížné sehnat knihy o současných studentských hnutích. Existovalo jen pár knih o historii Barmy po získání nezávislosti. Naproti tomu mnoho děl o monarchii a britském koloniálním období. V oficiálním vzdělávání dominoval historický narativ antikoloniálního nacionalismu, zatímco diskuse o hnutích odporu a sociálních bojích po získání nezávislosti byly často zcela vymazány.

Většina textů o odboji po získání nezávislosti nebo alternativním politickém myšlení byla publikována v zahraničí po různých vlnách exilu a přivést takové knihy zpět do země bylo obtížné a někdy i nebezpečné.

Před rokem 2007 byl přístup k internetu v Barmě stále velmi omezený. Abychom se dozvěděli názory odlišné od oficiální propagandy, spoléhali jsme se hlavně na zahraniční rozhlasové vysílání, jako je BBC nebo Radio Free Asia. V té době kolovaly některé propagandistické a literární materiály od Barmské komunistické strany spolu s publikací nazvanou *Revoluce*, k jejímž úryvkům jsme se občas dostali online. Našli jsme také některé materiály související s All Burma Federation of Student Unions (ABFSU). Je však důležité si uvědomit, že v té době mohl po-

slech takzvaných „nepřátelských rozhlasových stanic“ nebo čtení zakázaných publikací vést k vážným trestům, včetně uvěznění.

ABFSU byla nejdůležitější levicovou studentskou sítí v Barmě. Byla založena v roce 1936, kdy byla Barma ještě pod britskou koloniální nadvládou, a později hrála klíčovou roli jak v boji za nezávislost, tak v opakovaných protivojenských hnutích.

Po vojenském převratu v roce 1962 byly studentské protesty brutálně potlačeny a režim vyhodil do vzduchu historickou budovu studentské unie na Yankounské univerzitě. Studentský odpor však nezmizel. Nové vlny studentských protestů vypukly v letech 1974, 1975 a 1976. Během celonárodního prodemokratického povstání v roce 1988 – takzvaného hnutí 8888 – se vlajky ABFSU vrátily do ulic a opět se staly symbolem odporu proti vládě armády. Poté vojenské úřady často označovaly tuto organizaci za komunistickou frontu nebo podvratnou sílu. Když jsem studoval na univerzitě, pomáhal jsem založit pobočku ABFSU na svém kampusu.

Zároveň vojenská propaganda neustále vykreslovala Barmskou komunistickou stranu jako jeden z hlavních zdrojů národní nestability a rozdělení. Je ironií, že poté, co generál Ne Win v roce 1962 uchvátil moc a nastolil desetiletí trvající vojenskou diktaturu, jediná legální politická strana povolená režimem – Barmská socialistická programová strana (BSPP) – prohlašovala, že se řídí socialismem, a prosazovala takzvanou „barmskou cestu k socialismu“, což v praxi znamenalo ekonomickou izolaci, centralizovanou kontroli a autoritářskou vládu.

Roky hospodářského úpadku a sociální stagnace v rámci tohoto systému vedly mnoho lidí k tomu, že si chudobu a útlak přímo spojovali se socialismem. V důsledku toho se pojmy jako „komunismus“, „socialismus“, a dokonce i „levice“ staly ve veřejném diskurzu hluboce stigmatizovanými. U mnoha lidí tato slova vyvolávala strach či nedůvěru. Kvůli této historické zkušenosti bylo v Barmě vždy velmi obtížné mobilizovat lidi kolem levicových myšlenek.

Kdy a jak jste začali organizovat akce anarchistickým způsobem?

Kolem konce roku 2013 a na začátku roku 2014 jsme začali zakládat anarchistické čtenářské skupiny a budovat akční sítě. Bylo to

velmi zvláštní politické období. Formální vojenská vláda skončila v roce 2012, ale Aun Schan Su Ťij ještě nenastoupila do úřadu – tato léta byla obecně popisována jako přechodné období. Armáda řídila takzvaný demokratický přechod; někteří političti vězni byli propuštěni a dříve zakázané činnosti, jako jsou veřejná shromáždění a publikování, se opět staly částečně legálními. Začaly vznikat organizace občanské společnosti a na chvíli to vypadalo, že se země ubírá směrem k normálu.

Zároveň Aun Schan Su Ťij cestovala po zemi a propagovala strategii nenásilí a volebních změn. Povzbuzovala lidi, aby proměnili Barmu prostřednictvím voleb, ale nepodporovala protesty v terénu. Mezitím jsme se zapojili do organizování protestů proti zabavování půdy, které postihovalo zemědělce, proti porušování pracovních práv pracujících a později do studentského hnutí proti zákonu o národním vzdělávání vlády Thein Sein.

V roce 2014 jsme vytvořili skupinu s názvem Anonymous Burma a pod tímto jménem jsme začali provádět akce. I v té době bylo organizování otevřených pouličních protestů stále obtížné a riskantní. Nosili jsme tedy masky, páliли plakáty parlamentu v centrech měst a odpalovali ohňostroje, abychom upoutali pozornost. Někteří lidé nás začali nazývat barmskou verzí „antify“ a lidé s podobnými politickými názory nás kontaktovali s žádostí o členství.

Zin Lynn, kdysi legendární levicový aktivista, nyní politický vězeň, byl také součástí naší skupiny Anonymous Burma. Byl vedoucí osobností ABFSU a také hudebníkem, který napsal mnoho revolučních písní, včetně hymny ABFSU. Seznámil generace mladých protestujících s klasickými revolučními písněmi – napsal barmské texty k písním Bella Ciao, Do You Hear the People Sing a k Internacionále, aby je mohli zpívat v ulicích. Po násilných zásazích v březnu 2021 odešel do džungle na vojenský výcvik, později se vrátil do Yankounu, aby se účastnil městských partyzánských akcí, a v září téhož roku byl zatčen.

Dodnes zůstává ve vězení. Mnoho levicových aktivistů v exilu mu vzdává hold v publikacích a během živých vystoupení.

Právě během tohoto období v Yankounu jsme také začali spolupracovat s organizací

Food Not Bombs Burma. Kyaw Kyaw, zpěvák punkové kapely Rebel Riot, začal na počátku roku 2010 organizovat aktivity Food Not Bombs v Yankounu a mnoho jejich politických písní nás hluboce ovlivnilo. Od té doby Food Not Bombs, Anonymous Burma a ABFSU často spolupracovaly při protestech a politické/sociální organizaci.

V roce 2015 se v Barmě konaly první volby v období přechodu a mnoho obyčejných lidí vidělo budoucnost země nadějně. Naše aktivity odporu však pokračovaly. V tom roce jsme zorganizovali akci známou jako „Dlouhý pochod“, při které jsme vyzývali studenty, aby pochodovali z Mandalaje do Yankounu na protest proti nově zavedenému zákonu o národním vzdělávání, který centralizuje kontrolu nad univerzitami a zvyšuje státní – a nepřímou i vojenskou – kontrolu nad vzděláváním. Tisíce lidí ušly 600 km z Mandalaje a vláda v Letpadanu, město severně od Yankounu, brutálně zasáhla.

S blížícími se volbami byli příznivci Aun Schan Su Ťij a NLD nepřátelští vůči našemu hnutí. Věřili, že naše protesty poškodí volby a naruší demokratický přechod. Podle jejich názoru jsme způsobovali potíže v kritickém politickém okamžiku.

Zdá se, že tváří v tvář společnému nepříteli v podobě vojenské vlády byl vztah mezi barmskými levičáky a Aun Schan Su Ťij často nejednoznačný – někdy kooperativní, jindy konkurenční.

Ve skutečnosti jsem nikdy nevolil Národní ligu pro demokracii. V roce 2015 jsem nevolil. Nehlasoval jsem ani ve volbách v roce 2020. V té době část levice zahájila hnutí „No Vote“ (Nehlasuj). Jediný případ, kdy jsem v Barmě volil, bylo ústavní referendum v roce 2008, a hlasoval jsem proti ústavě.

Ve skutečnosti předtím, než se Aun Schan Su Ťij dostala k moci, ji velká část barmské levice podporovala. Od voleb v roce 1990 ABFSU silně podporovala NLD. Když jsem byl teenager, účastnil jsem se také mládežnických kampaní požadujících její propuštění z domácího vězení.

Po jejím propuštění v roce 2010 jsme však brzy zjistili, že s mnoha jejími politikami a politickými programy nemůžeme souhlasit. Například zatímco my jsme požadovali úplné zrušení ústavy z roku 2008, ona se rozhodla přijmout její rámec a účastnit se voleb v jejím

rámci. Mezitím pod její vládou pokračovalo mnoho velkých těžebních projektů, včetně velmi kontroverzního měděného dolu Letpadaung, kde jsme se účastnili protestů proti poškozování životního prostředí a nucenému zabavování pozemků. Mnohé z těchto projektů byly původně podepsány během vojenské vlády se zahraničními společnostmi, včetně čínských firem. Místo toho, aby je zastavila, její vláda reagovala tvrdě na místní odpor.

Totéž platilo pro projekty, jako je čínská přehrada Myitsone ve státě Kachin, kde byly protesty také potlačeny. Její vláda podporovala hospodářský rozvoj a zahraniční investice, ale výsledkem bylo často zabavování pozemků a vysídlování místních komunit.

Konečný zlom nastal s genocidou Rohingů v roce 2017. Když odcestovala k Mezinárodnímu soudnímu dvoru, někteří z nás stále doufali, že odhalí zločiny armády. Místo toho ji veřejně bránila. Brzy poté příznivci NLD po celé zemi vylepili plakáty, na nichž byla Aun Schan Su Ťij vedle vojenských vůdců se sloganem: „Stojíme za Aun Schan Su Ťij.“

Pro mnoho z nás na levici to byl moment definitivního rozehodu.

ÚPADEK REVOLUCE

Dne 7. října 2023 mainstreamové „revoluční kruhy“ otevřeně vyjádřily proizraelské postoje, včetně osob spojených s NUG a mnoha zástupců barmské většiny. Ke konci roku 2025, když ABFSU vydala prohlášení odsuzující to, co popsala jako americký imperialismus po americké intervenci ve Venezuele a zatčení Madura, vyvolalo to v Barmě intenzivní odpor a mnoho lidí obvinilo ABFSU z komunismu. Kdy podle tebe levice začala ztrácet svou mobilizační sílu?

V prvním roce po převratu levicoví aktivisté*ky a anarchisté*ky konečně našli bojiště, kde jsme mohli hrát skutečnou roli. V té době jsme ještě měli silnou mobilizační sílu a byli jsme schopni přinést mnoho levicových témat do veřejné diskuse. I v roce 2022 pokračovaly mnohé aktivity, i když stále více v podzemí. Ale jak počáteční revoluční energie začala slábnout, začala slábnout i levicová hnutí.

V letech 2023 a 2024 vstoupila Jarní revoluce do období úpadku. Armáda pokračovala

v postupu a upevňování kontroly, zatímco síly na straně revoluce se stávaly stále více roztržštěnými a neorganizovanými. Někteří revoluční vůdci se otevřeně vyjadřovali homofobně a v některých takzvaných „osvobozených oblastech“ se objevily zprávy o systematickém sexuálním a genderově podmíněném násilí. Pod vlajkou revoluce však byly tyto problémy často záměrně bagatelizovány nebo utajovány, protože mnozí se obávali, že vnitřní kritika oslabí odpor proti juntě.

Mnoho kamarádů*ek, s nimiž jsem kdysi bojoval, je nyní ozbrojeno. Uplynulo pět let. Už to nejsou ti samí lidé. Zbraň se stala jejich formou moci.

Tito mladí lidé se připojili k ozbrojenému odporu z hněvu a nenávisti vůči vojenské vládě. Jak válka pokračovala, problémy uvnitř samotné vlády národní jednoty se staly viditelnějšími a mnoho bojovníků začalo pociťovat rozčarování. Vzali do rukou zbraně, aby se postavili proti útlaču, ale zjistili, že struktury moci a hierarchie existují i v revolučním táboře a vedení NUG se nijak zásadně neliší od junty, proti které bojovali.

V důsledku toho se více bojovníků*ic rozhodlo opustit džungli. Kvůli omezením, co se týče dokladů a mobility, nemohli mnozí cestovat daleko a značná část nakonec skončila v pohraničních městech, jako je Mae Sot.

V rané fázi revoluce jsme v *Molotov Newsletteru* opakovaně zdůrazňovali, že ozbrojený odpor musí být veden politickými hodnotami, jinak by boj mohl degenerovat do roztržitého válčení. Ve skutečnosti však dnes většina jednotek Lidových obranných sil není politicky orientována; jejich jediným sjednocujícím politickým postojem je odpor proti juntě. Podobně je každá etnická ozbrojená skupina, která bojuje proti armádě, automaticky považována za legitimní politickou sílu, často bez dalšího zkoumání.

Mnohé z těchto ozbrojených skupin však zůstávají organizovány především podle etnických kritérií a jejich politické komunity jsou budovány na základě etnické identity. To s sebou nese riziko, že se nové formy etnacionalismu budou dále rozmnožovat, místo aby byly překonány. Dokonce i skupiny, které jsou dnes obecně považovány za nejprogressivnější, jako například BPLA (Barmská lidově osvobozená armáda), do jisté míry stále fungují v tomto rámci. Rozdíl spočívá

v tom, že jsou více obeznámeny s progresivními diskurzů a snaží se regulovat své chování prostřednictvím těchto hodnot, proto jsou stále považovány za jedny z mála ozbrojených skupin, které se vážně zabývají politickými otázkami.

Nyní, pět let po převratu, armáda začala organizovat to, co mnoho pozorovatelů nazývá fingovanými volbami. Jak vnímáš tuto situaci?

Mnoho lidí, kteří opustili svá zaměstnání v rámci CDM, bylo nakonec nuceno vrátit se do systémů, proti kterým kdysi bojovali, jednoduše proto, aby přežili. Jiní hledali azyl v třetích zemích [po Thajsku]. Hnutí bojkotu, která začala v roce 2021, je stále obtížnější udržet. Armáda tuto realitu velmi dobře chápe a právě za těchto podmínek pokračuje v tom, co mnozí považují za další zinscenované volby.

Některé politické síly, které stály na okraji tábora NLD v počátcích povstání, jako například Lidová strana, se nyní účastní tohoto široce kritizovaného volebního procesu. Zároveň kandidáti ve volbách stále častěji hovoří o „příměří“ a „míru“ – což by bylo ještě před několika lety, kdy revoluční nadšení bylo stále živé, téměř nemyslitelné.

Myslím si, že jedním z důležitých důvodů, proč jsme se dostali do této situace, je to, že NUG vnutila své vedení spontánnímu povstání, které zpočátku vedli mladí lidé, zejména protestující z generace Z. Krátce po začátku protestů vznikla NUG a většina jejích ministrů pocházela z generace formované povstáním v roce 1988 a studentským hnutím v roce 1996. Současně byli do struktury začlenění někteří vůdci hnutí, kteří měli silný vliv na mladé lidi, často jako symboličtí představitelé, aby vedení nevypadalo zcela odtržené od mladší generace.

Například NUG klade důraz na to, co nazývá reprezentativní politikou – zajišťuje, aby ženy tvořily přibližně polovinu ve vedoucích pozicích nebo aby byly zastoupeny různé etnické skupiny. To však nutně neznamená, že tyto zástupkyně žen jsou proti patriarchátu, ani že zástupci etnických skupin skutečně bojují za kolektivní práva svých komunit. Často taková reprezentace slouží spíše jako projev rozmanitosti.

Lidé stále nenávidí vojenskou juntou, ale jsou také unaveni samotnou Jarní revolucí.

Mnozí, kteří se kdysi plně věnovali odporu, se pomalu vrací k běžnému životu, unaveni realitou. Osobně to tak také vnímám. V prvním roce po převratu jsem se mohl plně věnovat revoluci. Teď, stejně jako mnoho jiných, také bojuji o přežití.

Z mého pohledu „Jarní revoluce“ už selhala. Je velmi těžké to říct otevřeně a po tolika obětech to mnoho lidí nedokáže přijmout. Nemyslím si však, že můžeme dál žít v iluzi, že vítězství je na dosah ruky. Pokud jednoho dne chceme znovu zvítězit, jedinou cestou vpřed může být návrat k politickému vzdělávání, organizování mladých lidí a znovuzískání ideologického a hodnotového terénu.

Zároveň musím dodat, že moje zkušenosti a hodnocení revoluce nereprezentují všechny levicové odbojáře*ky v Barmě. Kamarádi*ky, kteří odešli do džungle na vojenský výcvik a pokračují v boji na ozbrojených územích nebo v regionech jako Sagaing ve střední Barmě, prožívají revoluci velmi odlišně.

V listopadu 2025 vznikla Aliance Jarní revoluce. Mnoho ozbrojených skupin se k této alianci připojilo a vzdálilo se vedení Vlády národní jednoty. Zavázaly se, že se budou řídit společnými progresivními principy. Pro mnoho lidí tato aliance stále představuje zbývajících naději na jednotu v rámci odporu.

EXIL

Na jedné straně se zdá, že revoluční elán slábne. Na druhé straně se zde v Thajsku zdá, že v barmské exilové komunitě se „revoluce“ stala průmyslem řízeným nevládními organizacemi. Jak to vidíš ty?

Ve skutečnosti tento trend nezačal až po Jarní revoluci. Jeho kořeny sahají do dřívějšího období demokratické transformace.

Poté, co se v roce 2015 dostala k moci Su Ťij, zažila Barma období relativního otevření. Pro mnoho lidí to bylo poprvé, co měli pocit, že se Barma znovu spojuje s širším světem. Právě v těchto letech také do Barmy vstoupilo velké množství západních nevládních organizací, které do občanské společnosti přinesly značné finanční prostředky.

Mnoho bývalých aktivistů*ek z řad občanské společnosti začalo zakládat vlastní nevládní organizace a stalo se součástí tohoto nového institucionálního ekosystému.

Agendy byly často utvářeny dárci a aktivisté*ky stále více pracovali podle priorit financování. Aktivismus se postupně stal profesí.

V letech 2015 až 2020 bylo jasné vidět, že mnoho projektů a programů v rámci občanské společnosti bylo utvářeno agendami řízenými zvenčí, které někdy nebyly v souladu se skutečnými potřebami komunit v terénu. Během tohoto procesu bylo bolestné sledovat, jak byli někteří aktivisté*ky, kdysi plní energie a přesvědčení, postupně pohlceni – a někdy i zkorumpováni – systémem nevládních organizací.

Nyní, pět let po převratu, jsme svědky vzniku další generace takzvaných aktivistů*ek nevládních organizací. Někteří využívají revoluci a utrpení lidí k budování své osobní kariéry – získávají stipendia v zahraničí, vstupují do mezinárodních sítí nevládních organizací a stávají se mluvčími demokratického boje v Barmě. Ve skutečnosti se však mnozí z nich stále více vzdalují tomu, co se děje doma.

Já osobně jsem vždy postupoval podle jiné logiky. Provozuji vlastní malou firmu, abych se mohl nezávisle živit a zároveň se účastnit sociálních hnutí. Ať už během přechodného období, nebo nyní, moji kamarádi*ky a já jsme pokračovali v organizování podle anarchistických principů, spoléhali jsme se na crowdfunding a vzájemnou pomoc, místo abychom psali rozpočty, žádali o granty nebo předkládali zprávy o projektech, abychom mohli pokračovat v naší práci.

Mohl bys popsat, jak se teď v exilu zapojujete do sociálního organizování?

V této fázi se většina mé činnosti soustředí na organizování v rámci exilové komunity. Do Mae Sot jsem přijel na konci roku 2021. Od té doby jsem ukončil svou práci v Generálním stávkovém výboru a přeorientoval se na organizování místní komunity.

Mae Sot hostí velkou přechodnou populaci. Mnozí z nich jsou mladí lidé, mnozí další jsou rodiny, které uprchly se svými dětmi. Značná část z nich se kdysi účastnila Hnutí občanské neposlušnosti a po opuštění svých pracovních míst byla zařazena na černou listinu vojenských úřadů. Neschopní legálně opustit Barmu, skončili v tomto pohraničním městě v jakési dočasné existenci. Mae Sot je také místem odpočinku a zásobování pro mnoho bojovníků PDF. Někteří jsou stále ak-

tivní v odboji v džungli a sem přicházejí jen příležitostně odpočívat. Jiní opustili bojiště kvůli zraněním nebo deziluzi a snaží se zde prozatím přežít.

Někteří z těchto lidí se možná nakonec přestěhují do třetích zemí, ale věřím, že mnozí se jednoho dne do Barmy vrátí. Prozatím téměř všichni zde žijí v nejistotě – bez stálé práce a bez skutečného domova. Mnozí revolucionáři však tyto vysídlené osoby již nepovažují za součást revoluce. Postupně jsem si uvědomil, že právě zde musíme začít pracovat: organizovat ty, kteří uvízli v těchto pohraničních oblastech.

Založil jsem tedy takzvaný „Mae Sot Home“ a využil jej jako platformu k organizování každodenních aktivit – fotbalových zápasů, filmových projekcí, čtenářských kroužků –, abych svedl dohromady lidi z velmi odlišných prostředí: migrující pracovníky, exilové odbojáře, Barmance, Kareny a členy muslimských komunit. Na těchto setkáních diskutujeme o antifašismu, genderových otázkách a etnických vztazích.

Zároveň jsme spolu s dalšími kamarády*kami založili Food Not Bombs Mae Sot. Vaříme jídlo pro vysídlené barmské uprchlíky, ale ne charitativním způsobem shora dolů. Místo toho chceme předávat myšlenky vzájemné pomoci a solidarity. Některé lidi zapojení do ozbrojeného odporu se nám vysmívají, nebo nás dokonce napadají s tím, že nyní je čas na zbraně a že Food Not Bombs zní jako protiválečný aktivismus. Ve skutečnosti jsme však aktivitu Food Not Bombs organizovali v Yankounu už na počátku roku 2010, dlouho před převratem. Dnes bojujeme proti armádě, abychom jednoho dne mohli znovu žít v míru – ne proto, aby společnost zůstala trvale militarizovaná.

V rámci práce Mae Sot Home se stal jedním z našich nejdůležitějších organizačních nástrojů fotbal, částečně z bezpečnostních důvodů. Mnoho lidí zde nemá legální status a veřejná shromáždění se často pohybují v šedé zóně. Jednou jsme se pokusili uspořádat koncert a byli jsme nahlášeni úřadům, což nás donutilo na poslední chvíli změnit místo konání. Fotbalové zápasy se však pořádají snáze, protože tento sport je zde široce přijímán a je velmi populární. Ještě důležitější je, že fotbal nemá téměř žádné překážky pro vstup a barmští migrující pracovníci

v Mae Sot už mají silnou fotbalovou kulturu. Stává se tak snadným způsobem, jak sblížit mladé exulanty a migrující pracovníky. Organizujeme také ženské týmy a mládežnické zápasy a během těchto akcí diskutujeme o tématech, jako je domácí násilí, rovnost pohlaví a antifašismus.

Někteří lidé, kteří se sem přistěhovali před převratem, se původně cítili od revolučního hnutí vzdálení, ale díky společnému hraní fotbalu se postupně začali zapojovat do rozhovorů a rozumět problémům, s nimiž se ostatní potýkají. Zároveň se někteří mladí lidé, kteří přišli po převratu, zejména ti z velkých měst, někdy příliš ztotožňují se svou identitou „revolučních exulantů“ a pohlížejí s despektem na ty, kteří přišli dříve – často migrující pracovníky nebo muslimské přeshraniční obchodníky –, protože je považují za nedostatečně pokrokové. Avšak rasismus a barmský šovinismus existují i v samotném revolučním hnutí. Místo neustálého vymezování přátel a nepřátel je podle mě důležitější nechat lidem prostor pro změnu.

Barmský vzdělávací systém vychoval generace formované nacionalistickými predsudky. Nyní, díky zlomu způsobenému převratem, revolucí a exilem, máme konečně možná šanci některé z nich získat zpět.

Poznámky:

¹ Mnoho barmských anarchistů*ek používá anglický termín „Burma“ namísto „Myanmar“, protože ten je od svého oficiálního přijetí v roce 1989 spojován s vládnoucími vojenským režimem. Jiní barmští levičáci dávají přednost termínu „Myanmar“ navzdory této asociaci, protože označení „Barma“ (které preferuje také liberální Národní liga pro demokracii) je úžeji spojeno s barmskou většinou i s britským kolonialismem. Termíny jsou v barmštině identické; rozdílný anglický pravopis představuje literární a hovorovou výslovnost. Oba termíny jsou odvozeny od barmského termínu pro jejich vlastní etnickou skupinu.

² Hnutí občanské neposlušnosti (CDM) v Barmě, které vzniklo po převratu v únoru 2021, je nenásilným hnutím odporu, v jehož rámci úřednictvo a dělnictvo vstoupilo do stávky a odmítlo spolupracovat s juntou, čímž se navzdory tvrdým represím stalo ústřední silou Jarní revoluce.

³ Ústava z roku 2008, vypracovaná za vojenského vlády a schválená v kontroverzním referendu

krátce po cyklónu Nargis, je opozičními silami široce vnímána jako nástroj k udržení vojenské kontroly. Vyhrazuje 25 procent parlamentních křesel pro armádu, čímž jí fakticky uděluje právo veta nad ústavními změnami.

⁴ Odpovědnost chránit (R2P) je mezinárodní norma schválená Organizací spojených národů v roce 2005, jejímž cílem je zabránit genocidě, válečným zločinům, etnickým čistkám a zločinům proti lidskosti. Předpokládá, že suverenity s sebou nese odpovědnost, a pokud stát nedokáže ochránit své obyvatelstvo, musí mezinárodní společenství zasáhnout diplomatickými prostředky nebo – jako poslední možnost – vojenskými prostředky.

⁵ Zvyk bouchat v podvečer na balkonech na hrnce a pánve vychází z tradiční barské lidové víry, že hlasité zvuky za soumraku zahánějí zlé duchy.

⁶ V prosinci 2019 se tehdejší státní poradkyně Aun Schan Su Ťij dostavila před Mezinárodní soudní dvůr v Haagu, aby bránila Barmu proti obvinění, že armáda páchala genocidu muslimských Rohingů.

Zdroj:

<https://cs.crimethinc.com/2026/02/10/five-years-of-coup-burmese-anarchists-within-and-without-the-revolution-an-interview>
(10. 2. 2026)

CHAMTIVOST NENÍ PŘIROZENÁ, ALE PODMÍNĚNÁ

Wyatt E. Jones

Následující esej zcela bourá kapitalistickou pohádku, že touha po zisku vychází z lidské přirozenosti.

Často slyšíme, obvykle z úst těch, kteří si mají co chránit, že chamtivost je prostě „lidská přirozenost“. Tato fráze se snadno vyslovuje, je to pohodlné morální pokrčení ramen, které proměňuje nerovnost, vykořisťování a ekologický kolaps na nešťastné, ale nevyhnutelné důsledky toho, co znamená být člověkem. „Lidé jsou prostě chamtiví,“ říká se nám, „a vždycky budou.“ Pokud by však chamtivost byla skutečně neodmyslitelnou součástí naší přirozenosti, proč se podle ní někteří lidé nechovají? Proč se místo toho nespočet jednotlivců, hnutí a celé společnosti organizují kolem spolupráce, solidarity a kolektivního blaha? Kdyby byla chamtivost zvnitřněná, byla by univerzální, ale není.

CHAMTIVOST NENÍ PŘIROZENÁ

Tento rozpor odhaluje jednoduchou pravdu: chamtivost není lidskou přirozeností. Je to lidská možnost, která se za určitých podmínek pěstuje a za jiných potlačuje. To, co nazýváme „lidskou přirozeností“, není neměnná podstata, ale schopnost jak sobectví, tak štědrosti, soutěživosti i péče, dominance i solidarity. Která z těchto vlastností se stane dominantní, nezávisí ani tak na tom, s čím se narodíme, nýbrž na systémech, do nichž se narodíme. Chamtivost tedy není odrazem naší biologie, je symptomem naší ekonomiky.

Tvrdit, že chamtivost je lidská přirozenost, znamená ideologicky obhajovat status quo. Morální a politické otázky se tak mění v biologické. Chudoba se stává vinou chudých, nerovnost se stává důsledkem ambicí a vykořisťování se stává přirozeným výběrem v lidské podobě. Mocní se vždy opírali o tento argument, aby ospravedlnili svá privilegia.

Thomas Hobbes proslul tím, jak popsal lidský život v jeho přirozeném stavu coby „osamělý, chudý, ošklivý, brutální a krátký“. Podle něj byl člověk poháněn nekonečnou touhou a strachem, byl soutěživým zvířetem, které potřebovalo silného vládce, aby omezil jeho nejhorší instinkty. Tato bezútešná antropologie nadále pronásleduje moderní politické myšlení. Kapitalismus konečkonců vyžaduje světový názor, ve kterém je sobectví nejen tolerováno, ale i oslavováno jako motor pokroku. „Neviditelná ruka“ Adama Smithe přeměňuje soukromou chamtivost ve veřejné dobro; konkurence údajně pohání inovace; honba za ziskem je prezentována jako efektivita.

Tento příběh však není vědecký, je ideologický. Od samého počátku předpokládá, že svět takový, jaký je, nerovný a hierarchický, je světem, jaký musí být. Říká nám nejen to, že chamtivost existuje, ale také to, že chamtivost funguje. Skrývá však to, že chamtivost není užitečná pro lidstvo jako celek, ale pro ty, kteří profitují z rozdělení lidí. Tím, že kapitalismus nazývá chamtivost přirozenou, naturalizuje sám sebe.

Kdyby chamtivost byla skutečně součástí lidské přirozenosti, očekávali bychom, že ji najdeme všude. Antropologie však nabízí velmi odlišný obraz.

Ve společnostech lovců a sběračů, které představují 95 % lidské historie, je normální spolupráce a sdílení. Jak pozoroval antropolog Marshall Sahlins, takzvané „primitivní“ společnosti často fungovaly na principech vzájemnosti a společného přístupu ke zdrojům. Lid Ju/'hoansi z Kalahari sdílí jídlo v takovém rozsahu, že osobní hromadění je téměř nemožné. Maorský koncept manaakitanga klade důraz na štědrost a pohostinnost coby měřítko statusu, nikoli na bohatství. Ve společnostech tichomořských ostrovů posiluje komunitní pouta dávání darů a přerozdělování zdrojů prostřednictvím obřadů po-

tlatch nebo fa'alavelave spíše než soukromé hromadění.

I když se objeví hierarchie, je často spojená spíše s povinnostmi přerozdělování než s vykořisťováním. Obyvatelé Trobriandových ostrovů, které studoval Bronisław Malinowski, se účastní složitých výměn darů (Kula) a šíří tak prestižní zboží po ostrovech, nikoli aby ho hromadili, ale aby posílili vztahy. Bohatství je v tomto smyslu vztahové, nikoli majetnické.

Tyto příklady neidealizují minulost; pouze nám připomínají, že existovaly a stále existují alternativní sociální uspořádání, kde chamtivost nehraje žádnou strukturální roli. Pouze za podmínek nedostatku, ohrožování a třídního rozdělení začíná chamtivost vzkvétat coby sociální ctnost.

CHAMTIVOST NENÍ VĚČNÁ

Pokud chamtivost není věčná, musí mít svou historii. Moderní forma chamtivosti, individuální hromadění majetku pro vlastní potřebu, vzniká s kapitalismem a ohrožováním, které mu předcházelo. Když byla v Anglii ukradena společná půda rolníkům, byli lidé nuceni opustit soběstačný komunitní život a přejít k námezdní práci. Morální ekonomika vzájemných závazků byla nahrazena peněžní ekonomikou soukromého přežití.

Kapitalismus chamtivost nejen toleruje, ale přímo na ní závisí. Motiv zisku, nekonečné úsilí o růst, fetiš vlastnictví a hromadění majetku – to vše jsou institucionalizované formy chamtivosti. Utvářejí naše hodnoty, naše vzdělání, naše vnímání sebe sama. Výsledkem je kultura, v níž se hodnota měří vlastnictvím, v níž je štědrost sentimentální, ale málokdy odměňovaná, a v níž komunita existuje pouze do té míry, do jaké ji lze zpeněžit.

Filozof Erich Fromm to nazval přechodem od způsobu existence „být“ ke způsobu „mít“. V předkapitalistických společnostech byla identita spjata s účastí a vztahy; v kapitalistické společnosti je spjata s vlastnictvím. Neříkáme „jsem milován“, ale „mám partnera“. Neříkáme „jsem nasycen“, ale „mám jídlo“. Tato jazyková změna odráží hlubší ontologickou změnu – redukci života na vlastnictví.

Ti, kdo hájí chamtivost jako lidskou přirozenost, se často odvolávají na biologii. Tvrdí, že evoluce odměňuje sobectví; přežití neschopnějších zajišťuje, že prosperují pouze chamtiví. To je však nesprávný výklad Darwin a i moderní evoluční teorie.

Darwin sám věnoval celou knihu (*The Descent of Man*) tomu, aby prokázal, že soucit, spolupráce a morální citění jsou stejně tak produkty evoluce. Druhy přežívají nejen díky soutěži, ale i díky spolupráci. Tento pohled rozvinul anarchistický teoretik Petr Kropotkin ve své práci z roku 1902 *Mutual Aid: A Factor of Evolution*, která dokumentuje, jak spolupráce v rámci druhů i mezi druhy zvyšuje šance na přežití. Pro Kropotkina není vzájemná pomoc morální volbou, ale biologickým faktem, přírodním zákonem stejně základním jako soutěž.

Moderní výzkum tento názor podporuje. Neurověda ukazuje, že altruismus aktivuje centra odměny v mozku; evoluční psychologie uznává roli vzájemné spolupráce; a dokonce i teorie her dokazuje, že strategie důvěry a spravedlnosti v průběhu času převažují nad sobectvím. Chamtivost, která zdaleka není evoluční nutností, často podkopává kolektivní přežití, jak brutálně jasně ukazuje klimatický kolaps.

CHAMTIVOST NENÍ BIOLOGICKÁ

Pokud chamtivost není biologická, musí být sociální. Vzniká prostřednictvím institucí, je posilována ideologií a odměňována systémy moci. Děti se nerodí chamtivé, chamtivosti se učí. Učí se jí prostřednictvím soutěže o známky, prostřednictvím reklamy, která klade na roveň štěstí s vlastnictvím, prostřednictvím pracovní kultury, která odměňuje zisk před péčí, a prostřednictvím politických systémů, které chrání majetek před lidmi.

V kapitalistických společnostech je chamtivost prezentována jako aspirace. Jazyk „úspěchu“ maskuje morálku hromadění. Chtít více znamená být motivovaný; přijmout dostatek znamená postrádat ambice. Dokonce i soucit je komodifikován, charitativní dar se stává identitou značky a filantropie je často daňovým odpisem pro ty, kteří potřebu charity vůbec vytvořili.

Náboženství a morální tradice již dlouho varují před chamtivostí, Bible, Korán, Buddha i domorodá moudrost odsuzují lakotu, ale v kapitalistickém světě jsou tato učení vyprázdněna, moralizována bez strukturální výzvy. Je nám řečeno, abychom byli laskaví, zatímco žijeme v ekonomice, která laskavost trestá.

Říci, že chamtivost je naučená, neznamená popírat osobní odpovědnost; znamená to umístit odpovědnost tam, kam patří, do systémů, které učí, odměňují a normalizují chamtivost jako jedinou cestu k bezpečnosti. Když nám svět říká, že musíme soutěžit, abychom přežili, není překvapením, že někteří se stanou chamtivými, ani to, že jiní odolávají.

CHAMTIVOST NENÍ NEPŘEKONATELNÁ

V průběhu historie vytvářeli utlačovaní lidé prostory vzájemné pomoci jako akty přežití a odporu. Dělnická družstva v Evropě 19. století, komunitní snídaňové programy Black Panther Party, anarchistické kolektivy ve Španělsku v roce 1936 a nesčetné akty každodenní solidarity nejsou výjimkami z lidské přirozenosti, ale vyjádřením jejího sociálního potenciálu.

Anarchismus ve své podstatě spočívá na víře v tento potenciál. Nepředpokládá, že lidé jsou dokonalí, ale že jsou schopni sebeorganizace, spolupráce a péče, když jsou osvobozeni od donucovacích hierarchií. Tam, kde Hobbes viděl chaos bez autority, anarchisté vidí komunitu bez nadvlády. Uznávají, že naše blaho je spojeno s blahem ostatních. V krizích, při zemětřeseních, pandemiích, povodních se lidé instinktivně obracejí jeden na druhého, ne proto, že je to výhodné, ale proto, že je to přirozené.

Problém chamtivosti není jen morální, ale i existenciální. Společnost založená na hromadění zbavuje život smyslu. Když se každý lidský vztah redukuje na směnnou hodnotu, lidé se odcizují jeden druhému i sami sobě. Marx to nazval komoditním fetišismem – převrácením, při kterém předměty získávají lidskou hodnotu a lidé se stávají objektivizovanými. Pod tímto kouzlem usilujeme o majetek, jako by mohl zaplnit prázdnotu, kterou vytvořila ztráta komunity. Chamtivost

však nikdy nemůže být uspokojena, protože se živí nedostatkem, skutečným či domnělým. Čím více máme, tím více se bojíme, že o to přijdeme.

Z psychologického hlediska funguje chamtivost jako obrana proti nejistotě. Je to úzkostné lpění druhu, který zapomněl, co je to hojnost. Hromadíme, protože nedůvěřujeme. Nedůvěřujeme, protože naše systémy odměňují zradu. Chamtivost je tedy příčinou i důsledkem odcizení.

Překonání chamtivosti proto není pouze morální volbou, ale projektem rehumanizace. Vyžaduje to přestavění našich vztahů mezi sebou, s půdou a nás samých se sebou, aby jejich základem byla péče, ne kontrola. To není utopie, ale přežití. Planeta nemůže udržet nekonečnou chamtivost, ale může udržet nekonečnou spolupráci.

CHAMTIVOST NENÍ BEZ ALTERNATIV

Nejúčinnějším způsobem, jak zničit chamtivost, je odstranit podmínky, které ji vytvářejí: nerovnost, nejistotu a vynucenou soutěž. Když jsou uspokojeny základní potřeby lidí, když je zaručeno bydlení, zdravotní péče, jídlo a vzdělání, motiv k hromadění majetku slábne. Chamtivost vzkvétá v nedostatku, v hojnosti chřadne.

Anarchismus si představuje právě toto – společnost organizovanou podle principu „každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb“. Takový princip není naivní, spíše odráží způsob, jakým lidé žili po většinu své existence. Pouze v kapitalismu se jeví jako nemožný, protože kapitalismus závisí na jeho nemožnosti.

Technologie, pokud by byla osvobozena od motivu zisku, by mohla učinit hojnost sociální realitou. Problémem není výroba, ale distribuce. Svět již produkuje dostatek pro všechny, ale logika chamtivosti vyžaduje umělý nedostatek, aby se udržela hodnota. Ničíme potraviny, abychom udrželi vysoké ceny, privatizujeme vodu, abychom vytvořili trhy, a patentujeme léky, abychom profitovali z nemocí. Chamtivost není nadměrnou touhou, ale selháním představivosti.

Pokud chamtivost není přirozená, můžeme ji odmítnout. Odmítnutí začíná uznáním toho, jak hluboce chamtivost formuje náš

každodenní život, a to nejen u bohatých, ale u všech z nás, kteří jsme si osvojili logiku vlastního zájmu. Odmítnutí je tichou rebelií těch, kteří sdílejí, místo aby prodávali, kteří se starají, místo aby soupeřili, kteří měří úspěch ne hromaděním, ale vztahy.

Anarchismus to nazývá politikou prefigurace: žít svět, který chceme vytvořit. Když budujeme družstva, sdílíme zdroje nebo se prostě bráníme nutkání konzumovat, nejednáme proti své přirozenosti, ale potvrzujeme ji.

Odmítnout chamtivost neznamená odmítnout touhu, ale znovu ji získat. Touha by neměla směřovat k předmětům, ale k životu a svobodě, společenství, kreativitě, radosti. Zrušení chamtivosti není zrušením individuality; je to znovuoživení individuality prostřednictvím solidarity.

Pokud někteří lidé projevují chamtivost a jiní ne, chamtivost nemůže být lidskou přirozeností. Může to být pouze lidská volba, formovaná okolnostmi. Nazývat to přirozeností znamená se tomu poddat; vidět to jako podmíněné znamená otevřít možnost změny.

Lidská přirozenost není klec, ale plátno. Uvnitř ní se skrývá nespočet potenciálů pro lásku i krutost, nadvládu i spolupráci. To, co se z ní vynoří, závisí na tom, jak organizujeme náš svět. Kapitalismus pěstuje chamtivost, protože chamtivost udržuje kapitalismus. Anarchismus pěstuje spolupráci, protože spolupráce udržuje život.

Nejsme odsouzeni naší přirozeností; zraňují nás naše systémy. Otázkou tedy není, zda jsou lidé chamtiví, ale proč žijeme ve světě, který odměňuje chamtivost a trestá štědrost. Odpověď nespočívá v lidském srdci, ale v lidském řádu, a právě tam musí začít transformace.

Chamtivost nakonec není tím, kým jsme. Je to to, co nás naučili být. Odnaučit se ji neznamená jít proti přírodě, ale získat ji zpět.

Zdroj:

<https://theslowburningfuse.wordpress.com/2025/10/10/greed-is-not-human-nature-its-human-conditioning/>
(meztitulky redakce)

ZRAZENÍ ZELENÝM KAPITALISMEM

Peter Gelderloos

Peter Gelderloos ukazuje, jak hlavní klimatický proud naprosto selhává při řešení klimatické krize. Zároveň načrtává, jak by mohlo vypadat skutečné řešení.

Z jednoho úhlu pohledu je mainstreamový rámec pro řešení klimatické krize velmi úspěšný. Podpora zelené energie, elektromobilů, ochranných zón, uhlíkových kreditů, zachycování uhlíku a dalších nových technologií *vydělal miliardy dolarů* společnostem jako Tesla, Google, NextEra Energy, British Petroleum, Saudi Aramco, Tongwei Solar, McKinsey & Company a BlackRock. Vlády získaly moc díky větším zásahům do ekonomického plánování a autoritářské režimy od Číny a Indie až po Kanadu a USA mají nyní nové ospravedlnění k realizaci krádeží půdy původnímu a venkovskému obyvatelstvu. A další miliony ředitelů nevládních organizací, humanitárních pracovníků, diplomatů, účetních, podnikatelů, inženýrů, akademiků a vědců dostávají bonus v podobě dobře placených postů při zvládnutí krize.

Mainstreamový klimatický rámec je ale už daleko méně úspěšný v tom dělat cokoli pro skutečné snížení emisí skleníkových plynů, které jsou příčinou klimatické krize. Ani Mezivládní panel pro změnu klimatu (IPCC) neuznal příčiny tohoto neúspěchu a nepředložil plán, který by odrážel realitu.

Zde jsou některá fakta, která mainstreamový klimatický rámec bagatelizuje, ignoruje nebo zamlčuje:

- Větší průmyslová výroba zelené energie ve skutečnosti vede ke *zvýšení* emisí z fosilních paliv.
- Zelená energie je hlavním zdrojem znečištění, odlesňování a krádeží půdy a motorem genocidy po celém světě.

- Žádná technika zachycování uhlíku se neukázala jako funkční v nějak významném měřítku. Jejich hlavní aplikací v reálném světě došlo ke zvýšení produkce v plynových a ropných vrtech.

- Techniky uhlíkového účetnictví vyvinuté zastánci zeleného růstu slouží především k zastírání skutečných emisí skleníkových plynů.

Legitimizace neúspěšného klimatického rámce přináší velké krátkodobé výhody: pracovní místa, peníze, pozornost, moc, uklidňující přesvědčení, že ti, kdo nesou odpovědnost, nás ochrání. Stejně tak existují velké překážky pro rozvoj realistických alternativ: nedostatek odměn, marginalizace a umlčování, státní a korporátní represe. Výsledkem je jakási sebezposilující konfirmační tendence. Lidé nejsou vystaveni zejménk díram v oficiálním rámci ani příkladům změn, které skutečně potřebujeme, alternativy lze snadno marginalizovat jako „okrajové“ a neúspěšný rámec si udržuje svůj fatální monopol.

Naše přežití závisí na tom, zda se nám podaří uniknout ze slepé uličky oficiální reakce. Nemůžeme však uzákonit řešení, která si nedokážeme představit – začneme si tedy představovat skutečná řešení.

Nebude to snadné. Budeme se muset zbavit celého institucionálního komplexu, který tento problém způsobil a který jej řídí. Budeme si také muset představit, že ke změně dojde prostřednictvím zcela jiného paradigmatu, než ve kterém jsme byli vychováni. Žádná alternativa vlastně neexistuje, protože

oficiální rámec nepředstavuje životaschopný plán. A vše, co děláme směrem k ekologické revoluci, zlepšuje náš vlastní život, zvyšuje odolnost našeho vlastního ekosystému a zvyšuje šance všech na společné přežití.

ZAKOŘENĚNÉ SÍTĚ MÍSTO HIERARCHIÍ

Paradigma a praxe, které by mohly úspěšně čelit ekologické krizi, jsou založeny na tom, co bych nazval zakořeněné sítě. Zakořeněné sítě jsou ekosystémové a vzájemně závislé. Umožňují každému definovat vlastní potřeby, budovat vlastní vztahy se svým specifickým prostředím a sdílet zdroje a zpětnou vazbu v rámci celého prostředí i celého systému.

Základní principy fungování zakořeněných sítí jsou následující:

- Budujeme prostředí, které zajišťuje zdraví a přežití nám i lidem kolem nás.
- Neprosazujeme zájmy, které otravují naše prostředí.
- Proměňme odlišnost v sílu, aby se členové ekosystému vzájemně doplňovali. Konflikt nebo rozpor neznamenají válku. Pracujeme na rozmanitosti a vyrůstáme z ní nebo jí dejme prostor a umožňujeme různým prostředím existovat vedle sebe.
- Pomozme těmto komunitám naučit se, co mohou sdílet, aby se staly součástí integrovaného globálního ekosystému.

Toto paradigma umožňuje každému z nás maximalizovat svůj akční potenciál a jedinečné znalosti, které posilujeme prostřednictvím vztahů vzájemné pomoci. Namísto toho, aby nám skupinky odborníků a vlastníků vnucovaly plány nesvéprávné společnosti v utlumené krajině, bychom všichni zvýšili své propojení se sousedy a zemí, pochopili jejich potřeby a historii a z toho vycházeli.

Slyšíte už v hlavě ten hlas, který se dušuje, že takový přístup je naivní?

Je zvláštní, o jak ortodoxní postoj v naší politice jde. V oblasti urbanistiky a informatiky, umělé inteligence či strojového učení, neurovědy, encyklopedií, komparativního poznání, studia myceliálních sítí a ekosystémů a dalších složitých systémů, sociální organizace hmyzu s velkými populačními skupinami jsou data prakticky nekonečná: decentralizované sítě mají vysokou schopnost komunikace, učení a inovací, často mají

sofistikovanou schopnost sebeorganizace a bývají odolnější za nepříznivých okolností, kdy centralizované, hierarchické systémy mohou katastrofálně kolabovat.

Napříč historií lidstva existuje také nespočet příkladů decentralizovaných, komplexních a odolných společností, které přetrvávají až do současnosti. Patří mezi ně stovky propletených národů Zemie – jihovýchodní asijské vysočiny –, které jsou obklopeny, ale stále nedobyte jedněmi z nejsilnějších a nejdelší trvajících států v dějinách; Berberů na severu Afriky; Mayové na poloostrově Yucatan a v Tehuantepecké šíji; Mapučové v Andách a na pobřeží Pacifiku; čtyři stovky původních národů Amazonie. Jsou to společnosti, které porazily říše a kolonizátory, které přežily a přizpůsobily se dřívějším kolapsům nebo které svrhly vlastní vládnoucí třídy. Jsou to národy, které nacházejí hojnost a bezpečí v ekosystémech, kde státy vidí jen poušť; které kultivovaly nejbohatší deštné pralesy na planetě a které dokonce ve 20. a 21. století zahájily velké vzpoury proti útlačku. Jejich tradiční sociální struktury jim poskytují decentralizované sítě a federace, které jsou hlavním zdrojem jejich odolnosti.

Důležitou strategií kolonialismu bylo vymazat tyto dějiny a zničit nebo marginalizovat tyto kultury, abychom byli závislí na těch, kdo jsou u moci, a věřili, že hierarchie jsou přirozené; věřili, že státy jsou nevyhnutelné.

Pravdou však je, že decentralizované sítě jsou praktické, inteligentní a funkční.

PRVNÍCH PÁR LET

Prvních několik let po ekologické revoluci bude – navzdory inteligenci a odolnosti zakořeněných sítí – těžkých, i když se mnohé výhody projeví okamžitě. Ale vyhneme se nejhoršímu utrpení, které nás čeká, pokud se budeme držet mainstreamového klimatického rámce.

Nejvyššími prioritami jsou potraviny, bydlení a zdravotní péče pro všechny. Kapitalistické vlastnické právo, dopravní systémy založené na automobilech a letadlech, průmyslové monokultury a hranice jsou hrozbami pro naše zdraví, takže je zrušíme, zničíme nebo přeměníme. Klimatičtí uprchlíci a lidé bez domova se zmocní sídel a rekreačních

domů a my ostatní je podpoříme, protože všeobecné bydlení je důležitější než majetkové tituly bohatých. Při klimatických katastrofách, jako jsou lesní požáry a hurikány, jsou ohroženy domovy všech, takže empatie je pro většinu z nás snazší.

Rozdělíme všechny potraviny, které najdeme v obchodech a skladech, a pak změníme trávníky, golfová hřiště, parkoviště a dálnice na sady, zahrady, lesy, louky a mokřady. Když přecházíme od průmyslového monokulturního pěstování, získáváme trochu prostoru k dýchání tím, že sklízíme již osetá pole, sázíme zásoby semen na další sezony a jíme hospodářská zvířata chovaná pro uspokojení masničiny kapitalistické produkce masa.

Bez peněz již mzdy nejsou motivací. Přijetí a dobrá vůle našich sousedů není jen přínosem pro duševní zdraví: stává se základem našeho přežití a motivuje nás k učení se kooperativním praktikám. Zaměstnanci v průmyslových odvětvích s vysokým znečištěním – jakmile šéfové nebudou mít žádnou moc a nebude potřeba platit nájem – se rozhodnou chránit své vlastní zásoby vody, své vlastní sousedy a rodiny. Uzavřou ropné a plynové vrty a postupně vyřadí jaderné elektrárny v nejbezpečnějším časovém horizontu. Obce, které obývají postižená povodí, rozhodnou, zda a jak demontovat přehradu vodních elektráren.

Emise z fosilních paliv začnou okamžitě klesat a během několika let dosáhnou nuly. S klesajícími zásobami energie budou mít přednost zdravotnická zařízení, potravinářské závody, továrny vyrábějící potřebné nástroje a zdroje, zařízení pro sezonní vytápění nebo chlazení v oblastech s extrémními teplotami.

Lékařský výzkum bude pokračovat po celém světě, a to za materiální podpory regionálních komunitních sítí, nikoli farmaceutického průmyslu. Ti, kteří byli v minulosti zneužívání nebo umlčováni lékařským průmyslem, budou moci prosazovat své vlastní zkušenosti, znalosti a potřeby. Společně vytvoříme informovanou předpověď nejčastějších zdravotních problémů, které nás v příštích letech pravděpodobně postihnou navzdory zlepšené stravě, zdravějšímu životnímu stylu a drastickému omezení toxinů v životním prostředí. To pomůže určit, která high-tech zařízení na výrobu léků a vybavení

jsou stále potřebná a jaké zdroje potřebují pro svůj další provoz.

Globální síť budou provádět podobná hodnocení v dalších životně důležitých odvětvích, jako jsou bydlení, cestování, doprava, komunikace a potraviny. Komunity po celém světě budou vyřazovat a recyklovat nepotřebné stroje a hojný odpad kapitalismu, zavírat nebo přehodnocovat účel továren a půjdou vstříc materiální autonomii každé regionální sítě komunit.

Obecné organizační principy jsou následující:

- globalizovat komunikaci zkušeností, technik a potřeb, a to bez omezení daných duševním vlastnictvím, umělým nedostatkem nebo nacionalistickou konkurencí;
- lokalizovat pohyb materiálních zdrojů a eliminovat průmyslovou výrobu, s výjimkou zboží, které je důležité pro naše přežití a kvalitu života;
- upřednostňovat řemeslné metody stavění, tkání, pěstitelství, léčení atd., protože ty obvykle vytvářejí kvalitnější zboží udržitelným způsobem a přinášejí také více radosti a uspokojení řemeslníkům, kteří si mohou sami určovat tempo práce;
- umožnit sousedním komunitám, aby povolily nebo zablokovaly jakákoli výrobní zařízení, která by mohla mít přímý dopad na jejich zdraví, a požadovat, aby komunity, které mají z vyrobeného zboží prospěch, získaly potřebné zdroje a sanovaly odpad solidárně a k ekosystému ohleduplným způsobem;
- dávat přednost při využívání půdy domorodým komunitám, které obnovují své tradiční postupy, a podporovat nedomorodé komunity, aby se od těchto kultur učily, pokud to lze provést způsobem, který je konsenzuální a nevykořisťující;
- podporovat autonomii a přežití všech komunit na planetě.

Zejména v prvních letech revoluce je jednou z klíčových aktivit globální přesun zdrojů, aby se odstranila vynucená závislost a zranitelnost způsobená kolonialismem. Žádná země se nikdy neměla proměnit v plantáž nebo těžební jámu globálního kapitalismu a žádná revoluce nebude úplná, pokud zapomene na dědictví kolonialismu.

Pomocí nákladních lodí, letadel a zbývajících zásob pohonných hmot přepraví

globální síť bývalých pracovníků lodního průmyslu, revolucionářů, komunitních organizátorů a inženýrů vše, co je potřeba, aby historicky kolonizované regiony dosáhly regionální soběstačnosti a vyráběly nástroje potřebné pro jakoukoli technologickou kulturu, kterou si zvolí, pokud nepoškozuje zdraví a svobodu ostatních.

PO DVANÁCTI LETECH

Po zhruba dvanácti letech velkých otřesů se život ustálí do mnohem příjemnějšího schématu.

Komunity získají naprostou většinu potravin z místních zdrojů. Pobřežní komunity sice cestují za potravinami dál, když loví ryby, ale používají udržitelné techniky předků: žádné vlečné sítě, unášené sítě, košelkové nevodny ani dynamit. Potravinová soběstačnost znamená, že pokud něco brání pohybu potravin po kontinentu, je situace na jednu či dvě sezony nepříjemná, ale nikdo není ohrožen ohledně přežití. A pokud nějaká katastrofa zpusťší pole, stáda nebo sady určité komunity, ta může využít vztahů a infrastruktury, která ji spojuje s jinými komunitami, a získat potraviny odjinud.

Téměř všechny ovocné stromy a ořešáky, které jsme vysadili v prvních letech, nám každoročně poskytnou bohatou úrodu za malé množství práce. Stromy poskytují životní prostředí a výživu dalším druhům v našem ekosystému. Každoroční hromady ořezaných větví jsou dalším zdrojem uhlíkové neutrálního paliva. Spolu s doprovodnou výsadbou a ekologickou pastvou obnovujeme půdu a živíme se co nejzdravější stravou.

V prvních letech si každá komunita určí nejméně znečištěnou půdu ve svém okolí pro zřízení sadů, zahrad a pastvin. Mírně znečištěné pozemky se zalesní a stromy na nich vytěžené se použijí jako stavební materiál. Nejvíce znečištěné pozemky lze pomalu obnovovat pomocí bioremediace a dalších technik.

Každá komunita se postará o mokřady, ústí řek, louky a lesy ve svém okolí. V těchto prostorech lovíme druhy, jako jsou jeleni, kteří na nás spoléhají kvůli zdravé míře predace. Bude praktikována regenerační pastva koz, ovcí, kuřat, krav a lam, čímž se sníží

intenzita požárů a znovu zúrodní půda. Budeme sbírat léčivé byliny, těžit stavební materiály, jako je hlína nebo dřevo, vždy s respektem, pozorně sledovat náš dopad a soustředit se na to, abychom pomohli našim ekosystémům sílit.

V opuštěných městských čtvrtích se budou lidé starat o džungli vyrůstající z prázdných budov. Houby, stromy, hmyz a odolné trávy rozloží beton a asfalt pokrývající zeminu, pomalu odstraní toxiny a změni pustinu v živé prostředí.

Vzorce bydlení se výrazně změni. Většina lidí se raději přizpůsobí a znovu využije to, co mají před sebou, i když tisíce idealistických, inovativních komun vzniknou také na vyčerpané zemědělské půdě nebo v opuštěných nákupních centrech.

Města s více než 50 000 obyvateli se během prvních dvanácti let obvykle zmenší zhruba o polovinu, zatímco venkovská populace se zdvojnásobí či ztrojnásobí. Obrovské množství práce musí být vynaloženo na vyřazení nebo renovaci mizerného bytového fondu, který po kapitalismu zůstane. Novým standardem je, aby stavby vydržely sto a více let bez větších oprav, aby se využívaly techniky jako pasivní solární energie a dobrá cirkulace vzduchu pro vlastní vytápění a chlazení a aby byla účinná výroba energie v malém měřítku zabudována do samotného designu našich měst a čtvrtí.

Ve městech budou nejlepší obytné bloky přebírány a vylepšovány, zatímco ostatní bloky budou využívány coby dílny, továrny, sklady nebo zbourány a postupně přeměňovány na obytná místa, a pokud to půda dovolí, na zahrady a sady.

Na venkově lidé přestaví stávající velké stavby nebo postaví nové a vytvoří tak více domů, dílen, stodol a skladů seskupených dohromady. Tyto shluky se společnými zdi pak sdílejí teplo. Usnadňují společné vaření ve větším měřítku a zjednodušují logistiku pro věci, jako je čistá voda, sanace vody, kompostování, získávání metanu z kompostu a mrvy a efektivní výroba elektřiny.

Nakonec se naruší propast mezi městem a venkovem, protože téměř čtvrtina světové populace se sezonně přesouvá mezi venkovskými obcemi a městskými čtvrtěmi v závislosti na počasí nebo na pracovních náročných zemědělských činnostech, jako je

sklizeň. Většina vesnic a městských čtvrtí existuje ve dvojicích, přičemž mezi určitou městskou čtvrtí a vesnicí, která může být vzdálená 80–160 kilometrů, existuje deklarovaná vazba a cirkulace obyvatel. Lidé, kteří se několikrát do roka stěhují mezi lokalitami, získávají rozhled a zkušenosti a jejich smíšená loajalita usnadňuje vzájemnou pomoc a zabraňuje historické nadvládě městských center nad zemědělskými zónami. Kočovné národy, od travellerů po beduíny, zaznamenají obrovský vzestup, k němuž přispěje zrušení hranic a národních států.

Stejně tak některé z hlavních biomů, které kapitalismus zasáhl nejhlubší. Komerční „lesy“, které zabíraly půdu, vyčerpávaly ji a živily požáry od Kanady po Chile, se opět promění ve skutečné lesy, komplexní ekosystémy, které dávají život tisícům druhů a poskytují lidským společnostem řadu obnovitelných zdrojů. Stejně tak budou Velké pláně a podobné ekosystémy od Sibiře po Serengeti osvobozeny od zkaženosti kapitalistického trhu, ať už v podobě průmyslové produkce hovězího a mléka, těžby plynu a ropy nebo koloniálního ochrannářství a ekoturismu.

Například na Velkých pláních se kdysi dominantně chovalé dobytky, kteří již neměli žádný průmyslový trh, kam by mohli prodávat, a měli jen málo ochrany před pytláky a stříhači plotů, buď obrátí k menším intenzivním pastevním praktikám, které pomohou obnovit prerie, či se odstěhují. Domorodí obyvatelé a jejich přátelé, které si přizvali, získají zpět většinu půdy a pomohou ji obnovit demontáží přehrad a potrubí a přizpůsobováním tradičních technologií, kultury stravování a spirituality. Rozšiřování pouští se výrazně zpomalí a do konce století, jak lze předpokládat, zde budou žít nejméně čtyři miliony divokých bizonů, kteří se budou opět zcela volně pohybovat.

Zrušení hranic a obnova velkých biomů zásadně změní jednu adaptační reakci, ke které by měl mít přístup každý, kdo chce přežít: migraci. Lidé žijící v oblastech, které těžební společnosti proměnily v pustiny nebo které armády naplnily ochuzeným uranem, potřebují podporu, když opouštějí své domovy. A každý, kdo migruje, potřebuje vřelé přijetí, místo, kde by mohl znovu zapustit kořeny.

Migrují také ekosystémy a některé druhy a stanoviště musí rychle migrovat pryč

z tropů nebo do vyšších poloh. Revoluční reakce na ekologickou krizi hodně přispívá ke zmírnění škod a turbulencí, ale klima se již mění díky posledním 200 let kapitalistické chamtivosti. Hranice, dálnice a biodiverzitní pouště vyasfaltovaných měst, trávníky a parkoviště na předměstí, to vše byly obrovské překážky migrace. Nyní pozorná, ekologicky smýšlející lidská společností budou migraci napomáhat – migraci ostatních lidí, jiných druhů i celých ekosystémů.

Díky všeobecné zdravotní péči a bydlení, okamžitému snížení toxinů v našem ovzduší, vodě a potravinách a obnově domorodých nebo místně přizpůsobených potravinových kultur se naše zdraví a spokojenost dramaticky zlepší. Sociální decentralizace a zrušení hranic nám umožní mnohem větší odolnost ke katastrofám způsobeným kapitalismem.

S ukončením produkce fosilních paliv, komerčního lesnictví, výroby cementu a kapitalistické produkce potravin se emise skleníkových plynů převrátí z katastrofických hodnot povolených mainstreamovým klimatickým rámcem a přejdou do záporných čísel. Během zhruba deseti let pohltní stovky milionů nových stromů a obnova půdy na všech miliardách hektarů zemědělské půdy na planetě z atmosféry významné množství CO₂.

Výroba energie se dostane na čistou nulu díky přechodu na čistě spalující biopaliva, převážně pasivní větrnou a solární energii a udržení zhruba poloviny dřve existující infrastruktury vodních elektráren. Katastrofické záplavy a požáry, při nichž se uvolňuje obrovské množství metanu a uhlíku – a které se obvykle v emisních bilancích neuvádějí –, prudce poklesnou nebo budou eliminovány. A bez států se drasticky sníží četnost a intenzita válečných konfliktů a s nimi spojené obrovské a nepočítané emise uhlíku.

O KOLIK LEPŠÍ BUDE TAKOVÁ BUDOUCNOST?

Vrátíme-li se k depresivní realitě roku 2025: IPCC prosazuje, aby světová ekonomika dosáhla do roku 2050 nulových čistých emisí skleníkových plynů. Mají za sebou také úžasnou historii neúspěchů a nemají žádnou

realistickou metodiku, jak dosáhnout svého cíle. Přístup, který zde popisují, může efektivně fungovat lépe než čistá nula. Má dokonce možnost rychle odstranit z atmosféry tolik CO₂ a metanu, aby se zastavila kaskáda zlomových bodů, kterou kapitalismus už začal vyvolávat, kaskáda, která by zablokovala oteplení o 3–5 °C a způsobila smrt, vymírání a utrpení v bezprecedentním měřítku.

Tento přístup je komplexní a průřezový. Zlepšuje kvalitu života, univerzalizuje přístup k zdravotní péči a bydlení a dělá zásadní kroky k léčení trvalého dědictví nadřazenosti bílé rasy a kolonialismu. Přístup mainstreamového proudu naopak prohlubuje mnohé

již existující nerovnosti a odměňuje korporace a instituce odpovědné za katastrofu.

Bez ohledu na to, kdy přijmeme realističtější reakci na ekologickou krizi, bude to lepší pro naše vlastní životy, pro budoucí generace i pro veškerý život na této planetě. Odstraní filtry, které nám brání vidět problém. Dává nám sílu jednat v zájmu našeho společného přežití. A dává nám větší odolnost, abychom se dokázali adaptovat a nepodlehli.

Zdroj: <https://inthesetimes.com/article/green-capitalism-climate-framework-failure-rooted-networks-better-future>
(3. února 2025)

JAK VLASTNĚ VYPADÁ ANARCHIE

Wyatt E. Jones

Stručné shrnutí anarchistického ideálu coby žité praxe

Pro dost lidí evokuje slovo anarchie chaos – hořící auta, rozbitá okna, křičící davy, ztrátu veškerých zábran. Je to slovo pečlivě vytrénované k tomu, aby děsilo. Politici ho používají jako hrozbu, noviny jako varování a policie jako ospravedlnění. Anarchie, jak se nám říká, je to, co nastane, když zmizí řád.

Existuje však jednodušší a znepokojivější tvrzení: anarchie není absence řádu, ale absence vládců. A zdaleka není vzácná, je protkána každodenním životem.

Anarchismus není pouze ideologií, hnutím nebo budoucí revolucí. Ne každý*á se musí nazývat anarchistou*ou, ani neexistuje žádný plán, jak by měla být společnost reorganizována. Anarchismus je naopak něco tiššího a podvrtnějšího. Podívejte se pozorně na to, jak lidé už žijí, jak se starají, pracují, vychovávají děti, řeší konflikty a přežívají, často bez toho, aby žádali o povolení, bez formální autority a bez toho, aby stál hrál vůbec

nějakou ústřední roli. Anarchismus je žitá praxe, ne doktrína. Nenajdete ho v dramatických gestech revoluční politiky, ale v každodenním životě. Pokud chcete pochopit anarchismus, nehelejte manifesty nebo barikády, ale podívejte se na každodenní život.

Každodenní anarchismus není nijak radikální ani harmonický. Vzájemná pomoc po povodních. Rodina a přátelé, kteří zasáhnou tam, kde selhává sociální systém. Neformální ubytování, které chrání lidi před životem na ulici. Práce za hotové a laskavosti, které obcházejí mzdovou disciplínu. Konflikty řešené tiche, bez policie a soudů. Nejedná se o okrajové nebo výjimečné aktivity. Jsou normální. Takhle život pokračuje. A přesto jsou málokdy označovány za politické.

Jedním z nejmocnějších mýtů dnešní společnosti je, že řád přichází shora. Učí nás, že bez pravidel uložených státem, bez policie, byrokratů, manažerů a odborníků by společ-

nost upadla do násilí a nepořádku. Spolupráce je považována za křehkou a podmíněnou, za něco, co musí být neustále kontrolováno. Když si lidé navzájem pomáhají, je to prezenťováno jako charita či laskavost, nikdy jako forma sociální organizace sama o sobě.

Tento mýtus má svůj účel. Legitimizuje autoritu a zároveň zakrývá skutečnost, že většina toho, co udržuje společnost v chodu, se odehrává pod úrovní zákonů a politiky. Stát je silně závislý na neplacené péči, neformální spolupráci a odolnosti komunity, i když si připsuje zásluhu za stabilitu a hrozí tresty za odchylky. Rychle zasahuje, když lidé překročí povolené hranice, ale je pomalý či zcela nepřítomný, když je třeba skutečná podpora.

Nikde není tento rozpor jasnější než v krizových situacích. Po zemětřeseních, povodních a požárech jsou to sousedé, rodiny a komunitní skupiny, které jednájí jako první. Sdílejí jídlo, organizují ubytování, starají se o děti a pomáhají starším osobám. Tyto reakce nejsou centrálně plánované. Vycházejí ze vztahů, důvěry a místních znalostí. Stát přichází později, často aby reguloval, dokumentoval nebo stáhl podporu, jakmile bezprostřední nebezpečí pomine.

Nejde o argument, že stát nic nedělá nebo že je vždy irrelevantní. Jde o argument, že společenský život nevytváří autorita, i když si na něj činí nárok. Řád, na který se nejvíc spoléháme, je neformální, vztahový a pro oficiální místa docela značně neviditelný.

Zejména život pracující třídy je plný neformálních systémů, co umožňují přežití tváří v tvář rostoucím nájmům, nejistým pracovním místům a ubývajícím veřejným službám. Lidé sdílejí nástroje, dopravu a znalosti. Starají se o děti jeden druhému, zaskakují za sebe v práci, půjčují si peníze bez smluv a nacházejí způsoby, jak obejít pravidla, která by je jinak paralyzovala. Většina těchto aktivit se odehrává v šedé zóně zákona, tolerovaná, když je to výhodné, a kriminalizovaná, když se stane příliš viditelnou.

To, co tyto praktiky spojuje, není ideologie, ale nutnost. Lidé se takhle neorganizují proto, že četli anarchistickou teorii. Dělají to, protože musí a protože spolupráce funguje lépe než konkurence, když jsou zdroje omezené a instituce nepřátelské.

Anarchismus v tomto smyslu není cílem, ale popisem. Popisuje, co se stane, když lidé

přebírají odpovědnost za vlastní životy a za sebe navzájem, místo aby se podřizovali vzdáleným autoritám. Popisuje sociální řád, který vzniká zdola a je formován kontextem, vztahy a vzájemnými závazky. Je chaotický, nedokonalý a často křehký, ale takový je i samotný život.

Tento pohled je výzvou jak pro obhájece, tak pro kritiky státu. Proti těm, kteří trvají na tom, že autorita je zdrojem veškerého řádu, nabízí hojně důkazy o opaku. Proti těm, kteří si anarchismus představují jen jako budoucí rozkol nebo totální kolaps, trvá na tom, že mnoho z toho, co si přejí, už tiše existuje v přítomnosti.

Nic z toho není pokusem o romantizaci těchto praktik. Neformální systémy mohou reprodukovat nerovnost, vyloučení a újmu. Mohou selhat, zhroutit se nebo být přetížené. Nepopírá se ani realita násilí, zneužívání nebo vykořisťování v rámci komunit. Popírá se pouze předpoklad, že stát je přirozeným nebo nezbytným řešením těchto problémů.

Jak lidé ve skutečnosti řeší újmu, když nevolají policii? Jak rodiny a komunity regulují chování bez formální autority? Co se stane, když je odpovědnost kolektivní, nikoli delegovaná nahoru? A proč jsou tyto formy organizace tak často ignorovány, odmítány nebo aktivně podkopávány?

Tyto otázky jsou dnes důležitější než kdy jindy. S ubývajícím důvěrou v politické instituce, s prohlubující se ekonomickou nerovností a s množícími se krizemi se propast mezi oficiálními systémy a žitou realitou zvětšuje. Vlády slibují bezpečnost, ale přinášejí nejistotu. Byrokracie se rozšiřuje, i když její schopnost pečovat se snižuje. V tomto kontextu není každodenní anarchismus vzájemné pomoci a neformální spolupráce okrajovým jevem – je to záchranné lano.

Toto je výzva, abyste se podívali jinak na svůj vlastní život a životy kolem vás. Abyste si všimli, jak se vytváří řád, aniž by byly vydávány příkazy. Abyste si uvědomili, že mnoho z toho, co se jeví jako přirozené nebo nevyhnutelné, je ve skutečnosti výsledkem kolektivního úsilí bez velení. A abyste zvážili, co by se mohlo změnit, kdybychom tyto praktiky brali vážně, ne jako dočasná provizorní řešení, ale jako základy společenského života.

Jakmile začnete vnímat anarchismus v akci, je těžké ho přehlédnout.

PROBLEMATIKA MOCI

Saul Newman

Přinášíme překlad části kapitoly z knihy britského teoretika postanarchismu Saula Newmana From Bakunin to Lacan, v níž se kromě jiného věnuje problematice moci a autoritářství.

Anarchistická reakce na marxismus ukázala, že je Marx uvězněn v autoritářském uvažování – ve státnickém, centralistickém rámci. John Clark tvrdí, že ačkoliv existují v marxistické teorii určité prvky, které implikují anti-autoritářské a decentralistické myšlení, „pokud je ovšem Marxovo myšlení posuzováno jako celek, pak se ukazuje, že byl připoután k centralistickým a autoritářským strukturám, které jsou neoddělitelné od státních a byrokratických forem nadvlády“. Navzdory Marxovu deklarovanému antiautoritářství a antistátnictví nemohl uniknout státnickému způsobu myšlení. Celý klasický marxismus je protkán autoritářskými prvky.

TŘÍDA

Debaty mezi anarchismem a marxismem ohledně státu poukazují na problematiku autority a moci. Existují i další neshody mezi těmito dvěma teoriemi, které napovídají, že otázka a problematika autority sahá v marxismu mnohem hlouběji než jen k otázce státu. Třída, například, je dalším místem, kde se anarchismus a marxismus liší. Pro Marxe existuje pouze jedna skutečně revoluční třída, a tou je průmyslový proletariát. Jelikož je proletariát vázán na specifický kapitalistický způsob výroby a je definován svým místem v tomto výrobním procesu, je to jediná třída, která může svrhnout kapitalismus. Tím, že Marx připisoval revoluční status pouze proletariátu, uděloval mu privilegované postavení a vylučoval tak ostatní třídy společnosti. Marx například považoval řemeslnictvo a rolnictvo za reakční. Mohlo se stát

revolučním pouze tehdy, když se připojilo k proletariátu. Pokud jde o *lumpenproletariát* (zchudlé dělnictvo, tuláctvo atd.), ten Marxovi nestojí ani za zmínku. Nazývá je „společenskou spodinou“, zahnívající masou, která je vyvržena z vrstev staré společnosti. Marx ustanovuje třídní hierarchii a staví průmyslový proletariát na její vrchol: jeho morální a epistemologická autorita je určena jeho vztahem k výrobnímu procesu.

Anarchismus na druhé straně nevylučoval ostatní třídy jen proto, že neměly žádnou přímou vazbu na výrobní proces. Právě tento odstup od továrního systému mohl ostatní třídy činit ještě revolučnějšími než dělnické pracovníctvo. Tyto další třídy nebyly, dle anarchismu, kontaminovány kapitalistickou morálkou, kterou anarchismus vnímalo jako kontrarevoluční. Bakunin například hovořil o „velké chátře, která je téměř nedotčena veškerou tou buržoazní civilizací a která ve svém srdci, ve svých tužbách, ve všech potřebách i v bídě svého kolektivního postavení nese všechny zárodky socialismu budoucnosti. Ta jediná je dnes dostatečně mocná, aby zahájila sociální revoluci a dovedla ji k vítězství.“

Bakunin do této revoluční chátory zahrnuje rolnictvo, *lumpenproletariát*, a dokonce i deklasované intelektuály. Tato chátora, o které klasické anarchismus mluvalo, je třída, jejíž podstata spočívá v jakési netřídnosti. Ve skutečnosti Bakunin upřednostňuje pojmenování této skupiny jako „masa“, a ne jako „třída“. „Třída“ implikuje hierarchii a exkluzivitu.

Anarchismus tvrdilo, že průmyslový proletariát je nejen početně malý v porovnání

s dalšími skupinami a třídami ve společnosti [o to pravdivější je to dnes], ale že je i spjatý s buržoazní etikou. Bakunin věřil, že malá elita „třídně uvědomělého“ proletariátu, tvořící vrchní patra dělnické třídy, žije relativně pohodlným, poloburžoazním způsobem života a že byla ve skutečnosti kooptována do buržoazie. Murray Bookchin, anarchista ze současnosti, tvrdí, že marxistické udělování privilegií proletariátu na úkor dalších skupin ve společnosti je zastaralé a – což je ještě důležitější – kontrarevoluční. Je to kvůli tomu, že proletariát se stal „imitací svých mistrů“ a přisvojil si nejhorší aspekty kapitalistické společnosti: pracovní etiku, buržoazní morálku a respekt k autoritě a hierarchii, které jsou formovány disciplínou a hierarchickým uspořádáním továrního prostředí. Anarchistvo proto zastávalo názor, že marxistické udělování privilegia revolučnosti jen proletariátu na úkor dalších skupin je praxí, která se zrodila v buržoazní mentalitě, a je tím pádem odsouzena reprodukovat buržoazní systém nadvlády. Kategorie třídy je pro anarchistvo autoritativní – je to forma subjektivity, která dělnictvo váže k pracovnímu prostředí a autoritářským industriálním hierarchiím.

STRANA

Marxistická touha pro jednotném a disciplinovaném proletariátu je podle anarchistva autoritářskou touhou. S tím je spojený požadavek disciplinované a autoritářské strany, která proletariát kontroluje. Komunistická strana byla založena na hierarchických a autoritářských premisách. Úkol komunistva Marx definoval jako vedení a kontrolu. Tvrdil, že „mají oproti velké mase proletariátu tu výhodu, že jasně chápou cestu pochodu“. Anarchistvo namítá, že to je čisté elitářství – nejvíce „třídně uvědomělé“ osoby z průmyslového proletariátu vedou ostatní lidi ve společnosti, a tato elita je vedena komunistickou stranou, která hraje roli avantgardy.

Role avantgardy komunistické strany je navíc založena na epistemologické autoritě – na tvrzení, že je výlučnou nositelkou poznání o pohybu dějin. Vnímá se jako subjekt, který má monopol na vědecké poznání, jehož nemůže dosáhnout nikdo jiný. Bakunin často

kritizoval marxistvo a označoval ho za doktrinářské socialistvo, jehož strategie by mohla vyústit v diktát vědeckta a expertstva – v nadvládu vědy nad životem. Bakunin věřil, že vědecké dogma, především když bylo součástí revolučního programu, představovalo autoritářský diskurz, který mrzačí komplexitu a spontánnost života. Marxistický program by otevřel cestu ke společnosti, jež by byla ovládána novou třídou vědeckta a byrokratstva: „Bude to vláda vědecké mysli, té nejvíce aristokratické, despotické, arogantní a pohrdavé ze všech režimů.“

TECHNOLOGIE

Dalším rysem Marxova centralistického myšlení byla jeho víra v buržoazní technologie. Marx věřil, že buržoazní industriální technologie byla progresivní, protože se v ní skrývaly základy společnosti, v níž přestane být práce absolutní nutností – technologie produkovala nadbytek, a proto byla schopna osvobodit člověka od práce. Hierarchicky organizované systémy industriální technologie, jako například tylorismus, nebyly samy o sobě podle Marxe nástrojem nadvlády – dominujícími se stávaly proto, že byly využívány pro buržoazní, a nikoliv pro socialistickou výrobu. Právě z toho důvodu Marx odmítal luddismus, protesty proti industrializaci během 19. století, které spočívaly v rozbíjení průmyslové techniky. Marx pokládal rozbíjení strojů coby formu protestu za utopii, protože „[luddité] míří svými útoky nikoliv na buržoazní podmínky výroby, ale proti samotným nástrojům produkce“. To implikuje, že technologie je sama o sobě neutrální: nadvláda začíná tam, kde jsou technologie používány pro buržoazní výrobu. Kdyby tatáž technologie sloužila socialistické výrobě, bylo by to osvobozující. Marxistický program proto nevolal po zničení této technologie, mnohem spíš požadoval, aby se koncentrovala v rukou státu. Tovární hierarchie a formy industriální disciplíny tak byly zachovány. Disciplína a autorita na pracovišti totiž byly nezbytné pro marxistický revoluční program: „Chtít zrušit autoritu ve velkopřemyslu je jako chtít zrušit samotný průmysl – zničit mechanický tkalcovský stav, aby se bylo možné vrátit ke kolovratu.“

Anarchistvo na druhé straně tvrdilo, že velkovýrobní industriální technologie není nikdy neutrální. Je sama o sobě nadvládou a vůbec nezáleží na tom, k jakému způsobu výroby je použita. Navíc rozkládá individuální tvořivost a nezávislost, váže dělnictvo ke stroji a narušuje přirozené lidské vztahy. Vidět takovou technologii jako neutrální je dle anarchistva dalším příkladem Marxova opomíjení problematiky moci a autority. V kontrastu k velkokapacitní, hierarchicky organizované výrobě anarchistvo, jako třeba Kropotkin, navrhovalo rozvíjet malovýrobu, s převažující lidskou prací a decentralizovanou, která by byla kompatibilní s individuální svobodou a samosprávou. Hierarchické a autoritářské formy industriálního organizování vytvářejí základ pro vědecké a byrokratické elity, a měly by být z toho důvodu dle anarchistva zrušeny.

EKONOMICKÝ REDUKCIONISMUS

Anarchistická kritika technologie, vědy a stranických hierarchií poukazuje na důležitý rys v těchto debatách. Pro anarchistvo představuje marxismus hodnotnou analýzu kapitalismu a kritiku soukromé moci, která se k tomu váže. Nicméně, zatímco marxismus tomu věnuje pozornost, opomíjí další formy autority a dominance – nebo se spíš s nimi nedokáže adekvátně vypořádat, protože je redukuje na ekonomickou moc, ačkoliv jejich původ může být zcela odlišný a může se řídit svou vlastní logikou.

Marxismus je právě z toho důvodu uvězněn v autoritářském rámci. Není to proto, že by Marx věřil, že by autorita byla nutně dobrá – naopak Marx věřil, že nadvláda je dehumanizující a měla by být překonána. Spíš to bylo jeho přesvědčení, že všechny formy moci, a především pak ta politická, mohou být redukovány na moc ekonomickou, což vedlo Marxe do slepé uličky autoritářství. Dokonce i tx, kterx zdůrazňují libertariánské aspekty Marxova myšlení, přikládají anarchistickým pozicím určitou váhu. Podle Rappaport měl Bakunin v rámci historického materialismu pravdu, když předpověděl, že socialistická autorita se stane tyranskou. Dále tvrdila, že „[Marxova] tendence chápat každý politický konflikt jako třídní antagonismus ho vedla

k podceňování důležitosti politické dimenze socialistického vývoje“. Jinými slovy, Marx upadl do osudové pasti, když tvrdil, že politická moc by přestala být politická poté, co budou překonány třídní rozdíly. Právě naopak – jak varoval například Bakunin –, politická moc se může se zrušením starých třídních antagonismů stát ještě zakořeněnější a dominantnější. Z toho důvodu nelze politické redukovat na ekonomické.

Tento ekonomický determinismus není výlučnou doménou klasického marxismu. Například marxistický teoretik Louis Althusser sice navrhl obraz společnosti radikálně odlišný od klasického marxistického pojetí sociální nadstavby, která je striktně určená ekonomickou podstatou či strukturou, nicméně i on považoval sociální vztahy za determinované v konečném důsledku ekonomikou. Althusser ovšem v marxistickém diskurzu vytvořil potenciál teoretizovat autonomii politického, protože předpokládal, že ekonomika působí na sociální sféru pouze nepřímou. Dle Althussera jsou ekonomické síly součástí sociálního celku: netvoří privilegiované jádro mimo sociální nadstavbu. Jinými slovy, politické formace mohou působit na ekonomiku, stejně jako na ně může působit ekonomika. Nazývá tento symbiotický vztah „naddeterminací“. Toto odmítnutí teze základny a nadstavby má mnoho společného s klasickým anarchismem. Zdá se tedy, že se Althusser přiblížil anarchistickému postojí, protože klade větší důraz na autonomii politické a jiné neekonomické formy moci. Navzdory tomu však Althusser strukturoval svou koncepci sociální sféry kolem ekonomiky: ekonomika je „strukturou v dominanci“, je organizujícím prvkem společnosti. Přestože politické a sociální struktury nebyly vždy přímo určovány ekonomikou, byly jí vždy ovládány. Ekonomika měla v konečném důsledku stále přednost – například v době revoluce – před jinými sociálními formacemi. Althusserův marxismus se tedy zcela neodchyluje od klasického marxismu. Ve své podstatě jde o potvrzení teoretické nadřazenosti ekonomické moci nad jinými formami moci.

V poslední době pak například Alex Callinicos bránil klasický marxismus před výzvou, kterou představoval Althusser. Podle Callinica Althusserovo odmítnutí hegelovského společenského celku vyúsťuje v afirmaci

diference – v mnohost společenských praktik, které nelze dialekticky převést zpět k původní jednotě. Právě tato otevřenost difference a plurality je podle Callinicose příčinou „krize marxismu“. Místo toho je potřeba znovu zavést klasický marxistický koncept sociální totality, centrálně určené ekonomikou. Je to pouze tato perspektiva, která dle Callinicose umožňuje třídní boj. Právě tuto perspektivu, která popírá možnost jiných zdrojů moci ve společnosti, však anarchismus zpochybňuje.

Bob Jessop se v rámci marxistického rámce pokouší rozvinout kontingentní teorii politické moci a státu. Tvrdí, že v marxistické teorii existují tři hlavní způsoby, jak k této otázce přistupovat: první chápe vztah mezi ekonomickými zájmy a institucionálními systémy čistě funkčně; druhý zdůrazňuje, jak institucionální forma různých systémů odráží strukturální potřeby ekonomických systémů či jim odpovídá; třetí přístup odmítá ekonomický determinismus předchozích dvou a chápe vztah mezi institucemi a ekonomickými systémy jako založený na „kontingentních artikulačních praktikách“. Druhý a možná i první přístup je v tomto případě reprezentován Callinicosem, jenž chápe společnost a politiku jako centrálně determinovanou ekonomickými vztahy. Třetí přístup je zřejmě nejlépe reprezentován Althusserem, který se na první pohled zdá prosazovat kontingentní přístup ke vztahu mezi politickým a ekonomickým a přiznává politické sféře značnou míru autonomie. Jak jsme však viděli, dokonce i v této analýze je politika stále ovládána ekonomikou. Lze tedy tvrdit, že pro dosažení kontingentní a autonomní teorie politické a neekonomické moci je potřeba jít nad rámec marxismu. Na problém politické moci nemůže být adekvátně odpovězeno pomocí marxistické teorie. Jak píše Rappaport: „Je potřeba vykročit mimo marxismus, abychom byli schopni vytvořit teorii, která by dokázala vysvětlit politické vztahy, jež nemají svůj základ v materiálním nedostatku.“ Proto je anarchismus dnes tak důležitý.

Některé marxistvo za události v Sovětském svazu přikládalo vinu jevům, jako jsou „byrokratická deformace“ nebo „buržoazní revizionismus“. Foucault například odsuzoval to marxistvo, které odmítalo problemati-

zovat texty Marxe v souvislosti s tím, co se stalo v Sovětském svazu, a kritizoval i ty, kterých vysvětlovaly perzekuce a gulagy tím, že se prostě lidé jen odklonili od „pravé teorie“, a to kvůli „deviacím“ nebo „nepochopení“. „Naopak,“ tvrdí Foucault, „jde o to zpochybnit všechny tyto teoretické texty, ať už jsou jakkoliv staré, z pohledu gulagu. Nejde o to hledat v těchto textech předem dané odsouzení gulagu, ale ptát se, co v těchto textech mohlo gulag umožnit.“

Jinými slovy, ačkoliv Marx nemůže nést odpovědnost za to, co se stalo, člověk i tak musí problematizovat jeho myšlenky – musí být studovány pro hledání souvislostí. Nemůže existovat úplné oddělení teorie a praxe, jedna evidentně informuje druhou, i když ne vždy přímo. Jak jsme viděli, existují zde určité souvislosti, jisté spojnice, které mohou být nalezeny, někdy explicitní, jindy subtilnější, a to mezi autoritářskými tendencemi Marxova díla a růstem totalitarismu v Rusku. Jsou to právě tyto spojnice, tyto autoritářské podtóny, které jsem se snažil v této debatě mezi Marxem a anarchisty odkrýt.

Tato debata se zabývala otázkou místa moci. Marxismus svou ekonomickou redukci místo moci omezil. Odstraňuje jednu formu moci, buržoazní stát, ale nahrazuje ji jiným druhem moci, státem dělnickým. A tak samotná moc – její mechanismy a fungování – zůstává beze změny. Ve skutečnosti je moc marxismem pouze potvrzována a udržována. To je poučení, které plyne z anarchistické kritiky marxismu. Marxismus nedokázal revolucionalizovat moc. Neuspěl v překonání místa moci – podařilo se mu ji pouze přejmenovat. Podle anarchismu je tedy marxistická revoluce jen výměna stráží. Jelikož marxismus redukuje sociální fenomény jen na kapitalistickou ekonomiku, opomíjí – ke své škodě – další autonomní zdroje moci ve společnosti. Tento ekonomický redukcionismus je zakořeněn v hegelovském historicismu: státní moc nemůže být v socialistické revoluci zničena okamžitě, protože její existence je důležitou součástí historického procesu. Anarchismus se na druhé straně snaží do jisté míry vymanit z tohoto dialektického determinismu tím, že ustavuje morální místo subjektivity.

NEKROLOGY A VZPOMÍNKY

*Smrt je součástí života. Je příležitostí vzpomenout na kamarády a kamarádky, kteří*ré nás opustili*y; oslavit jejich osobnost, odkaz a to, co zanechali*y v našich srdcích. Pojďme se ohlédnout za těmi, kteří*ré zasvětili*y svůj život ideám svobody, rovnosti a spravedlnosti a nedávno nás opustili.*

GRAHAM MOSS

Ve středu 16. července ve 12.30 zemřel v nemocnici v Dumfries Graham Moss, jenž se v 60. letech naučil tiskařskému řemeslu ve Freedom Press a byl členem anarchistické organizace Industrial Workers of the World (IWW). Více než 30 let strávil ve vydavatelství Incline Press tiskem „pro sběratele, kteří čtou, a čtenáře, kteří sbírají“. Výsledkem je živé a rozmanité dílo, přibližně 150 publikací v polických knihoven po celém světě. Příčinou jeho smrti byla rakovina ledvin, nikdo to nečekal. Když umíral, řekl, že ničeho nelituje.

Jeho přítel Nick Heath na něj vzpomenul následujícími slovy: „Grahama jsem poprvé potkal v roce 1967 na večerním kurzu na Technické vysoké škole v Brightonu, kde v té době žil. Později jsem pravidelně trávil víkendy v Libertarii, anarchistickém knihkupectví, které založil na adrese 95 West Green Road v Tottenhamu v severním Londýně. Knihkupectví existovalo v letech 1971–1972, ale naneštěstí zkrachovalo. Graham vydal 56stránkovou brožuru *The Italian State Massacre* (Italský státní masakr) o aféře Pinelli–Valpreda a také sbírku básní *Love and War Poems* (Básně o lásce a válce) od Kennetha Patchena, obě v Libertarii. Vzpomínám si, jak jsem s Grahamem šel v únoru 1972 na demonstraci ORA před italskou ambasádou kvůli aféře Valpreda. Později jsem se s ním znovu setkal na pohřbu Alberta Meltzera v roce 1996. Graham se stal velmi aktivním členem IWW, když se přestěhoval do Oldhamu.“

Ve vzpomínce na Grahama Mosse, jenž se narodil 30. listopadu 1947 napsala Alice

Smith, že to byl „člověk, který dokázal věci dotáhnout do konce, byl všemi oblíbený a brilantní. (...) Pro ty, kteří ho znali, je to obrovská ztráta, zejména pro svět knihtisku a malých tiskáren. Spojoval a inspiroval tolik lidí. Jeho práce, vzpomínky, příběhy (skutečné i vymyšlené) a slova žijí dál, bez hranic.“

Jeho žena Helen sdělila, že si nepřál „žádné rozruchy“: „Chtěl kremaci bez obřadu, nechtěl žádné vzpomínkové akce ani pohřeb, a varoval mě, že pokud se někdy pokusím napsat o něm knihu, bude zuřit. Ale abych byla upřímná, mohlo to souviset spíše s mou nekvalitní typografií. Graham měl přátele po celém světě a velmi důrazně požadoval, aby nikdo neplakal.“ Na jeho počest Helen uspořádala alespoň veřejné čtení z knih Incline Press. (ZS-AF)

SAMUEL PARADISO

Samuel Paradiso vyrůstal ve čtvrti Fishponds ve východní části Bristolu a láska k tomuto místu hrála v jeho životě velkou roli.

Už jako teenagera ho začaly přitahovat anarchistické myšlenky a jako mladý „rude-boy“ se proslavil tím, že se svým kamarádem vyrazil z rodného Fishponds navštívit anarchistické sociální centrum v nedalekém Eastonu, které bylo v té době známé jako Kebele (dnes BASE). Setkání se skutečnými „anarchisty“ pro něj bylo velkou událostí. Naneštěstí s nimi nikdo nechtěl mluvit, pravděpodobně proto, že se příliš báli bristolských skinheadů, a tak Samuel a jeho kamarád odešli... bez toho, aby se něco dozvěděli.

V době protestů studentů proti univerzitním grantům v roce 2010 se Samuel, zdravotní bratr v oblasti duševního zdraví, poprvé zapojil do Bristol Radical History Group (BRHG). Coby aktivní antifašista a „black-blocker“ si zamiloval revoluční hrdinku Voltairine de Cleyre, americkou anarchistickou a feministickou agitátorku, a o něco později také Lucy Parsons, afroamerickou/mexicko-indiánskou anarchistku a spoluzakladatelku IWW. Ta se stala tématem jeho oblíbené přednášky o historii „I love Lucy: More dangerous than 1,000 rioters“ (Miluju Lucy: Nebezpečnější než 1000 výtržníků). Když v létě 2012 cestoval s BRHG do New Yorku, Filadelfie, Baltimoru, Detroitu a nakonec do Chicaga s touto přednáškou, řekl nezapomenutelným způsobem před šokovaným publikem na adresu Emmy Goldman, že se k Parsons chovala jako „kunda“. Nabourávat zavedené stereotypy a tak trochu provokovat mu bylo vlastní. Byl charismatický a kritický, ale přátelský a schopný naslouchat.

Během svých cest do Spojených států, které měl moc rád, si Samuel získal mnoho přátel a ovlivňoval debaty svým okouzlejícím přístupem, přičemž si zachovával osobitou politickou ostrost. Před Bílým domem se dostal do sporu s několika členy hnutí „Tea Party“, kteří tvrdili, že národní zdravotní služba je „komunistická“, a tudíž „zlá“. Samuel jim klidně vysvětlil, že totéž platí i pro hasičské sbory v USA a že by je měli bojkotovat a hasit si požáry sami, místo aby se spoléhali na „komunistické zlo“.

V roce 2012 Samuel produkoval rozhlasovou show From Bristol With Love a vystupoval v ní jako Durston Fletcher. Spolu s Dickem Gherkinem se zabývali různými tématy, jako jsou Bristol Rovers (jejich zamilovaný fotbalový klub), nepokoje, identita a místní politika. Tato vtipná a chytrá show byla vynikajícím protijedem proti povrchním blbostem, které šířily jiné zpravodajské kanály a podcasty.

Samuelova potřeba intelektuálních výzev se stala zřejmou, když se spolu s partnerkou Hannah v roce 2013 zúčastnil konference „Global Anarchisms“ na Cornellově univerzitě v severní části státu New York. Poté co několik dní trávil čas s předními představiteli libertariánské levice, byl dotázán, co si

o tom všem myslí. Odpověděl: „Chci to taky dělat, chci být ‚střední třída‘, číst knihy a psát články, abych se uživil.“

Následně Samuel udělal velký krok a přihlásil se na Ruskin College v Oxfordu, kde absolvoval s vyznamenáním. Na konci studia analyzoval vlastní zkušenosti s ošetřovatelstvím ve vztahu k pojetí třídy a maskulinity.

V posledních několika letech byl Samuel zpěvákem kapely Tower Harratz a bavilo ho vyvádět různé kousky. Například na Vánoce se převlékl za Santa Clause a rozdával v nákupním centru Cabot Circus dárkové poukázky s QR kódem odkazujícím na webovou stránku o technikách krádeží v obchodech. A utíkal před policajty, kteří nemohli přijít na to, jak QR kódy fungují.

Samuel Kelly, „muž nápadů“, který se o všechny staral s péčí a humorem, ukončil svůj život v létě 2025. Všichni, kdo ho znali, ho hluboce postrádají. (ZS-AF)

VAL TODOROV

Valentin Todorov, jenž zemřel v pondělí 22. září v Sofii, zanechal obrovský odkaz pro sociální a kulturní hnutí v Bulharsku.

Studoval fyziku na Sofijské univerzitě a absolvoval magisterský program v oboru filmových a mediálních umění na Temple University ve Filadelfii. Ve druhé polovině osmdesátých let, před pádem totalitního komunistického režimu v Bulharsku, a na počátku devadesátých let hrál důležitou roli v rozvíjející se sci-fi scéně v zemi, spoluvydával undergroundový časopis *Practice* a je autorem několika knih oceněných za originalitu a promyšlení hlubokých sociálních významů. V uvedeném období Todorov také psal texty pro hity kulturních hudebních skupin té doby, jako byla rocková skupina Ahat a punková kapela Kontrol. Byl spoluautorem prvního registrovaného nezávislého projektu bulharské ústavy v roce 1990, těsně po pádu režimu.

V letech 1991 až 2012 žil ve Spojených státech. Tam se aktivně zapojil do alterglobálního hnutí a později do hnutí Occupy Tampa. V roce 2004 spoluzaložil Indymedia Bulgaria (naneštěstí web již neexistuje) a v roce 2009 webovou stránku lifeaftercapitalism.info.

Po návratu do Bulharska pokračoval Todorov v politické činnosti. Podílel se na prvním samoorganizovaném komunitním prostoru v zemi – sociálním centru Adelante v Sofii. V roce 2010 se také zapojil do sociálních a ekologických hnutí, zejména v roce 2013, kdy se Todorovovi a aktiviststvu z Adelante podařilo vyprovokovat veřejná shromáždění na Orlim mostě v centru města. To se odehrávalo několik týdnů po sobě a každý den se zde scházely stovky protestujících, aby diskutovali o taktice protestů a alternativách k systému, zatímco blokovali jednu z nejdůležitějších dopravních tepen země, jen pár kroků od parlamentu.

V roce 2013 byl uveden jeho první celovečerní film *България, тази вечна ерес* (Bulharsko, to věčné kacířství). Jedná se o ekologicko-anarchisticko-utopické zkoumání hluboce zakořeněných nedostatků toho, co v současné době dominuje společnosti, a toho, jak by mohly vypadat humánnější a spravedlivější alternativy.

Todorovo zkoumání antiautoritářských ideálů prostřednictvím různých médií nejen inspirovalo jeho generaci rebelstva, ale také zanechalo bohaté dědictví pro budoucí generace. Bude nám velmi chybět, ale nikdy na něj nezapomeneme. (YAVOR TARINSKÍ)

OSVALDO ESCRIBANO

Začátkem října zemřel v Buenos Aires významný celoživotní anarchist a Osvaldo Escribano.

Byl součástí anarchistického hnutí v Argentíně a Uruguayi a účastnil se mnoha různých samosprávných projektů.

Narodil se v roce 1939. V 18 letech ho to přitáhlo k anarchismu, a to prostřednictvím anarchistického klubu Lidové knihovny Josého Ingenierose. V 60. letech se zapojil do studentských revolt. Byl také součástí družstevního hnutí a rolnického hnutí a stal se jedním ze zakladatelů federace bytových družstev. Byl členem Comunidad de Sul do Uruguai (Komunita jižní Uruguaye), experimentu se svobodným životem, ve kterém po léta uplatňoval své ideje, a to až do svého exilu v Argentíně v roce 1974.

V boji proti neoliberální praxi spolupracoval na komunitní úrovni se svou životní

partnerkou Mariou Evou Izquierdo. Odešel něco málo přes rok po ní. Byl párem, jehož životem byl boj za svobodný svět.

Samospráva a družstevnictví se staly pilíři Osvaldovy představy o správě komunitních a anarchistických prostorů. Na jejich základě přispěl k řadě iniciativ v oblasti Río de la Plata. Jeho návrat do Uruguaye v roce 2000 nijak nezastavil jeho tvůrčí elán, podílel se na založení anarchistického prostoru La Solidaridad a kulturního a komunitního centra El Terruño v Rincon del Pinar, kde funguje feministická knihovna Brujas a Anarchistický archiv. Aktivně podporoval kolektiv Mujeres Libres (Svobodné ženy), který v 90. letech působil v knihovně Josého Ingenierose, a posiloval roli žen v libertinském hnutí. V posledních letech se aktivně podílel na činnosti sociálního centra Cordón Norte. Byl členem Komise pro rozvoj při FUCVAM (Uruguayská federace bytových družstev pro vzájemnou pomoc). Osvaldo zanechal stopu také ve vydavatelských a propagačních projektech Lidové knihovny Josého Ingenierose: podílel se kupříkladu na publikaci *Acción Directa por la Revolución Social* (Přímá akce za sociální revoluci) či na časopisu *El Libertario* a připravoval grafickou podobu mnoha letáků, časopisů a knih. (ZS-AF)

ROLF DUPUY

Daniel Pierre Alexandre Dupuy se narodil 26. června 1946 v 7. pařížském obvodu (celý život používal raději křestní jméno Rolf). Jeho rodiče zůstali neznámí a vychovávala ho chůva ve Versailles.

V roce 1961 nastoupil v Paříži na gymnázium. Bylo to v době alžírské války a Rolf se brzy připojil k Frontě solidarity s alžírskou revolucí (Front de solidarité avec la Révolution Algérienne, FSRA). Téměř denně se účastnil střetů s fašistickými skupinami. Spolupracoval s mladými antifašisty z Antifašistické univerzitní fronty, mezi nimiž byl i Alain Krivine, který se později stal významným studentským aktivistou během května a června 1968 a následně slavným trockistickým vůdcem.

V den, kdy se spolu s dalšími vydal bránit budovu Svazu komunistických studentů poblíž Sorbonny, se setkal Mauricem Joyeuxem,

přední osobností Anarchistické federace (Fédération Anarchiste, FA), který přišel s dalšími anarchisty posílit obránce. Podle Dupuye to bylo krátce poté, co byla centrála FA v Rue Ternaux bombardována Organizací tajné armády (OAS).

Zhruba ve stejné době založil neformální anarchistickou skupinu se třemi přáteli ze střední školy a také skupinu Hnutí proti atomovému zbrojení (Mouvement Contre l'Armement Atomique). Zanedbával školu a často navštěvoval beatnickou scénu, vydal se na cestu jako Jack Kerouac a Neal Cassidy a stopoval po Evropě. Zůstal v kontaktu se svými anarchistickými přáteli ze střední školy a účastnil se častých nepokojů v Latinské čtvrti.

Pravidelně se scházel s ostatními v Café L'Écritoire na Place de la Sorbonne, mimo jiné s Étienne Roda-Gillem a Michélem Frantzem, kteří se pokoušeli založit skupinu Anarchokomunistická mládež (Jeunes Anarchistes Communistes, JAC). V době války ve Vietnamu spolu s dalšími dvěma anarchisty a mladými maoisty, kteří se později stali členy Proletářské levice (Gauche Prolétarienne), pomáhal vytvořit krátce působící skupinu Bakunin-Lin Biao.

Rolf nebyl nadšený z FA, která se zdála být mimo dění v Latinské čtvrti. Trávil čas v exilové kanceláři CNT a začal se učit španělsky. Nenadchli ho ani situacionisté, kteří během hornické stávky v Asturii vydali text se sloganem: „Ty hloupý dělníku, proč chodíš do dolu?“ ilustrovaný nahými ženami. Poznamenal k tomu: „To rozhodně nebyla moje představa třídního boje!“

Stal se otcem a začal opět studovat, a to na Škole orientálních jazyků. Pracoval také jako učitel pro nevidomé. Pak přišel Máj 1968 a Rolf se v noci barikád zúčastnil okupace Sorbonny.

Po stávce části pedagogického sboru a studentů na jaře 1972 nebyla Rolfova pracovní smlouva prodloužena, a tak v letech 1974 až 2005 pracoval coby knihovník pro město Paříž.

Po roce 1968 se Rolf definoval jako anarchistický komunista. Sympatizoval s tendencí uvnitř FA kolem veterána Maurice Fayollea, kolem kterého se shromáždili mladí aktivisté jako Guy Malouvier, Ramon Finster, Michel Cavallier a Richard Perez. Ti začali

vydávat bulletin *L'Organisation Libertaire* za účelem vybudování revoluční anarchistické organizace. Posléze se spojili do Organizace revolučních anarchistů (Organisation Révolutionnaire Anarchiste, ORA) v rámci FA.

Rolf se tedy v roce 1969 připojil k ORA a v jejím rámci působil v letech 1971–1975 coby člen Národního kolektivu jako tajemník pro mezinárodní vztahy a účastnil se většiny národních setkání pořádaných touto organizací, stejně jako mezinárodního kongresu v Paříži v létě 1971. Ve stejném období pracoval v tiskovém centru ORA na univerzitě Censier (1969–1972) a prodával noviny ORA *Front Libertaire* na trhu v Rue Mouffetard. V roce 1971 se spolu s Finsterem a Cavallierem podílel na činnosti Cercle Front Libertaire Chiens de Garde (Strážní psi), skupiny libertinských pedagogů, která vydala dvě čísla stejnojmenného bulletinu.

V zimě 1973, když byl nezaměstnaný, se účastnil každodenní podpory stávkové hřídky na poště v 5. pařížském obvodu, kde pobočku odborového svazu CFDT vedli právě libertariáni. Pomáhal založit sousedskou skupinu v čtvrti Rue Mouffetard v rámci strategie ORA zaměřené na oslovování veřejnosti. Tato skupina měla svou základnu v Maison pour Tous (Dům pro všechny), sdružovala další libertinské aktivisty a sympatizanty z pošty a Národního muzea přírodní historie nebo ty, kteří žili v sousedství. Vydávala bulletin *Le Cri du Ve* (5 číslo od února 1976 do března 1977, tištěný v nákladu 500 až 800 výtisků a prodávaný pouličními prodejci na trzích v okolí).

V letech 1973 až 1976 byl Rolf také zodpovědný za spolupráci s čínskou anarchokomunistickou skupinou l'Association communiste anarchiste chinoise (ACAC) v Paříži. Tu založil Choy Hak Kin, student z Hongkongu studující v Paříži, ve spolupráci s libertariány ve svém rodném městě. Spolu s touto skupinou zorganizoval Rolf přednáškové turné po Francii. ACAC vydala několik bulletinů v čínštině a poté se podílela na dvojjazyčném časopise *Outlook* (vydáno pouze jedno číslo v lednu 1977), který redigovali Ki Chee Leung a Rolf Dupuy.

Rolf důrazně nesouhlasil s podporou pařížského autonomistického hnutí, které podporovala ORA transformovaná v Organisation Communiste Libertaire (OCL) a jehož hlavním stoupencem byl Gérard Mélinand.

V roce 1977 z OCL vystoupil a obrátil se k historickému výzkumu anarchistického hnutí. Spolupracoval s René Biancem z Centre International de Recherches sur l'anarchisme (CIRA) v Marseille a s Antoniem Tellezem Solou.

V letech 1985 až 2000 byl aktivní ve svazu Confédération Nationale du Travail-France (CNT-F).

Zemřel 25. října 2025. (NICK HEATH)

TINO BRUGOS

Tino Brugos, oddaný odborář, pedagog a internacionalista, jehož aktivismus překlenul více než čtyři dekády sociálních bojů ve Španělsku i mimo něj, zemřel v pondělí 10. listopadu v rodné Kantábrii. Bylo mu 67 let.

Brugos se narodil v Santanderu v dělnické rodině. Stal se učitelem dějepisu a byl dlouholetým militantním odborářem. Kolegové ho popisují jako osobu vzácné integrity a velkorysosti, odborového organizátora, který „spojoval lidi, naslouchal a pracoval s přisností, něhou a smyslem pro humor“. Brugos hrál klíčovou roli v obraně veřejného školství, sekulárního vzdělávání a rovnosti ve třídách, předával generacím studentů kritické chápání světa a víru, že sociální transformace je možná.

Zastával klíčovou roli v Mezioborové konfederaci, později se stal vedoucím její odborové činnosti a byl známý svými demokratickými instinkty a schopností sjednotit různorodá hnutí. Jako jeden z prvních průkopníků organizování LGBT+ v Asturii pomáhal otevírat prostory, kde viditelnost stále představovala osobní riziko. Byl také aktivní ve feministických, ekologických a pracovních právních bojích, které považoval za neoddelitelné fronty stejného boje za kolektivní emancipaci.

Brugosův internacionalismus byl stejně tak hluboký. Účastnil se kampaní solidarity s Kurdistánem, Palestinou a Západní Saharou a opakovaně cestoval jako pozorovatel na podporu obhájců lidských práv. V roce 2023 byl vyhoštěn z Turecka za svou aktivitu na podporu kurdského hnutí – epizoda, kterou jeho spolubojovníci uvádějí coby symbol jeho odhodlání. Anticapitalistas Asturias na něj vzpomínají jako na „revoluční encyklopedii“,

jehož domovina „byla kdekoli, kde lidi utlačoval represivní režim“.

Byl také zapojen v aktivitách antifašistické paměti s La Comuna a dalšími skupinami dokumentujícími frankistickou represi, přičemž historickou paměť vnímal jako živý nástroj pro současné boje. Odborový svaz CGT, který s Brugosem nedávno spolupracoval v několika pracovních skupinách, ocenil jeho neúnavné nasazení v antimilitaristickém hnutí, odporu proti NATO a solidaritě s národy vzdorujícími válce a okupaci.

Brugos nedávno odešel do důchodu, ale zůstal aktivní ještě několik dní před svou smrtí. Přátelé a kamarádstvo napříč levicí vyjádřili hluboký smutek nad touto ztrátou. „Je to ztráta obrovská pro hnutí v Asturii, ve Španělsku i na mezinárodní úrovni,“ napsali Anticapitalistas. Pro Confederación Intersindical je jeho odkazem mandát pokračovat v „obraně veřejných služeb, kritického vzdělávání, rovnosti práv, demokratické paměti a solidarity mezi národy“. (CRISTINA SYKES)

GIUSEPPE „PEPPE“ TASSONE

Ve čtvrtek 20. listopadu 2025 zemřel po dlouhé nemoci neapolský anarchista Peppe Tassone, bylo mu 75 let.

Ve velmi mladém věku se přestěhoval do Paříže, aby se vyhnul vojenské službě. Tam se setkal se španělskými anarchisty z exilové organizace CNT a ORA (Organizace revolučních anarchistů) v jejich historickém sídle na adrese 33 rue des Vignoles.

S těmito kamarády sdílel libertinské nadšení, které následovalo po nepokojích v roce 1968.

Po návratu do Neapole na počátku sedmdesátých let patřil k zakladatelům a klíčovým osobnostem anarchokomunistické skupiny Kronstadt. Název skupiny byl zvolen na základě jeho návrhu a připomínal historickou epizodu kritiky despotické a byrokratické degenerace bolševismu, ale s třídními kořeny a motivacemi, bez podléhání mystifikacím liberalismu.

Peppe přispěl k tomu, že skupina získala jasnou třídní orientaci, ale také se mu podařilo smířit aktivističtější a anarchosyndikalistické tendence. Spolu s ostatními se Peppe také snažil začlenit dělnické a organizační

požadavky anarchistického platformismu, přičemž zůstával věrný tradici italského anarchisty E. Malatesty. Během několika let se skupina Kronstadt, která byla přidružena k FAI (Italské anarchistické federaci), stala referenčním bodem pro neapolský anarchismus, a to jak z hlediska počtu členstva, tak i politického postavení. Z těchto důvodů o spolupráci s Kronstadtem usilovaly i skupiny revoluční levice radikálně odlišného ideologického zaměření.

Peppeho militantní činnost ve Francii umožnila jeho kamarádstvu ze skupiny zapojit se do širších anarchistických vztahů a zkušenosti, stejně jako do místních dělnických skupin, s nimiž Peppe navázal vřelé vztahy (Mecfond, Olivetti, Enel). Peppe neměl problém se prosadit; jeho příspěvky byly vždy vyhledávané a pozorně sledované, a to natolik, že sám, s ironickými a sebekritickými narážkami, omezoval jakékoli riziko vzniku psychologického podmanění. Jeho šízravý humor se stal legendárním – stejný humor, s nímž statečně čelil nemoci a bolesti.

V Národní knihovně v Neapoli se nachází sbírka Giuseppe Tassoneho, která uchovává některé dokumenty týkající se jeho aktivních let. (UMANITA NOVA)

JORGE „EL YORCH“ ESQUIVEL

V úterý 9. prosince 2025 v 11.30 zemřel mexický politický vězeň, anarchopunker Jorge „El Yorch“ Esquivel. Několik dní byl v kritickém stavu, protože se mu ve vězení nedostalo potřebné lékařské péče. Byl pohřben na hřbitově San Nicolás Tolentino, který se nachází na Av. San Lorenzo v oblasti San Juan de Iztapalapa.

Yorch byl připojen na přístroje udržující ho při životě kvůli neurologickému poškození způsobenému nedostatečnou lékařskou péčí ve vězení, která neodpovídala závažnosti jeho stavu. Jeho zdravotní problémy začaly už v roce 2019, kdy trpěl neléčeným zánětem slepého střeva. Od té doby se jeho zdravotní stav postupně zhoršoval, o to více po jeho uvěznění s neustálými překážkami ze strany vězeňských dozorců a soudního systému, který mu bránil v přístupu ke zdravotní péči.

Nezávislý zpravodajský server *Noticias de Abajo* vyjádřil lítost nad Yorchovou smrtí

a obvinil stát z odpovědnosti: „Byl to stát, který vzal Yorchovi život, stejný stát, který ho uvěznil díky intrikám, do nichž byly zapojeny úřady UNAM a vlády města Mexico City. Stejný stát, který bere životy politickým vězňům svými věznicemi a svým vězeňským a soudním systémem. Byl zavražděn nedbalostí státu, byl na několik let unesen špatnou vládou založenou na lžích... Poté, co ho dvakrát obvinili ze stejného případu a zfalšovali důvody jeho zadržení, byl týrán a bylo mu odepřeno lékařské ošetření, které během tohoto únosu mexickým státem potřeboval.“

V rozhovoru z listopadu 2023 pro web *It's Going Down* se Yorch představil jako „řemeslník a kuchař, člen Okupa Che, autonomního a samoorganizovaného prostoru v Mexico City. Jsem také členem Kolektivu rebelů a rebelek bojujících za novou lidskost. Jsem anarchista a politický vězeň.“ Dále popsal svůj případ a falšování důkazů ze strany policie, která ho pronásledovala z politických důvodů, což přikryla smyšleným obviněním z drogových deliktů. Vyličil také začátky svého aktivismu: „Vyrůstal jsem na ulici, kde jsem se díky hudbě seznámil s punkery a později i s praxí anarchopunkerů. Žili jsme v opuštěných domech, společně vařili jídlo pro děti a sexuální pracovníctvo žijící na ulici. Tam jsem začal rozumět praktikám vzájemné pomoci a solidarity. (...) Aktivně podporuji různá sociální hnutí a myslím si, že anarchismus a punk se navzájem doplňují.“ Popisuje, kde začaly jeho problémy s represivním aparátem státu: „Od prvních let, kdy jsem se účastnil Okupa Che, jsem čelil různým útokům ze strany porros a kampusové ostrahy. Porros jsou úderné skupiny organizované a placené univerzitou, jejichž cílem je rozbít studentská hnutí a sociální boje vznikající v rámci Okupa Che. Tyto úderné skupiny jsou chráněny univerzitní ostrahou. V březnu 2014 byla Okupa napadena skupinou lidí najatých univerzitou, aby vyklidili squat. Pamatuji si, že ten útok byl jedním z nejnasilnějších. Několik mých kamarádů a já jsme byli brutálně zbiti a mučeni. Dalším momentem represe bylo, že jsem byl v roce 2016 neoprávněně zatčen státem těsně před univerzitou, když jsem se vracel domů z akce v Okupa proti věznicím. Šikana a represe byly během let, kdy jsem se účastnil Okupa, neustálé. Bezpečnostní služba UNAMu [Mexické

národní autonomní univerzity] nás špehuje, fotí a denně sleduje.“ (ZS-AF)

DANIEL COLSON

Daniel Colson, anarchistický teoretik a historik práce, zemřel 9. ledna v Lyonu. Bylo mu 82 let.

Colson byl od počátku 70. let aktivním stoupencem anarchistického hnutí v Lyonu, členem kolektivu, jenž od svého založení v roce 1978 provozoval anarchistické knihkupectví La Gryffe, a redakčního kolektivu, který od roku 1997 vydával anarchistický časopis *Réfractions*. Coby profesor sociologie na Univerzitě v Saint-Etienne publikoval řadu prací o dějinách práce, revolučním syndikalismu, anarchismu a později také o filozofii.

Colson se poprvé přestěhoval do Lyonu, druhého největšího města Francie, v roce 1966, kdy tam nastoupil na univerzitu ke studiu sociologie, poté co dva roky studoval filozofii na semináři poblíž Clermont-Ferrand. Na univerzitě objevil revoluční politiku a brzy se zapojil do studentského hnutí, kterému na konci 60. let dominovali maoisté, trockisté a další různí „gauchisté“ („levičáci“ – původně hanlivý termín používaný francouzskou komunistickou stranou pro studentské revolucionáře z roku 1968, odkazující na Leninovu stať *Dětská nemoc „levičáctví“ v komunismu*).

Díky přátelství s anarchistou Michelelem Marsellou se Colson seznámil také s anarchismem, se skupinou Socialismus nebo barbarství kolem Cornelia Castoriadis, situacionismem, luxemburgismem atd. Stejně jako mnoho jeho současníků se zapojil do kampaně proti americkému imperialismu, zejména proti válce ve Vietnamu, a byl hlavním iniciátorem „Vietnamského výboru“ ve Starém Lyonu. Výbor vydával zpravodaj *Informations rassemblées à Lyon* (IRL) a po represích a kolapsu hnutí v roce 1968 se Vietnamský výbor transformoval na „Comité de quartier du Vieux-Lyon“ (Výbor čtvrti Starého Lyonu).

Když byl Colson o několik let později dotázán, jaké byly cíle tohoto výboru, odpověděl: „Nic menšího než vytvoření zárodku povstání na místní úrovni.“ Pod vlivem dělníků z automobilového průmyslu, kteří obsadili

místní továrny Berliet, se skupina rozhodla obsadit místní „Maison des jeunes“ (centrum mládeže), kde se výbor v předchozích měsících scházel. „Byli jsme velmi ambiciózní. Vážně jsme doufali, že až nastanou správné podmínky, převzeme místní policejní stanici – včetně její zbrojnice.“ Tento plán se nikdy neuskutečnil, i když skupina nakrátko obsadila radnici.

Colsona inspiroval rok 1968, a zejména zkušenost se „spontánností v akci a organizací“, včetně rozsáhlé spolupráce mezi studenty a dělníky. Inspiroval ho také objev tří důležitých knih: čtyřdílné historie První internacionály, kterou napsal švýcarský anarchista James Guillaume; knihy ruského anarchisty Volina *Neznámá revoluce* (původně vydané ve francouzštině v roce 1947 a znovu publikované po roce 1968 v sérii redigované Danielem Guérinem a anarchistickým umělcem Jean-Jacquesem Lebelem); a *Anti-Œdipus: Kapitalismus a schizofrenie* (1972) od Gillesse Deleuze a Félixu Guattariho.

Ne že by *Anti-Œdipus* při prvním pokusu o přečtení vůbec pochopil – ve skutečnosti ho shledal „docela nestravitelným“ –, a dokonce i o deset let později, když se o to pokusil znovu, se mu podařilo pochopit pouze první kapitolu: podle Colsona tato kapitola úspěšně zbořila „obrovský marxistický teoretický aparát“, který v té době dominoval francouzské levici, a objasnila „nejen teoretickou, ale i emancipační, etickou, filozofickou a praktickou sílu anarchismu“.

Colson se aktivně podílel na řadě anarchistických novin: *Cahiers de mai* (Květnové sešity, které začaly vycházet v červnu 1968 a byly hlasem Akčních výborů, jež vznikly po celé Francii), *ICO (Informations et Correspondences Ouvrières)*, Zprávy a dopisy dělníků, zaměřené na autonomní boje pracujících mimo odbory a strany) a *IRL (Informations rassemblées à Lyon)*, doslova Zprávy shromážděné v Lyonu, které publikovaly očitá svědectví a dokumenty o sociálních bojích v oblasti Lyonu, jež se nedostaly do mainstreamových médií ani hlavních levicových novin). Noviny *IRL*, na jejichž založení se Colson podílel, se zajímaly o boje dělníků, ale také o illegalismus a jiné formy odporu, a zaměřovaly se na celou řadou hnutí: anarchismus, komunismus rad, feminismus, ekologii, antimilitarismus, sexuální osvobození atd.

V roce 1978 byl Colson jedním z původních členů skupiny anarchistických aktivistů, kteří založili knihkupectví La Gryffe v Lyonu, a kolektiv stále úspěšně funguje. Kromě prodeje obvyklého sortimentu antikapitalistických a antiautoritářských materiálů má La Gryffe také zasedací místnost, kde se pravidelně konají debaty, výstavy, filmové projekce atd. Když Colson v roce 2020 vydal knihu o tomto kolektivu, dbal na to, aby nepředstavoval idealizovaný obraz úspěšného anarchistického kolektivu v akci, ale aby zdůraznil také dlouhou a někdy obtížnou historii, na které bylo La Gryffe vybudováno, včetně některých vážných názorových rozdílů a konfliktů uvnitř kolektivu, které však byly vyřešeny v souladu s anarchistickými principy.

Po návratu do akademického světa získal Colson v roce 1983 doktorát s disertační prací – později vydanou jako kniha – o anarcho-syndikalismu a komunismu v dělnickém hnutí v Saint-Etienne v letech 1920–1925. (Pokud jste někdy byli zmateni rozdílem mezi pojmy „syndikalismus“, „revoluční syndikalismus“ a „anarcho-syndikalismus“ a tím, jak kdysi revoluční syndikalistické francouzské dělnické hnutí začalo být ovládnáno komunismem, je tato kniha právě pro vás.) V roce 1998 následovala druhá historicko-sociologická kniha o železářském a ocelářském průmyslu – a jeho majitelích, slavných „železných baronech“ – v Saint-Etienne od poloviny 19. století do první světové války.

Colson jednou v přednášce na téma „Proudhon a současný význam anarchismu“ – jejímž hlavním cílem bylo argumentovat za rehabilitaci Proudhona, který zůstal v anarchistických kruzích nepopulární – vysvětlil, že Proudhona objevil přibližně ve stejné době v 70. letech, kdy objevil „levicový nietzschianismus“ Foucaulta, a zejména Deleuze. Deleuze, jak argumentoval, „rozvinul emancipační myšlenku, která měla mnoho společného s Proudhonem“.

Colson se skutečně vzdálil od své dřívější sociologické práce a po napsání knih o Proudhonovi a Malatestovi se stále více soustředil na filozofii a zajímal se hlavně o Spinozu, Leibnize, Nietzscheho, Deleuze a Guattariho (mimo jiné) a o to, jak jejich myšlení souviselo s anarchismem. To vedlo k řadě konferenčních příspěvků, článků v časopisech a knih na tato témata – v roce 2022

například vydal knihu o „anarchismu a filozofii dělnické třídy“. Žel pouze jedna z jeho knih byla přeložena (Jessem Cohnem) do angličtiny: *Little Philosophical Lexicon of Anarchism. From Proudhon to Deleuze* (Malý filozofický lexikon anarchismu. Od Proudhona k Deleuzovi) – „provokativní zkoumání skrytých podobností a genealogií v anarchistickém myšlení“. (DAVID BERRY)

FRANK FERNÁNDEZ

Francisco Fernández, známý v aktivistických a intelektuálních kruzích jako Frank Fernández, zemřel v Miami na Floridě 18. ledna 2026 ve věku 92 let na infekční komplikace po hospitalizaci na jednotce intenzivní péče. Jeho smrt znamená významnou ztrátu pro historiografii kubánského anarchismu a obecněji pro sociální a politické dějiny Karibiku.

V květnu 2004 jsme Franka přivítali v Maison de l'Amérique Latine v Paříži na představení knihy *Kubánský anarchismus: Historie hnutí* [*El anarquismo en Cuba*], vydané pařížskou CNT. Vzpomínám si na intenzivní okamžik, který byl poznamenán jak silou jeho slov, tak nepřátelstvím hrstky militantů z Komunistické strany Chile, kteří nebyli schopni přijmout kritiku, již kniha vznášela proti Castrově revoluci.

V dubnu 2015 jsem se s Frankem znovu setkal v Santiagu de los Caballeros v Dominikánské republice na zakládajícím kongresu Anarchistické federace Karibiku a Střední Ameriky, kterého jsem se účastnil jako delegát IFA. Toto setkání, o několik let později a v jiné zemi, mi potvrdilo kontinuitu jeho odhodlání a našeho přátelství.

Frank Fernández, narozený v roce 1932, samouk v oboru historie, liberinský aktivista a intelektuál v exilu, věnoval většinu života kritické rekonstrukci historie anarchistického hnutí na Kubě, zejména mezi koncem 19. a první polovinou 20. století. Jeho práce se výslovně staví proti oficiální historiografii, ať už liberální, nacionalistické nebo marxisticko-leninské. Odmítal jakoukoli předstíranou abstraktní akademickou neutralitu a historické psaní chápal jako bojiště, prostor politické konfrontace a paměti.

Originalita jeho přínosu spočívá v jeho metodě a epistemologickém postoji. Frank

Fernández se nikdy neomezoval na kompilaci sekundárních zdrojů nebo reprodukci zavedených narativů. Jeho práce byla založena na pečlivém čtení kubánského anarchistického tisku vydávaného od koloniální éry, často zapomenutých odborových archivů a rekonstrukci militantních zkušeností vymazaných represemi, exilem nebo politickou marginalizací. Zvláštní pozornost věnoval osudům anonymních dělníků, anarchistických žen, angažovaných intelektuálů, sazečů, čtenářů v tabákových továrnách, populárních kulturních centrech a nehierarchickým organizacích, které formovaly kubánské libertinské hnutí.

Tento pohled je syntetizován v jeho hlavním díle *El anarquismo en Cuba* (2000), přeloženém do několika jazyků, které zůstává základním odkazem pro jakoukoli seriózní studii kubánského dělnického hnutí. Fernández v ní dokazuje, že anarchismus nebyl okrajovým jevem ani pouhým ideologickým předchůdcem, ale ústředním aktérem sociálních, dělnických a kulturních bojů na ostrově. Přímě zpochybňuje teleologické narativy, které podřizují historii práce vzniku národního státu nebo vítězství autoritářského socialismu.

Jeho další významné dílo, *La Sangre de Santa Águeda* (1994), ilustruje jeho zájem o traumatické události a státní násilí, které analyzuje nikoli jako izolované epizody, ale jako momenty odhalující dynamiku sociální a politické moci. Kromě těchto děl publikoval četné články v časopise *Guámgara Libertaria*, stejně jako v různých libertinských publikacích ve španělštině a angličtině, které tvoří nezbytný korpus pro studium kubánského anarchismu v exilu.

Vedle své historiografické činnosti byl Frank Fernández aktivním členem Kubánského libertinského hnutí v exilu (*Movimiento Libertario Cubano en el Exilio*; MLCE). V letech 1979 až 1992 se podílel na založení a vedení časopisu *Guámgara Libertaria*, který hrál ústřední roli při restrukturalizaci kubánských anarchistických sítí mimo ostrov. Tato činnost se odehrávala v obzvláště nepřátelském prostředí, které se vyznačovalo převahou konzervativních a antikomunistických politických proudů v Miami, jakož i tlaky a výhrůzkami ze strany exilové komunity i kubánského státu. Fernández však zů-

stal neochvějný ve svém nekompromisním libertinském postoji a odmítal jak státní autoritářství, tak ideologické kompromisy dikтовané politickým oportunismem.

Na intelektuální úrovni Frank Fernández hájil historii bez hrdinských postav a epických narativů, zaměřenou na sociální praktiky, subalterní subjektivity a konkrétní formy emancipace. Trval na nutnosti psát historii „zdola“ a věnovat pozornost mocenským dynamikám uvnitř samotných revolučních hnutí, zejména pokud jde o genderové vztahy a neformální formy moci.

Příspěvek Franka Fernándezze se neomezuje pouze na jeho literární dílo. Spočívá také v metodologickém a etickém imperativu: považovat historii za živý nástroj, který má živit současné boje, spíše než posvěcovat minulost. V tomto smyslu zůstává jeho dílo otevřené, vybízí k diskusi, zkoumání a někdy i kritice, v souladu s libertinským duchem, který ho oživoval.

Odchod Franka Fernándezze mimo jiné znamená odkaz značného historiografického dědictví a jasnou výzvu pro badatele: pokračovat v kritickém zkoumání kubánské sociální historie, aniž by podlehl hegemonickým narativům, a plně uznat roli libertinských tradic při formování emancipačních hnutí na ostrově Kuba a v jeho diaspoře. (DANIEL PINÓS)

ADRIANA DADÁ

Ve středu 28. ledna 2026 nás po krátké nemoci opustila Adriana Dadá.

Adriana se narodila v roce 1948. Coby aktivistka se již od vysokoškolských studií řídila ve své politické a odborové činnosti materialistickým, třídním a libertinským přístupem. Byla dlouholetou anarchistickou aktivistkou a členkou Federazione Lavoratori della Conoscenza (Federace vědeckých pracujících). Pocházela z Toskánské Lunigiany a dlouhá léta se věnovala historickému výzkumu na Florentské univerzitě, kde se proslavila svými studiemi o emigraci žen a politických hnutích.

Zpočátku se soustředila na historii stran a hnutí, se zvláštním zájmem o italský anarchismus v 19. a 20. století a jeho šíření v italsko-amerických komunitách. Mezi její nej-

významnější práce z tohoto období patří *L'anarchismo in Italia fra movimento e partito: storia e documenti dell'anarchismo italiano* (Anarchismus v Itálii mezi hnutím a stranou: historie a dokumenty italského anarchismu, 1984).

Od 90. let se její zájem přesunul k historii migrace, zejména k otázce přílivu a odlivu obyvatel Toskánska. Její práce byla průkopnická v tom, že odhalila neviditelnost žen v migračních procesech, a to díky přijetí genderové perspektivy, která vrátila hlas historicky potlačeným postavám. Ve výzkumu využívala vícero zdrojů: archivní dokumenty, rodinnou korespondenci, a především ústní zdroje. Díky tomuto postupu rekonstruovala příběhy kojných a sezonních migrantek, považovaných za archetypy dnešních domácích pomocnic; barsane, pouličních prodavaček z Lunigiany; a rodin, které emigrovaly do Kalifornie.

Tyto výzkumy daly vzniknout „kolektivní paměti“, která zkoumá proměny ženské iden-

tity a dopad migrace na společnosti, z nichž ženy pocházely. Kromě akademické produkce převedla Adriana Dadà své výzkumy do multimediálních nástrojů, výstav a videodokumentů. Její video *Le Barsane* získalo v roce 2009 cenu za videovýzkum, kterou vyhlašuje Associazione di Storia Orale (Asociace orální historie). Byla také poradkyní pro region Toskánsko a aktivně spolupracovala se školami a místními orgány na podpoře vzdělávacích programů na témata multikulturalismu, míru a antirasismu. V posledních letech, u příležitosti padesátého výročí události z roku 1968, se věnovala rekonstrukci historie florentského studentského hnutí a připravovala publikace o vizuální představivosti protestu.

Ozývala se proti diskriminačním a oportunistickým mechanismům převládajícím v kapitalizované akademické sféře, která není schopna ocenit hloubkovou a dlouhodobou práci nezbytnou pro získání odborných kompetencí. (ZS-AF)

ANARCHISTICKÁ FEDERACE

Anarchistická federace (AF) sdružuje od roku 1995 některé lokální anarchistické skupiny a jednotlivce coby organizační platforma pro vzájemnou komunikaci a koordinaci různorodých aktivit a je součástí Internacionály anarchistických federací. Níže přinášíme zprávy o některých aktivitách AF.

ROZLOUČENÍ S LÉTEM NA LITRU V OLOMOUCI

Je těžké uvěřit, že už je to popáté, co jsme se stalx pevnou součástí této skvělé, nejen knihám se věnující, akce. Je to jedna z poměrně mnoha příležitostí, kde se potkat a vzájemně poznat s členstvem AF. Přinášíme ohlédnutí za dñm okolo našeho stánku a také za podobou doprovodného programu na již 11.

ročníku knižního veletrhu LITR, který se v posledních letech odehrává v areálu Výstaviště Flora. Samotný veletrh se koná v budově pavilonu G a doprovodný program v téže budově, před ní, v přílehlých sklenicích a na dalších místech ve městě.

Oficiální zahájení proběhlo v pátek 19. září v palmovém skleníku připítkem a vernisáží výstavy *The Witches* maďarské ilustrátorky a komiksové autorky Dorottyi Poór. Celý den na řadě míst v Olomouci probíhaly po různou dobu vernisáže výstav a večer byl v režii míst-

ního subkulturního kolektivu HLUBINA a jím zprostředkovaných interpretek/tů, kteří se postaral o příjemný závěr dne v prostorech bývalého jezuitského konviktu. Nejdříve vystoupili GNÁW, v Praze působící mezinárodní duo tvořené íránským hudebníkem Arashem Ghasemim a finským multiinstrumentalistou Simem Hakalistem. V jejich umění se setkává noční melancholie, spirituální psychedelie a pouštní imaginace. Následovala Djka Surrealita a DJ Makropulos, kteří zakládali kolektiv Dekadance tvořící taneční hudbu.

Je ale čas přiblížit dění, kterého se zúčastnilo členstvo nejen olomoucké skupiny AF, a to se tradičně z časových a logistických důvodů přidalo až k víkendové části LITRu, která probíhala v sobotu od 11.00 do 19.00 a v neděli od 10.00 do 17.00 v pavilonu G.

Stejně jako v roce 2021, kdy jsme se s naším nakladatelstvím účastnili této akce poprvé, nám olomouckým přijela pomoci výprava části členstva AF Praha. Tx dorazil v pozdních pátečních hodinách i s částí materiálů nabízených následující den a šel se rovnou ubytovat, aby byl spolu s námi vyspaní a připravení na veletržní jízdu.

V sobotu jsme s více než hodinovým předstihem dorazili k pavilonu G a nachystal na organizátorstvem přidělený stůl publikace vydané naším nakladatelstvím a další od spřízněného nakladatelství UTOPIA LIBRI. Mezi dva sloupky za stolem jsme pověsili anarchистickou vlajku a už jsme netrpělivě vyčkávali blížící se začátek veletrhu.

Lidé přicházeli v poměrně hojných počtech od otevření až do konce dne. Tento rok bylo oproti například tomu předchozímu přítomno o pět stánků méně, což je škoda, ale malou výhodou toho bylo více prostoru pro zázemí prodejců. Po hodině dorazil další člen AF Olomouc, takže v sobotu nás pro střídání se u prodeje bylo po celý den požehnaně. Musel však večer odjet a druhý den už nebyl přítomný. Po skončení sobotní části veletrhu jsme se někteří přesunuli na koncert v autonomním kolektivním DIY prostoru SF MINI. Tam jsme si několik hodin užívali hudby a družby s dalším návštěvnictvem. Slyšel jsme slíbenou „nekompromisní hlučnou performanci“ kombinovanou s dungeon synth estetikou od ostravské umělecké dvojice Šatlava a další zajímavé vystupující. Nestihli jsme žel závěr s v Berlíně žijící kolumbijskou

Djoukou Laurou Vargas. V neděli se s drobným předstihem vydal jeden z nás vstříc dalšímu dni naplněnému podnětnou interakcí s návštěvnictvem a vydařeným prodejem materiálů. Další dospával a přišel na střídání po druhé hodině, čímž umožnil dvouhodinové vystřídání soudruha, který se po procházce a obědě vrátil na stánek a znovu sám převzal prodej na poslední hodinu veletrhu, protože to z časových důvodů ostatních tentokrát bylo nutné. Tolik k naší účasti v průběhu veletržní části akce z časového hlediska.

Nakladatelství AF mělo ve srovnání s asi všemi předchozími ročníky rekordní prodeje. Slušné tržby se týkaly i UTOPIA LIBRI. Za oba dny se prodalo bezmála padesát publikací z našeho nakladatelství a podobné množství se poštěstilo také UTOPIA LIBRI. Zvýšený zájem o společnou nabídku u našeho stánku byl znatelný od začátku prvního veletržního dne až do konce toho druhého. Možná i proto, že jsme měli místo skoro u vchodu do výstaviště. Zájemci a zájemkyně diskutovaly, ptaly se na informace související s jednotlivými publikacemi, s hnutím jako takovým a navázaly jsme také nové kontakty pro spolupráci do budoucna.

Mezi námi vydanými publikacemi nechyběly nové tituly jako *Luisa Landová-Štychová revoltující, Válka slov – zapatistické hnutí a jeho globální přesahy* a tou dobou aktuální číslo časopisu *Existence* věnující se anarchistické geografii. První zmíněná novinka je mimo jiné sbírkou článků významné myslitelky českého anarchistického hnutí, která se věnovala sociálním otázkám, ale také byla podporovatelkou rovného postavení zvířat s člověkem, v čemž u nás předběhla své mužské soudružstvo a dobu jako takovou. V hnutí působila především v letech před první světovou válkou. Druhá novinka se věnuje vzniku zapatistického hnutí v mexickém Chiapasu, jeho vývoji, jeho kulturně sociopolitickému experimentu a inspiraci, kterou je pro antiautoritářská hnutí po celém světě. Největší prodejní úspěch zaznamenal zpěvnick *A-pisnička*, dále knihy *Anarchismus: Velice stručný úvod* od Colina Warda, *Válka slov* od Petra Profena Mareše, *Anarchie funguje* od Petera Gelderloose, sbírka Jaroslava Haška *Všivá historie* a kapesní brožura *Anarchismus pro začátečníky*. Prodala se i řada dalších publikací napříč nabídkou.

K rozebrání bylo srpnové číslo nástěnných novin A3 s textem „Kdo miluje genocidu?“, letáky *Kdo jsou anarchistky a anarchisté*, brožury z roku 2023 nesoucí název *Stop ekonomické moci, podpora developerů neřeší bytovou krizi*, vydané naší skupinou u příležitosti tehdy konané stejnojmenné pětidenní kampaně. Tentokrát jsme na místě měl za darmo také několik starých čísel *Existence*, která vyšla do roku 2016. Od UTOPIA LIBRI byly nejžádanějšími tituly *Na této zemi je pro co žít*, což je sborník od širokého kolektivu autorstva, zaměřující se na utrpení Palestinců/ek v konfliktu s Izraelem. Ve velké míře byla nakupována také již loni úspěšná *Autobiografie chobotnice* od V. Despret, dále *Ruský kolonialismus: průvodce* od M. Eristaviho a *Morální panika a represe* od D. della Porta.

Návštěvnictvo bylo zastoupeno napříč všemi generacemi, ale převažovaly velmi mladí lidé a rodiče s dětmi. Pro mnohé představoval LITR program na mnoho hodin a některé jsme viděli přijít v sobotu i neděli. Čas trávil obcházením prodejců, prohlížením jejich nabídky a samozřejmě nákupy, ať už literatury či předmětů různého druhu, jako například obléčení s autorskými potisky od grafičky a ilustrátorky Gabriely Šupíkové nebo třeba karetní hry od nakladatelství Counter Clockwise, mezi jehož počiny patří Kvítlech. Jedná se o starou karetní hazardní hru s původem v Haliči, ze začátku 19. století. „Hra byla poměrně široce rozšířena ve středoevropské židovské komunitě, byla oblíbenou zábavou v rámci oslav svátku Chanuka.“

Konaly se průběžně také rozmanité workshopy zaměřené na různé věkové skupiny i napříč generacemi. Jeden z nich, s názvem FÁZE, také zprostředkoval lokání kolektiv Hlubina a zaměřoval se na poslechová cvičení pro všechny generace. V případě FÁZE šlo o sérii workshopů konajících se v neděli od 13.00 do 16.00 hodin v pavilonu G. V každém ze tří dnů LITRu jich byla spousta a stejně tak výstav, mezi kterými uvedme třeba *Still Life* od umělceva Mashy Kovtna a Šimona Sýkory. Vernisáž se konala v pátek v Galerii XY na Dolním náměstí od 18.00 hodin a výstava byla přístupná veřejnosti v sobotu a neděli přes den v rámci LITRu, pokračovala však i po jeho skončení. Vzhledem k tomu, že část programu se odehrávala mimo budovy v parku, který je obklopuje,

jistě všichni ocenili krásné počasí, které se stejně jako loni také vydařilo. Hezké rozloučení s létem.

Za stabilní prostor na této vzdělávání, zápravou a inspirací nabitě několikadenní akci děkujeme skvělému pořadatelství. Můžeme po vlastních letitých a příjemných zkušenostech všem vřele doporučit návštěvu příštího, už dvanáctého LITRu. Potkáte tam spousty fajn lidí. S námi se také můžete vidět zde nebo na jiných akcích v průběhu roku. (AF-OLOMOUC)

PROTI UMLČOVÁNÍ ANARCHISTVA Z VÝCHODNÍ EVROPY BĚHEM AKCÍ V EU

Anarchistická federace se začátkem listopadu podepsala pod prohlášení iniciované kolektivem běloruského Anarchistického černého kříže. Svůj podpis připojilo dalších devadesát anarchistických kolektivů a jedenáct v hnutí dobře známých osobností. V prohlášení stálo:

*V posledních letech se v anarchistických kruzích objevilo několik organizací a skupin, které z veřejných událostí aktivně vylučují aktivistvo ze Solidarity Collectives, ABC-Belarus a mnoha dalších anarchistických a antiautoritářských organizací. Blokuji jejich (spolu)účast a píší různá „prohlášení“, kde odsuzují práci podporující odpor proti ruské invazi. Základem takového chování jsou často zkreslené představy o postojích aktivistů*ek z východní Evropy k válce. Anarchistvo je obviňováno z toho, že podporuje válku, je militaristické a není dostatečně kritické vůči ukrajinskému státu.*

Podle nás takové chování není hodné anarchistického hnutí – věříme v potřebu dialogu o kontroverzních otázkách. Pokusy donutit anarchistvo, aby říkalo ty „správné“ věci, pokud chce, aby mu západní soudružstvo bylo ochotno naslouchat a finančně přispět, působí jako nátlak. Nepovažujeme aktivitu Solidarity Collectives a ABC-Belarus žádným způsobem za „prováčečné“ nebo jakkoli podporující státní militarismus. Kategoricky odmítáme jakékoli pokusy izolovat anarchistické kolektivy z východní Evropy z diskurzu o otázce militaristické expanze ruského režimu.

Vyzýváme ostatní anarchistické kolektivy, aby ukázaly solidaritu s anarchismem, které tady a teď bojuje proti Putinově a Lukašenkově režimu se zbraněmi a kameny v rukou. Odpor vůči státu není možný bez solidarity, kritického myšlení a dialogu o komplexních politických problémech. (AF)

SOLIDARITU S ANARCHISTICKÝM HNUTÍM V INDONÉSII!

Když jsme před více než rokem informovalx o anarchistickém hnutí v jihovýchodní Asii, na prvním místě v reportu od Simouna Magsalina stála Indonésie. Simoun psal: „V současnosti je anarchistické prostředí na Jávě v Indonésii nejpestřejší, co se týče ekologické rozmanitosti. Můžeme zde vidět podporu anarchistických vězňů, anarcho-syndikalismus, antimonarchistickou agitaci v Jogdžakartě, solidární práci v Západní Papui i anarchofeministické organizování. Objevují se také snahy o založení anarchistické organizace specifického typu. Indonéská vláda je v jihovýchodní Asii ojedinelá tím, že se při potlačování občanské společnosti cíleně zaměřuje na anarchisty*ky. V Indonésii je v podstatě nejvíce anarchistických vězňů v rámci celé jihovýchodní Asie.“

Koncem srpna 2025 došlo v Indonésii k novému výbuchu lidového hněvu a v rozbouraných ulicích samozřejmě nemohlo chybět ani anarchismo. Represivní indonésický režim během nepokojů zavraždil několik lidí a tisíce jich pozatýkal. Jako obětího beránka si pak vybral anarchisty*ky a zahájil na ně doslova lov, a to bez ohledu na skutečné politické přesvědčení stíhaných jednotlivců.

Ve zprávě, kterou jsme na našem webu zveřejnilx 1. listopadu, jsme pak mimo jiné informovali o výzvě k solidaritě, která jmenovala více než 40 anarchistů*ek zatčených v Západní Jávě. Tx jsou obviněnx z účasti v takzvané síti „Chaos Star“, kterou vláda popisuje jako „anarchistickou skupinu podporovanou ze zahraničí“. Podle aktivistického zdroje byla zatýkáni vyvolána příspěvky na sociálních médiích, které ukazovaly akce jako třeba útoky molotovovými koktejly.

Mezinárodní solidarita je zásadní, proto tamní anarchisté*ky vyzývají své příznivce*ky, aby posílali dopisy a pohlednice uvězněným kamarádům*kám, vytvářeli tlak na jednotlivá indonéská velvyslanectví, informovalx o situaci v zemi a dalšími způsoby projevovalx solidaritu s hnutím, které se indonéský režim rozhodl zničit v domnění, že tak vyvolá strach ve zbytku společnosti.

Výzvu vyslyšela také Anarchistická federace, a tak se sešlo několik jejích členů a členek, aby společně vytvořili solidární foto vyjadřující jak podporu lidovému povstání v Indonésii, tak tamnímu represemi zkoušenému anarchistickému hnutí. (AF)

PODZIMNÍ SJEZD AF

Začátkem listopadu 2025 proběhl v Praze řádný sjezd Anarchistické federace. Jde o setkání členstva, které se koná zpravidla dvakrát do roka a je stěžejním rozhodovacím orgánem celé organizace. I tentokrát se vše odehrávalo v úžasné soudržné atmosféře, jakkoli na úplný závěr – jak už to bývá – byla už trochu cítit únava. Rozptýlení rozhodně přinesla skutečnost, že se rokovalo na dvou místech, takže nedlouhý pěší přesun byl příjemným osvěžením. Obdobně příjemné bylo i pohoštění připravené pořádající skupinou AF-Praha, za vyzdvížení stojí zejména domácí veganské párky s hořčicí a chlebem a výtečné rice and curry.

Program sjezdu se příliš neodlišoval od těch dřívějších. V první části se probíraly nutné věci kolem pracovních skupin a pak zejména aktivity, na nichž se členstvo podílelo v období od jarního setkání, a nebylo toho zrovna málo: např. Anarchistický první máj, blokáda Pochodu pro život a feministický Pochod pro život, prudění nacionalistů a bolševiků, zapojení v akcích na MDŽ a v rámci AltPridu, Anarchistický festival knihy, podpora squatu v Papírenské, (ne)volební aktivity, účast na akcích proti genocidě prováděné Izraelem, podpora stíhanému antifasismu či hnutí na Ukrajině, výlep nástěnných novin A3, psaní dopisů vězněným aktivistům*kám v Rusku, zahradnické aktivity, existenční večírek, distra na mnoha akcích... Oproti tomu většina místních skupin konstatovala, že funguje víceméně roztráštěně, nikoli jako

skupiny s pravidelnými schůzkami a společnou koordinovanou aktivitou. Zajímavé byly některé osobní reflexe a z nich vyvozené praktické závěry.

Došlo na shrnutí oslav 30. výročí založení AF. Pod logem výročí vycházel na webu tematický seriál, výročí bylo věnováno podzimní číslo anarchistické revue *Existence*, jehož součástí byla i zajímavá členská anketa, v pražské Eternii jsme neveřejně oslavili narozeniny za kolektivního zapojení a účasti exčlenstva, vznik AF byl připomenut v samostatném proslovu během Anarchistického prvního máje, oněch 30 let bylo prezentováno na přednášce během Anarchistického festivalu knihy a konal se také interní workshop předávání zkušeností. Logickou součástí sjezdu tedy byla rozsáhlá debata o dalším vývoji, která vykristalizovala v rozhodnutí, že si chceme v následujícím období dát čas na reflexi mnoha otázek, a to jak individuálně, tak zejména kolektivně. Jako třeba jak vystoupit z některých opakujících se vzorců, jak efektivněji řešit konfliktní situace, jak dělat některé věci jinak, které aktivity omezit a na jaké se naopak více zaměřit, jak dát některým našim činnostem novou tvář a vnést do nich svěžejší vítr, jak čelit úskalím osobní komunikace... Federace má velký potenciál, což dokazuje řada úspěšných akcí a projektů, přesto jsme se shodli, že dočasné zvolnění nám prospěje nejen jako organizaci, ale také jako poměrně vytíženému aktivistvu.

Je tedy možné, že v roce 2026 nebudeme iniciovat tolik veřejných akcí, přesto počítáme s organizací Anarchistického prvního máje. Pravděpodobně utlumíme naši publikační činnost a naopak se zaměříme na distribuci starších publikací, protože – co si budeme nalhávat – zájem o anarchistický tisk není zrovna moc velký. Také budeme pokračovat v podpoře a podílu na provozu komunitního centra Trhlina. Jako federace teď zřejmě nebudeme organizačně zaštiťovat mnoho akcí, ale budeme se spíše organizovaně přidávat k některým protestům. Ostatní případné aktivity pak budou záviset zejména na angažovanosti místních skupin. Důraz v dalším roce chceme položit na interně zaměřené diskusní a tmelící aktivity.

Je nám jasné, že hledání nových cest bude dost možná na některých místech skřípat

a ne vše bude od první chvíle optimální. Cítíme ale, že abychom se mohl pohybovat kupředu, je třeba občas zvolnit, odhodit staré návyky a nebát se změn. Rádi při tomto procesu uvítáme nové či již známé tváře, které zpravidla bývají také zárukou nových pohledů a podnětů. (AF)

NAPŘÍČ REGIONY

Už několik let se v Plzni konají hc/punkové koncerty pod hlavičkou U Toutatise. Dlouhou dobu spíše komornější dostaveníčka probíhající ve zkušebně a představující převážně kapely české undergroundové provenience vyvrcholily v létě 2025 druhým ročníkem menšího festivalu. S přicházející zimou pak organizátorstvo nachystalo benefiční koncert v klubu Mõovement, a to ve prospěch ukrajinské bojové jednotky Kayfariki Group. Ta je složená z lidí kyjevského undergroundu – tatérů, muzikantů, aktivistů a dalších, které po ruské invazi spojila potřeba bránit vlastní zemi a svobodu. Nejsou to typičtí vojáci, ale lidé, které jste ještě pár dní před válkou mohl vidět hrát koncerty, tetovat nebo stát na demonstracích. Teď stojí na frontě. Kayfariki rozhodně bourají představy o tom, jak má podle ruské propagandy vypadat ukrajinský voják.

Benefici, která se konala v pátek 14. listopadu, jsme se rozhodli podpořit nejen svou účastí, ale také merchem, který by podtrhl poselství akce. S kamarádstvím ze skupiny AF-Praha jsme se domluvil, že dorazí s benefičními tričky a mikinami Kayfariki Group a Solidarity Collectives. Ukázalo se však, že merch Kayfariki Group je rozebrán do takové míry, že zbývá pouhopouhá jedna mikina. Textilii od Sol.Col. ale naštěstí bylo dost, a to hned ve čtyřech druzích a různých velikostech. To pak místní skupina AF doplnila distrem anarchistických publikací. Po pravdě řečeno, merch moc velký zájem nezbudil, lepší to bylo s publikacemi, především s novým číslem anarchistické revue *Existence*, která je věnována 30 letům AF. Největší úspěch pak měly samolepky proti ruskému Z-fašismu za dobrovolný benefiční příspěvek.

S pražským kamarádstvím jsme se v předstihu potkal v nedalekém punkovém baru. V Mõovementu jsme nachystal merch s dis-

trem a těšilx se, až se promrzlý sklepní prostor prohřeje. K tomu naneštěstí za celý večer nedošlo. Při poptávce po nějakých teplych nápojích jsme navíc zjistilx, že na baru nemají ani varnou konvici, takže výsledkem bylo pivo a drink s ledem.

Program měl začínat promítáním dokumentu o Kayfariki Group. To však z technických důvodů neproběhlo, což byla velká škoda. Zbylo tedy jen těšit se na hlavní, tedy hudební část celé akce. Tu odstartovaly víceméně místní kapely. Jako první Cynical Cake Party následovaná partou Kod Kod. Naši výpravu asi nejvíce zaujala skupina Xarkov 7 – řízný hc/punk s ženským vokálem, jenž nenechával v klidu. Vydrželx jsme ještě na strakonické Commodore64, kteří předvedl skvělý výkon vtipně ukončený představením poslední písničky, po kterém zpěvák zjistil, že zbytek kapely to už zabalil. Na programu ještě měly být Blau a Hyacinth, ale to už část naší distroparty natolik reptala na všudypřítomnou zimu, že jsme to předčasně zabalilx i my.

Pak jsme se přesunulx na venkov, zapálilx oheň v kamnech a zahříválx se zevnitř i zvenku... a probíralx všechno možné. Druhý den si účastnictvo z města mělo možnost prohlédnout přilehlou zahradu, odkud si každý odnesl tašku nacpanou jablky a čerstvě sklizenou zeleninou: mangoldem, pórkem, červenou řepou, mrkví a kedlubnami. Bohatá snídaně taktéž oplývala plody samozásobitelsví. Část debat se tedy logicky točila kolem zahradničení a jeho možnosti ve městě, přičemž náдавkem byla do Prahy předána semínka pórku, mangoldu a ačokči.

Vzhledem k tomu, že si připomínáme 30 let od založení Anarchistické federace, je důležité vzpomenout jeden z velmi zásadních projevů takového organizování se. Je jím vzájemné navštěvování se napříč regiony. Jednou z příležitostí potkat se jsou bezesporu federační sjezdy, avšak nenahradí to kouzlo menších neformálních setkání. Skvělou příležitostí vždy byla nějaká forma výpomoci při lokálních akcích spojená s přespáním a posezením, nebo jen využití návštěvy místa, kde se nachází nějaké kamarádstvo. On-line svět nám sice dává skvělé možnosti komunikace, avšak ani zdaleka nemůže konkurovat návštěvám, trávení společných chvil a debatám face to face.

Byl to tedy skvělý víkend, který jsme si společně užilx, nehledě na to, že během benefice se podařilo vybrat 15 000, které obratem putovaly na účet Kayfariki Group. (AF-PLZEN)

AUTORSKÁ BESEDA NAD KNIHOU „DEN RODIČŮ“

Pražská skupina AF uspořádala v neděli 16. listopadu besedu s Dmitrijem a Irinou Petrovovými, rodiči hrdinného anarchistického bojovníka Dmitrije „Lešije“ Petrova ml.

Na úvod připomeňme: Dmitrij „Lešij“ Petrov, Finnbar „Chia“ Cafferkey, Cooper Andrews – tři anarchističtí bojovníci, tři přátelé původem z Ruska, Irska a Spojených států – se vydali se zbraní v ruce bránit ukrajinské město Bachmut před Putinovou agresí jako mezinárodní dobrovolníci. 19. dubna, během urputných bojů mezi wagnerovci a vyčerpanými obránci, přichází zpráva. Naši tři mezinárodní dobrovolníci jsou nezvěstní, missing in action. Nikdy nebyli nalezeni. Ani živí, ani mrtví.

V listopadu 2024 jsme mělx možnost hovořit s Lešijovým otcem během besedy pořádané v AC 254. Nyní Lešijovi rodiče realizovali své evropském turné s knihou *Den rodičů*, která vypráví o jejich synovi a mezinárodních dobrovolnících na Ukrajině. Je o válce, lásce, smrti, volbě a svobodě. S jednou ze svých zastávek se vrátili na stejné místo, kde jsme měli tu čest je přivítat.

Knih *Den rodičů* od Dmitrije Petrova je hlubokým příběhem naší doby. Ukazuje válku jak na mapě bojiště, tak v lidském srdci. Otec se snaží pochopit volbu svého syna, dobrovolníka, který zmizel v boji při obraně Bachmutu před Putinovými okupanty. Jejich přímé i mentální dialogy roztrhané válkou jsou pokusy prorazit skrze ideologie a bolest, aby našly mosty mezi povinnostmi, láskou a propastí neporozumění. Jak může otec mluvit se svým synem, když ho jeho volba vede přímo do epicentra tragédie? Je to poetická fikce, ale ne autorova fantazie. Novelu napsal Dmitrij Petrov starší, který v ní reflektuje skutečný příběh svého syna – etnologa, historika, dobrovolníka a anarchisty, jenž zůstal věrný svým přesvědčením až do konce. Ta-

to osobní tragédie dává naraci nebyvalou hloubku. Jedná se o pravdivý a upřímný příběh pro ty, kteří jsou ochotni zamyslet se nad hodnotou a cenou postoje, povinnosti a svobody volby, aniž by očekával snadné odpovědi. (-BJ-)

DOPISY ZA MŘÍŽE

Ve čtvrtek 20. listopadu 2025 organizovaly Anarchistická federace a Dekonstrukce již druhé psaní dopisů anarchistickým a antifašistickým vězňům. Akce byla dle nás vydařená a tímto podáváme krátký report z události.

Setkali jsme se ve spřáteleném prostoru galerie Nibiru v Přívoze, kam účastnictvo postupně přicházelo, přičemž v 18.30 nám začala přednáška mluvčího, který má zkušenosti s Ruskou federací a s její perzekucí. Domluvený videoprojektor, žel, dorazil až o něco později, a tak jsme improvizovaně alespoň postavili doprostřed místnosti notebook. Dozvěděl jsme se mnoho ohledně dnešní ruské společnosti i ohledně toho, jak se vyvíjí pohled na Ruskem započatou válku. Vedle toho nám byla prezentována různá uskupení a rozličné organizace, které se proti Putinovu režimu snaží bojovat ať už pomocí přímých akcí či solidární a pečující sítě. Zazněla jména jako BOAK, Solidarity Collectives, Solidarity Zone, ABC Moscow, Fires of Freedom atd., načež následovalo představení jednotlivých případů, při nichž bylo odsouzeno a uvězněno ruské anarchistvo, následně byl představen i jednotlivý anarchist*ky, včetně Romana Švedova, který ve vězení spáchal sebevraždu. Na samotném závěru padlo z řad posluchačstva i několik dotazů, a to například ohledně nacionalismu v Ruské federaci, kauzy „Síť“ či trefná otázka na současný jev umlčování východoevropského anarchismu v západních zemích.

Dalším bodem na programu bylo samotné psaní vězňům. Ačkoliv byla akce tematicky zaměřená na ruské vězeňstvo, byla možnost psát i dalším lidem v Evropě. K dispozici byla tedy široká paleta možností v podobě vypracovaného seznamu vězňů s jejich adresami a krátkým medailonkem, který obsahoval jednak příběh jejich uvěznění, jednak informace o osobách samotných. Do Nibiru

dokonce zavítal i jeden člověk bez domova, jenž také využil příležitosti a rozhodl se napsat krátký vzkaz. Dohromady jsme napsali 11 dopisů, některé byly psány kolektivně, jiné individuálně.

Po celou dobu akce byly na samostatném stolečku vystaveny nášivky z dílny Dekonstrukce. Pár lidí si je prohlédlo a já osobně jsem si za drobný peníz dvě nášivky pořídil. Vedle toho mohlo posluchačstvo nahlédnout na výstavu fotografií, které se v Nibiru nacházely. Po programu byl vyřčen spontánní nápad, který se všem zamlouval: Co kdybychom si pustili nějaký dokument? A tak jsme si ještě promítli dokument o Bedříšce, který sledoval i již zmíněný člověk bez domova, poté následoval pofel a otevřená diskuse a povídání.

Myslíme si, že akce byla vydařená, a pohráváme si s myšlenkou, že bychom v Ostravě pořádali psaní dopisů častěji (alespoň jednou za 3 měsíce), protože solidarita a péče má dle nás obrovský smysl. Těšíme se proto na příště. (-HT-)

JÍDLO, DISKUSE A ZÁBAVA

Na začátek stručně představme ideu tzv. Existenčních večírků. Svého času jsme v redakci anarchistické revue *Existence* zauvažovali nad tím, že sice každé číslo věnujeme nějakému zajímavému tématu, ale nedostává se nám zpětné vazby a zároveň není žádný podklad pro to tato témata dále rozvíjet. A tak jsme vždy nějakou dobu po vydání čísla začali pořádát Existenční večírky – otevřená setkání spojená se společnou večeří, besedou a volnou zábavou. Tento formát se nám osvědčil, a tak v něm pokračujeme dodnes, jakkoli jsme si vědomi toho, že je škoda, že se tyto akce konají de facto jen v Praze.

Poslední, podzimní číslo *Existence* vyšlo sice už začátkem října, avšak k němu vztahený Existenční večírek jsme se rozhodli nechat až na závěr roku jako příležitost sejít se ještě naposledy v roce 2025. Pro setkání bylo zvoleno komunitní centrum Trhlina v pražských Nuslích. Tento prostor je totiž kapacitně tak akorát pro formát akcí, jako jsou právě Existenční večírky. Navíc si v něm zájemci*kyne mohou vedle aktuálního čísla *Existence* pořídit také další publikace z Nakladatelství AF

a spřízněných vydavatelů. A navíc je tu – sice malý, ale přesto – prostor pro přípravu občerstvení.

Dřívější večírky se konaly zpravidla ve všední den, tentokrát jsme zvolili sobotu 20. prosince. Za víkendový termín jsme pak byli pochváleni od jednoho přespolního návštěvníka. A opravdu se mezi asi 30 účastnictva našlo vícero těch, co dorazili z větší dálky – Moravy, východních i západních Čech.

Reprezentantstvo redakce a pražské skupiny AF se sešlo na místě už v předstihu, aby mohlo začít připravovat pohoštění a vyhrálo prostor. Nutno říci, že občerstvení se objevovalo na stole umístěném ve středu místnosti ještě dlouho po zahájení o půl šesté večer, a to vždy, když někdo z nově přichozících přinesl něco ze své kuchyně. Ve výsledku toho bylo opravdu dost, takže na hlad si rozhodně nikdo nemohl stěžovat. A po čem ze bylo možné sáhnout? Tak třeba: rizoto s tofu, fazolemi, mrkví a kukuřicí; kukuřičné nachos s úžasným mexickým dipem; chlebíky s různými druhy humusu; šneky z listového těsta s domácím kečupem a oreganem; bábovka na plech s banánem; slaný koláč s cibulí a tofu; domácí kedlubny; nedomácí mandarinky a banány; různé druhy vánočního cukroví a hromada veganských perníčků. K tomu vedle běžné nabídky nápojů přibyl zejména svařák z červeného vína s pomerančem, vaječňák a domácí kombucha.

Samotná beseda začala krátce po šesté představením prostorů Trhliny. Popravdě řečeno, nebyl dopředu připraven nějaký pevný koncept s tím, že se bude trochu improvizovat a dá se prostor přáním návštěvnictva. Udělalo se tedy úvodní kolečko, kde každý*á z přítomných mohl*a říci, jak chce být osloven*á, něco o sobě a co od tohoto Existenčního večírku očekává. Někdo dorazil ze zvědavosti, potkat přátele, na svařák a zábavné historky z minulosti... K té se nakonec upínala většina očekávání: reflexe historie; povídání starší generace; zvědavost, co se dělo kdysi; zpětná vazba...

Bylo se tak hned od čeho odrazit. Slovo si tedy vzal služebně nejstarší člen a začal pěkně od začátku – od vzniku novodobého anarchistického hnutí a jeho konsolidace, která přes mnohé pokusy mimo jiné vedla až k založení České anarchistické federace, tedy dnešní AF. Vedle toho zdůraznil význam

anarchistických časopisů v 90. letech a refletoval specifika různých organizačních pokusů a procesů v rámci hnutí i samotné federace. Tím dal kontext tomu, jak se anarchistické organizování v ČR dále vyvíjelo až do dnešních dnů.

Postupně začal do besedy vstupovat i další svými připomínkami, vzpomínkami, postřehy či dotazy. Díky tomu se rozebraly časté mýty spojené s federací či některá ponaučení spjatá s léty anarchistického organizování. Pokud by někoho tyto body zajímaly podrobněji, stačí sáhnout po posledním čísle *Existence*, kde je jim věnován poměrně rozsáhlý prostor. Došlo také na osobní reflexe a vyhodnocení vlastního dosavadního působení v organizaci. A například člen Zahraničního sekretariátu AF zmínil některé ze svých postřehů ohledně mezinárodní spolupráce a limitů Internacionály anarchistických federací, aby přešel k otázce praktického internacionalismu, jenž funguje v rámci střední a východní Evropy na pozadí solidárních projektů pomoci ukrajinskému odporu vůči ruské invazi. Mluvílo se o dřívějším papouškování postojů přicházejících ze Západu, pozdějším nabývání vlastní sebevědomí v našem prostoru v rámci globálního hnutí a o nárazu na nepochopení či ignoranci od těch, pro něž jsme stále nevýznamná periferie bez vlastní subjektivity.

Nemluvílo se ale jen o AF, zájem byl i o antiautoritářské organizování za konkrétní potřeby, jako je tomu třeba v případě Iniciativy nájemníků a nájemnic. Dalším diskutovaným okruhem byla náborová strategie AF, nebo spíše její absence. V tomto bodě padaly i velmi zajímavé nápady – stejně jako jejich relevantní zpochybňování.

Vedle mnohého dalšího se dostalo i na nějakou tu veselou historku z „dějin AF“. Více jich však zaznělo až po ukončení besedy, když došlo na volnou zábavu, která se – s postupně odcházejícím účastnictvem – protáhla až do půl dvanácté.

Co dodat? Dobře jsme se najedli, podiskutovali a pobavili. A taktéž společně rozloučili s aktivistickým rokem 2025. Budeme se těšit na setkání při dalším Existenčním večírku. (NAKLADATELSTVÍ AF)

ČINNOST ANARCHISTICKÉ FEDERACE V ROCE 2025

Poslední den roku 2025 vyšlo na webu afed.cz tradiční výroční shrnutí aktivit členstva Anarchistické federace s odkazy na tex-

ty, které se na tomto webu za daný rok objevily.

O tom, že se toho neudálo zrovna málo, svědčí mimo jiné brožura s přehledem činnosti AF v roce 2025, která čítá 12 stran A5 a je volně dostupná ke stažení na odkazu <https://www.afed.cz/download/AF2025.pdf>. (NAKLADATELSTVÍ AF)

A3

A3 je projekt nástěnných novin, které zpraviďla každý měsíc vydává Anarchistická federace a vylepují je její členové a členky. Přidat se však může každý, kdo má zájem a rád by šířil A3 ve svém okolí. Každé nové číslo je ihned k dispozici ke stažení v tiskové podobě na webu federace (www.afed.cz).

BARVAMI ŽIVOTA PROTI ŠEDI VOLEB

„... ale příště už opravdu bude lépe. Fakt, věř mi. Přece nechceš, abychom zase měli totalitu,“ praví svobodná matka se dvěma dětmi kolegyni po dvanáctihodinové noční směně v nemocnici.

Už je to (zase) tady. Tento rok, stejně jako každé čtyři roky posledních 36 let, nám údajně hrozí nástup komunismu.

Obchodník s pitnou vodou se hádá s velkouzenářem o tom, kdo z nich je větší nebezpečí pro ves. A v hluku této hádky, křiku přes plot a mračnu létajících pantoflí stojí v publiku tisíce zarmoucených tváří. Spektákl morálky, který má za výsledek pouze čtyři roky nepopsaný papír.

Je potřeba vyřešit zásadní otázky. Komunismus jsme postavili na úroveň nacismu. Teď už jen udržet koryta a zajistit, že bazén s vířivkou zůstane vlažný až do dalšího volebního období. Nebo je libo adresovat aktuální krizi dneška? Ve světě zmítaném válkou, pláčem ukrajinských, palestinských a jiných dětí bratří Slováci konečně přišli s konečným řešením genderové otázky.

Pohlaví jsou pouze dvě a basta. Naše sestry a bratři, kteří se narodili v těle, které nenaplněovalo jejich život štěstím, ale magicky nezmizí. Pouze budou žít utrápení a dále roztáčet kola kapitalismu v systému, který jejich tváře zalévá slzami. Nikdo z nás si nezaslouží, aby se každé otevření dveří stalo podnětem k utrpení.

Pánové a paní v oblecích nerozhodují ve prospěch našeho blahobytu, hlasují pouze tak, aby z našich peněz mohli živit své nákladné životy. Matky, otcové, bezdětní pracující a jejich rodiny je nezajímají. Naše hlasy jsou pro ně důležité, až když skončí v plastové urně.

Lepší svět nevznikne ve čtyřletých cyklech. Nevznikne ani zvedáním rukou a prázdnými sliby v pompézních chrámech demokracie. Skutečná demokracie vzniká každý den na pracovištích, v bytových družstvech a sousedských kolektivech. Bolest způsobená bolševickou totalitou je minulostí, kterou nesmíme zapomenout, ale je už načase se dívat vpřed. Z horizontu zacházejícího slunce skloňme své unavené oči směrem k Zemi. Na té stojí naše obživa, naši přátelé, naše vztahy. Demokracie je to, jak se o Zemi postaráme

tak, aby uživila nás, naše děti a všechny generace, které budou následovat. A věřme, že pánové a paní v oblecích recept k jejímu zachování skutečně neznají.

Z frustrace nevyslyšených hlasů ale přichází další ruka znamenající skutečné nebezpečí. Právce pozvednutá směrem k nebi. Nacismus jsme zastavili a zakázali, ale nevymýtili. Je to jen pár dní, co skupina neonacistů napadla ve Frýdku-Místku pokojný pochod proti rasismu a fašismu. Jednoho muže zbili tyčí tak, že skončil s několikanásobnou frakturou lebky v nemocnici. Útoku se účastnili mimo jiné náctiletí chlapeči, rekrutovaní postaršími pozůstatky devadesátkového neonacismu. Nebezpečí v ulicích se probouzí a jeho tvář je bílá – mluví česky, ne ukrajinsky a je přizívována bídou, frustrací a absencí blízkosti.

Budujme demokracii každý den, pečujme o půdu, jeden o druhého, nevěřme pánům a paním v oblecích, že změní paletu naší každodennosti. Je na nás, abychom sami nanесли barvu do šedi našich dnů.

Prýč s politiky a vládami, nechť si lidé vládnou sami!

KOMU VADÍ ANTIFAŠISMUS?

To, co se děje ve Spojených státech od nástupu Donalda Trumpa do jeho druhého prezidentského angažmá, nemá obdoby. Mezi prvními věcmi, co udělal, bylo omilostnění přibližně 1500 obviněných z útoku na Kapitól, který se odehrál čtyři roky předtím. Mezi obviněnými bylo také množství neonacistických aktivistů, z nichž někteří při útoku jasně vyjadřovali své postoje, například tričky oslavujícími nacistické koncentrační tábory. Zároveň Trump zmírnil tresty 14 členům krajně pravicových skupin. Při nástupu do úřadu tak jasně deklaroval své sympatie pro fašistické postoje. Aby nebyl nikdo na pochybách, dokreslil to tehdy jeho přední podporovatel, miliardář Elon Musk, vzorovou hajlovačkou při prezidentské inauguraci.

Další kroky fašizující americké administrativy na sebe nenechaly dlouho čekat: vyhazovy státních zaměstnanců, jejichž postoje nekorespondovaly s těmi nově požadovanými, tažení proti institucím omezujícím rasistickou segregaci a další formy diskrimina-

ce, likvidace agentur humanitární pomoci a vědeckých středisek zabývajících se například změnami klimatu. To vše a mnohem víc v rychlém sledu krok za krokem. Zanedlouho se stalo standardem unášení lidí na ulici, v jejich domovech, v práci a ve školách agenty ICE. Takoví lidé jsou pak bez vědomí svých blízkých koncentrováni v uzavřených táborech a často deportováni do zemí, kde se ocitají v ohrožení. Když vyšli lidé do ulic protestovat proti takovým praktikám a na obranu svých sousedů, poslal na ně Trump Národní gardu ve snaze odmítavé hlasy násilím potlačit.

Kdyby před lety někdo natočil dystopický film o Spojených státech (fašistických) s takovými záběry, každý by se mu vysmál. Dnes ale úsměvy všem mrznou. Tedy vyjma těch, kteří si takový stav přejí. Mezi ně patří na jedné straně přední miliardáři, pro které je nějaká forma fašistického režimu, otevřeného či skrytého autoritářství zárukou zachování jejich nezměrného bohatství a dalších zisků ve světě propastných sociálních rozdílů. Fašistické režimy, ať už se lišily jakkoli, byly vždy jednotné v praktikách disciplinace pracujících a likvidace odborových organizací, které neovládal přímo režim. Druhým pilířem Trumpovy politiky je kult MAGA (Make America Great Again) vyznávající bělošskou nadřazenost, mužský šovinismus a nenávisť vůči odlišnostem a menšinám všeho druhu. Jeho součástí jsou i otevřeně nacistické organizace.

Fašismus se vždy vyznačoval represí vůči svým názorovým oponentům a jako vždy nejvíce sil věnoval potlačení antifašistické opozice. Ani Trump není v tomto bodě výjimkou. V září dokonce nechal exekutivním příkazem prohlásit „antifa“ za domácí teroristickou organizaci. Není asi třeba dlouze diskutovat, o čem to vypovídá, vezmeme-li v úvahu Trumpovu benevolenci k neonacistům a dalším krajním pravičákům, kteří mají na svědomí násilné trestné činy. Nejenže Trump ve svém tažení proti antifašismu nově zavedl pojem „domácí teroristické organizace“, ale jaksi přehlédl fakt, že „antifa“ žádnou organizací není. Jde prostě jen o zkráceninu výrazu antifašismus/antifašistický. Skutečným důvodem exekutivního rozhodnutí je otevřít prostor pro represivní potírání jakýchkoli antifašistických tendencí způsobem, jenž

rozhodně nebude korespondovat s mnoha zaručenými právy pronásledovaných.

Toto rozhodnutí velice povzbudilo fašistické síly v USA, které si mimo jiné vzaly na mušku progresivní akademické prostředí. Jeden příklad za všechny – profesor Mark Bray zabývající se právě otázkami antifašismu byl nucen po výhrůžkách smrti emigrovat se svou rodinou do Španělska. Vedle toho je pronásledováno studentstvo amerických univerzit za protesty proti genocidě v Gaze, na niž má vláda USA nemalý podíl dodávkami zbraní a další podporou okupačních sil Státu Izrael.

Nacházíme se v době, kdy takřka vymřela generace našich prarodičů či praprarodičů, kteří bojovali proti fašistickým diktaturám ve druhé světové válce. Současní fašisti se antifašistům minulosti už nemusí dívat do očí a jejich nepřítomnost jim umožňuje zrušit poválečný konsenzus, jenž jednoduše říkal, že fašismus je prostě zlo. Stejně tak jsme svědky toho, jak se dřívější odpověď „nikdy víc“ na otázku genocidy mění v prosté odvrácení zraku od probíhajících masakrů.

Pro fašistické vůdce je typické, že se vzájemně obdivují. Můžeme tak sledovat kupříkladu vzájemnou slabost, kterou vůči sobě pociťují Trump, Putin a Orbán. Není divu, že ruské antifašistické hnutí je zčásti ve vězení a zčásti v emigraci. Není divu, že Orbánův režim hostí mezinárodní pochody neonacistů a přísnými tresty stíhá ty, kteří proti nim protestují. A je dobré se podívat, pro koho jsou takoví vůdci inspirací u nás. Svůj obdiv jim vyjadřují zejména partaje, které budou tvořit vládu v následujících letech, přičemž hajlující Turek je jen nejviditelnější maškara z nich. Už jsme od jejich představitelů mohli slyšet, že je také třeba zakázat „antifu“.

My však víme, komu vadí antifašismus. Fašistům! A nebojíme se je tak nazývat.

ANARCHISTICKÁ FEDERACE

Panuje všeobecně rozšířený předpoklad, že anarchie a organizace jsou dva neslučitelné protipóly. Nic však nemůže být víc vzdáleno od pravdy než takové tvrzení.

Není těžké domyslet si, odkud se takový předsudek objevil. Nepřáteli svobodného or-

ganizování stokrát omílaná lež se měla stát pravdou. Slovo anarchie se tak v obecném slovníku často opakuje coby synonymum chaosu, ve skutečnosti ale vyjadřuje jediné: bez vlády.

Autoritáři všeho druhu a jejich poklonkovači se nám snaží namluvit, že společnost není možná bez toho, aby lidem někdo vládl, bez autority, která shora rozhoduje o životě a smrti ostatních. Takové tvrzení však odporuje mnoha společenským uspořádáním, která existovala v minulosti nebo ojedinele – tam, kde nebyla vyvražděna ve jménu údajné civilizace stoupenci nadvlády – i dnes na globální periferii. Tato fakta je snadné zneviditelnit, upozadit, zpochybnit... Pokud třímáte moc, můžete cokoli. Stejně jako je možné ignorovat skutečnost, že v běžném životě spolu dokážeme žít a pomáhat si, aniž by nám nějaká autorita musela zvnějšku cokoli diktovat.

Jenže mezi mnoha lidmi převládá takový nešvar – touha po svobodě a odpor k nepřírozeným autoritám. Chtěli by si vládnout sami. I na to našli nakonec autoritáři – ač se skřípěním zubů a po mnoha bojích – obezličku. Kývli na demokracii – vládu lidu. Ve finále pro ně nebylo tak těžké opít mnohé slovem a dál vládnout lidu. Buržoazní pohádka o svobodných volbách taky není ve své podstatě ničím jiným než v politické rovině výběrem mezi Coca Colou a Pepsi Colou, občas s nějakou příchutí.

A tak nám dál vládnou politické a ekonomické elity, místní miliardáři i globální ekonomické zájmy, které je často velmi těžké vůbec rozklíčovat. Občasná proměna měkkého (zachovávajícího omezeně některé politické svobody) autoritářství v neskrývanou diktaturu (ať vojenskou, náboženskou, bolševickou či fašistickou) při zachování kapitalistických vztahů na pracovišti nám má připomínat, abychom si vážili vrabce v hrsti a nepožadovali něco víc.

Jenže my chceme víc. Chceme svobodný svět bez nepřirozených autorit – jak božských, tak světských. Chceme svět bez vlády. Chceme sami rozhodovat o svých životech a svých komunitách. Chceme samosprávu a společenskou organizaci zdola. Chceme sociálně spravedlivý svět, kde neexistuje hrstka ultrabohatých v kontrastu k většině, která je nucena prodávat svou práci, a když toho není

z nějakých důvodů schopna, tak živořit někde na okraji. Tato naše přání nejlépe vystihuje anarchistická teorie, vize a praxe – proto se také nazýváme anarchisty a anarchistkami, jakkoli si uvědomujeme, že na označení nezáleží, protože důležité jsou principy.

Abychom mohli naplňovat své vize v budoucnosti a utvářet své vztahy a komunity na základě solidarity a vzájemné podpory tady a teď; abychom se mohli vzpírat sociálnímu a ekonomickému útlačku; abychom mohli proti bezohledné nenasytlosti kapitalismu chránit přírodu, zvířata a klima, je třeba se organizovat. A to tak, aby to odpovídalo principům rovnosti, autonomie, svobody vzájemnosti a samosprávy.

To je důvod, proč jsme před třiceti lety založili Anarchistickou federaci. Od té doby se snažíme vzdorovat veškerému autoritářství světa a poslat ho do zapomnění; zpochybňujeme všechny formy diskriminace, útlačku a nepřírozených autorit; bojujeme za svobodnou, zdola organizovanou, samosprávnou společnost. Důležitá je pro nás ale i cesta, kterou jdeme. Tedy způsoby, kterými se organizujeme, a vztahy, které mezi sebou a spolu s ostatními vytváříme. Naším kompasem jsou výše zmíněné anarchistické principy a vlastní rozum spolu se schopností kolektivního dialogu. Tyto nástroje jsou pro nás zárukou nikoli toho, že se nikdy nedopustíme žádného chybného rozhodnutí a že nikdy nebudeme čelit žádnému konfliktu, nýbrž toho, že se nezasekneme v říši zaprášených dogmat a myšlenkové stagnace.

Třicet let se už učíme, poznáváme, debatujeme, propagujeme, posouváme se ve vědomostech, zkušenostech a dovednostech. Anarchismus sám o sobě totiž není cíl, tím je svobodný rozvoj každé individuality. Takový rozvoj ale v podmínkách kapitalistického vykořisťování a odcizení, stejně jako pod botou státního dohledu a represe není možný.

A tak už třicet let vytváříme trhliny v textuře kapitalismu. Trhliny, v nichž je takový rozvoj možný. Trhliny, v nichž se můžeme organizovat, které můžeme propojovat či je po jejich násilném zacelení režimem vytvářet zase jinde. Trhliny, v nichž se můžeme cítit jako sobě rovní, jako svobodní lidé, jimž se naslouchá a s nimiž se počítá, jako ti, kdo se

spolupodílejí na rozhodování o společných záležitostech.

MILIARDÁŘI POTŘEBUJÍ NÁS, NE MY JE

Pojďme si chvilku pohrát s čísly. Pomohou nám totiž odhalit, jak propastné jsou sociální rozdíly ve společnosti. Ukážou nám, jak ohromných rozměrů nabyla ve světě sociální nespravedlnost.

Aktuální „Světová zpráva o nerovnosti“ uvádí zcela jasně, že

- * 10 procent lidí s nejvyššími příjmy vydělává více než zbývajících 90 procent,

- * méně než 60 000 lidí, tedy 0,001 procenta světové populace, ovládá třikrát více bohatství než celá spodní polovina lidstva,

- * nejchudší polovina lidstva získává méně než 10 procent celkových globálních příjmů,

- * 10 procent světové populace vlastní 75 procent bohatství a spodní polovina pouze 2 procenta,

- * téměř ve všech regionech bylo nejmajetnější 1 procento lidí bohatších než spodních 90 procent dohromady,

- * nerovnost v bohatství po celém světě rychle roste.

Jak si taková neuvěřitelná čísla vůbec představit? No vezměme si třeba jeden příklad za všechny: Existuje člověk, který vlastní 3 domy a může si vybrat, v kterém zrovna bude žít. A naproti němu existuje stejně velký dům, do kterého se musí vejít 70 000 lidí, kteří prostě na výběr nemají.

Podobných příměrů by se z výše uvedených čísel dalo vytvořit hodně. Avšak je třeba si velmi naléhavě uvědomit, že nejde jen o nerovnost příjmů a nesouměřitelnost bohatství. Ona malá menšina globálních elit ve svých rukou zároveň třímá bezprecedentní finanční, a s tím spjatou politickou moc. A tuto moc využívá v maximální možné míře, ať už v rámci právních úprav, které jsou této elitě ušity na míru, nebo v případech potřeby i mimo ně. Tomu také odpovídá skutečnost, že v globálním měřítku se bohatství multimilionářů od 90. let zvyšovalo přibližně o 8 % ročně. Nerovnost byla podle zprávy také podpořena globálním finančním systémem, který je na-

staven ve prospěch bohatých zemí, přičemž vyspělé ekonomiky si mohou levně půjčovat a investovat v zahraničí s vyššími výnosy, což jim umožňuje fungovat jako „finanční rentiéri“.

Zpráva také zdůraznila klíčovou roli, kterou hraje vlastnictví kapitálu v nerovnosti emisí uhlíku ovlivňujících klima. Bohatí jedinci přispívají ke klimatické krizi svými investicemi ještě víc než svou spotřebou a životním stylem. Nejchudší polovina světové populace se podílí pouze 3 procenty na emisích uhlíku spojených s vlastnictvím soukromého kapitálu, zatímco nejbohatších 10 procent se podílí na emisích přibližně 77 procenty. Tato nerovnost souvisí také se zranitelností, protože ti, kteří emitují nejméně, tedy převážně obyvatelstvo v zemích s nízkými příjmy, jsou také nejvíce vystaveni extrémním projevům klimatických změn. Zatímco ti, kteří emitují nejvíce, jsou před nimi chráněni.

Miliardářské elity a jejich finanční zájmy jsou bráněny jednotlivými státy před nespokojeností chudnoucího obyvatelstva, a to zpravidla širokou škálou represivních opatření a sociální kontroly. Možné ohrožení rostoucích zisků a naakumulovaného bohatství před těmi, kteří jsou v důsledku toho samého systému vykořisťováni a ožebračováni, vede elity k podpoře a rozvíjení totalitních praktik a často až k příklonu k fašismu. Ty opět mají za cíl disciplinovat plebs a ochránit zájmy kapitálu.

Nemusíme nutně rozebírat globální hlediště současné kapitalistické hegemonie – bez ohledu na to, jestli vzkvétá v pseudodemokratických systémech nebo v těch otevřeně autoritářských. I u nás můžeme vidět, jak miliardářům přirůstají konta a majetky, zatímco v té spodní polovině místní populace se žije z ruky do huby a dost často už i na dluh či bez řádného domova. Nejvýraz-

něji to bylo vidět v době prudkého nárůstu cen energií, kdy si mnozí sáhli na dno, zatímco fosilní magnáti počítali obrovský nárůst zisků. A to jsme ještě nuceni v mediálním prostoru, jenž z velké části opět patří miliardářům, poslouchat jejich kecy, které mají za cíl především manipulovat veřejností ve prospěch vlastních zájmů.

Kapitalismus byl založen na velké krádeži, kdy si ti nejmocnější rozdělili půdu mezi sebe a ostatním k ní odepřeli přístup. Dodnes vidíme dozvuky tohoto procesu, kdy agrobiznys vytlačuje malé zemědělce a domorodé komunity. Nyní kapitalismus spočívá na vykořisťování námezdní práce přivlastňováním si její nadhodnoty, na drancování surovin, ničení životního prostředí a klimatu – tedy na kořistění z budoucích generací. Nájemné, úroky, dividendy jsou legalizované nástroje nelegitimního rentiérského kořistění. Tloustnutí z veřejných peněz, dotací a vyhýbání se daním – to jsou další způsoby, jak převádět bohatství od těch dole k těm nahore. V opačném gardu jsou převáděna jen rizika.

Proč si necháváme tuto do očí bijící nespravedlnost stále líbit? Takováto nesouměřitelná nerovnost není žádný přirozený řád světa, ale naopak jeho znásilnění. Proč nám, obyčejným lidem, stačí poměrně málo ke štěstí, zatímco ti nejbohatší nemají nikdy dost a potřebují mít stále víc a víc a víc. Jejich chování je deviantní, jakkoli se nám ve svých médiích snaží namluvit, že tak je to správné. Jak dlouho ještě po sobě necháme šlapat? I kdyby okrádání naprosté většiny mizivou menšinou probíhalo podle jim na míru napsaných zákonů, neznamená to ani v nejmenším, že je to správné. Ani to, že je to tak navždy.

Vezměme si konečně zpět to, co nám všem patří. Zejména svou důstojnost a budoucnost.

RECENZE

V této rubrice, které je tradičně vymezena závěrečná část Existence, představujeme publikace, ale i třeba filmy, které nás nějakým způsobem zaujaly a s nimiž bychom chtěli naše čtenářky a čtenáře seznámit a inspirovat je k vlastní četbě.

PRŮVODCE RUSKÝM KOLONIALISMEM

Průvodce ruským kolonialismem od Maksyma Eristaviho je jednou z těch knížek, které stojí za to sehnat fyzicky a ne jen stáhnout na netu v pédeefku. Čtvrtá edice vydaná nakladatelstvím ist publishing je totiž pastvou pro oko i v paperbacku. Text doprovází 48 krásných ilustrací od ukrajinského umělectva. V Česku knížku vydalo se stejnými ilustracemi nakladatelství Utopia Libri. Ilustrace jsou žel ale asi na celé publikaci to nejpopovednější.

Důvěru v text samotný jsem ztratil hned při čtení Úvodu od autora. Tam přiznává, že knížka je jen jeho virální Twitter thread zeditovaný do knižní podoby. A při čtení je to naneštěstí poznat. Struktura vět a neustále se opakující (některé téměř v každé kapitole) fráze a slovní obraty na mě totiž opravdu působí, jako bych v ruce držel několik vytištěných tweetů, nikoli knížku z univerzitní knihovny.

Československu (v knize z nějakého důvodu označenému za Česko a Slovensko, i když autor píše výhradně o časovém rozpětí 1945–1968) je v průvodci věnováno celkem 12 vět. Hned v té první autor vyčítá Rusku „invazi do Československa v roce 1945“, což je samozřejmě komické. Celou knížkou se nese podobný liberální patos. Kvalita historiografie se drží někde na úrovni victimsofcommunism.org, a když se podíváme na zdroje, se kterými autor nakládal, není se čemu divit. Ty jsou nenápadně schované za QR kódem na předposlední stránce knížky – ne vypsané v samotné publikaci. Třeba právě kapitola o Československu čerpá z velké části z Radia Free Europe a communisticrimes.org.

Když si všímám autorova ignoranství k nuancím konfliktů, které znám, nezbyvá mi než pochybovat o kvalitě výpovědi o konfliktech, které neznám a jsem nucen brát ho za slovo.

Největší hodnota průvodce je tedy v seznamu kapitol. Těm se podrobněji věnuje předchozí recenze zveřejněná na webu afed.cz začátkem roku 2025. Eristavi nás v 48 jednostránkových kapitolách provází seznamem obětí ruské koloniální moci od začátku 20. století až po dnešní dobu. Od toho se můžete odpíchnout a udělat si vlastní rešerši na témata, která vás zaujmou. Kdy jste naposledy slyšeli o Tannu-Tuva? V průvodci odpovědi nehledejte, to ale neznamená, že bych ho všem apologetům ruské agrese neomlátil o hlavu.

Pokud jsem si z textu něco odnesl, je to skutečnost, jak mezinárodní komunita a Západ poddajně ignoruje, připouští a omlouvá ruské výpady ve snaze „neprovokovat Rusko“. V tomto ohledu se dnes jedná o opravdu velice aktuální čtení.

Eristaviho průvodce je ve výsledku jen Twitter slop maskovaný za knížku, který se dostal na radar knižního světa díky krásným ilustracím ukrajinského umělectva. Jsem rád, že se jim dostalo zaslouženého uznání, a mnohá z děl výtvarníků, jako jsou Sergij Maidukov, Alisa Gots, Nikita Kravtsov, Nataliia Kozeko, Danyl Štangeev, Natašaa Stešenko a Ave Libertatemaveamor, které text doprovází, dnes najdete v ukrajinském muzeu pro současné umění UMCA.

Maksym Eristavi: *Russian colonialism 101. How to occupy a neighbor and get away with it: An illustrated guide*. Ist publishing, 2023. 134 stran, cena 15 \$. K dostání na istublishing.org

České vydání:

Maksym Eristavi: *Ruský kolonialismus: průvodce.*

UTOPIA LIBRI, 2024. 128 stran, cena 280 Kč.

K dostání na utopia.cz. (-GRZ-)

MALÝ PRŮVODCE ZAPATISMEM

Na začátku roku 2025 vydalo Nakladatelství Anarchistické federace pod názvem *Válka slov* publikaci věnovanou *Zapatistickému hnutí a jeho globálním přesahům*, jak zní její podtitul. Stalo se tak u příležitosti jedenatřicátého výročí zahájení zapatistického povstání v jihomexickém Chiapasu, k němuž došlo přesně 1. ledna 1994. Tedy symbolicky ve stejný den, v jaký vešla v platnost Severoamerická dohoda o volném obchodu (NAFTA), smlouva vyjadřující probíhající postup neoliberalní globalizace.

Kniha je nevelkého rozsahu. Její autor – Petr Profen Mareš – se nesnaží o hlubkový popis více jak třicetileté existence zapatistické autonomie, necituje dlouze ze zapatistických prohlášení, ani dopodrobna nevymenovává útoky vlády a vládnoucí třídou podporovaných paramilitárních uskupení proti svobodnému prostoru, jež si původní mayské obyvatelstvo snaží ubránit. Publikace je naopak čtenářsky velmi přívětivá, k čemuž přispívá i to, že mnohé kapitoly jsou stručně shrnuty ve svém závěrečném odstavci, čímž je hezky zobecněno jejich hlavní sdělení.

Autor se věnuje tomu nejdůležitějšímu ve vztahu k novodobému zapatistickému hnutí, a především ho zasazuje do historického, sociálního a politického kontextu. Popisuje, jak se v geopoliticky zapadlém Chiapasu zrodila „první postmoderní revoluce“ a co všechno v sobě pospojovala, včetně mayské tradice, odkazu Mexické revoluce, anarchismu, feminismu a environmentalismu, a to vše v podobě dlouhodobě trvajícího a represím odolávajícího experimentu komunitní demokracie.

„Zapatistické hnutí je exemplární ukázkou lokálního konfliktu, který se stal záhy, díky rozšíření internetu, globálním fenoménem.“ Ano, bylo to právě zapatistické hnutí, které vlilo energii do žil celoplanetárnímu alterglobalizačnímu hnutí, aniž by se ho snažilo utvářet k obrazu svému, nebo se jím naopak nechalo nějak významně ovlivňovat. Vše tak-

říkajíc v duchu hesla „mysli globálně, jednej lokálně“. V knize je tedy věnován prostor i celosvětovému dopadu zapatismu a protestních hnutí.

Ať chceme nebo ne, nejde opomenout důležitou roli vizuálního a intelektuálního symbolu nezapatismu – Subcomandanta Marcose, jenž později přijal jméno Galeano po jednom z padlých zapatistů, aby se následně stáhl do ústraní a nedovolil tak personifikaci hnutí ve své osobě. Najdeme tu také odkazy na jeho knihy, z nichž dvě v minulosti vydalo v českém překladu taktéž Nakladatelství AF (*Nepohodlní mrtví* a *Příběhy Starého Antonia*).

Jednou z neinspirativnějších částí knihy pak je popis utváření zapatistického sociálního myšlení a z něj vyplývající praxe, tedy procesu, který nebyl a vlastně ani nemůže být nikdy završen, jak nám potvrzují například zprávy ze srpnového internacionálního setkání v zapatistické obci Morelia. Jejich „kráčení s otázkami“ je dalším důležitým inspiračním momentem jejich hnutí. Pro anarchistky a anarchisty bude jistě zajímavé počít si o anarchistických vlivech na zapatistické hnutí, stejně jako o žité praxi, která v mnohém odráží právě jejich vize. No a na úplný závěr se autor obrací za stopou zapatismu v českých luzích a hájích.

Pokud jste o zapatistickém hnutí nikdy neslyšeli nebo o něm máte jen rámcovou představu, je pro vás *Válka slov* bezesporu tím nejlepším úvodem. Už proto, že zapatistické hnutí „bylo a je živým důkazem, že politický život se nemusí odehrávat jen na poli oficiální vysoké politiky, ale i... uprostřed nehostinné mexické džungle, a měnit tak národní, ale i globální politické paradigma“.

Petr Profen Mareš: *Válka slov – zapatistické hnutí a jeho globální přesahy*. Nakladatelství AF, 2025. 122 stran B6, doporučený příspěvek na pokrytí nákladů 130 Kč. K dostání na distribučních místech a v e-shopu Roleta2. (-JK-)

LES VRACÍ ÚDER

Na poslední Anarchistický festival knihy v Praze jsem šel s jedním konkrétním záměrem, a to pořídit si knihu *Svět je les, les je*

svět, kterou vydalo nakladatelství Nevim úzce spjaté s brněnským kolektivem Tři Ocásci. Jednak už jsem si potřeboval přečíst nějakou beletrii, ale hlavní roli hrál zájem o autorku knihy – Ursulu Le Guin.

Poprvé jsem se s jejím jménem setkal v anarchistickém časopise *A-kontra* č. 12–15/1993, kam tehdejší redakce v čele s Jakubem Polákem zařadila její povídku „Ti, co odcházejí z města Omelas“, a pak jsem o ní dlouhou dobu neslyšel. Ač Le Guin patří mezi jedny z celosvětově nejproslulejších anarchistek, v rámci českého hnutí byla poměrně opomíjena (věnoval se jí až anarchofeministický zín *Rote Zora* z roku 2019). Anarchistická federace jí zas na svém webu věnovala nekrolog poté, co 22. ledna 2018 zemřela ve věku osmdesáti osmi let.

Ona tedy sebe samu přímo nenazývala anarchistkou, protože dle vlastních slov toho dělala málo, aby toho označení byla hodna. Když jí byla položena otázka, zda jí nevadí, že ji tak lidé označují, prohlásila, že je tím poctěna. Zájem o anarchismus vzešel u Le Guin z pacifistických děl Gándhího a Martina Luthera Kinga. Následně se ponořila do myšlení Petra Kropotkina a byla aktivní v anarchopacifistickém hnutí šedesátých let. Od let sedmdesátých byla literárně velmi plodná, přičemž obsáhla obrovské spektrum progresivních témat. Českému čtenářstvu nebyla neznámá, a to zejména díky fantasy sérii *Zeměměmoří*. Anarchistickou scénu však zaujala nestárnoucím dílem *Vyděděnec*, exkurzí do rozpolcených politických světů představujících paralely soukromého a státního kapitalismu, stejně jako svobodného samosprávného kolektivismu.

Novela *Svět je les, les je svět* (v originálu *The Word for World Is Forest*) u nás poprvé vyšla v roce 1983 jako součást sbírky sci-fi povídek a novel *Experiment člověk* v překladu Jaroslava Veise. Nové vydání pak bylo ve spolupráci s překladatelem a redaktorkou knihy přizpůsobeno současnému jazykovému kontextu. Neraď bych prozrazoval cokoli z děje, takže si v tomto ohledu vypomohu pouze zněním anotace: „Invazivní a vykořisťující Terrané plundrují planetu Athše za účelem získávání přírodních zdrojů pro svůj rozvoj. Proti tomu bojuje domorodé etnikum Athše-anů se svým komunitním, matriarchálním uspořádáním opřeným o snění a způsobem

života propleteným s ekosystémem lesů, jež tvoří většinu povrchu planety.“

Nejednomu čtenáři či čtenářce při četbě bezesporu vytane na mysli podobnost s příběhem filmu *Avatar*. Ačkoli kniha byla napsána v revolučním osmašedesátém roce a poprvé vyšla v originále v roce 1972, je až zarážející, jak moc je stále aktuální. Svým způsobem byla součástí dobové reakce na válku ve Vietnamu, avšak dnešní čtenářstvo v ní může nalézt mnohé z toho, co nás trápí v přítomnosti. Najdeme tu dehumanizační postoje tak blízké současnému genocidnímu a fašizujícímu řádění v různých koutech světa, stejně jako na růžovo natřený obraz téhož projevu se nadřazeným paternalismem a vykořisťováním podle „etických“ pravidel. Zamrazí ze syrovosti útlaku, který dnes zažívá mnohé domorodé obyvatelstvo, kořistění přírodních zdrojů a devastace ekosystémů i celé planety za účelem zisku a civilizační nenažranosti. Podobně rezonuje problematika nespravedlností spojených s kolonialismem a osadnictvím.

Na druhou stranu dává novela také naději, že odpor je možný. Navzdory autorčině příklonu k pacifismu je ale jasné, že bez násilí (a to i celkem bezohledného) se takový odpor jeví jako naprosto jalový, neúčinný a sebevražedný. I zde tedy kniha dává zajímavé podněty k zamyšlení.

Žánr sci-fi má velký potenciál podněcovat myšlenky, které se vztahují k reálnému světu. Dost možná jsou příběhy z daleké budoucnosti a dalekých světů mnohem přístupnější cestou k takovému rozmyšlení než vyprávění skutečných příběhů, které se dějí na naší planetě tady a teď a před nimiž mnozí raději zavírají oči.

Ursula K. Le Guin: *Svět je les, les je svět*. Nevim, 2024. 200 stran, cena 290 Kč. K dostání na triocasci.cz nebo roleta2.cz. (-JK-)

ODKAZ PLNÝ BOJE A OTÁZEK

„Nikdo sem nepřišel prohrát,“ hodnotí autor jeden z prvních výrazných střetů mezi anarchisty a naziskinheady v roce 1991, kterého se však vzhledem k věku ještě osobně nezúčastnil. Ač v těch pár krátkých větách (ty vůbec provázejí celou knihu a dodávají jí na

dynamičnosti) to vypadá na akci plnou odhodlanosti, skutečnost byla trochu složitější. Při útoku neonacistů značná část anarchistické demonstrace, vesměs mladých punkeřů*ek, vzala nohy na ramena a pelášila pryč. První linie zůstala a bojovala. A právě o osobní zkušenosti s působením v dalších proměnách této „první linie“ autonomního či chcete-li autautoritářského hnutí/scény je kniha *Krev. Kruh. Černá*, kterou letos vydalo Nakladatelství Deník Alarm.

Její autor Radek Wollmann v ní popisuje, jak některé stěžejní události tohoto těžko ohraničitelného hnutí, při nichž byl aktivně přítomen, tak i epizody ze svého života, které se ke scéně přímo či nepřímo vztahují. Zpočátku zejména ty, které na něj měly nějaký formativní vliv. Není to pokus o nějakou historiografii, ale jen příspěvek osobního vhledu, jenž neaspiruje na chronologickou přesnost. Zároveň nejde jen o sbírku citlivých akčních historek, ale o hlubší zamyšlení nad vlastními názory, slovy a činy, o uzavření určitých životních a aktivistických kapitol a vyřešení mnoha osobních i obecných otázek.

Můžeme nasát atmosféru první poloviny 90. let, kdy došlo k většině rasistických a neonacistických vražd od roku 1989 do teď a kdy bylo kvůli řádění novodobých nácků často nebezpečné jít po ulici s jinou barvou pleti či výrazným projevem příslušnosti k nějaké subkultuře. „A tohle byla jedna z věcí, kterou jsme se rozhodli zvrátit. Každého jednotlivého neonacistu vytáhnout z davu na světlo, nafotit, opatřit jménem, bydlištěm, příběhem, soupisem útoků, které má na svědomí. Znat jeho vazby, míru jeho zapojení v politice nebo pouličním násilí. Tvář a jméno. Konkrétní neonacista, konkrétní násilník, konkrétní pachatel. Konkrétní terč.“

Radekův příběh se pořádně rozjíždí rokem 1997 společně s obsazením squatu Zenklovka, jenž neměl dlouhého trvání, ale třeba ve mně osobně zanechal jedny z nehlubších dojmů. Pokračuje obsazením vily Milada a bojem za jeho uhájení vůči represivním snahám. Popisuje, jak s ostatními „tápali a zkoušeli věci (znovu) vynalézat sami“. Nevynechá proslulou Global Street Party ani První máj 1999, kdy fyzické čistili ulice od odpůrců neonacistů, kteří pak mohli projít pod jejich ochranou Prahou. Angažuje se ve Food not Bombs při pomoci lidem bez domova.

Zapojuje se do antifašistického hnutí, přičemž narazí na nepochopení od převážně liberálního okolí. Tady se ponoří opravdu hluboko, když monitoruje zevnitř neonacistické koncerty a zároveň se angažuje na poli militantního antifašismu. „Výchozím bodem byla obrana svobodného prostoru. Svobodného prostoru pro alternativní kulturu i alternativní politické proudy. Svobodného prostoru pro lidi jakékoli barvy pleti, sexuální orientace nebo vyznání. Svobodného prostoru pro diskusi a vyjádření názoru.“

Nejde o žádná heroická vyprávění, přestože často jen málokdo byl schopen takového nasazení a otevřeného rizika. Vystává nejedna otázka, je třeba překonávat strach a v neposlední řadě není těžké nepříjemně narazit: „Rentgeny, sádry na obou rukách, obličej naběhlý, deformovaný na místech, kam dopadaly rány tyčí, obrovské žlutofialové boule.“ Podobné riziko přichází, i když se autor rozhodne provozovat punkovou hospodu. Přitom vedle pevných kamarádství zažívá i pozérství různých „hrdinů“ či trapnost světa fotbalových chuliganů.

Nechybí ani autorův pohled na sebe jako na otce, včetně představení problémů spojených s náhradním rodičovstvím. „Ustavičná práce, ustavičná péče, ustavičný smysl, ustavičná radost – ale i ustavičná vyčerpanost a mnohdy bezradnost.“

Poslední část knihy je pak věnována trpké současnosti, zejména rozhořčení nad genocidou prováděnou Izraelem na palestinském obyvatelstvu. „Podivný pocit, už nehlídat koncerty před neonacisty, ale přednášku izraelského historika před případným narušením ze strany sionistických obhájců apartheidní politiky Státu Izrael. To jen ilustruje, že je potřeba vždy o hodnotách uvažovat bez ohledu na strach, nálepky a národnosti.“ Je prostě třeba „bojovat s rasismem i tam, kde je pachatelem včerejší obět“.

Při četnách vzpomínkových knih, které se dotýkají míst, lidí, událostí a prostředí, které jsem měl možnost poznat či zažít, si vždycky říkám, jak je asi vnímá někdo, kdo tuto zkušenost nemá. Kniha *Krev. Kruh. Černá* je však barvitá a osobitá a i přesto, že se věnuje konkrétní době, je svým způsobem nadčasová. Ukazuje totiž, že ke zlu se nesmí mlčet navzdory pohodlnosti, strachu či rizikům, která to může přinášet. Ukazuje, že vždy ne-

musíme být úspěšní, ale je třeba se umět oklepat a jít dát. Ukazuje, že nejde o to být hrdina*ka, ale stačí jednat tak, abychom se sami sobě mohli podívat do očí. Ukazuje, že nemusíme mít ve všem 100% jasno, ale je možné kráčet s otázkami. Ukazuje, že „na každém malém hlasu záleží. Jakémkoli.“

Radek Wollmann: *Krev. Kruh. Černá*. Nakladatelství Deník Alarm, 2025. 263 stran, cena 400 Kč. K dostání na eshop.denikalarm.cz. (-JK-)

NĚMECKÝ BIČ ANTI-„ANTISEMITISMU“

Představte si, že ve vedlejším bytě bydlí rodina zatížená temnou minulostí. Mladší bratr otce rodiny, jenž později spáchal sebevraždu, šikanoval děti z vedlejšího domu, a to opravdu tím nejhorším způsobem, až se musely odstěhovat do jiného města. Tam se nastěhovaly do domu, odkud část původních obyvatel násilím vyhnaly a zbytek šikanují způsobem, který není daleko od toho, co samy kdysi zažívaly. No a otec rodiny, jelikož má černé svědomí, jim posílá všemožnou podporu, brání a překrucuje jejich počínání. A když se jeho vlastní dítě ozve s tím, že podporuje něco opravdu špatného, nafackuje mu a nakáže domácí vězení.

K tomuhle by se dal připodobnit příběh současného Německa. A pokud vám vadí zjednodušující zkratky, není od věci podívat se podrobněji, jak to s tím umravňováním nesouhlasných projevů je doopravdy. Právě o tom je kniha Donately della Porta *Morální panika a represe s dovysvětlujícím podtitulem Zneužívání boje proti antisemitismu v Německu*.

Autorka tu na velmi konkrétních příkladech ukazuje, jak je jakákoli kritika Státu Izrael a jeho nakládání s původními obyvateli Palestiny delegitimizována ze strany politiků a médií s odkazem na antisemitismus. Jenže tímto hrozivým pojmem už neoznačují to, co v minulosti tak nechvalně znamenal, tedy nenávisť vůči Židům a Židovkám. Dnes se tomuto označení v ústech německého establishmentu nevyhnou často právě ani oni – pokud si tedy dovolí říct něco kritického směrem k Izraeli. Je zajímavou otázkou, proč Německo při svém vyrovnávání se s nacistickou minulostí nepřijalo jako základní pre-

misu odsouzení jakékoli genocidy, rasismu a fašistických praktik. Místo toho si zvolilo jednu (nejviditelnější) skupinu, která za třetí říše trpěla, navíc jen tu dnes skrytou za konkrétním státním útvarem, a de facto jí přísahalo neochvějnou podporu děj se co děj navzdory očividným zločinům proti lidskosti. (Jedním dílkem skládačky je bezesporu i byznys – Německo je po USA největším dodavatelem vojenského vybavení Izraeli.)

Německý establishment tak ponechává stranou statisticky převládající antisemitismus ultrapravice a oproti tomu neváhá násilně reagovat vůči nenásilným propalestinským protestům, ani šikanovat umělce, akademiky, intelektuály a pokrokové organizace, kteří jsou k Izraeli kritičtí či mohou vyprávět příběhy z území, kde řadí izraelští okupanti. „Boj proti antisemitismu, původně podporovaný progresivní občanskou společností, se proměnil v budování státního aparátu a oficiální mocenské struktury, které jej přetvořily v nástroj rasizace a represe.“ To, co se v Německu v tomto směru odehrává, vztahuje autorka ke konceptu morální paniky a zaměřuje se na „podnikatele v oblasti morální paniky“, podoby jejich intervencí a důsledky jejich jednání. Morální panika přitom funguje jako nástroj pro zintenzivnění sociální kontroly. Díky tomu jsme se dostalx do zcela absurdní reality, kdy „za antisemitské bývá kvůli kritickému postoji k Izraeli považováno i humanitární rozhořčení nad utrpením civilního obyvatelstva v Gaze“.

Nejde ale jen o Německo. „Podobné kampaně morální paniky byly v poslední době zaznamenány také ve Francii, Rakousku, Švýcarsku, Velké Británii, Kanadě a snad nejvýznamněji ve Spojených státech.“ Odtud se dostáváme k otázce, jak je tomu u nás. Na to odpovídá doslov „Z pohledu sedmácté spolkové země“ z pera Evy Svatoňové a Ondřeje Slačálka.

Donatella della Porta v pouhých pár odstavcích zmiňuje tzv. antideutsche uskupení, která se již v minulosti nechvalně zviditelnila v rámci německé radikální levice a vyznačují se „nenávisí k muslimům jako rozeným antisemitům, nemluvě o znepokojujícím oslavování izraelského násilí na Palestincích, které je rámováno jako „antifašismus““. To ve mně vyvolalo vzpomínku, jak jsme se v Berlíně s kamarádkami z Československé anar-

chistické federace účastníků v dubnu 2002 „Crossover semináře“. Jedním z bodů programu byla beseda se dvěma Palestinkami. Na akci nakráčelo několik mužů, kteří jim začali po nějaké době evidentně nadávat a cosi vyřvávat v němčině. Ač jsme bylx připravenx na případnou konfrontaci, místní čekalx, až narušitelé opustí místnost, a pak se nám se zjevným studem za to, co právě proběhlo, zdráhalx přeložit, co to vlastně křičeli. Zbyla jen otrávená atmosféra a čerstvý nápis u záchodků „Ať žije Stát Izrael“. Jestli nyní naráží protirasistické hnutí v Německu na institucionální proizraelskou šikanu, těžko říct, jak si s ní poradí, když to porádně nedokázalo ani takřkájkaj ve vlastních řadách.

Donatella della Porta: *Morální panika a represe. Zneužívání boje proti antisemitismu v Německu.* UTOPIA LIBRI, 2025. 184 stran, cena 290 Kč. K dostání v e-shopu Roleta2. (-JK-)

OPRAVDOVÝM JÍDLEM PROTI MATRIXU

V létě jsem si během čekání na plzeňském nádraží krátil dlouhou chvíli v tamních knihkupectví a v knihách se slevou jsem objevil titul *Jezte opravdové jídlo*. Za 19 korun mi to přišlo skoro zadarmo (nenechte se ale zmást, běžná cena na internetech je stále 399 Kč) a svým způsobem mě publikace po zběžném prolustování zaujala. Doma jsem ji odložil a po nějaké době poslal dál, abych ji při jedné návštěvě opět objevil, na chvíli se začel a vzal si ji zpět. Asi chtěla svůj čas, jelikož se tak stalo v době, kdy jsem se začal trochu zajímat o to, co a v jakých poměrech vlastně jím, protože jsem usoudil, že je přeci jen už na čase začít trochu víc dbát o tělesnou schránku.

Po přečtení mi došlo, že by nebylo od věci připravit nějakou recenzi už proto, že jde o pěkné doplnění tématu anarchistické revue *Existence* č. 2/2023 na téma „jídlo“, nebo přesněji: politické rozměry jídla.

Autorem knihy je Carlos Ríos, dnes 35letý španělský nutriční specialista, který stál u zrodu realfoodingu, hnutí, které se snaží vytlačovat z jídelníčku nezdravé průmyslově zpracované potraviny. A také tvůrce ve Španělsku populární aplikace MyRealFood.

Hned od začátku se s tím moc nepáře a stravování v moderní průmyslové společnosti označuje za Matrix. „Když prohlédnete, když dokážete opravdu uniknout, teprve pak zjistíte, že naši svobodu volby ve skutečnosti podmiňovala a vedla řada faktorů, které jste dřív nevnímali a které jsou dílem průmyslu, jenž vyrábí nezdravé produkty a upřednostňuje své vlastní ekonomické zájmy před vašim zdravím.“

Přiznává, že ač byl – velmi vlažným – studentem dietetiky, ke skutečnému zájmu o obor ho přivedla až jeho babička. Ta totiž ovládala „umění vybírat základní, minimálně zpracované potraviny, v kuchyni je nakombinovat a vytvořit prvotřídní pokrmý“. A právě v takových znalostech tkví opravdové tajemství zdravé výživy.

Ve své knize pak odhaluje mnohá zastaralá výživová doporučení, kritizuje úzké zaměření na součty nutrientů a kalorií, a především tepe do ultrazpracovaných potravin. Oproti nim jsou skutečné potraviny „sofistikované směsi stovek sloučenin a látek, které působí synergicky a vyvíjely se milióny let v koexistenci s organismy, které se jimi živí, a v koexistenci s okolním prostředím. Prospěšné účinky potravin jsou tedy výsledkem milióny let trvajícího procesu přirozeného výběru, a nikoli samovolným výtvozem vzniklým ze dne na den.“ Opravdové jídlo je tedy to, na něž jsme dobře adaptovaní.

V první řadě se autor zaměřuje na argumenty, proč je třeba založit naše stravování na zdravém jídle. Velmi podrobně a s odkazy na mnohé studie si vezme na paškál rafinované rostlinné oleje, přidané cukry, rafinované mouky, soli, přídavné látky a kontaminanty. Nejenže se dozvíte, jak mohou působit na vaše tělo, ale také jak mohou celkově ovlivňovat vaše stravování a preference.

Rozsáhle se pak věnuje nemorálnosti marketingových technik zaměřených na vyšší prodej průmyslově zpracovaných potravin. „Marketing, který Matrix používá, je agresivní a má k dispozici mnohamilionové financování, jež mu umožňuje trvale vyvíjet tlak na člověka všemožnými nevybíravými prostředky... Je dokonale promyšlený, protože se může spolehnout na nejlepší odborníky. A je značně účinný.“ Kapitola je v mnohém opravdu poučná, jelikož se zabývá tím, jak lze prostřednictvím vědeckých me-

tod (neuromarketing) manipulovat naše rozhodování. A co hůře, rozhodování a utváření návyků těch nejmenších. K tomu se přidává všudypřítomnost (ultradisponibilita) ultrazpracovaných potravin i skutečnost, že „vlády rozvinutých zemí... nepřímo skrze financování a subvencování surovin, z nichž se ultrazpracované potraviny vyrábějí, podporují i jejich stále rostoucí spotřebu“. Navíc jsou nové průmyslové produkty často „určeny k tomu, aby dokázaly hacknout naše vnitřní mechanismy nasycení“ a „ultrazpracované potraviny můžeme směle označit za návykové“.

Podářilo se také zcela převrátit kulturní vzorce a vytvořit zvrácenou normalitu, takže pokud takové potraviny někdo odmítá a preferuje opravdové jídlo, je na něj často pohlíženo jako na „posedlého extremistu“ – označení, které si nejednou vysloužil i sám autor knihy. Ten na to reaguje: „Já nechci být normální. Normalizovali jsme spotřebu ultrazpracovaných potravin do té míry, že jsme nakonec normalizovali i výskyt chronických onemocnění, která tyto výrobky způsobují. Podle statistik je normální, že v dnešní době kterýkoli člověk nad šedesát let čelí některému z rizikových faktorů spojených s kardiovaskulárními chorobami, psychickými poruchami a onkologickými onemocněními.“

Ačkoli je to kapitalistická nenasytnost, která manipuluje naše volby a návyky, vina bude nakonec svalena na vás s tím, že si za své nemoci můžete sami. Přitom vám při podstrkování dlouhodobě škodlivého jídla a obraně svých zisků bude potravinářský průmysl donekonečna omílat, že nikdo nemůže omezovat vaši svobodu. Jenže „žádná spotřebitelská svoboda neexistuje, dochází-li dnes a denně k manipulaci s informacemi a k vytváření prostředí, v němž je stále obtížnější nejíst nezdravé produkty“.

Autor konstatuje, že opravdové jídlo je ve výsledku dražší. Nemuselo by, ale zas to vyžaduje „výchovu a soustavný trénink, což jsou věci, jichž se obyvatelstvu s nízkými příjmy nedostává“. Důležitým faktorem je také čas potřebný na přípravu opravdového jídla, jehož se přetíženým pracujícím opět nedostává. Takže nakonec prostředí, v němž se narodíte, rozhoduje o vašich nepřenositelných (civilizačních) chorobách více než vaše genetik.

Se škodlivostí ultrazpracovaných potravin je to jako s tabákem – i jeho nadměrné konzumaci napomáhaly tři aspekty: reklama, dostupnost a sociální akceptace. Jenže lobby potravinářského průmyslu se mnohé naučila od té tabákové. Popis jejich vlivu, manipulací a zasahování do vědeckých poznatků mi v mnohem připomněl knihu Vojtěcha Pecky *Továrna na lži: výroba klimatických dezinformací*. Obdobně jako fosilní průmysl i „firmy na výrobu průmyslově upravených potravin rozprostírají svá dlouhá chapadla a infikují společnost na jejich nejcitlivějších místech s cílem udržet ji lapenou v Matrixu. Průmysl ultrazpracovaných potravin zamožuje vědu, výchovu a vzdělávání, politiku i sdělovací prostředky.“ A opět to dokládá nespočet příkladů a odkazů.

„Je nutné, aby v našem potravinovém a živovém systému nastala změna. Radikální změna. A k ní může dojít jedině prostřednictvím sociálního hnutí.“ Proto vznikl realfooding: „Jde o revoluci bojující znalostmi a uvědoměním proti temným stránkám potravinářského průmyslu.“ Jde o „umění kombinovat opravdové jídlo a respektovat přitom, pokud je to možné, nejen místní gastronomii, ale i lokální obchodní síť. Protože... kromě toho, že pomáháte vlastnímu tělu, pomáháte také ostatním ve své obci, místní výrobce potravin i životnímu prostředí.“

Carlos Ríos: *Jezte opravdové jídlo. Jak změnit své stravování a dosáhnout lepšího zdraví*. Dobrovský, edice Via, 2023. 384 stran. (-JK-)

SOCIÁLNÍ ROZMĚR PERMAKULTURY

Když se řekne permakultura, ti znalejší si představí zahradičení, které je pokud možno bezúdržbové, promyšlené v souladu s pozorováním přírodních procesů, se spoustou mulčování a s absencí chemie. U nás rozhodně není tento směr přístupu k zahradě neznámý, ale zpravidla se drží právě jen té zahrady. Přitom jedním z rozměrů permakultury je i ten sociální. A ten se naneštěstí v naší individualizované společnosti opomíjí.

Větší povědomí o tomto rozměru by mohla přinést kniha Looby Macnamara nazvaná *Vztahy bez hierarchie (Liďe a permakultura)*,

kteřou vydal Walden Press. Ten se opakovaně prezentoval na pražském Anarchistickém festivalu knihy, kde jsem si knihu pořídl. Slovy samotné autorky „knihy přináší informace o tom, jak můžeme využít permakulturní myšlení a design k vytvoření své vnitřní harmonie i harmonie s ostatními. Odhalíme, jak lze vidět věci jinak, najdeme nové cesty, jak přistupovat ke svým životům, pečovat o sebe, chovat se soucitně k ostatním lidem a udržet si naději v budoucnost lidstva.“ Jde tedy o takový manuál, který ukazuje, jak nenásilně ovlivňovat své okolí na základě permakulturní etiky – péče o přírodu i člověka a spravedlivého sdílení.

Knihy je nejen velmi vkusně zpracovaná, ale obsahově také dobře strukturovaná a návodná, i když na několika místech možná až v moc obecné rovině. Autorka ale rozhodně nepředkládá žádná univerzální řešení, jelikož ví, že jak každá zahrada, tak i každý člověk je unikátní a vyžaduje vlastní plán.

Pro ty, kdo o permakultuře neslyšeli, řekněme, že jejími rysy jsou učení se od přírody, celostní myšlení, orientace na řešení, designový systém, zaměření na spolupráci a vytváření hojnosti a vztahů. To s sebou nese respektování limitů spotřeby, sdílení přebytků, a zejména převzetí zodpovědnosti oproti rezignaci. Mnohé z řečeného je často jako vystrížené z anarchistické brožury. „Když objevíme, jak jsme na sobě navzájem závislí, budeme se chtít podporovat. To neznamená, že musíme být všichni těmi nejlepšími přáteli, ale znamená to, že se můžeme respektovat, spolupracovat a koexistovat i s našimi rozdíly, než abychom soutěžili nebo se snažili smazat své odlišnosti.“ Jsou pak tři oblasti, jak dosáhnout „velkého obratu“ – akce proti škodlivým aktivitám; tvoření alternativ a regeneračních aktivit; a nakonec změna v tom, jak vnímáme svět a své hodnoty.

Abychom se mohli starat o ostatní, musíme v první řadě umět pečovat sami o sebe. Hojnosti pak dosáhneme zejména tím, že si budeme vážit toho, co máme, spíš než si stěžovat na to, co nemáme. Je tedy potřeba se nejprve zaměřit sami na sebe (v permakulturním designu jde o tzv. zónu 00). „Tím, že o sebe pečujeme, dáváme najevo, že známe svoji hodnotu, a posilujeme svou sebedůvěru. Sebepoznávání nás učí zároveň poznávat i svět a ostatní lidi, učíme se empatii a vcí-

tění, takže dokážeme lépe naslouchat a lépe vnímat jejich potřeby.“ Změny dosáhneme změnou stávajících individuálních i kolektivních vzorců a tím, že se posuneme za okraje své komfortní zóny. Autorka věnuje prostor také otázce fyzického, emočního a duševního zdraví. Předkládá mnoho zajímavých myšlenek, návodů a citací k zamyšlení, a tak lze říci, že po přečtení knihy už není člověk úplně tím samým jako před jejím otevřením.

Další kapitola je zaměřena na vzájemné naslouchání, protože komunikace je klíčem ke vztahům. Macnamara ukazuje, jak v souladu s permakulturní etikou jednat s druhými, řešit konflikty, předcházet hádkám, poskytovat zpětnou vazbu, pečovat o vztahy, vnímat potřeby druhých, dávat a přijímat... Záměřuje se na fungování ve skupinách, na role v nich, jejich kulturu a pravidla..., stejně jako na procesy diskuse, rozhodování, facilitace... V části o životě ve společnosti se dostáváme do obecnější roviny, což je úskalím kapitoly. Přes zjevné přínosné postřehy a chvályhodné návrhy a vize vidím problém v tom, že je na současný systém nahlíženo jako na reformovatelný, jako na systém, který může být změněn případnými alternativami, a to bez důrazu na to, jakými silami a zájmy je utvářen, a na to, že se tyto síly budou (třeba i násilím) změně bránit. De facto se tu vychází z předpokladu, že nikdo nebude záměrně stát v cestě budování komunitních alternativ, ani jejich rozšiřování do celospolečenského kontextu. Předpokládá se, že díky našemu úsilí jsou „naše vlády pak schopny lépe reagovat na úrovni politiky a zákonů. To všechno povede k lepší spolupráci lidí a vlády při budování světa, po kterém toužíme.“ Tímto ultranaivním přístupem jak z dětské čítanky občanské výchovy dostává jinak velmi inspirující kniha přímo od autorky obrovskou ránu pod pás. Jako by ani nežila ve Velké Británii, kde vlády – ať už jakékoli strany – na lidi zvysoka kašlou. A ještě se jich zastává: „Respektujeme jejich dovednosti a vůli vykonávat úkoly, které vyplývají z jejich funkce a které bychom možná dělat nechtěli.“ A celé „vztahy bez hierarchie“ jsou rázem tytam.

Looby Macnamarová: *Vztahy bez hierarchie (Liďe a permakultura)*. Walden Press, 2022. 340 stran, cena 490 Kč. K dostání v e-shopu Roleta2. (-JK-)

Nakladatelství Anarchistické federace

ANARCHISTICKÁ REVUE EXISTENCE

2/25 30 LET ANARCHISTICKÉ FEDERACE

Ponaučení z interních dějin federace •
Na federační oslavě • Sdílení zkušeností •
Proč je důležité se organizovat? • Jak jsme
slavili První máje • Jak jsme zachraňovali
regionální tratě • Tři ponaučení • Čas vlků.
Aneb o impériích, idiotech a autonomii •
Lidstvo není parazit • M. L. Berneri: Zrušení
vlastnictví • O. Alberola: David Graeber
a anarchismus • Kapitalismus nedává šanci
každému – ale anarchismus by mohl • Příběh
českého anarchismu • Minulost jako zdroj
imaginace...

1/25 ANARCHISTICKÁ GEOGRAFIE

Clark: Anarchistické kořeny geografie •
Springer: Proč musí být radikální geografie
anarchistická? • Městský design, bydlení
a autonomie • Kropotkin: Čím by měla být
geografie • Gordon: Bioregionalismus •
Dekoloniální atlas • Kašlat na teorie • Ibáñez:
negativita a pozitivita v anarchismu:
neoddělitelná, i když protichůdná dualita •
Brom: Anarchismus v mainstreamu •
Zephaniah: Proč jsem anarchista •
Nenecháme se zastrašit! • Kam míří svět
s Trumpem?...

2/24 ANARCHISTICKÁ PEDAGOGIKA

A. Strelcov: Anarchisté o vzdělávání
• F. Ferrer: Obrození školy • Filozofie
anarchistického vzdělávání • Svobodné
vzdělávací projekty • Inspirace Freirem •
Pryč se školou! • V. Tomek: Colin Ward
o vzdělávání • Antro: Revoluce je
pedagogická • W. Price: Co se můžeme naučit
od Colina Warda? • S. Rubeš: Jak jsme poprvé
nakopali náckům prdel • Y. Tarinski:
Představa demokratických a ekologických
měst • Tragikomédia pod Tatrami...

RADIKÁLNÍ BUDDHISMUS

L. LANDOVÁ-ŠTYCHOVÁ REVOLTUJÍCÍ VÁLKA SLOV

ANARCHISMUS: VELICE STRUČNÝ ÚVOD BEZVLASTIE

CHARLOTTE WILSON

VŠÍVÁ HISTORIE

JEDU DO MAGADANU

RICARDO FLORES MAGÓN

ANARCHISTICKÁ ETIKA

VZPOMÍNKY ANARCHISTKY

RADIKÁLNÍ BUDDHISMUS

ANARCHIE FUNGUJE

PARALELNÍ SVĚT V BARVĚ

OCELOVÉ STOLETÍ

PŘÍBĚHY STARÉHO ANTONIA

DENÍK KONFIDENTA

DĚJINY ANARCHOSYNDIKALISMU

A-PÍSNIČKA

ANARCHISMUS PRO ZAČÁTEČNÍKY

SBOHEM, BATMANE (KOMIKS)

aktuální přehled o všech vydaných
publikacích a dalších materiálech, stejně
jako seznam distribučních míst naleznete na

NAKLADATELSTVI.AFED.CZ